

శ్రీ గ మ్మ.

సాంభోపాఖ్యానము.

రామరాజు రంగప్పరాజకవిప్రణీతము.

కాశీ నా డ:

కాశీనాడముద్దాతరశాలలో ముద్రింపఁబడి

శ్రీమదాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే

బ్రకటింపఁబడినది.

వెల డ. 1—0—0.

అంగీరసనామసంవత్సరము.

1932.

విషయ సూచిక .

		పుటలు.
1	పీఠికాదులు (వంశవృక్షముతో) ...	i-xxiv
	ప్రథమాశ్వాసము.	
2	కృతినారంభము ...	1
3	కవివంశావళి ...	2
4	వృత్తాంతములు ...	8
5	కథానారంభము ...	9
6	రామకృష్ణులమధురాపురగమనము ...	16
7	ద్వారకాపురవర్ణనము ...	19
8	శ్రీకృష్ణరక్తిణీవిహారము ...	26
9	ప్రద్యుమ్నజననము ...	29
	ద్వితీయాశ్వాసము.	
10	సత్రాజిత్తుచరిత్రము ...	32
11	సత్రాజిత్తునకు సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై స్యమంతకమిచ్చుట ...	33
12	శ్రీకృష్ణుడు ధృష్టనృసి సత్రాజిత్తుకడకుఁ బంపుట ...	42
13	శ్రీకృష్ణునివర్ణనము ...	45
14	ప్రసేనుఁడు రైవతకపర్వతమునకు వెడలుట. ...	47
15	రైవతకపర్వతవర్ణనము ...	48
16	ప్రసేనునికడకుఁ జెంచులు వచ్చుట ...	55
	తృతీయాశ్వాసము.	
17	ప్రసేనుఁడు వేటకుఁ గడఁగుట ...	59
18	ప్రసేనునకు సింహమునకు యుద్ధము ...	61
19	శ్రీకృష్ణుఁడు పాతాళమున కేగుట ...	64
20	శ్రీకృష్ణజాంబవంతుల యుద్ధము ...	67
21	జాంబవతీకన్యావర్ణనము ...	70
22	శ్రీకృష్ణజాంబవతుల కల్యాణము ...	72
23	జాంబవంతుఁడు కృష్ణునికిచ్చిన హరణసామగ్రి ...	77
24	జాంబవంతుఁడు పుత్రికి బుద్ధులుగఱపుట ...	78
25	కృష్ణుఁడు జాంబవతితో నిజపురమునకు వచ్చుట ...	80
26	కృష్ణుఁడు సంతానమునకై కైలాసమున కేగుట ...	82
27	కైలాసవిశేషములు ...	83
28	కైలాసవాసులగు మునులు కృష్ణు దర్శించుట ...	84

చతుర్థాశ్వాసము.

29	శ్రీకృష్ణుఁడు తపముచేయునపుడీశ్వరసాక్షాత్కారము	87
30	కృష్ణునికడకు నారదముని వచ్చుట ...	94
31	కృష్ణుఁడు ద్వారకకు మరలి వచ్చుట ...	95
32	జాంబవతి గర్భోత్పత్తి ...	96
33	సాంబకుమారునిబాల్యము ...	98
34	లక్ష్మణాకన్యావర్ణనము ...	101
35	సాంబుఁడు లక్ష్మణసోందర్యము విని విరాళిఁబడుట.	103
36	సిద్ధాంతదర్పణగురుప్రస్తావన ...	105
37	లక్ష్మణాకన్య సిద్ధాంతదర్పణ దర్శనముచేయుట ...	107
38	వనితల వనవిహారవర్ణనము ...	113

పంచమాశ్వాసము.

39	వారికేళీవిహారము ...	117
40	లక్ష్మణాకన్యకు శిశిరోపచారము ...	120
41	సాంబునకు సిద్ధాంతదర్పణుఁడు దాజనీతిఁ జెప్పుట.	123
42	సాంబుఁడు హస్తినాపురమునకుం జనిన బలభద్రాదులయలజడి.	125
43	సాంబుఁడు లక్ష్మణాకన్యను హరించుట ...	128
44	సాంబుని దుర్యోధనాదు లెదిరించుట ...	130
45	కర్ణునకు సాంబునకు యుద్ధము ...	134
46	కర్ణుఁడు పాటిపోయిన నశ్వత్థామ సాంబునెదుర్చుట.	137
47	బలరాముఁడు సాంబునికడకు వచ్చుట ...	140
48	బలరాముఁడు సాంబుని గలసికొనుట ...	143
49	బలరాముఁడు నాఁగలితో హస్తినాపురము గొచ్చుట.	144
50	లక్ష్మణకు సాంబునకుఁ గల్యాణము ...	146
51	పెండ్లిలోని మేలములు, భోజనములు ...	150
52	బలరాముఁడు సభార్యుఁడగు సాంబునితో ద్వారకకు వచ్చుట.	153
53	గృహప్రవేశవిశేషములు ...	154
54	వైతాళికులు సాంబునిశేపుట ...	158
55	శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకకువచ్చుట ...	162

సాంబోపాఖ్యానము.

పీ థి క.

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధియే పరమప్రాప్యంబుగ నవతరించిన యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు పుట్టిననాటనుండియు శక్తివంచనము లేకుండ భాషాసేవ చేయుచుండుట యాంధ్రలోకమున కవిదితము గాదు. పరిషత్తువంటి సంఘము లనేకము లితరములు గూడ భాషాభివృద్ధికై పనిచేయుచున్నవి కలవు. పరిషత్తునకును నితరములకును గమ్యమొక్కటియే యైనను మార్గములు భిన్నములై వెలయుచున్నవి. ప్రాచీను తేర్పఱచిన భాషాసౌష్ఠ్యముల విడనాడక నవీనములగువిజ్ఞానములనెల్ల భాషయం దమర్చుట పరిషదుద్దేశ్యము. తనయభిమతమీడేర్చుకొనుపంట నింతవఱకు వివిధంబు లగు గ్రంథరాజములు పత్రికాముఖంబునను స్వతంత్రముగను పరిషత్తు ప్రకటించి యున్నది. ఏకైకమాతృకములై యనన్యజ్ఞాతపూర్వములై (కొన్ని శిథిలాతిశిథిలము లై) బహుప్రయత్నలబ్ధములైన విప్రనారాయణచరిత్రము, జైమినిభారతము, చంపూరామాయణము, శివరాత్రిమాహాత్మ్యము, చంద్రభానుచరిత్రము, నారసింహపురాణము, కాళిందీకన్యాపరిణయము మొదలగు మహాగ్రంథములు పరిషత్తుచేఁ బ్రకటింపఁబడి యాంగ్రవాజ్ఞయమున నతిలోక తేజంబున విలసిల్లుచున్నయవి.

పరిషత్తు తనకార్యములు నిర్విఘ్నముగను సత్వరముగను నిర్వహించుటకు ధన మత్యధికముగ నుండవలయునుగదా ! ఆంధ్రమహాజనులు చూపవలసినంతగ నాదరాభిమానములు పరిషత్తునెడఁ జూపమిచేఁ బరిషత్తునకు ద్రవ్యలోపము సంభవించి తనకార్యములను బరిషత్తు చుఱుకుగ నిర్వర్తింపలేక యున్నది. అయినను బరిషత్సంకల్పితకార్యములం దతిముఖ్యమును బహుప్రయత్నసాధ్యము నగు నిఘంటు నిర్మాణమునకు శ్రీశ్రీశ్రీ పితాపురము మహారాజులుంగారు పూనుకొని మిగుల శ్రద్ధతోఁ బనిచేయించుచున్నారు. పరిషత్ప్రకటిత మగు జైమినిభారతము ద్రణమునకైన ద్రవ్యమునంతను మధురజిల్లా వడగరై దొడ్డప్పనాయక్కునూరు జమీందారులు శ్రీ వి. రామభద్రనాయఁకుఁడుగారొసంగిరి. శివతత్వసారమును బ్రకటించుటకుఁగాను శ్రీ దేవిడి జమీందారులు శ్రీ ఇజ్జతాసార్ కందుకూరి బాలసూర్యప్రసాదరావుగారొసంగిరి. ఇప్పుడు నూతనముగాఁ బ్రకటింపఁబడు సాంబోపాఖ్యానాదులకై రావుబహద్దరు శ్రీశ్రీ

పైండా పేకటా చలపతిగారు ధనమొసంగుచు నాంధ్రభావకు మహోపకృతిం గావించియున్నారు. పైమహోదారులయెడ నాంధ్రలోక మెల్లను గృతభయము యుండును. ఇట్లే శ్రీమంతులు మహోదారులు జమిందారులును దమయాజ రాభిమానములఁ బ్రకటించి పరిషత్తును జిరస్థాయినిగాఁ జేసి తాము శాశ్వత ఖ్యాతి నొందెదరుగాక యని సవినయముగ మనవి చేయుచున్నాఁడను.

— కవి కాలనిర్ణయము —

సాంబోపాఖ్యానమును రచించిన కవి రామరాజు రంగప్పరాజు. ఈతఁ డార్వీటి బుక్తరాయలవంశమున జనియించినవాఁడగుటచే రాజకవియు నుత్తమ కవితాగౌరవమునఁ గవిర్థాజును నగుచున్నాఁడు. ఇ.శ్శ.చి యాశ్వాసాంతగ ద్యములందుఁ దన్నుఁగూర్చి “శ్రీమత్తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య కరుణాపారం పర్యపా త్రాత్రేయస గోత్రాపస్తంబస్మృత సకలకళాభోజ రామరాజ రంగప్ప రాజ” అని వ్రాసికొని యున్నాఁడు. ఆర్వీటి బుక్తరాజు కొడుకు రామరాజు వలన నీకవికి రామరాజువారను నుపనామము కలిగినది. కవి తనకులగోత్రాది విషయమున విపులముగ వంశావతారమును జెప్పికొనినాఁడు, కాని, నివాసస్థలముగాని తనరాజ్యవిషయము గాని యేమియుం దెలిపి యుండలేదు. అయినను గణితండ్రి కృష్ణదేవరాయల పాలనమున నాతనికి సామంతుఁడై కొండవీటిపాలకుఁడుగా నుండుటచే నీతఁ డా కొండవీటిప్రాంతముననో లేక విజయనగరప్రాంతముననో యుండె నని యూహింపవచ్చును. ఈతని కగ్రజులు మువ్వురుండుట చేతను, నందును జ్యేష్ఠుఁడగు కోనేటి తిమ్మరాజు రాజ్యపాలనాది సమస్తం దై యుండుటచేతను నీతనికిఁ గవితాపరిశ్రమమనకు వలయునంత యవకాశము లభించియుండును. కవి తనపెద్దన్న యగు కోనేటి తిమ్మరాజును వర్ణించిన వర్ణనమును జూడ నీకృతిరచనాకాలమున నాతఁడు గూడ నేదో యొకమండలము నకుఁ బాలకుఁడుగా నుండె ననియే తోచుచున్నది ఆమండలము కొండవీడో లేక మఱియొకటియో నిర్ణయింప నాధారము లేదు.

ఈకవి తనవంశావళి నీక్రింది విధమున వర్ణించుకొని యున్నాఁడు. చంద్రవంశమునం దాత్రేయసగోత్రులగు క్షత్రియులలో, ఆర్వీటి బుక్తరాజు జనియించెను. ఆతనికి రామయ్య యనుపుత్రుఁడుదయించెను. ఆరామయ్యకు నలువరు భార్యలు. అందుఁ బెద్దభార్యయగు ఓబళక్కయందు రాయనరాజు గోపరాజు ననునిరువురు సుతులును రెండవభార్య లక్ష్మమ్మయందు తిమ్మరాజు, కొండ్రాజు, శ్రీరంగరాజు, ననుమువ్వురు పుత్రులును మూడవసహధర్మిణి రంగ

న్యాయందు మూర్తిరాజు, రంగరాజు ననునిద్దలు తనయులును నాలవయిల్లాలు
అమలన్యాయందు జగ్గరాజు, చిననరసింగరాజు నను నిరువురు కుమారులును గలి
గిరి. వీరిలో లక్ష్మన్పుత్రులలో నగ్రజుం డగు తిమ్మరాజునకుఁ గూడ నలుగురు
భార్య లుండిరి. అల తిమ్మరాజునకుఁ బ్రథమభార్యయందు, పినకొండ్రాజు, తిమ్మ
రాజు, అప్పలరాజు రామరాజు, నను నువురు సూనులును, రెండవపత్నియగు
లక్ష్మన్యందు, పినతిరుమలయ్య, పెద్దతిరుమలయ్య యను నిద్దలు సుతులును,
మూడవభార్యయగు గోపమాంబయందు నల్లతిరుమల్లరాజు, విఠలరాజు, చిన్న
తిమ్మరాజు, పాపతిమ్మరాజు నను నలుగురు కుమారులును నాల్గవ భార్యయగు
తిరుమలన్యాయందు తిమ్మప్ప, కోనప్ప, సింగరాజు నను మువ్వ రాత్తజులును
నుద్భవించిరి. తిమ్మరాజు ననుజుం డగు పెద్దకొండ్రాజునకు, కొండమాంబ యను
భార్యయందు కోనేటిరాజు, పెద్దతిమ్మరాజు, చిన్నతిమ్మరాజు, రామనృపతి
యనునలువురు కొడుకులును శ్రీరంగమ్మ యనుభార్యయందు బొబళరాజు,
వేంకటేశుండు నను నిరువురు సూనులును జనించిరి. మూడవవాఁ డగు శ్రీరం
గరాజునకు తిమ్మమాంబయందు కోనవిభుండు, తిమ్మభూపతి, రామనృపుండు,
ఎల్లతిరుమలయ్య, వేంకటాద్రి యను నేవురు తనయులు జనించిరి. వీరిలో
ఎల్లతిరుమలరాజునకు రంగరాజు వేంకటాద్రిరాజు నను నిరువురు సూను లుద్భ
వించిరి. బుక్కరాజు రామయ్య కుమారుండు తిమ్మరాజునకు జ్యేష్ఠపుత్రుం డగు
పినకొండ్రాజునకు కోనమాంబయందు కోనేటి తిమ్మరాజు, చినతిమ్మరాజు, అప్పల
రాజు, రంగప్పరాజు నను నలుగురు తనూజు లుద్భవించిరి. వీరిలోఁ గడపటి
వాఁ డగురంగప్పరాజే యీ సాంబోపాఖ్యానమును రచించినకవి.

ఈ వంశమునందు బుక్కరాజు రామయ్య కొడుకు తిమ్మరాజునకు గోప
మాంబవలన జనించిన తనయులు నలువరిలో నగ్రజుం డగు తిరుమలరాజునకు
నల్లగా నుండుటచే నల్లతిరుమలరా జనియుఁ జిన్నతిమ్మరా జనియు నామాంతర
ములు గలవు. దోనూరి కోనేరుకవివలన * బాలభాగవతచంపువును గృతి నం
దిన దీతఁడే. (చూ. సా. 1 ఆ. 23 ప. 4-5 పుటలు) బుక్కరాజు రామయ్యకొ
డుకు శ్రీరంగరాజు మూడవకుమారుండు రామరాజే శ్రీకృష్ణదేవరాయల య
ల్లుడై “అలియ”† రామరా జను ప్రభూతి నొందినవాఁడు. ఆతఁడు సల్లరాజు

* ఈబాలభాగవతము ద్వీపక, కొంత ముద్రితము. ద్వీపకకూడ చంపువుగా వాడుకలో
మండనేమో. † అలియ=అల్లుడు. కన్నడము.

చ. “కులనిధి యాన్యపాలకుఁడు కోననుదేవి వరించి కాంచెఁ జే
 కొలఁది నరాతులం దునుము కోనెటి తిమ్మనరేంద్రు, భూమిభృ
 త్తిలకము చిన్నతిమ్మ వసుధీరసుధానిధి నప్పరాజు ని
 ర్వళితవిరోధిభూవరకురంగుని రంగన్యపావతంసముఁ.”

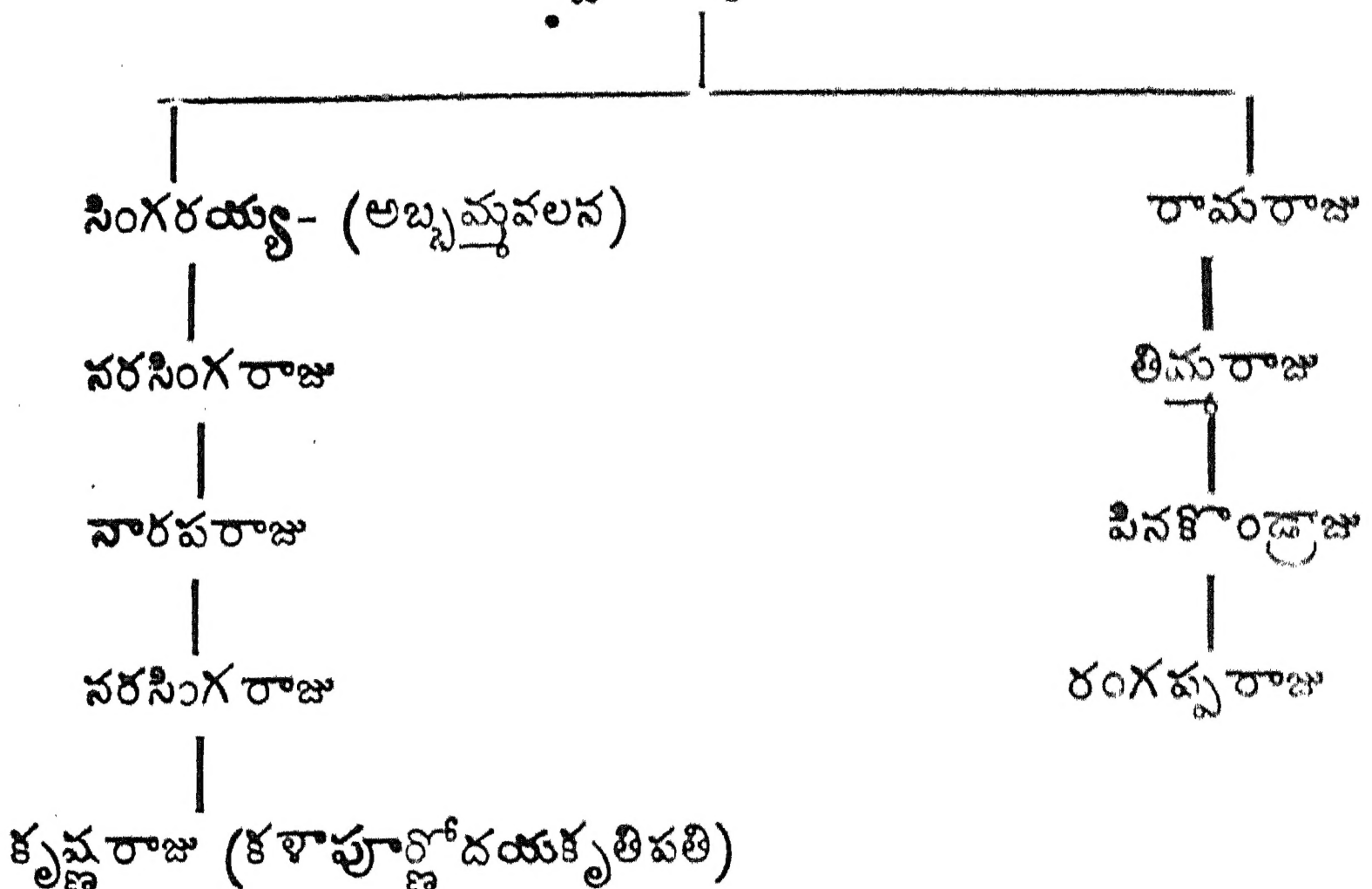
ఈ గ్రంథము రంగప్పరాజు పెద్దయన్న యగు కోనెటి తిమ్మరాజు కొడుకు రా
 మరాజునకు మంత్రియగు పులిజాల సోమామాత్యున కంకితము గావింపఁబడి
 నది. కావున నీతఁడు కోనెటి తిమ్మరాజునకుఁ దమ్ముఁడై కాని యాశ్రితుఁడు కాఁ
 డని యెఱుఁగునది. ఇంతియకాక, కవి, తన సాంబోపాఖ్యానమునఁ దనతండ్రిని
 వర్ణించునందర్భమున “ఇట్లాశ్రేయ గోత్ర పవిత్రుండు నాపస్తంబసూత్రుండు నై
 రాజిల్లు రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వరాష్టదిగ్రాజమనోభయంకర సమరాంగణ
 సాహిత్యసార్వభౌమ బిరుద సరస నరసవిభు కృష్ణరాయ రాజ్యలక్ష్మీనిరీక్షణ
 పక్షంబగు కొండవీ డక్షీణకొత్తేయా.... .యగుపినకొండ్రాజును” అని వర్ణిం
 చియున్నాఁడు. ఈవచనమున గ్రంథపాతము విశేషముగఁ గలదు. దానిచే
 నన్వయము కుదురలేదు. అయినను నీ పినకొండ్రాజు శ్రీకృష్ణదేవరాయల రా
 జ్యకాలమున నాతనికి సహాయుఁడై కొండవీటికిఁ బాలకుఁడుగా నుండి యాత
 నికి సామంతరాజుగా నుండె నని యూహించుట సమంజస మని తోచుచు
 న్నది. మఱియుఁ దిరుమలదేవరాయలు గుత్తెఱతిమ్మరా జని వర్ణింపఁబడుటఁ
 జూడఁ దిరుమలదేవరాయలు కూడ శ్రీకృష్ణదేవరాయలకాలమునను నాతని
 యనంతర మళియరామరాజు కాలమునను గూడ గుత్తికిఁ బాలకుఁడుగా నుం
 డిన సామంతరాజుగా నుండె నని నన్నవచ్చును. ఈకవికాలమునాటికి, లేదా,
 యీకృతిరచనాకాలమునాటికి, నళియరామరాజు మృతినొందలే దనియు విజ
 యనగర రాజ్యలక్ష్మి తురుష్తులకు వశపడ లేదనియుఁ దలంపవచ్చును. తాళికోట
 యుద్ధానంతరము రాజ్యము తురుష్తులవశము కాఁగాఁ దిరుమలదేవరాయలు
 తురుష్తుల జయించి జీర్ణకర్ణాటకరాజ్యోద్ధారకుఁ డని ప్రఖ్యాతినందె ననుట
 చరిత్రప్రసిద్ధ విషయము గదా ! ఈ గ్రంథమందు, “కర్ణాటకైశ్వర్య నిర్వహ
 గావార్య భుజధ్వజాయుధ పరీవారుండు రామప్పకుఁ” అని, యళియరామ
 రాజే కర్ణాట రాజ్యమును నిర్వహించుచున్నట్లు వర్ణింపఁబడినది. కావున నీకవి
 శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలమునఁ జిన్నవాఁడుగా నుండినవాఁ డనియుఁ దరు
 వాత నించుమించుగ నెనుబదిసంవత్సరములు జీవించి యున్నవాఁ డనియు సూ
 హించుట కవకాశము కలదు. ఈకవికి మంత్రోపదేశ్య యగు శ్రీతిరుమల శ్రీని

వాసాచార్యులే కళాపూర్ణోదయ కృతిపతి యగు నంద్యాల కృష్ణరాజునకును గురువై యుండె నని కళాపూర్ణోదయమందలి—

క. విశ్రుత తిరుమల తాతా, ర్యశ్రేష్ఠాన్వయసుదర్శనాచార్యతనూ
జశ్రీనివాసగురుచర, ణాశ్రయణఫమార్జితాఖిలాభ్యుదయునకుఁ.

అను పద్యమువలనఁ దేలుచున్నది. ఈకవికిని నంద్యాల కృష్ణరాజునకును మూలపురుషుఁ డగు నార్వీటి బుక్కరాజునుండి లెక్కింప నీకవి బుక్కరాజునకు నాలవతరమువాఁ డనియుఁ గళాపూర్ణోదయభర్త యైదవ తరమువాఁ డనియుఁ దేలుచున్నది.

ఆర్వీటి. బుక్కరాజు.

పై వంశవృక్షమువలన నీరంగప్పరాజు కళాపూర్ణోదయకృతిపతికంటె నించుక పెద్దవయసువాఁ డనియు నీతఁడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలమునకుఁ జిన్నవయసున నున్నవాఁ డనియు నూహింపవచ్చును. కాఁబట్టి యీరాజకవి క్రీ. శ. 16 వ శతాబ్ద ప్రథమభాగమున జనియించి యించుమించుగ 80 సంవత్సరములు జీవించినవాఁ డని నమ్మవచ్చును.

—(కృతిరచనాకాలము)—

ఇక నీసాంబోపాఖ్యాన మేకాలమున రచియింపఁబడినదో విచారించి చూతము. ఈగ్రంథమందు, అలియరామరాజు “కర్ణాటకైశ్వర్యనిర్వహణావార్యభజం”డని. వర్ణింపఁబడియెను. అతనితమ్ముఁ డగు నెఱితిరుమలయ్య గుత్తికిఁ బాలకుఁడుగా నున్నట్లు “గుత్తితిమ్మరా” జను పద్యమునఁ బేర్కొనఁబడియెను. తాళికోటయుద్ధమున రామరాజు మృతి నొందిన పిదప నెఱితిమ్మరాజు

తురుష్కహస్తంగతమగు జీర్ణకర్ణాటకరాజ్యలక్ష్మి నుద్ధరించి తిరుమలదేవరాయలను పేర రాజ్యమును బాలించెను. మఱియుఁ దాళికోట యుద్ధానంతరము రాజధానిని బెనుగొండకు మార్చెను. పిదపఁ బెనుగొండలో నున్నప్పుడు నైతము మహమ్మదీయులతో యుద్ధము గావించి రాజధానిని జంద్రగిరికి మార్చెను. తాళికోటయుద్ధము క్రీ. శ. 1565 సంవత్సరమునను, బెనుగొండయుద్ధము క్రీ. శ. 1577 సంవత్సరమునను జరిగెను. ఈ రెండుయుద్ధములఁ గూడ నీ గ్రంథమునఁ బేర్కొనఁబడకుండఁటచే నీయుద్ధములకు ముందే యీకృతి రచింపఁబడియుండు ననునూహ జనియించుచున్నది. రామరాజభూషణుఁడు రచించిన కావ్యాలంకారసంగ్రహమునఁ గూడ నిట్లే తిరుమలదేవరాయలు, “ఎఱిత్తుధరాజాని”యని సామాన్యుఁడుగానే వర్ణింపఁబడియెను. వసుచరిత్ర రచనాకాలమునకు నళియరామరాజు మృతి నొందుట యుఁ దిరుమలదేవరాయలు కర్ణాటకరాజ్యమును దురుష్కులనుండి స్వాధీనము గావించుకొని తాను సింహాసనమెక్కి రాజధానిని బెనుగొండకు మార్చుటయుఁ బెనుగొండయుద్ధానంతరమునఁ జంద్రగిరికి మార్చుటయు జరిగియుండుటచే వసుచరిత్రమున నావిషయము లెల్ల వర్ణింపఁబడియున్నవి. మఱియుఁ గావ్యాలంకారసంగ్రహమున నెఱిత్తుధరాజాని యని పేర్కొనఁబడినయాతఁడు వసుచరిత్రమున రాజ్యాధిపత్యద్యోతక మగు దేవరాయపదముతో వర్ణింపఁబడినవాఁడు, కావుననే, అళియరామరాజు జీవించియుండఁగనే తళికోటయుద్ధమునకు ముందుగనే కావ్యాలంకారచూడామణి రచింపఁబడిన దనియుఁ దళికోట పెనుగొండయుద్ధములకుఁ బిదప వసుచరిత్రము రచింపఁబడిన దనియు సుప్రసిద్ధవిమర్శకు లంగీకరించియున్నారు. ఈసాంబోపాఖ్యానముగూడ ననేక కారణములచే నళియరామరాజు జీవించియుండఁగనే రచింపఁబడిన దని మనము నమ్మవచ్చును.

ఈ గ్రంథకర్తగూడ రాజవంశమువాఁ డగుటచేఁ దనజ్ఞాతులను విశేషించి వర్ణించుటకుఁ గాని తమకు నపజయోపాదకములైన తళికోటపెనుగొండయుద్ధములను దెలుపుటకుఁ గాని యిష్టపడ లేదేమో యని యొకసంశయముదయింపవచ్చును. కాని వైయూహ సరికానేరదు. వసుచరిత్రమునందు, తళికోట పెనుగొండయుద్ధములు సూచింపఁబడినవి. విజయనగరరాజ్యకులము సంభవించినను గవి యాయపజయముల వర్ణింపక కృతిపతి కుత్సర్షమునే వర్ణించి యున్నాఁడు. ఈకవిగూడ నట్లే కావించి యుండును. అళియరామరాజును- “కర్ణాటకైశ్వర్యనిర్వహణావార్యభుజద్వజాయుధపరీవారుండు” అని

వర్ణించినయతఁడు జ్యేష్ఠకర్ణాటకరాజ్యస్థాపనాచార్యుఁ డని మహాప్రఖ్యాతిగాంచిన తిరుమలదేవరాయని పరాక్రమాదిక మించుకయు వర్ణింపక సామాన్యునిగా “ఎఱితిమ్మరా” జని వర్ణించియుండునా? ఇంతియకాక తన కీతిరుమలరాయనితో నెంతచుట్టటికము కలదో యంతచుట్టటికమే కల నలతిమ్మరాజు బాలభాగవతచంపువును దోనురి కోనేటికవీంస్రునివలనఁ గృతినొందె నని గొప్పగా వర్ణించినకవి బాలభాగవతముకంటె నత్యధికరసవంతమును నుత్తమము నగు వసుచరిత్రమును రామరాజభూషణునివలన నెఱితిమ్మరాజు కృతినొందె నని వర్ణింప మానుటకుఁ గారణ మేమియు నగపడదు. మఱియు సాంబోపాఖ్యాన రచనా కాలమునఁ దిరుమలదేవరాయలు విజయనగరరాజులకు సామంతుఁడుగా, గుత్తికి పాలకుఁడుగా నుండె నని “గుత్తిఱితిమ్మరాజు” అను పద్యమువలనఁ గంతోక్తిగాఁ జెప్పియే యున్నాఁడు. పైవిషయము లన్నియుఁ బర్యాలోచింపఁగా సాంబోపాఖ్యానము కృష్ణరాయల మరణానంతరము, అళియరామరాజు రాజ్యయున్న కాలముననే రచింపఁబడిన దనియు వసుచరిత్రరచనముకంటెఁ బూర్వమే రచింపఁబడిన దనియు నిస్సంశయముగా నన్వవచ్చును. వసుచరిత్రము, కళాపూర్ణోదయ ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములు, చంద్రభానుచరిత్రము మొదలగు ప్రబంధములెల్ల దీనికిఁ దరువాత రచింపఁ బడినవే యని తెలియనగును.

—(కథాసంవిధానము)—

సామాన్యముగాఁ బ్రబంధము లన్నిటియందును గథ యొక్కముఖ్యపాత్రమునకు సంబంధించియే యుండుట సంప్రదాయము. శృంగారప్రబంధము లగునెడ నాయికానాయకులయొక్కియు వీరరసప్రధానప్రబంధము లగుచో నాయక ప్రతినాయకులయొక్కయుఁ జరిత్రములను బ్రధానముగాఁ గైకొని నడుమనడుమ సంగిరసపోషణమునకై యితరంబు లగురసంబులఁ బోషించుచుఁ గథాంశముల నారంభోపసంహారంబులం దేకపాత్రానులబ్ధములుగా వర్ణించుట యాలంకారికసమయము. ఈసమయము నుల్లంఘించి రచియింపఁబడిన ప్రబంధము లనేకములు గలవు. కాళిదాసుని రఘువంశము దిలీపునితో నారంభింపఁబడి యగ్నివర్ణునితో నుపసంహరింపఁబడినది. నడుమ నెన్నికథలో వర్ణింపఁబడినవి. అయినను నాకావ్యము రఘువంశజాతు లగురాజుల చరిత్రములను దెలుపుటయే పరమప్రయోజనముగాఁ గలది యగుట దాని కంతదోషము లేదు, కాని మనుచరిత్రమును దిలకింపుఁడు. ఆరంభము బ్రాహ్మణప్రవరుఁడు

వరూధినిని దిర స్తరించుటతో రెండాశ్వాసములు పూర్తి యైనవి. తరువాత మాయా ప్రవరునితో నొకయాశ్వాసము. తరువాత స్వరోచితో 4-5 ఆశ్వాసములు. పిదప నాటవయాశ్వాసము మాత్రము స్వరోచివ మనువునకుఁ బంచఁబడెను. జరిగినకథ జరిగినదే కాని దాని కుత్తరకథతో సంబంధము లేనే లేదు. అట్లు కథైక్యము లేకుండుట ప్రబంధములకు దోషమే యనకతీతిదు. పురాణములం దున్న కథను మాతృకగాఁ గొని రచించిన ప్రబంధములం దీదోషము విశేషముగా సంభవించుచుండును. వసుచరిత్రాదికల్పిత ప్రబంధములం దుమాత్ర మీదోషమునకుఁ దావుండదు. ఈ సాంబోపాఖ్యానమునందుఁగూడ నీదోష మత్యధికముగాఁ గనఁబడుచున్నది.

ఇంద్రికథ మొదటి యాశ్వాసము 59 వ పద్యము మొదలు 132 వ పద్యమువఱకును శ్రీకృష్ణుని బౌల్య కీడలును బరాక్రమమును వర్ణింపఁబడినవి. తరువాత ద్వారకాపురవర్ణనము, దుక్కిణీకృష్ణులశృంగార కీడలుఁ, బ్రద్యుమ్న జననమును 210 వ పద్యమువఱకు (ఆశ్వాసాంతము) ను వర్ణింపఁ బడినవి. పిదప సత్రాజిత్తు సూర్యునిగూర్చి తపం బొనరించుటయు నాతనికి సూర్యుఁడు స్యమంతకరత్న మిచ్చుటయు నారత్నప్రభావంబున నాతని కాతపోవనంబునం దె యతిలోకభోగంబులు సంభవించుటయు ననంతర మారాజా గంధకరి నెక్కి ద్వారకానగరంబున కరుగుదెంచి యారత్నమును బ్రసేసకుమారున కిచ్చుటయు ను నారతనంబుప్రభావం బెఱంగిన శ్రీకృష్ణుఁడు తనకు దాని నిష్కని యుద్ధవు నిచే నడిగించుటయు దానికి సత్రాజిత్తుం డంగీకరింపకుండటయును, 92 పద్యములతో వర్ణింపఁబడినది. అనంతరము శ్రీష్ణుర్నవర్ణనము, ప్రసేనుఁడు రైవత కాద్రికి విహారార్థ మరుగుట, రైవతకవర్ణనము, ప్రసేనుఁడు స్త్రీలతో విహరించుట, ప్రసేనునికడకుఁ జెంచులు వచ్చుట, మృగయాప్రీతాహము నాశ్వాసాంతమువఱకు 120 పద్యములతో వర్ణింపఁబడినది. మూడవయాశ్వాసమున 204 పద్యములతోఁ బ్రసేనుని మృగయావిహారము నాతని సింహము వధించి మణిం గొనిపోవుట, యాసింహమును జాంబవంతుఁడు వధించుట, సత్రాజిత్తు కృష్ణుఁడే మాయచే నతనితమ్ముని వధించి మణి నపహరించె నని నిందించుట, యపవాదనిరాసబద్ధదీక్షుం డగు సరవిందాక్షుండు మణిప్రత్యానయనమునకై పాతాళంబున కరిగి జాంబవంతునితోఁ బోరుట, జాంబవంతుఁడు జాంబవతిని గృష్ణుని కొసంగి వివాహము గావించుట, జాంబవతి తనయుని వాంఛించుట,

సుతోత్పత్తికై కృష్ణుడు కైలాసమున కేగి శివునిగూర్చి తపంబు గావించుట యు వర్ణింపఁబడినది. నాలవయాశ్వాసమునఁ గృష్ణుని తపశ్శ్రవ్యయు శివుడు ప్రత్యక్ష మగుటయు వరంబొసంగుటయుఁ గృష్ణుడు ద్వాపరము మనలినట్టి సాల్వుని జయించుటయు, 68 పద్యములందు వర్ణింపఁబడినది. పిమ్మట జాంబవ తికి సాంబుఁ డుదయించి స్రురూఢ యూవనుండై దుర్యోధనుఁ డుత్తురు లక్షణ యం దనుగక్తుండై యేరికిం దెలుపకుండ నేకాకియై వా సుపురమాన కిరిగి లక్ష ణను రథారూఢం గావించుకొని వచ్చు నెడఁ గౌరవులతోడి యుద్ధమును బల రాముఁడు కరిపురమును గంగలోఁ ద్రోయనుఁకొనుటయు నాతనికిఁ గౌరవులు ప్రణతులై యనునయించి సాంబునకు లక్షణ సిచ్చి పరిణయము గావించుట, లక్షణసాంబుల గృహప్ర వేశము మొదలగు సంశయము నాలవయాశ్వాసముల దలి 162 పద్యములందును బంచమాశ్వాసము 366 పద్యములందును వర్ణిం పఁబడినది.

ఇందలికథ శ్రీకృష్ణునకుఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు జనించువఱకు నొక భాగము గాను, బిదప సత్రాజిత్తు తపము నొనరించినది మొదలు ప్రసేనుని మరణము వఱకు రెండవభాగముగాను, జాంబవతీకళ్యాణ మాదిగ సాంబజననమువఱకు నొక భాగముగాను, మిగిలినకథ నొక భాగముగాను, నాలుగుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. ఇందలి నాల్గవకథాభాగమువలననే యీ ప్రబంధమునకు సాంబోపాఖ్యాన మనుపేరు కివచ్చే గల్పింపఁబడినది. సాంబుఁడు ప్రధాననా యకుఁడుగా నిర్దేశింపఁబడిన యీ ప్రబంధమున జాంబవతీకళ్యాణము గాని సత్రాజిత్తు తపశ్శ్రవ్య గాని ప్రద్యుమ్నజననము గాని శ్రీకృష్ణుని క్షిప్రహరములు గాని కథాప్రసారమున కుపకారకములుగావు. ఆయాభాగములు గొన్నికొన్ని పద్యములతో లఘువుగా వర్ణించి యుండిన నెంతమనోహరముగానో కథ నిర్వహింపఁబడి యుండెడిది. అట్టితఱిఁ గవి యీకథల నెందుల కింత దీర్ఘముగా సంధానించెనో విచారింపవలసి యున్నది.

—(కథామూలము)—

కవి యీ ప్రబంధకథను స్వకపోలసాధితముగా సంధానింపలేదు. ఏదో యొక్కపురాణమునందలి కథను మూలముగాఁ గైకొనియైన నుండలేదు. భిన్న భిన్న గ్రంథములు రెంటిమూఁటినుండి కథలను గ్రహించి యన్నిటిని గూర్చి యొక్క ప్రబంధముగా రచించియున్నవాఁడు. ఈ ప్రబంధరచనమునందుఁ గవికి

ముఖ్యోద్దేశము రసప్రకటనమే గాని కథాసంవిధానము గాదు. అందును శృంగారరసమును యావచ్ఛక్తిని వర్ణించుట కవి కభిమత మై యుండెను. దానంజేసియే కథాసంవిధాన మంతగాఁ బాటింపఁ డయ్యెను. మొదటిభాగ మగు రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణవిహారములును శ్రీకృష్ణబాల్యచరితములును భాగవతాదిపురాణ ప్రసిద్ధములు. తరువాత సత్రాజిత్తపశ్చర్యాదిగ జాంబవతీకళ్యాణాంతము గల గాథ భాగవతమున దిక్ష్వాతముగ నున్నది. అది యిం దధికముగాఁ బెంచి శృంగార వీరభూయిష్టముగా వర్ణింపఁబడినది. జాంబవతీనుత స్తార్థనమాదిగ సాల్యపరాజ యమువఱకుఁ గల కథ నాచనసోముని ఉత్తరహరివంశకథ నాదర్శముగాఁ గొని పెంచి వ్రాయఁబడినది. చివరి లక్షణాసాంబుల పరిణయము మొదలగు వంశములు గలకథ భాగవతము నాలంబముగాఁ గొని విస్తరించి రచింపఁబడి నది. ఇట్లు పెంచి వ్రాయుటకును భిన్నభిన్నకథల నేకత్ర సంధానించుటకును గవికిఁ గలతాత్పర్య మేమో యని విచారింప మహాకావ్యలక్షణములగు నష్టాదశవర్ణనములును సకలరసములు నమ్యైతావులఁ బ్రకటించుట యని తోచు చున్నది.

—(అష్టాదశవర్ణనములు)—

పురవర్ణనము—ద్వారకాపురవర్ణనము ౧ వ ఆశ్వాసము. ప. ౧౩౩ మొదలు ౧౭౫ వఱకు.

సింధువర్ణనము—౧ ఆ. ప. ౧౯౨ మొదలు ౨౦౧ వఱకు.

నగవర్ణనము—రైవతకము. ఆ. ౨ ప. ౧౧౫ మొ. ౧౩౪ వఱకు.

ఋతువర్ణనము—శ్రీష్టర్తువు. ఆ. ౨ ప. ౭౨ మొ. ౧౦౮ వఱకు.

సూర్యోదయవర్ణనము—ఆ. ౫ ప. ౩౪౩ మొదలు ౩౫౧ వఱకు.

చంద్రవర్ణనము—ఆ. ౫ ప. ౪౫—౪౮ వఱకు.

సరోవర్ణనము—ఆ. ౫ ప. ౫—౧౫ వఱకు.

వనవిహారము—ఆ. ౪ ప. ౨౧౦—౨౨౭ వఱకు.

మధుపానము—ఆ. ౨ ప. ౧౪౭—౧౬౧ వఱకు.

రతివర్ణనము—పైక్షుతావుల.

పరిణయము—జాంబవతీకృష్ణులకళ్యాణము. ఆ. ౩ ప. ౧౧౩ మొదలు ౧౪౫ వఱకు.

తనయోదయము—ప్రహృష్టజననము. ఆ. ౧. ప. ౨౦౨.

సాంబజననము. ఆ. ౪ ప. ౪౧—౪౫.

నీతి—ఆ. గీ ప. గీగీ—25 వఱకు.

యాత్ర—ప్రసేనుని రైవతకయాత్ర. శ్రీకృష్ణుని పాతాళ కైలాసయాత్రలు. సిద్ధాంతదర్పణుని హస్తినాపురయాత్ర. కౌరవులు సాంబుని పైకెత్తివచ్చుట మున్నగునవి.

యుద్ధము—ప్రసేనునకు సింహమునకును--కృష్ణునకు జాంబవంతునికి--సాల్వునకు యాదవులకు- సాంబునకుఁ గౌరవులకు జరిగినది.

దౌత్యము—సత్రాజిత్తుకడ కుద్ధవుఁడు స్యమంతక మడుగఁ జరుట.

నాయకవర్ణనము—సాంబవర్ణనము, శ్రీకృష్ణవర్ణనము, సత్రాజిద్వర్ణనము, ప్రసేనవర్ణనము, మొదలగునవి సాంగోపాంగముగ-సమగ్రముగ-వర్ణింపబడినవి.

ఇందు రసము లన్నియు నాయాయవసరముల ననుసరించి చక్కఁగఁ బరిపూరింపఁబడినవి. వీరభయానకాద్భుతాదిరసము లంగములుగను శృంగారమంగిగను వర్ణింపఁబడినది. అందును శృంగారము పరాకాష్ఠ నొందింపఁబడినది-శ్రీకృష్ణరుక్మిణీవిహారంబునను, జాంబవతీకళ్యాణావసరంబునను, శ్రీకృష్ణునకుఁ కైలాసంబున రుద్రకన్యలు పరిచర్య చేయుపట్టునను, లక్ష్మణసాంబుల పరిణయాదులయందును, ప్రసేనునిరైవతక విహారమునందును శృంగారమువిశేషించి కలదు. వీరము, ప్రసేనునకు సింహమునకు, జాంబవంతునకుఁ కృష్ణునకును, సాల్వునకు యాదవులకును, సాంబునకుఁ గౌరవులకును బ్రవర్తించిన యుద్ధాదులఁ బ్రకటింపఁబడినది. భక్తి తత్త్వవిచారము మొదలగునవి కూడ నాయాసందర్భములందుఁ జక్కఁగ వర్ణింపఁబడినవి. పైని బేర్పొనఁబడిన యీవిషయముల నెల్ల సమగ్రముగ వర్ణింపఁ దలఁచియే కవి గ్రంథమునఁ గథాపాఠకవ్యముం జొప్పించెను.

—(అనుకరణములు)—

ఇంక నేకథ నెంతవఱ కేగ్రంథమునుండి సంగ్రహించెనో మూలమునకును దీనికిని భేద మేమి కలదో విమర్శింతము. భాగవతాదిగ్రంథములనుండి కొన్ని భాగములును, నుత్తరహరివంశమునుండి కొంతభాగమును గ్రహించెనని యిదివఱకుఁ దెలిపి యుంటిని. అందు గ్రంథవిస్తర భీతిచే నొక్క యుత్తరహరివంశకథకును దీనికిని గలసంబంధమును మాత్ర మిట వివరింతును. ఉత్తరహరివంశకథ ననుసరించి శ్రీకృష్ణునకుఁ, బ్రద్యుమ్నునకుఁబూర్వము సంతానము లే కుండెను. ఒకనాఁడు కృష్ణుని రుక్మిణి తన కొక్క తనయుని దయచేయుమని ప్రార్థించెను. కృష్ణుఁడు వల్లెయని తపంబునఁగాని తనయుం డుద్భవించఁడని

నిశ్చయించి కైలాసంబున కేగి శివు నుద్దేశించి పండ్రెండేడులు ఘోరతపంబు గావించెను. పరమేశ్వరుడు స్త్రీతుండై తొల్లి తనకంటి మంటచే భస్మీ భూతుండైన ముష్ణుని ప్రద్యుమ్న నామంబున జనియింప వరం బొసంగెను. ఈ గ్రంథము ననుసరించి కృష్ణున కదివఱకే ప్రద్యుమ్నుఁడు జనియించియుండఁగా జాంబవతి తనకు సంతానము లే దను కారణమున విచారించి కృష్ణుని దనయునిం బ్రసాదింపు మని కోరెను. కృష్ణుఁడు తపంబువలనఁ గాని సంతానము దుర్లభ మని యెంచి కైలాసమున కేగి తపం బొసరింప శివుండు స్త్రీతుండై తనపేర సాంబు డను తనయుఁ డుదయించు నని వర మొసంగెను. చంద్ర, భానుచరిత్రమునఁ గూడ, తరిగొప్పల మల్లన యీ ప్రబంధము నించుక యనుసరించెను, గాని, యి దాతఁడు సందర్భము పూర్తిగా మార్చివేసినాఁడు. దుక్కిణి కొడుకును గన్న దన్నయీసున సత్యభామ కృష్ణుని దనయప్రాప్తి కై స్తోమించుటయుఁ గృష్ణుం డాయచుకుఁ గుమారు ననుగ్రహించుటయుఁ జంద్రావదాతశరీరు డగు నాకుమారునకుఁ జంద్రభానుం డనునామము గావించుటయు, నందుఁ గలవు. ఆపట్లన సాంబోపఖ్యానమును మల్లన యనుకరించె నని తెలుపుటకుఁ జాలినన్ని యుదాహరణములు గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే విరమించితిని- ఉత్తరహరివంశమున :—

గీ. అఖిలలోకనాథ నీయ్యరూప, విశ్వమాదార్యశౌర్యవివేకనిలయు
నొకకుమారుని దయచేసి యుద్విలోనఁ, గడుపుచల్లనికాంతలఁగలుపునన్ను.

క. మును దుక్కిణితన్మడిగిన, దనుజాంతకుఁ డేవరంబుఁ దప్పకయిచ్చుం
దనయుని నడిగిన నీడని, జనులాడఁగఁ జెన్రలు నేడు సంకటపడవే.

క. కాచికొని కొడుకు నడిగెన, లే చనచున నాలు మగఁడటే వర మ్మిచ్చెం
జూచెద మనుసవతులచే, నీచులుకఁదనంబు చేరనీకుము కృష్ణా !

అని దుక్కిణి స్తోమింపఁ గృష్ణుఁడు—

క. తనవలచుకాంత యేవని, మనమునఁ దలఁచినను జేయుమగవానికి న
వ్వనిత బిగియారుకొఁగిలి, దినదినమును మదనకామధేచువుగాదే.

క. పుష్కలకలిమియె శుద్ధక, శత్రుమునకు లక్షణంబు లక్షణవతులై
పుత్రవిహీనతఁ బొరసినఁ, బాత్రములే సతులు పతులు పాటించుటకుక.

క. మానిని వినవే “పున్నా, మ్నానరకా త్రాయతే” యనుట పుత్రార్థం
బైనది నీకోరిక నా, మానస మలరించె వేదమాగ్గోచితమై.

అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి మఱునాఁడు కొలువున మంత్రిసామంతాదులతో నెల్ల పురరక్షణమునకు వలయు నుపాయములు తెల్పి తాను కైలాసమునకుఁ దప శ్చర్య కేగినట్లున్నది.

ఈ గ్రంథమందు జాంబవతి తన యాభిజాత్యము నెల్ల నుగ్గడించి తన యలోప మింతిం తన రాని దనియుఁ గావున సంతానము ప్రసాదింపు మనియుఁ బ్రార్థించినది. జాంబవతీప్రార్థనమున నామెకు సంతానము సమకూర్చుఁ దపంబున కరిగె ననియున్నది. పుత్రజననవిశేషమును శ్రీకృష్ణుఁడు వర్ణించిన స్తుత రహరివంశమున నుండ దీనియందు జాంబవతియే వర్ణించినట్లున్నది. అయినను జాంబవతి వర్ణించిన పుత్రవర్ణనము పరమస్వాభావికమై యుత్తరహరివంశము కంటె సత్యధిక రమణీయత నొందినది. చూ. సాం. ఆ. 3. ప ౧౭౭-౧౮౩. ఉత్తరహరివంశమునఁ గృష్ణుఁడు కైలాసమున కేగుచు ముందుగా, బదరికా వనమున కేగి యందలి మునులను సంభావించినట్లును ఘంటాకర్ణుఁ డనుపిశాచమునకు నాతనియనుజునకు వరము లొసంగినట్లును వర్ణింపఁబడినది. సాంబో పాఖ్యానమున నీకథ విడువంబడినది, గాని, కైలాసమునందే ఋషులు ముందుగా శ్రీకృష్ణుని దర్శించినట్లు వర్ణింపఁబడి యు దుత్తరహరివంశమునందలి పద్యము లనుకరింపఁబడినవి.

సీ. ఆకాశగంగ నీయడుగునఁ బాడమె నీకిట్లర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చు పెంత నిఖిలంబు రక్షింప నీరజోగుణమూర్తి పని నీకుఁ గుశలసంప్రశ్న మెంత కమలంబు నీనాభిగన్నది నీకిట్లు పుష్పాంతరంబులపూజ యెంత అమృతంబు నీచేత నమరులు గుడిచిరి నీకువన్యాహారనియతి యెంత యెంచ మాభక్తియెంతమా యెఱుకయెంత, మాతపోబలమెంతనూమనికియెంత యింతసంతోషమెసఁగనీవించటనునికి, కంటిమిదిచూకుభాగ్యఁబుకలిమిగాదె.

ఉత్తరహరి-ఆ. ౨. ప. ౧౧౧.

సీ. కలశాంబునిధిలోలవలమాసకల్లోలయతకేలి కేసీటియర్ఘ్యమిగి సనకాదికస్వాంతజలజమధ్యనిశాంతవిహరణకృతికి నేవిరులపూజ యఖిలవేదవిదీశయజ్ఞపురోడాశహారికి నేఫలాహారరచన పద్మసంభవముఖ్యభజనలీలాసౌఖ్యశాలికి నేయుపచారకృత్తి సంతతోల్లాసి నిగమనిశ్వాసభాసి, నెట్టిసూక్తులచే నుతియించువార మాదిమధ్యాంతరహిత మాకతిథివై తి, వనుచుఁబూజించి రచ్యుతు నాదిమునులు.

సాంబోపాఖ్యానము ఆ. 3. ప. ౧౮౮

క. నీవారము నీనిచ్చితి, నీవారము మాకు భోగనియతసుఖంబులో
గావింపుము మాప్రియములు, గావింపుము నీవు భక్తగమ్య మురారీ.

ఉత్తరహరి-ఆ. ౧. ప. ౧౧౬.

ఉత్తరహరివంశమున గలయూకద్యము మున లచేఁ గృష్ణును ద్వేషించి పలుకఁబడిన
యుపచారవాక్యముగా నుండ సాంబోపాఖ్యానమునఁ గృష్ణుడు మునులసంభా
వించునవసరమున ననుకరింపఁబడినది.

శా. నీవారం బని యాదితత్త్వము మది న్నిత్యంబు భావించుచు
న్నీవారంబులు నీరము ల్బలదశాసీకంబు లీకంబులున్
దైవాటం గొని మీరు సేయు తపము ల్తత్తత్ఫలస్తాపులుం
గైవారంబులు సేయఁగాఁ దగు నె యీకలసవాసంబునన్.

సాంబోపా. ఆ. 3. ప. ౨౦౧.

ఉత్తరహరివంశమునఁ గృష్ణుండు తపం బొచరించుపట్టున —

గీ. పుష్పములు గోయుఁ జక్రంబు భుజగవైరి
నటకు సిగ్గము ల్బుశములు నందకంబు
తెచ్చుఁ బొంచజన్యము గాచు దెసలుశార్కణ్ణి
యెదుర నిలుచుండ గదసేయు నెల్లపనులు.

ఉత్తరహరి. ఆ. ౨. ప. ౧౬౫.

అని కృష్ణుని వాహనంబులు నాయుధంబులే యాతనికి వలయు నుపచా
రములు చేయుచున్నట్లు వర్ణింపఁబడిన యూపద్యము ననుకరించి మనోహరము
గా నచ్చటి తరులతాదులుకృష్ణునకు సేవలుగావించినట్లుమార్పుగావించినాఁడు.

సీ. అభిషేకసమయమాటరసి తీవలనుండి తోరునఁ బూఁదేనెసోనగురిసెఁ
గాషాయములు గట్టుకందువ పరికించి ప్రాఁకె సానుస్థలి రత్నరుచులు
భూతిఁ బూయఁగఁ బూనుపూనిక యారసి యలమె నేడాకుపొన్నలరజంబు
మానసబంధంబు మదిలోపల నెఱింగి సారంగచర్మమై జలదమమరె
సకలలోకేశునకు గిరిస్థావరములు, జంగమంబులుఁదగు సేవసలుపఁదొడఁగె
హరుఁగృతార్థునిజేయఁబుత్రాధీలాష, దంభమునశార్ణిమునివృత్తిదాల్చినపుడు.

సాంబోపా. ఆ. ౪. ప. 3.

ఉత్తరహరివంశమునఁ గృష్ణుండు పండ్రెండేండ్లుగ్రతపం బొనరింప నిం
ద్రాదిసురలు జాలియు భయము నొంది “అయ్యయో! కైలాసవాసు లగు

మునులు తపస్వైశ్శ్యము చూచుచున్నారా లేదా ! వారు శివున కీసంగతి యేల తెలుపరైరి, మనము చెప్పదము రండు ” అని కూడఁబలుకుకొని విమానా యాధులై కృష్ణుఁడు తపంబుసేయుకడకు వచ్చినట్లు వర్ణింపఁబడినది. శివునకుఁ గృష్ణతపశ్చరణ మెఱింగింపఁ దలఁచినవారు శివుని కడ కరుగక కృష్ణుని కడకు వచ్చుట యేపనికో ! సాంబోపాఖ్యానమున నీయసందర్భము వర్ణింపఁ బరిహరింపఁ బడినది. కృష్ణుని నియమోగ్రతకు భూతంబుల గతులు తప్పినవి. అంత నాతనితపంబు నివారింపఁబ్రసన్నుండై శివుఁడు సన్నిధి యయ్యెను. శివునితోఁ గూడ నఖిల దేవతలు, మునులు, గృష్ణునికి సాక్షోత్తరము గావించిరి. అని సాంబోపాఖ్యానమునఁ గూర్పఁబడినది. ఉత్తరహరివంశమున హరిహరు తేనత్ర సమావిష్టులై యున్నతటి వారిరువురను మునులు సుతించుసందర్భముననున్న—

సీ. “అభ్రంకషం బైన యాలపోతు నితండు త్రుంచినాఁ డితండు పెంచినాఁడు
సాధుసన్తుతముగా సామజంబు నితండు గాచినాఁ డితండు క్రొచ్చినాఁడు
బర్హిర్ముఖార్థమై పర్వతేశు నితండు తాల్చినాఁ డితండు త్రొల్చినాఁడు
ఫణిపరంపరతోడి పన్నగేంద్రు నితండు మెట్టినాఁ డితండు చుట్టినాఁడు ”

అను పద్య మిందుఁ జమత్కారముగా సంస్కృతమయముగా ననుకరింపఁ బడినయది.

సీ. వారణవల్లభావనసముత్సాహాయ వారణదైత్యనివారణాయ
గోరాజభంజనోదారప్రతాపాయ గోరాజవినుతసుగుణగణాయ
భోగేంద్రశోషణాద్భుతపదన్యాసాయ భోగేంద్రమణిమయభూషణాయ
పర్వతోద్ధరణనిర్భరబలోత్తంసాయ శర్వతావాసజైధివపరాయ
యాదవేంద్రాయ పారిషదాధిపాయ, బర్హభూషాయ తారకాపతిధరాయ
సమయటంచునచంచలప్రమదగరివఁ, బొగడి రజముఖులద్రవయుగముఁ జేరి.
సాంబోపా. ఆ. ౪. ౧౨.

ఇట్టి యనుకరణము లీపట్టున ననేకములు గలవు. జిజ్ఞాసువు లీగ్రంథము ల రెంటిని బరిశీలింపఁ దగును. గ్రంథక్షిప్రభీతిచే నిషేషయము పరిమించి యింక నితర గ్రంథముల యనుకరణములు దిబ్బితముగఁ జూపెదను. భాగవత మునుదలి పోలికలయుదాహరణము లిచ్చుటచే మిక్కిలి గ్రంథము పెరుఁగును. కావునఁ బాఠకులు వానిని దెలిసికొనఁ బ్రార్థించెదను.

“అసినాసి విచికిత్సాహేతుశాతోదరిక.” శృంగార. నైష. ఆ. ౨. ప. ౨౩.

“ సదసత్సంశయగోచరోదరి ”—శృంగారనైష, ఆ. ౨. ప. ౨౦.

“ అస్మిన్మాదము మాన్పు నసదు నెన్నడుమును ”—సాంబో. ఆ. ౪. ప. ౧౧౪.

శృంగారనైషధమున భీమసృపతి యల్లునకు, కత్తి, మాణిక్యములదండ, కటారి, కామగమన మగురథము, తెల్లనిగుట్టము, నత్త్రము, వీటికాపేటి, విషాపహర మగు గారు త్తతపాత్రమును వరుసగా నరదక్షిణగా నొసంగెను. చూ. శృంగారనైష- ఆ. ౬. ప- ౯౨-౯౯ నటకు.

సాంబోపాఖ్యానమున బాంబవంతుఁడు కృష్ణునకు, వరుసగా- ఖడ్గము, హారము, గరుడశిఖరపాత్రము, ముత్తేపుటద్దము, చిలుక, గుట్టము, భద్రేభము, దివ్యరథము, కవచము మొదలగునవి యొసంగెను. చూ. సాంబోపా. ఆ. 3. ప. ౧౪౩-౧౫౮ నటకు.

శృంగారనైషధమున భీమరాజు దమయంతి నత్తవారింటి కనువుచు బుద్ధులు చెప్పటయు, సాంబోపాఖ్యానమున బాంబవంతుఁడు బాంబవతికిఁ గఱపిన హితవచనములును జూడందగును. చూ. శృంగారనై. ఆ. ౭-ప. ౭-౧౦. సాంబో. ఆ-౩. ప. ౧౫౭-౧౬౧.

శృంగారనైషధమునఁ బెండ్లిమేలములును భోజనములును సాంబోపాఖ్యానమునందలి మేలములును భోజనములు నొకదాని కొకటి తీసిపోక యున్నయవి. చూ. శృంగారనై. ఆ-౬. ప. ౧౦౭-౧౪౦. సాంబోపాఖ్యా. ఆ. ౫. ప. ౨౮౭-౩౦౪.

శృంగారనైషధమున నలుని నైతాళికులు మేల్కొలుపుటను సాంబోపాఖ్యానమున సాంబుని మేల్కొలుపుట యనుకరించుచున్నది. చూ. శృంగారనై. ఆ. ౮. ప ౧-౨౩. సాంబోపా- ఆ. ౫. ప. ౩౪౦-౩౫౩.

ఇంకను పైని గలగ్రంథ మంతయు నొకదాని నొకటి పోలియే యున్నది. పాఠకు లారయుదురుగాక.

ఇంతియకాక కవి యందందుఁ గల కొన్ని సంస్కృతశ్లోకముల నాంధ్రీకరించి సాంబోపాఖ్యానమునఁ గూర్చినాఁడు, చిత్తగింపుఁడు.

శ్లో. తదాననం మృతుస్సరభి క్షి తీశ్వరో రహ స్యపాఘ్రాయ నత్పప్తి మాయయా

కరీవ సి క్తంపుష్పత్రైః పయోముచాం శుచివ్యపాయే వసరాజపల్వలమ్.

కాళిదాసుని రఘువంశము.

శా. ఏకాంతం బగువేళవచ్చి నతిమో మీక్షించి మృతాన్నిసుగం

భాకీర్ణంబగు మోవి యాని మురదైత్యారాతి మోదించు న

మృత్యుకంద్రమపల్లవంబు కడుఁ బ్రేమం జంచునం జేర్చి యు
ల్లోకానందముఁ బొందు కోకిలము వల్లుప్రక్రియం జూపుచున్.

సాంబోపా. ఆ ర. ప. ౧౦.

పైశ్లోకము పూర్వార్థమును సరిగ నాంశ్రీకరించినాఁడు. ఉత్తరార్థము
విడిచి తాఁ గ్రొత్తగాఁ గల్పించినదానిని గూర్చినాఁడు. ఆంశ్రీకరణమున నుత్త
రార్థమున నుపమాచిత్యము చెడినది. మూలమున నొచిత్య మెంతేని గలదు.
శ్లో. ఉర్వాం కోపి మహీధరో లఘుతరో దోర్భ్యం ధృతో లీలయా

తేన త్వం దివి భూతలేచ సతతం గోవర్ధనో గీయసే

త్వాం త్రైలోక్యధరం వహామి కుచయో రగ్రే స త స్తస్మాదే

కింవా కేశవ భాషణేన బహునా పుణ్యై ర్యశో లభ్యతే.

శ్రీకృష్ణలీలామృతతర్జుణీ.

మ. అలగోవర్ధన మెత్తినాఁడ నని గర్వాహోషముం జందఁగా
వల దీకొండొక కొండ లెత్త నిను సత్త్వస్థూర్తిమస్థూర్తిగాఁ
బలుమాటు న్నుతియింతు నంచు నొకశంపాగాత్రి వక్షోదహం
చలము ల్రాయఁగఁ గాఁగిలించె హరివక్షఃపీఠి సాపేక్షతన్.

సాంబోపా. ఆ. ర. ప. ౪౩.

పైశ్లోకమునందలిభావము నించుక యనుకరించియు నాంశ్రీకరణమును
స్వతంత్రకల్పితముగా నొనరించుట బాగుగా నున్నది.

శ్లో. కూపోదకం వటచ్ఛాయా తామ్బూలం తరుణీస్తనమ్

శీతకాలే భవే దుష్ణ ముష్ణకాలేతు శీతలమ్.

గీ. వటవిటపినీడనొకకొంత వామదృశల, కుచలికుచమాలనొకకొంత కూపవారి
యందునొకకొంతనిలిచె గ్రీష్మావశేష, మేమిసేయునొయెలుఁగరాదిఁ తమిఁద.

సాంబోపా. ఆ. ౨. ప. ౧౦౨.

పైశ్లోకమునందలి “శీతకాలే భవే దుష్ణ” యనువాక్యమును మాత్రము
ప్రకృతానుసారి యై విడిచినాఁడు. గ్రీష్మావశేష మన గ్రీష్మరాహిత్య మని యూ
హింపనగును.

మఱియు నిక్తవి పెక్కు మనుచరిత్రమునందలి పద్యముల ననుకరించియు
న్నవాఁడు. భట్టుమూర్తికవి కావ్యాలంకారసంగ్రహమునందునను, తరిగొప్పల
మల్లనకవి చంద్రభానుచరిత్రమునందు నీసాంబోపాఖ్యానమునందలి పద్యముల
ననుకరించినారు. మల్లన యీతని ననుకరించుటయే కాదు తన గ్రంథమునందలి

వర్ణనములు మొదలగు వానినెల్ల నీసాంబోపాఖ్యానమును జూచియే రచించెనని చెప్పవచ్చును. ఈవిషయ మింక విడిచి స్థలాంతరము ప్రవేశింతము.

—: విశేషపదప్రయోగము :—

ఈరంగప్పరాజకవి యీగ్రంథమున సపూర్వములగు కొన్నిపదములను బ్రయోగించియున్నాడు. పాఠకులకు వాని పరిచయ మించుక కలిగించెదను. “నన్నవలె”-ఆ-౧-౭౩. నేనువలె, నావలె, ననుటకు నన్నవలె ననిప్రయోగించెను. వ్యవహారమందుమాత్ర మిట్టి ప్రయోగము లగపడుచున్నవి. “దండోపదండములు” ఆ. ౨-౩౨. తండోపదండము లనుపద మత్యధిక మనునర్థమున సంస్కృతమునఁ గలదు. ఈకవి యాయర్థముననే దండోపదండము లని ప్రయోగించినాడు. “కేడాలు” ఆ. ౨. ౧౧౦. కేడము- లనుటకు, కేడాలు. “విదాహాహవ్యవహాము” ఆ. ౨. ౧౪౩. విదాహ మను పదమునకు వ్యావహారికముగ నధికపిపాస యని యర్థము. ఈయర్థము గ్రంథములయం దెందును గానరాదు. ఇక్కడఁ గవి “విరహాహవ్యవహా” మనిప్రయోగించెనేమొ. ప్రత్యంతరము తేమింజేసి నిర్ణయింప ననుచు గాకున్నది. “ముకుందు నిట్లని పలికె” ఆ. ౩. ౧౭౮. ముకుందున కిట్లని యని యుండవలయును. వచ్యర్థముల కర్తృబునకు వక్షియే గాని ద్వితీయ లాక్షణికము గాదు. “అచ్చభల్లుకస్వామి” ఆ. ౩. ౧౭౮. అచ్చభల్లు, భల్లుక, భల్లుక, భాలూకశబ్దములు పర్యాయపదములు, వీనికి నెరుఁగుగొ డ్డని యర్థము. ఇక్కడఁ గవి అచ్చభల్లుకపదము నుపయోగించినవాడు. “సిద్ధివొందెడ మనుచు నాశీర్వదించి” ఆ. ౪. ౧౫౬. ఆశీర్వదమునందు, ఎడువర్ణకము లాక్షణిక సమ్మతము. ఇందు, “ఎడము” అని యకారాంతముగా నున్నది. ప్రాచీనశిలాశాసనాదులందును దాశప్తగ్రంథములందును “ఎడ” యని యకారాంతప్రత్యయమే యగపడుచున్న దనియు నిటీవలి లక్షణగ్రంథకర్తలమతము ననుసరించి యాపాఠము దిద్దివేయఁబడిన దనియు వినియున్నాడను. ఈయెడము ప్రాచీన రూపమై యుండ నోపును. సాధారణముగా నధునాతను తెల్లరు ననధారణార్థంబున, “ఎ, ఏ” వర్ణంబులను క్వాచిత్యముగ “అ” వర్ణంబుచు బ్రయోగింతురు. ప్రాచీనగ్రంథములందు “అ” వర్ణము బహుళముగ నగపడుచున్నది. ఈకవి యవధారణార్థమున సపూర్వముగ రెండువర్ణంబుల నొకదాని పిదప నొకదానిని గూర్చి యడాగమము చేర్చి ప్రయోగించి యున్నవాడు. “పద్మినులయ” ఆ. ౧. ౧౬౮. “పుణ్యుల

కయ" ఆ. ౪. ౨౦౨. "కొంటినయ" "చూచితినయ" ఆ. ౪. ౨౦౩. "ఒక్కడయ" ఆ. ౫. ౮౩ ఇవిగాక ఏకాకారముతో 'కృష్ణుడు' 'నీవ' అనుమాదిరి ప్రయోగములు కూడఁ గావించియున్నాఁడు. ఈయకారద్వయ ప్రయోగసాధుత్వాసాధుత్వములు పండితులు నిర్ణయింపవలెను. ఆకారమునాఁటి కిట్టి ప్రయోగము లుండెడి వేమో యని సాశయము జనించుచున్నది. ఇంక నిట్టి విశేషము లందందుఁ గనఁబడినఁ బాతకు లారసికొందురుగాక.

శృంగారరసము వర్ణించుపట్టున మొదట నాయక చిత్త యనురాగమును వర్ణించి పిదప నాయకుని యనురాగమును వర్ణింప నగు నని సంస్కృతా లంకారికులమతము. "ఆనా నాచ్య స్త్రియా రాగః పునః పశ్యా త్తదింగిత్తి" సాహిత్యదర్పణము. సంస్కృతకావ్యనాట కాదులు నీనియనుము బాగుగఁ బాటించఁబడి యున్నది. ఆంధ్రప్రబంధంబులందుఁ గూడఁ గొన్నింట నీనియము మేయవలంబింపఁబడినది. కాని యూర్ధ్వంశమునందు నింక విశిష్ట ప్రబంధము లనేకములందును దొలుత నాయకానురాగమే వర్ణింపఁబడినది. దానికిఁ గారణమేమో తెలియదు. ఇట్లు వర్ణించుట వలన నాయకుని కుమక బేలతనము ప్రకటితము కాక తీరదు. తొలుతఁ బురుషానురాగమే సంధివించినను దానిని దొలుత వర్ణించుట కంటె వనితానురాగమే మొకట వర్ణించుట విశేషరసపోషక మగు నని యాలంకారికులమతము.

—: కవి సత్తంప :—

పీఠిక ముగించుసందర్భమున నీకవి ప్రతిభాభిశయముం గూర్చి కొంచెము నివేదింపక విడువఁ బాలను. ఈరాజకవి యఖండ మగు విద్యాపరిశ్రమము గావించి కవితావైభవమును నాధ్యాత్మిక సింధుపరిష్కారమును గూడ బాగుగ నార్జించినవాఁడు. సిద్ధాంతదర్పణగురుప్రతిపాదముఁ గావించిన వర్ణన మీతని విశిష్టాద్వైతమతజ్ఞానమును జేనోళ్ళఁ జూపుచున్నది ద్వితీయాశ్వాసమునందలి నూటమూడవపద్య మీకపికిఁ గల మహాకవియ మతన బంధ జ్ఞానమును ప్రకటించుచున్నది. సిద్ధాంతదర్పణనిచ్చేఁ జెప్పించిన నీతి యానాఁటిరాజుల బల పౌరుషాదుల రీతిని నెల్లడించుచున్నది. అనర్గళ కవితాధార యు సద్భుతభావ ప్రకటనమును ననల్పకల్పనావైచిత్రియు నలంకార ప్రయోగవైపుణియు నీరాజ కవికిఁ గవిరాజపట్టాభిషేకము గావించుచున్నవి.

విద్యానగరాపరనామము గల విజయనగరము తొలుతటి నుండి యు విద్యల కాకరం బై యలరారెడిది. వేదవ్యాఖ్యానంబు లందే యుద్భవించినవి.

సర్వజ్ఞులగుదాంచితఁ డయిన నాచనసోముఁడు విజయనగరరాజాస్థానమునఁ బ్రబలినవాఁడే. శ్రీనాథకవి కనకాభిషేకమును గాంచినది విజయనగరముననే. అష్టదిగ్గజములు మహోత్తమాంధ్రప్రబంధములరచించుట విజయనగరముననే. సాహితీసమరాంగణసార్వభౌముఁడై యాంధ్రనాయకున కాముక్తమాల్యద నర్పించిన కృష్ణదేవరాయ శేయాంధ్రునకు మఱిపునచ్చును! జీర్ణకర్ణాటక రాజ్య లక్ష్మీపునస్థాపనాచార్యుఁడై వసుచరిత్రమును గృతి నొందిన తిరుమలదేవరాయలు విజయనగరసింహాసనాసీనుఁడైన పిదపనే గీతగోవిందవ్యాఖ్యానము రచియించె నని ప్రతీతి కలదు. తిరుమలదేవరాయని పెద్దతండ్రికొడు కగు నల్లతిరుమలరాజు బాలభాగవతమును గృతినొందెను. చంద్రభానుచరిత్రము, కళాపూర్ణోదయ ప్రభావతీప్రద్యమ్ముములును విద్యానగరప్రాంతమున విజయనగరరాజుల యాదరాభిమానములచేతనే వెలసినవి. అట్టివిద్యానగరరాజన్యులకు బంధువును సామంతుఁడు నగు నీకవిరా జుత్తమప్రబంధ నిర్మాణము గావించుటలో వింత యే ముండును. పద్మరాగముల గనిలో రత్నము లుదయించుట శ్చర్యకారణ మగునా? అందును నీకవి విశిష్టాద్వైతమతమునను బరమతస హిష్టోత్పమందు ను గవితవై ధవమునను శ్రీకృష్ణదేవరాయలఁ బోలి వెలుంగుచున్నవాఁడు. ఇట్టిమహాకవిగ్రంథరాజము దురదృష్టమున నేకైకమాత్మకతో మూఁడుశతాబ్దము లజ్ఞాతవాసము గావించుచుండ ననేకవ్యయప్రయాసముల ననుభవించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటించిన యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తునకు నేతద్ద్రంధ్రాది ప్రకటనమునకై యసికౌవార్యము, జూపిన శ్రీపైడా వేంకటాచల పతిగారికిని శాశ్వతకీర్తి లభించు ననుట నిశ్చయము. ఆంధ్రలోక మాయుభయుల యెడ మిగులఁ గృతజ్ఞులు యుండఁగలదు.

ఇచ్ఛాపురము. }
24-10-32. }

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
కట్టి నాంబమూర్తిశాస్త్రి.

సాంబోపాఖ్యానము.

ఈసాంబోపాఖ్యానము ప్రతి తంజావూరు సరస్వతీమహాలు పుస్తకాలయములో 241 సంఖ్యగా నున్నది. దానికి బ్ర|| మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ. గారు ప్రతి వ్రాయించి తెచ్చిరి. దానిని వారు మాకు దయచేసిరి. మేము వారి ప్రతినిబట్టి యింకొక్కప్రతిని వ్రాసితిమి. మాతృకలో వ్రాతతప్పులు, బహువిధములుగా నున్నవి. సవరించుటకుఁ గష్టమనిపించినది. చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమున నొక్కకాగితపుఁ బ్రతి యున్న దని యుక్తడికి మాపుస్తకమును బెట్టి క్రొత్తపల్లి సూర్యరావుగారిని బంపితిమి. ఆపుస్తకమును బ్ర|| రామకృష్ణకవిగారి ప్రతినిబట్టి వ్రాయఁబడినదియే నట. విశేషించి దానిలేఖకులు మాకీగ్రంథమునకుఁ బీఠిక వ్రాసియిచ్చిన విద్వాన్ కృష్ణ సాంబ మూర్తిశాస్త్రిగారే. కాని వా రక్షరలోపములు, పదలోపములు, పద్యలోపములు, పత్రములలోపములును సవరించుటకుఁ గడఁగలేదు. సంపూర్ణగ్రంథము గల తంజావూరుమహాలు పుస్తకాలయమునకు సూర్యరావుగారినే పంపితిమి. ఎక్కడెక్కడ సందర్భహీనత, గ్రంథపాతములు, వ్రాతతప్పులు, గలవో యట్టితావుల నిచ్చుటనే గుర్తులు పెట్టుకొని చని సంప్రతింపఁబోఁగాఁ దంజావూరునందలి తాళపత్రగ్రంథములోని మొదటి 141 పత్రములు లేవట. అవి యెట్లు మాయమైనవో తెలియదు. అందున్న భాగమునుండి యే సాధ్యమైనంత వఱకు సంప్రతించి తప్పులు సవరించుకొని లేనిభాగములు వ్రాసికొని యెట్లొకప్తపడి వచ్చిరి. కొన్నిసందేహములు మాతృకలోను నట్లియున్నవి. తీసిలేదు. అందును వ్రాతపొరపాట్లు విశేషించి కలవు. మైసూరుదొరతనమువారి పుస్తకాలయములో నొకప్రతి యున్నట్లు తెలిసి సూర్యరావుగారు మైసూరున కేగి విచారింపఁగా నది పుస్తకాలయమునకు సంబంధించినది కా దనియు, నెవ్వరియొద్దనుండియో వచ్చినదనియు ఆంధ్రగ్రంథమగుట ననవసరమని దానిని మరల వారికిం బంపివైచి రనియు నక్కడివారివలనఁ దెలిసినది. తుద కది, యిటీవల, బెంగుళూరుతాలూకా ముఖవాగిలులో నొకపుస్తకాలయమువారి దని, యొక యోగడ, మైసూరుదొరతనమువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారపండితులలో నొకరగు బ్ర||శ్రీ జి. నరసింహశాస్త్రిగారు తెల్పిరి. దానికై ముఖవాగిలు వ్రాసితిమి, కాని ప్రత్యుత్తరము వ్రాయరైరి. అభావముచే విరక్తికొంది యది

యీసాంబోపాఖ్యాన మగునో, కాదో, దానిం దెల్పినవారు కవిపేరు తెల్ప లే దని కాలవిలంబమునకు సహింపక యున్నదానితోనే ముద్రణము ప్రారంభించి యెట్లకేల కీసూపమున నాంధ్రలోకమున కున్నంతవఱకు సమర్పింపఁగలిగితిమి. మేము పడుటయేగాక మాకంటి కగపడిన పండితుల నెల్ల నీగ్రంథ విషయములోఁ బాధపడఁజేసితిమి. ఆపాధ వర్ణనాతీత మైనది. ఏపాఠ మెట్లు, తాళపత్రప్రతిలోను, దానిపుత్రికలోను, నర్థము తెలియక వ్రాసిన వారి వలన తాఱునూ రై యెం తెంత పాధ కలిగించినదో మనవి చేయఁజాలము. మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారిప్రతిని బట్టి పరిశుత్తులో వ్రాయించిన ప్రతియును దానిలోనే చెన్నపురిప్రతితోను, దంబాపూరుప్రతితోను సంప్రదించిన పాఠభేదములు సూచింపఁబడియున్నవి. వ్రాయసకాండ్రవలన ముద్రణసమయమున, మేము పడినశ్రమకు రెండుదాహరణములు:—

1 ఆ. 156 శద్యమును త్రితగింపుఁడు. “చంద్రు లేరుసూతువిశమ*” అని యున్నది. ఈవిశమశబ్దవిచారమునకై చాలమంది పండితులు శ్రమపడిరి. “సూతువశమ” అని దిద్దఁజెప్పిరి.

కాని యిటీవల నింతకంటె “సూతు వినమ” యని సూతుని వినము గదా యనియుండిన బాగుగ నుండునేమో యని తోఁచినది. “వికస్వరస్వరతునీ వహవజ్రరుచిచ్ఛలఁబునక” అను తప్పను బండితు లెంతశ్రమపడిన సరియైనయర్థము తేజాఱిరో శద్య మంతయుఁ జదివి వేత్తలు తెలిసికొనఁగలరు.

5 ఆశ్వాసము - 281 శద్యములో - రెండవభాగమున—

“బట్టివచ్చు విధఁబున సుదతిఁగూడి, ప్రదక్షిణంబొనరించెను బావకు నకు” నాల్గవపాదము మొదటను బ్రదక్షిణంబొనరించె ననుచో గణదోషము కుదురక ‘క్షి’లఘువుగాఁ గవి ప్రయోగించినాఁడని లేనిపోని యనుమానము లకుఁ బండితులు లోనైరి. తుడకు వ్రాతకాఁడు ప్రలు రెండండట యనవసరమని యొక్కదానినెత్తివేసి చరణము కుదుర్చుటకై కొన్నియక్షరములు గురుల ఘువులు మార్చినట్లు తెలిసికొనఁగలిగిరి.

మేము ప్రతి వ్రాయించుటలోఁ బడిన శ్రమను బాఠకులకు విశదపఱుచుటకై యామాతృకలోని యొక్కపుటను ఛాయాపటము దీయించి చూప నెంచితిమి, గాని, కాలవిలంబమునకు సైఁపఁజాలక యప్పుని విరమించితిమి.

* నవర్ణము శవర్ణముం బోలునట్లు వ్రాయుటచేఁ గల్గినకష్టము.

మేము సవరించిన సవరణలు, పాతభేదములు మొదలైనవి గ్రంథము చదువు వారికిఁ దెలియుటకై యందందు సూచించియున్నారము. కొన్ని పద్యములు దొరక లేదు. కొన్ని పద్యములలోని పదములు దొరక లేదు. కొన్ని పదముల లోని యక్షరములు తెలియ లేదు. ఆయాస్థలముల నిట్టిరీతిగా విడిచియున్నారము. దీనిప్రతి యెవ్వరియొద్దనైన నున్నచోఁ బ్రాపుడు లేని ద్వితీయము ద్రణమున నింతకంటె నిర్దుష్టముగాఁ బ్రకటింప యత్నించెనము.

ఇట్టి యద్భుత గ్రంథమింతవఱకు శుద్ధింపఁబడకుండట శోచ్యము. ముందే, బ్ర రామకృష్ణకవిగా రిద్దానికిఁ బ్రతి వ్రాయు పకుండి లేని సగము గ్రంథ మాండ్రలోకము పోఁగొట్టుకొన్నదై యుండును. వసుచరిత్ర కళాపూర్ణోద యములకంటెఁ బూర్వమే రచియింపఁబడినను బ్రకటింపఁబడకుండట మనపరి వత్తునకుఁ బ్రశస్తిఁ దెచ్చుటకే యని నమ్ముచున్నారము. దీనికిఁ గారణము రామకృష్ణకవిగా రే యనకతప్పదు.

రావుబహద్దరు శ్రీపైడా వేంకటాచలపతిగారు తమవస్థిస్థూర్తి మహతో త్సవసందర్భమున నాండ్రగ్రంథప్రకటనమునకై, ఆండ్రసాహిత్యపరిషత్తున కొ సంగిన ధనముతోనుండి యిది ప్రథమగ్రంథముగాఁ బ్రకటింపఁబడినది. వారు పరిషత్తునందు, నాండ్రభావయందు గలయభిమానముచేఁ జూపిన యాదా ర్యమునకు వారికి మాకృతజ్ఞతావందనముల నొసంగుచున్నారము. పరమేశ్వ రుఁడు వారికి దీర్ఘాయువు నితోధికైశ్వర్యము నొసంగుఁగాక. ముం దిట్టియు త్తృప్తగ్రంథములే దీని కనుబంధముగాఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును. ఆండ్రలో కము దీనిం జదివి యానందించుటయే పరిషత్తు పరిశ్రమకు ఫలము కాఁగలదు.

ఈగ్రంథమును సంతముగాఁ జదివి చక్కని పీఠిక యచిరకాలములో వ్రాసియిచ్చిన బ్ర॥ శ్రీ విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారికి మేముంతయుఁ గృతజ్ఞులము.

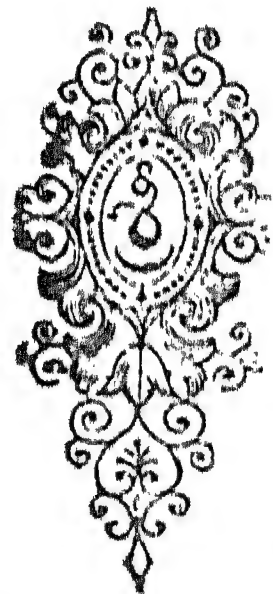
ఆండ్రసాహిత్యపరిషత్తార్యదర్శులు.

శ్రీరస్తు.

సాంబోపాఖ్యానము. 26082
25.3.72.

ప్రథమాశ్వాసము.

—కృతిప్రారంభము—

రంగంబున శేషతల్పముపయిం జెన్నొంది శుభ్రాజ్ఞవీ
ధీరాజద్రభమరంబులీల సుమనోదృక్పర్వముం జేయు శృం
గారాధీశ్వరు విశ్వతోముఖతపఃకళ్యాణరూపంబుఁ గా
వేరీమధ్యతటీమరాళముఁ ద్రయీవేద్యుం బ్రశంసించెదన్.

౧

సీ. నీలాలమేడ యేలీలంపతికిఁ బక్షిరథభుజాశాఖాంతరాళసరణి
చరణలాతారసస్పృరణ మేయింతికి వేల్పుటింతులకొప్పవిరుల తేనె
భాజనంబులు భక్తభవసంబు లేభామకరుణాకటాక్షవీక్షణములకును
నోలగం బుడు నేయువిద సంఘల్లనీరజతల్లజాటవీరాజవీధి
మనుచుచేటిక లేదేవికిని నిధాన, దేవతాకోటి యాజగత్ప్రితయజనని
రంగమందిరపదకగ్రతన్నకలిక, దుగ్ధసాగరతనయఁ బ్రస్తుతులఁ జెలుతు.

౨

ఉ. శాంతు నుదాత్తజైభవనిశాంతు ధరాభరణానుభావదు
గ్ధాంతు సుగీవిధీయగుణదాంతు ఫణిమణిరుగ్విహూతభా
స్వంతు ససంతుఁ గాంతిధనవంతు నుతింతు లతాంతసాయక
ప్రంతచరిష్టుగంధనహబంధురగంధవచోమచర్చికన్.

3

సీ. సురతాంతతాంతసాగరశయూనుసకును గొదమచట్టుపలు పైగోవసురటు
లచలభీమము లైనహస్తీకచ్ఛపముల కాననబిలము మహానసాగ్ర్య
మంబకు నైనదాస్యగ్ధాని యుడిపింప నొవధం బొత్తబాహువలేప
మఖిలద్విజాధీశతావృత్త ముత్తాలతరనిజప్రాభవధైర్యచర్య
గాఁగఁ గకుబంతదంతిముఖప్రఘాణ, తరుణసిందూరభక్తివిధానకారి
భూరితనురోహణప్రభాహరియైన, గరుడియొనరించు మాకు నుత్తటశుభంబు.

మ. అవితాశేషనుదర్శనాయుధజయాహంభావసంభారు సూ
త్రవతీపత్రలతాలతాంతనిజహారస్థూలముక్తామణి
చ్ఛవిఁ గార్తస్వరవేత్రవల్లి నమితస్వారాజముఖ్యామర
ప్రవరప్రాంశుకిరీటకూటతటు విష్వక్సేనుఁ గీర్తించెదన్.

౪

- ఉ. వెన్నునిబొడ్డు తెల్లవిరి వెల్వడువేళల మేన సంతునో
ప్రన్ననిపువ్వుదూళి యనఁ బాటితవిన్ద్రమకందశన్రకాం
తి న్నలువొందు నల్వ వినుతింతు వచోరచనాచన్ద్రయీ
సన్నహనాభిముఖ్యశుభసంపదవాప్తికలాభిలాషి నై. E
- సీ. నిజశిరస్సింధునీరజరాజగంధసంభారంబుఁ దలపించుపరిమళంబు
నిజశేఖరసుధాంశునిస్ఫురద్ధారాశసుధఁ బిసాళించుమెచ్చులరసంబు
నిజశరీరార్థమానితమానిసీతనూబంధబంధురపదబంధరచన
నిజపాణికటకాహినేతృస్ఫుటోక్తుల శాసించుశబ్దానుశాసనంబుఁ
గలుగ హరిభక్తిఘనమైనఘనులకవిత,తనుఁదలంచినయంతనూత్ర నేఘటింపఁ
జేయు శ్రీవైష్ణవాన్వయశేఖరంబు,శివుఁడుమృత్యుతిఁగొనసాఁగఁజేయుఁగాత.
క. లలితాధరవిన్ద్రమదే, హఘలును దంతంపుఁదలుపు లమరిన పతిమో
ములు చుట్టుంగొల్లారపు,టిలుగా పర్తించువాణి నేఁ బ్రణుతింతుఁ. F
చ. కలుషవిదూరుఁ డౌసుకవి కావ్యము (భవ్య) లొనర్చుచోట నం
దలిగుణవైభవంబు చెవిదార్చి విను న్నది మెచ్చుఁ గాని త
ప్పులు పరికింపఁ డించుకయుఁ బూర్ణసుధాకరసాంద్రచంద్రికా
గుళికలు గ్రోలుఁగా కలచకోరము తత్తనుచిహ్న మెన్నునే. G
క. నూతనకావ్యరసోదయ, చూతారామంబు కుకవి నొచ్చియుఁ జెవి క
ప్రీతిగఁ బలుకుఁ గపోతక, పోతము చేతోఁజగీతములు వాడుక్రియఁ. ౧౧
ప. అని ప్రధానదేవతావందనంబును దదుచి సేతరామరాభినందనంబును సుకవి
పురస్కృతి యుఁ గుకవితిర్హస్కృతి యుం గావించి మదీయసూక్తిప్రపంచకాంచ
నకమలమాలికం గమలాకళత్రుం గావేరీమధ్యక్షేత్రగృహమేధి వేధస్తపోధ
నంబు రంగపతిం బూజింప నభిలషించితి, మదీయవంశక్రమం బెట్టిదనిన.

—కవివంశావళి—

- సీ. కలశపాథోరాశి వెలసి నెవ్వాఁ డతిస్వచ్ఛముత్తాఫలస్సటికలీల
నవతంసమాణిక్య మయ్యె నెవ్వాఁ డప్రమూర్తికి నాకాశమూర్ధజాసకు
వైశ్వానరాదిదేవతలకు నెవ్వాఁడు పొసఁగించు నమృతాన్నభోజనంబు
బలుకరంబుల హఠాహళి సేయు నెవ్వాఁడు కాన్తొన్నగాఢాంధకారధారఁ
గట్టె నెవ్వాఁడు రోహిణీకామినికినిఁ
దాళి గళకంబువున మహాోత్సవము మెఱసి

యట్టి హిమధామువంశంబునందుఁ గొనలు

సాఁగె నాత్రేయగోత్రసత్త్వత్రియాళి.

౧౨

గీ. వెలసెఁ దద్వంశమున నారెవీటిబుక్త, రాజరామయ్య రాజాధిరాజపూజ
తాంఘ్రిజలజాతనఖరప్రభాంకురాగ్ర, జనితనతవైరిఫాలచందనుఁడుఘనుఁడు.

ఉ. పోరుల నారెవీటిపురబుక్తయరామనృపాలుఁ డాగ్రహణో

దారత వాలు పూనిన సదాగతికంపితజ్జ్వల

లారభటి నిర్వోధిమహిళాంగవిభూషణరాజి రాలుఁడై

వాఱుఁ బ్రతాపపల్లవశుభప్రభ వర్ధిలుఁ గీర్తిపుష్పముల్.

౧౪

సీ. శ్రీబుద్ధిధృతిమతిప్రాబల్యములయిక్త శాబసారంగోక్షి యోబళక్త

యక్తమలాదేవి నిక్త మీసతి యనఁ జొక్త మైనసుశీల లక్తను యును

గంగాతరంగసారంగభృన్నిభక్షీశృంగారితదిగంత రంగమాంబ

పతిదేవతాముఖ్యబంధురనయసౌఖ్య హరిసేవనావ్యాఖ్య యమలమాఖ్య

యనఁగ నలుపురు దేవులు నారెవీటి, బుక్తసరపాలురామభూభుజనిసతులు

వెలసి రాచంద్రతారార్థవిభవశుభవ, శంవదోద్ధారికలు ధర్మసరణి ధరణి.

సీ. ఓబలాంబకుఁ బుత్రు లుడురాజనిభులు రాయనరాజు గోపరాజాహ్వయుండు

లక్ష్మమసుతులు లీలావసంతులు తిమ్మరాజుఁ గొండ్రాజు శ్రీరంగరాజు

రంగాంబతనయులు సంగరోగ్రులు మూర్తిరాజును సింగరిరాజవరుఁడు

అమలక్తనందను లమలక్ష్మీులు జగ్గరాజు చినసిరంగరాజమణియు

ననఁగ నెగడిరి రాజసింహోవతారు, లానతారాతికోటీరహరిహయోప

లాంశుసాంద్రాంశుచంచరీకాంచితప్ర, మోదకృత్పాదపద్మప్రసాదు లగుచు.

ఉత్సాహ. బుక్తవిభునిరామరాజుపొలఁతి యైనలక్ష్మమా

దిక్తరీంద్రయానసుతుఁడు తిమ్మరాజు వెలయు భూ

భుక్తిరీటతటవిటంకపుష్కరాగమాలికా

రుక్తలాపనవపరాగదుచిరచరణజలజుఁడై.

౧౭

సీ. సత్యవాక్తుల హరిశ్చంద్రుఁ డొక్కఁడే కాఁడు కుంతీమహాదేవికొండుకుఁగుట్టి

యాహవోద్ధతి రావణారి యొక్కఁడే కాఁడు వేగేలురాగొంగవీరవరుఁడు

హరిభక్తియుక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డొక్కఁడే కాఁడు డంచబాబావేల్పుననుఁగుఁబట్టి

వితరణంబున విత్తవిభుఁ డొక్కఁడే కాఁడు హైధింబుగడపినయట్టిజెట్టి

యీడుజో డెన ప్రతి యగునితనికనఁగఁ, బరఁగెహరగాంగఁగ నేనప్రభా ప్రభావ
విభవభారసభాస్తారవిశదక్తిర్ని, మండలుఁడు రామరాజాతిన్మృత్యుభండు. ౧౮

ఉ. చేరిక వీరబాహుని భజించుటచే గజహంకు 'హంకుట'.

సారము దూలె మున్నని త్రిశంకుతనూజుఁడు ధగ్గపున్నఁడుం

గారణజన్తులై కలియుగంబునఁ బుట్టిగో యేకమూర్తి నా

ధీరుఁడు రామరాజమణి తిమ్మనృపాగ్రణి సత్య మారయన్. ౧౯

వ. ఇట్లా త్రేయగోత్రపవిత్రుండును నాపస్తంబసూక్తుండును నై రాజ్యు రాజా
ధిరాజరాజపరమేశ్వరాష్టదిగ్రాజమనోభయంకర సమరాంగణసాహిత్యసారస్వ
భామవిరుద సరస సరసవీభుకృష్ణరాయరాజ్యలక్ష్మీవిరీక్షణపక్షం బగుకొండ
వీడక్షిణకౌత్సేయా...గు పినకొండ్రాజును గప్పుతే స్థిరలఁగ్రుమ్మరించు...తిమ్మ
రాజును గప్పురంపులప్పలం గుప్పళించు కీర్తులం బ్రవర్తించు నప్పలరాజును
నుద్దామాభిరామశ్రీమంతుం డగు రామరాజవరుండునుం బ్రభవించి విభ
వప్రభావప్రియంభావుకు లై తేన మించిరి మతియు నాలక్ష్మణాగ్రజనిభప్ర
భావు ద్వితీయభార్య యగు లక్ష్మమ్మకు ఘనతరప్రకాశశయ్య యగు పినతి
రుమలయ్యయు శరధితుణిరోపమప్రతాపధాన్య యగు పెదతిరుమల
య్యయు నుదయించి రాపంచాస్యపరాక్రము తృతీయదేవి డైదు రూపవతి
యగుగోపమాంబకు నలతిరుమల విఠల చిసత్తిమ్మ పాపతిమ్మహ్వయు నై
యంహ స్తిమిరగభ స్తిమాలిశాలు లగు నలువు రుదయించి రాకాంచనాచ
లధీరు నాలవమగువ యగు తిరుమలమ్మకుఁ దిమ్మమ్మ కోపమ్మ సింగరాజు
లనుపుత్రపుంగవు లంగీకృతప్రతాపపతంగసన్నిభు లై యిన్నిభూలావసీతలం
బు నేకాతపవారణంబుగా నేలుచుండు రెట్లనిన. ౨౦

ఉ. సుప్రతిభాచతుర్ముఖులు సూరిజనావనకామధేరువుల్

దీప్రతరప్రతాపు లవధిక్షితిభృత్తటసంచరిష్ణుదృ

ప్రప్రతిపక్షు లక్షయవిభావిభవాధ్యులు రామరాజాతి

మ్మప్రభుపుత్రు లెల్లరును మానసుయోధను లాజిష్ణునుల్. ౨౧

క. నలతిమ్మరాజు నీలో, త్వలరుచి యగుభిష్టపుత్రి పాండయశక్తి

గలిగించు. ప్రాజ్ఞిపీతా,

భి వెకలించుక్రియన్. ౨౨

చ. సరసము బాలభాగవతచంపువు దోనురి కోనసత్తనీ

శ్వరరచితంబు రామనృపచంద్రనితిమ్మయచిన్నతిమ్మభూ

- వరుఁ డఖిలావనీజనశివంకరముం గయికొంట యొప్పు శం
కరుఁడు శశాంక రేఖయును గొస్తుభ మంబుజనాభుఁడున్ బలెన్. ౨౩
- చ. స్థిరమతి రామరాజమనీతిన్మయన్విల్లరాజపుంగవుం
డరివధ మాచరించుతమి నాజుల వాజుల నెక్కి యాడఁ ద
తురరజ మంబుదంబుల నిగుడ్చు వరింపఁగ నిర్జరాంగనా
కరధృతపుష్పమాల్యకలికాగళదచ్చపరాగరాగ మై. ౨౪
- క. ఆవిన్ద లేశ్వరానుజుఁడై వెలసినచిన్నతిన్మయన్మపతి వెలయున్
దేవేంద్రానుజుఁడై మను, గోపిందుఁడు పోత భువనకుశలప్రదుఁడై. ౨౫
- గీ. పాపతిన్మరాజు భాస్విని నిత్యప్రసన్న వేంకటేశ చరణజలజ
చంచరీక మగుచుఁ జంద్రాతపాటోప, విభ్రమాభిరామవిశదశ్రీర్తి. ౨౬
- ఉత్సాహ. రామరాజుతిన్మరాజరత్నమునకు ననుజుఁడై
రామవిభునిపెన్దకొండరాజుప్రగమపత్ని సు
క్రౌమయునతిసమత మమత చాల్చు కొండమాంబకున్
శ్రీమన్మోక్ష ప్రసనుతవ రేఖ్యు లమరి రుద్రరత్. ౨౭
- చ. వాగెవ్వ రంశిని. ౨౮
- సీ. ధాతీముఖాటోపపాటితా రాతిహృత్పాటిత(గ)దుఁడు కోనేటిరాజు
క్రీడ్లుచుటలుఁగులఁ గ్రీడ్లుచు రిపుసేన ప్రబుంచుదొర పెన్దతిన్మరాజు
అని మునఁ బగలఁ గట్టని పెండ్లికిని జోలఁ జనుచిన్నతిన్మరాజన్యవరుఁడు
భీమాహితస్థిమసామతేంద్రమసామజాహితస్థుర్తి రామన్మపతి
నాల్లుపుగు నాల్లమూలలీల నలువనాల్లు, వదనములభౌతి నిర్జరేశ్వరుగజంబు
నాల్లుకొమ్మల శ్రీయఁ బల్కనాథునాల్లు, భుజములవిధానఁబొల్పిరద్భుతవిభూతి.
- క. పెదకొండవిభుని రెండవ, నడతికి శ్రీరంగమకును సుతు లిగువురు పెం
పోదవిరి యాబళరాజును, హృదయంగమఁబూర్తి వేంకటేశుఁడుఁ బరఁగన్. ౨౯
- గీ. రామరాజుతిన్మరాజుపోదదుఁడు శ్రీరంగరాజుదేవి రాజవదన
తిన్మమాంబ వెలయు దేవేంద్రనిల్లలీల, జోలి నిత్యలక్ష్మి నేలి వాలి. ౩౦
- గీ. కోనవిభుని తిన్మభూనాథుఁడును రామ,న్యపుఁడుఁ దిరుమలయ్య విపులశ్రీర్తి
ఘనుఁడు వేంకటాద్రియునుమించిరవనిశ్రీ,రంగరాజుసుతులురంగహితులు. ౩౧
- మ. దివిదేంద్రాభుఁడు కృష్ణరాయధరణీదేవేంద్రజామాత శ్రీ
ధవపాదాంబుజబంధరం బమరు మేధావేధ రామప్ప శా

త్రవకంతాంతరరక్షశీకరసరిధ్ధాగోర్నినిధ్ధాతఖ
 డ్వవనీకీర్తిలతాంతగంధిలహరిధ్ధాంతాకచాభోగుఁ డై.

33

మ. మహి నెవ్వా రెన సల్లరాజుచినతిన్మున్నోపకంఠాదుగాం
 బుహవిశ్చర్యణతర్పితాసిశిఖికిం బుష్పాయుధస్నిగ్ధవి
 గ్రహసాభాగ్యపరంపరాపరిధికిం గగ్గాటకైశ్వర్యని
 ర్వహణావార్యభుజాధ్వజాయుధపరీవారుండు రామప్పకున్.

34

క. శ్రీరంగరాజురామ, ధ్యోరమణునికీర్తి జలధిజాలము దాట
 న్నేరిచియును నేరదు రిపు, నారీనయనాశ్రుపూరనదిఁ దరియింపన్.

35

సీ. ముసలిమా నని కాని ముదిరాశ్వభూజంబు వాతర స్థినికాని వారిదంబు
 వీచివా టని కాని వేలామనోభర్త రాకొట్టు నని కాని నాకమణియుఁ
 బశుబుద్ధి యనికాని పర్జన్యధేనువు సరదాత యనికాని యచలధన్వి
 పాదదా తని కాని పాండురాంశుండును బ్రతి వేడు ననికాని భానుసూతి
 మహిమ శ్రీరంగరాజురామక్షి తీశుఁ, బోల్పుఁగాఁ దగువితరణంబుననటంచు
 నారభటిఁ బ్రస్తుతింపుదు రంగవంగ, చోళమాళవనేపాళసుకవివరులు.

36

ఉ. గుత్తెటతిమ్మరాజు పరఁగున్ హరగాంగసితాబ్జకాంతులన్
 గుత్త లొనర్చుకీర్తులఁ జకోరదృగాశయపుష్పధన్వఁ డై
 యత్తోగవిందువంగడము నందలిభర్తకు సంభవించి రా
 యెత్తున కెత్తు వచ్చు సిరియింపుల కేర్యధనంబు సొంపులన్.

37

ఉత్సాహ. రంగరాజు వేంకటాద్రిరాజు వెలయుఁ గావ్యసా

రంగరాజు రంగరాజు రాజితప్రతిజ్ఞ సా

రంగరాజు ప్రజ్ఞ హరితురంగరాజు పీఠక సా

రంగరాజు రంగరాజు రాజభావుకార్పవన్.

38

వ. ఇట్లు నానావర్ణమండలీకరగండండు ను జాఘక్యనారాయణుండు ను బిరుద
 మన్నియవిభాళుండు ను ముత్తైంబరగండండు ను నురిగొలసురత్రాణి యు
 నైన రామరాజతిమ్మవిభునివంశంబు శశిబిందుసోభరిసంతానసరణిం దామ
 రతంపరిబై పెంపు మెఱసె నతనితనయవతంసం బగు పినకొండ్ర బాఖండల
 పుండరీకాక్షకుండలిమండలేశ్వరఖండపరశుచండకిరణనిభప్రభావుం డై శ్రీ
 వహించె నాపంచశరమూర్తికిఁ గీర్తితచరిత్రపవిత్ర యగుకోనమాంబకుం
 గుమారరత్నంబులు.

39

- క. కోనేటితిమ్మరాజును, శ్రీనిధి చినతిమ్మరాజసింహంబును ల
శ్రీనిత్యుఁ డప్ప లేంఱుఁడు, దీనావనకల్పతరులు ధృతి మని రవనిన్. ౪౦
- సీ. ధారాసమన్వితోద్ధతిఁ జాల మెఱుఁగెక్కి యభిమన్యువశవృత్తి ననుసరించి
భానుమండలసదాపరిచయంబునఁబొల్చి సకలాస్యగురుభావజయముగాంచి
స్వామికరగ్రహసౌఖ్యము వహించి భీమవిక్రమమునఁ జెంపు మెఱసి
కువలయచ్చాయానుకూల శైత్యము నొంది బహుముఖవిలసనప్రాధి నలరి
చేసకు మందోదరిని కోహిణిని హిడింబ, దేవసేననుఁ గృపిఁ దిగ్గదీప్తి తరుణి
నుత్తరఁదటిత్తుఁడనమహాదాత్రహేతి, యెనయఁగోనేటితిమ్మరాజేంఱుఁడలరు.*
- సీ. గురుభక్తి కాంతిస్ఫుటాదీప్తి బలముల రామచంద్రామిత్రరచనవాఁడు
శరణార్థజవమహాజ్ఞాన్వల్యపావనతల సరసింహవిగ్రహనటనవాఁడు
జయగానమతిభూతిసఫలకోపంబుల గురురాజగురుభవస్ఫురణవాఁడు
దర్శభోగతౌంటిదానోన్నతస్ఫూర్తి వృషభేంద్రభూధారివిధమువాఁడు
రాజమాత్రుండె శ్రీరామరాజుతిమ్మ, రాజుపినకొండస్వపసుధారాశివిధుఁడు
పరమవైష్ణవసిద్ధాంతపారదృశ్య, దీప్తిదినరాజు కోనేటితిమ్మరాజు. ౪౧
- సీ. సేవిండు శ్రీకాంచికావాసు వరదరాజుల వపాగంధగంధిలముఖాబ్జ
నగ్రహారము లిచ్చు నవనిదేవతలకుఁ గూర్చు రామానుజకూటకోటి
ధట్టించు నుద్గండతరవిపతౌఖండమండలాగ్రీశులమదభరంబు
విక్రమాద్భునిలీల వెల పెఱుగఁడు సత్యసంధమాకొను హరిశ్చంద్రకరణిఁ
జనులనాసీరతు క్షారసంప్రసార, కటుశఫించలవిదళితక్షౌతలోద్ధ
ధూళిచుఱుకతన పుష్పాభోధిరాజు, తెలివి నుమరాజు కోనేటితిమ్మరాజు. ౪౨
- మ. కులపాథోనిధి పూర్ణచంద్రుఁ డగునాకోనేటితిమ్మక్షమా
తలనాథుం డొనరించునీవుల యశోధన్యాత్మ తై మాన్యు తై
బలవిభ్రాజతు తై కళాభరితు తై భాసిల్లు శ్రీవైష్ణవే
క్రతులు ప్రింతురు దివ్యభోగనిధులై దుర్వారనివైఖరిన్. ౪౩
- గీ. అతనితమ్ములు చిన్నతిమ్మాధిపతియు, నప్పలక్ష్యతలేంఱుండు నమరి రవని
హరిహరులలీల మాద్రేయులట్ల విష్ణు, శంఖచక్రయుగం బన జగముహగడ.
- గీ. తదనుసంభవుండ ధర్మార్థమర్థవి, చారచతురమతిఁ బ్రసన్నకీర్తి
చంద్రికావిధూతచరమాద్రికందరాం, తరఘనాంధకారతతిని గృతిని. ౪౪

క. రంగప్పరాజ వైష్ణవ, పుంగవపూజావిధానపుతాత్పర్యుడనై
రంగపతికి నొనరించెద, మాంగలికతరప్రచారమణిహారంబున్. ౪౭

— పశ్యంతములు. —

క. శ్రీపతికిఁ జరణశరణగ, గోపతికిఁ ద్రయీవతంసకువలయమునకున్
త్వోపతికిఁ బూర్ణిమాశశి, రూపతిరస్థరణనిపుణుడవిరామ్యునకున్. ౪౮

క. ఇత్వోకువరదునకును ద, రత్నసురరిపుత్తుతాభిరామునకును బు
డ్రేక్షిష్వాసనగురునకు, భిక్ష్యంతఃకరణసరణినిబితుడవిడెన్. ౪౯

క. శ్రీమంతునకును గావే, రీమధ్యద్వీపగృహికి ధృతగతమహికిన్
భీమోద్దామనిజాంశు, ప్రియస్తబ్ధస్తనకలసురతేజానకున్. ౫౦

క. కలికలుషవిషమషీహర, కలితలలితనిజగుణప్రకరవిధువునకున్
ఖలరూపావిలకోపా, తుల్యోగహిమ్రతాపధూమాంకునకున్. ౫౧

క. సాత్యవతేయస్తుతునకు, సత్యవచఃప్రత్యయప్రసన్నాత్మనకున్
నిత్యానిత్యవివేక, స్థాత్యాయతపస్వినిధికి శమసేవధికిన్. ౫౨

క. ఆముక్తమాల్యదాకబ, రాముక్తప్రసవమాలికార్చితనకు స
త్యామానసవల్లభునకు, మామావాస్థోపయువలిమానాహృతికిన్. ౫౩

క. యజ్ఞేశ్వరునకు నిఖిల, ప్రజ్ఞేశ్వరునకును నిగమపాటచ్చరగో
రాజ్ఞావజ్ఞాకరునకు, సుజ్ఞానిమనస్త్రికుటసుకరూపునకున్. ౫౪

క. చరణనతిశమితరాధా, తరుణీపరిణాహగోషతరణికి విసమ
న్నరతాపహరణచరణాం, బురుహచ్ఛత్రునకు సమితబుధగోస్త్రినకున్. ౫౫

క. శ్రీరంగరాజునకు ధృత, సారంగదినాథనాథచక్రవర్తిచవికిన్
గారణకారణమునకును, నీరథగోపాలునకు నీలనిధిదేవాలనకున్. ౫౬

సీ. అభివందనసహస్ర మమరించి నన్నయభక్త్యుమాగ్ధము కొంత పరిధివిల్లఁ
దిక్తనమఖసూక్తిఫక్తిక యొకకొంత పెనుపొంద నెల్లప్రప్రగడభజితి
యొకకొంత తిలకింప నొకకొంత నాచనసోముగీర్వభవాలు సాగసుమీలం
ద్రిపురాంతకునివచఃస్థేమంబు నొకకొంత కొలల శ్రీనాథోద్భవకొంతఁ గుడ
మఱియుఁ దక్కినసుకవుల మధురవచస, రచనలును గొంతరానింప రిసనిబంధ
బంధురముగాఁగ నేనిచ్చుభవ్యకావ్య, హీరమునకుఁ గథాస్రమంబెట్టిదనిన.

వ. అని సాంబోపాఖ్యానచంబూకావ్యంబు శ్రీరంగపతికి నంకితంబు గావించిరిఁ
దత్తధానిగమవిధానంబునకు నొంకారంబుగాఁ బరీక్షిన్నరేంద్రంబు శుక
యోగీంద్రున కిట్లనియె.

—కథాప్రారంభము—

గీ. సాధునతబుద్ధి హరికథాశ్రవణసిద్ధి, దనివినొందకయున్నాడ ననిన మఱియుఁ
జుత్తమలరంగ నాపరీక్షిత్తుఁగొంచి, యూహ గొనసాఁగియాశుకయోగివలిక.

శా. శ్రీలక్ష్మీకుచ శతకుంభకలశీశృంగారహారంబు ధా
శ్రీలావణ్యసరోమరాశము శ్రుతిశ్రేణీరహస్యంబు గో
పాలత్వంబు వహించె శిష్టజనులం బాలింప దుష్టాసుర
వ్యాళప్రేక్షణతార్థ్యమూర్తి యగుచు స్వందారుమందార మై. E.O

సీ. దేవకీనసు దేవపాపన ప్రజ్ఞ భ్రమకృతోఽఘపుష్పలావికనరుండు
లొటనాకన్యమూలంబున సంహృతి ప్రబలఁజేయుటయును బాహువిటప
శాలిఘై యగుశచ్చవిప్లవశ్రీలఁ దగుపాంచజన్యసౌందర్యలక్ష్మి
నరిచి నాభీసరోవనజాతగుచ్ఛమై శ్రీవత్సవత్పవస్థితిఁ దనర్చి
చరణసింధుచుగందనిష్ఠుండధార, గాఢఁ గొస్తుభఫలితమై కానఁదగిన
కృష్ణసతాన మాభీరకిసలయోధి, పాల మను నందమందిరావాలపరిధి. E.O

క. పూతనఁ గృతనిలాలాంబుక, శాతన మాయాభ్రపిహితశత్రుమహాప్ర
గోతనఁ గంపితదివిష, చేతనఁ గృష్ణుం డపూర్వచేతనఁ జేసెన్. E.O

క. శకటము నానురగ్య, నికటము నిజ ఘోర ఘోషభగ్న భముజా
నికటముఁ గంప నియకృతి, నికటము వికటముగ విశిచె నిను నతఁ డెలుకన్. E.O

గీ. గోవింద యుగోనుబలునుర, గాలిం బటవిటపశీలిఁ గంపితనగనా
గాలి సకాలోదితలయ, కాలి న్వసమాలి మాలికాగతిఁ దూల్చెన్. E.O

క. ఆన్యకుఁ గవివృత్తజ, చర్యకు గుణధుర్య కవని సమధైర్య కురు
సైన్యకు సమచింతిభార్య, వర్యకు జగ మతఁడు వదనననధిం జూపెన్. E.O

సీ. ఈలిప్తవిప్లవాల్ల మిశానకోటిరహిరకోరకమైన యేటిఁ గనియె
నీపసిబాలకుఁ డినుచుగతనునుబొజ్జ ముజ్జగంబుల నొడ్డిమూల దాఁచె
నీడింభకునినాభి నితకుఁ దాతయూ ధాత నీనినతెల్లదమ్మి పుట్టె
నీవాపనికఁ గన్నులై పెంపుకడసిన రవిచంద్రు యుత్తమగ్రహములైరి
యని యకపుకోహితుం డైన ఘనుఁడు గర్జుఁ
డెలుక నీయంగ మందకు నెలుకపూజిచె
నందనందనుఁ డైనగోవిందుఁ డెలు
వేదములు గానలేని నితీదయంబు. E.E

- క. సీరికి నాశ్రితభయపరి, హరికి హరికిఁ బదానతారికి వినమ
 తూరికి నందవ్రజసం,చారికి నత్యుజ్జ్వలప్రచారికిఁ ద్వరికిఁ. ౬౭
- క. హరివంశుఁ డయ్యెఁ గావున, హరితెఱఁగున నఖిలజనులు నానతు లై రా
 హరిసీరులకును నోర్వని, హరిహయరిపులిండ్ల మొలచు హరితత్పరాంబుల్.
- మ. పెరుఁగు న్వెన్నలుఁ బాలు నేతులును దృష్టిం బొందఁగూఁ గ్రలి ని
 ట్టరుగు న్వేఱు గృహంతరంబులకుఁ జంద్రాస్య ల్లడుక దూతీనం
 బెరుఁగుం గల్లకు నోర్వనట్టికరణం బెన్ద్రోనఁ దప్పించి వే
 తిరుగున్ దుర్గమ మైనమ్మాగ్గమున నిందీభక్త ధూర్జితిల్. ౬౮
- సీ. కమ్మఁగెమ్మోవికి గమకించు గమకించి కినిసి జరికింప గొక్కిల్లు పుంగు
 నురుకుచాన్ద్రల నంట నూహించు నూహించి క్రిష్ణులుంగిస డిల్లిపోవు
 ముద్దుఁజెక్కులున్దొక్కి ఖిచ్చించు ఖిచ్చించి తారసింపమిఁ దహతహఁ జలించు
 జఘనంబుఁ బైకొన సమకట్టు సమకట్టి చేయూక తారినఁ జిచ్చనోవు
 దలఁపుగలిగియుఁగులశీలములకుఁబొంగి, వలనమిసటించునాభీదవనజముఖులు
 జేరి హరి చిట్టకంబులుసేయునపుడు, దిట్టతన మప్పటికి గడియెగురుకి. ౬౯
- క. హరిములు తాన దొంగిలి, హరిరావహుఁ గంటి నీడ యని వే లొకప్పుడు
 వారిజవదనలకడ నిడి, వారికి వారికిని శౌరి వా గొనరించు. ౭౦
- క. భామలకొప్పల మైనపుఁ, బొముల నిడి హరు వెలచి పనుపడఁ గప్పి
 డేమియు లేదని వెస న, చ్చామూఁగనుచు హరి యధయపోకఁ గలపొంగు. ౭౧
- క. జలకంబులాడుచెలువల, వలువలుహరియిది నన్నువలె పులి యా
 కలకంబులార యని హరి, కలకల సగు బొల్లగదల గంటలు పడెడు. ౭౨
- చ. జలదళవాయుభక్షు లయి శాంతియు దాంతియుఁ బూని రావల
 న్నిలిచి భజించుబోధరమణీయులు చుట్టడుభ్యాసరంబుల
 న్నిలువక జాతి జాతి చను నిర్గుణుఁ డొర యశోద దే ను
 ఖిలమునఁ గట్టఁగాఁ బడియెఁ గల్గునె మేర ప్రభుత్వ శాసిత. ౭౩
- చ. పరమజ్ఞానిహృదంతరాళమణిదీపంబుల్ నమన్నాగకి
 స్మరనక్తంచరనాకనాయకశిరోనాకరాగ్రభృం
 కురసీరాజితము ల్నిజాంఘ్రితలము ల్లోపాలబొలుండు ని
 ల్ప రటద్గోఖురధూళిధోరణుల నాబ్బందావననీలంబుల్. ౭౪

- క. మత్సముఁ గన ననుదాసవ, వత్సము జగదంతర ప్రవర్ధితహింసా
కుత్సముఁ గఠినోపలదృశ, వత్సము శ్రీవత్సధరుఁడు వ్రాత్వేం బెల్చున్. ౭౬
- గీ. అసురమన్మథతాడితుండగుమఁగృష్ణు, ముష్టికినిజీవధనమిచ్చిమోహియయ్యె
నహహాస్త్రీలింగమాత్రమే యంతచేసెఁ, గేవలస్త్రీమహిమవితర్కింపనేల.
- గీ. చంచువిదళితభువనస్రపంచమైన, క్రొంచముఁబయోదవర్ణంశు చించియొప్పె
నహివిభూషణనారాయణాస్త్రధార, త్రిపురసాధతలమ్ము భేదించినట్లు. ౭౮
- సీ. మానసాకములీల మలయు యోగీశ్వరమానసమౌనసమందిరంబు
కీరంబుకై వడిఁ గరలు వేదాంతసంకేతపంజరవసన్మీరభర్త
పికముచందంబునఁ బ్రేలు నిర్జరవరాసీకపల్లవితామ్రకోకిలంబు
మొకరి తేఱియుఁబోలె మొరయు దుగ్ధాంభోధికన్యకావదనపంకజమదాళి
ప్రేమబలరాముఁడనుపూర్ణసోమురాకఁ, గూరిమివహించు గోపచకోరకంబు
ద్విజవినోదంబు చూపుట తేజ మతని, కాచరితసన్నిహితనందుఁ డగుటకతన.
- మ. సహజజ్ఞాననిధానసాధుజనయజ్ఞక్షేత్రములందు స్థావి
గ్రహణంబుఁ బొనరించుకృష్ణునకు సౌఖ్యంబిచ్చు రాధాముహు
ర్గుహురుద్ధారితభావరాగరససమ్మూర్ఖులై టఁజేక్షణ
స్పృహ చల్లు లుబ్ధియించుచో రుచులు దేర్చెం గాన నక్ష్మణలోక. ౮౦
- క. ప్రజ గరము సంతసిల్లఁగ, నజగరము నశేషలోకహరణగుణోద్య
న్నిజగరము నిర్తళించె, న్భుజగారిధ్వజుఁడు విబుధబుధసన్నతుఁ డై. ౮౧
- క. కాళియఘోషణఘోషలకో, త్తాలమణిస్థగితరంగతలనర్తనలీ
లాలసితమున యశోదా, బాలకుఁడు వినఘ్ర లోకపాలకుఁ డమరెన్. ౮౨
- గీ. కాళియాహిస్సటోపలఘట్టవీధిఁ, బంచతాళప్రబంధప్రపంచమెట్లు
గొనియెనొక్త శిరీషాగ్రకోమలంబు, లడుగుఁదమ్ములుదనుకునందార్భకుండు.
- క. కలిగి తిన శౌరి తాళీ, ఫలసహితం బహితగర్వభదనుజదాయా
దులతల లిలపయి రాలిచె, బలయుతులకుఁ జేయరాని పనియుం గలదే.
- సీ. కల మయ్యు మేటియేకల మయ్యు విలయాల్లిఁ గ్రీడింప నేర్చినజ్ఞాడవాని
ధన మయ్యు మోక్షసాధన మయ్యు నిజభక్తజనములఁబోషింపఁబాలువాని
సవ మయ్యు విధులతాసవ మయ్యు యాయజ్ఞాకాచారఫలదాతయైనవాని
ఘనమయ్యుసూక్ష్మపఘనమయ్యునలరు నయ్యదియామహిమతానయైనవాని

వాసుదేవుఁ బదానతవారిదేవు, నసదుగాఁ జూచి నత్సావహరణ ముఁదఁడు
 చేసియూరకతనుదానమోసపోయెఁ, దఱచి వెఱపింపఁగాఁబోయి వెఱచిసర్ప.
 మ. నలముం బోలెఁ జరాచరాకృతులఁ బూసఁ బ్రవడంజేసెఁ గా
 నల మున్నిట్టిది గానఁ బోల దని మంద య్లోందలింపక దవా
 నలముం గ్రోత నఘాసురాంతకుఁడు లోనం బుచ్చువిశ్వంబు పై
 నలము న్నాక య దట్టు*లేల యగు ధర్మమునన్వృ త్తిముల్. ౧౬.

వృద్ధి. చలంబు ప్రబలంబుగాఁ జటులవిస్త్రిమాలంబునిం
 బ్రలంబు హలపాణి పాల్పడ నొనర్చె నానామని
 త్తులంబు విరిసోన పైఁ గురియఁ దప్పరందాంబుపం
 కిలం బగునిజాకృతిం గృతకబాలుఁ డొప్పుం గడు. ౧౭

చ. పల్లవపల్లభుండు చెలువల్ జలమాడఁగ దట్టబీతటి
 పల్లవముల్ హరించి తనుఁ బ్రార్థనచేసిన నీక సప్త, నా
 పల్లతికాలవిత్ర మయి పాండవపత్నికి నెట్లు లిచ్చెనో
 చుల్లరవెట్టు ప్రల్లదపుజూదరి సిగ్గువడం బట నలుల్. ౧౮

సీ. శమనసహోదరీసలిలకేళికఁ దేలి కలశాస్థినీచుప్రకడలు ముఁదఁ
 దోడిబాలుర నెక్తియాడువేడుకఁ గూడి గరుడభోహహాత్తంత ముఁదఁ
 నలుచుట్టు నాలమందలుగ్రమ్ముకొనియున్న జగము లొసర్చినోలగముముఱచ
 రాధాపరీరంభరసపరవశుఁ డొట మరుఁగన్నతల్లిపై మమత ముఁదఁ
 మఱచుఁగా కేమి దొరలకు మఱపు లేదె
 మఱవఁ డొకటియ యామేటిమాయలఁడు
 కాందిశీకాక్రితానేకగాఢశోక
 పరిహరణపౌరుషారంభపాటవంబు. ౧౯

గీ. మంద గొందల మందఁ బురందరుండు, బొల బలువాస గురియఁ గరాళిల
 నడరిగోవర్ధననగంబుగిడుగుచేసె, మడుఁగుచూలాలియడుగుపెన్నాయనడుగు.

సీ. పసిగాపుఁబూఁబోండ్లపాలిండ్లపంచలు మరగఁబో వేదాంతమందిగుండు
 మఱుగంగఁగ్రాఁగినతఱపియావులపాలఁ దనిసెఁ బో హవిరన్నతర్పితండు
 ప్రేలు లీలనొనర్చువేణునాదములకు మోహించెఁ బో జగన్మోహనండు
 ధేనుసాంగత్యవిధేయుఁడై దినములు గడపెఁ బో ముక్తసంగస్పృహండు

* నలముంగానకదట్టు- మూ.

విప్రభార్యల నార్యల వేడి కనిన, భోజ్యముల నారగించెబో పూర్ణకాముఁ
డొగరుఁజగురాకు సెజ్జలనొత్తగిల్లి, ప్రోదివహియించెబో యాదిభోగిశాయి.

మ. స్థిరసంశోధ్యవ మై మహావివరి యై చేపట్టఁగా యోగ్య మై
పరితఃపర్వసమగ్ర మై నిజముఖప్రావిర్భవవ్రాగ మై
పరమాపుండునుబోనివంశలత సంభావించె ఘోషాంగనా

స్థరదానకావధి యు నిజాధరముచే జగ్రయధుం డాక్రియన్. ౯-౨

న. చిత్తజగురుం డాభీరమత్తకాళినుల చిత్తంబులు నిజాయత్తంబు లగుట
యెఱింగి యామెఱుంగుఁబో. డుల పోతం గఖలంబును సఫలంబు చేయం గ
డంగి బెడంగుమెఱసి సరసచతుర్విధశృంగారాంగీకారమనోహరాకారుం డై
తోరంపుసజ్జకంపుపూవునీటి యేటిక్రియాటల చలువఁజెలువంబులగు పయ
వంపు మరువంపుఁబొడలఁ బొడలు స్త్రాచీసంబుల గోచరితతోచనోత్సవం బై
సమర్పితదర్పసారగంధధురంధరంబులును... నైసయతీసారభకుంజపుంజం
బుల నుదంచితం బై పంచమస్వరప్రపంచనంచిత వియచ్చరచమరవాలక
చానిచయ గేయంబులగు కోకిలనికాయంబులకు నావాసంబు లై మాసరం
బు లైన కురవకతరువకులకులంబుల దలం బై శంబరవిమతవిజయతోరణ
మాలికాడంబరవశంవదంబు లగు నసమశరతురగపరికరంబు కోలాహలం
బుల నాచరితపిరహిణీహృదయహాలాహలంబు లైన నిస్తులగోస్తనీకాయ
మాసంబులఁ బ్రస్తుతం బై పుష్పమరేయునుం బోలె సతిశీతలచంద్రకాం
లేంబును సత్తత్రవీధియునుం బోలె సదూష్యపుష్యరాగంబును బలవిరోధి
కిరస్థలంబునుం బోలె నుజ్జృంభితవజ్రంబును నసంతసమయంబునుం బోలె
నుదీర్ణప్రవాళజ్వాలంబును, రఘుపతీసైన్యంబునుంబోలె నుత్తాలసీలప్రకాశ
ప్రకంపితంబును మేరుకుధరంబునుంబోలె భూరివిభవభాసమానంబును నైన
యొక్క కృతకకుధరకంఠరామందిరప్రఘూణంబున సుఖావహం బగు పచ్చ
లం గట్టిన కుట్టిమస్థలంబున నసల్పకల్పతరుచ్ఛాయామండలమధ్యంబున
నభంగురత్రిభంగిసౌభాగ్యం బొనగూడఁ బ్రోడతనంబు మెఱసి పరస్పరవల్ల
వితపురాణస్థానంబునగు వేణువుపూరించుటయు నాచల్లగాడ్పునం గ్రేష్టదాఁటి
పొట్టికి హాళికింబడి మాళవికి శ్రేష్ట విరిసి లలితకుఁ గళితనీవిక. లై రామక్రి
యకుఁ బ్రేమక్రియ నెఱపి బహుళికిం దహతహ గెరపి వరాళి విరాళిగొని
మహాయోగినీజనంబునుం బోలెఁ బరిత్యక్తేతరవిషయవ్యాపారంబుగ ఘో

ష యోపితమూహంబు సమూహంబుగాఁ బలుతొంది యుదంచితంబు లగు
నఖరరత్నకిరణ కిసలయంబులు చరణంబుజ హాసక సలమపుట నుచినిచ
యంబులపగిదిఁ జిగురుకొనఁ గనకకన్తికార కేసర పిశంగిం బగు మాలంగు
టొల్లియ యుత్ఫుల్లనాభినవినగతితపరాగపటలంబుబులుపునఁ గతితకసంఘ
టిల్ల నుల్లక్షిత శ్రీవత్సమేసుంబును నుదార కౌస్తుభగభిష్టమాలియు సగు
నురస్తలనభఃస్థలంబున సత్పథాలవిమలమున్నుభలలలా తిశాసంకాసంబు మెం
దాకినీసౌందర్యంబు నందింప దరహసనుధాపారసలయ బగు వరసవలయం
బునం గాఁపురంబున్న కైరవగృహమేధులుంబోల విమలవిశాలవిలోచనం
బు లనుగ్రహాతిభ్యంబున భక్తిజననిగ్రహంబును బరిహరింప నలరాని బలి
గృహమహీతలంబులు మొదల గలిచి పితవ సురపురంబుగూడ నీసి తలవిండు
నంటించి తెగనిండఁ దిగిచిన కలువపువ్వు మూలికయునుం బోల సదభి విభి
మవిరాటత భ్రూయగమధ్య సంధానిత మార్తమన్మోహ్యపుష్పంబు నీర్మల
పః గరంచి పోసిన సునాసీరశరాసనంబు నీల్మలకారోభాగంబున ఘనీభ
వించు మించునం బింబంబు గంఠంబుగాని డాలున మోలి న మోదంబున
భాసిల్ల స్రుతిజనకంబగు నాసాముకుళంబునం బొడమిన స్థానంబునుం బోల
ముక్తామల్లియం బ క్తావళుప సవలావణ్యసుధాజలధిఁ దలమూపు మక
రశిశువులపసిమిగల చిలుక తక్కిలకు మక్కువ దెలుపు కిరీటిపచ్చలచీరగల్ల
చెక్కిల్లిఁ జెలంగఁ గంకణక్రీంకారభ్రమరధ్వంకారసంధులంబును దయగా
ధరారుణ్యాప్రవాళ లావణ్యలలితంబు ను సంగరాగజరాగపర భారభాభితల
బును ఋజుభుజావిటపపటుతరంబు నైన దివ్యవిగ్రహంబు భావికాలంబున
నవనికి నవతరింపఁగల పారిజాతంబుదీప్తి సత్యభామా ప్రయగిరం బై చిన్న
సంగ నున్నయవ్వెన్నునిం గదిసి వివిధవిలాసంబులు పచరించి రవ్వడమి క

- క. జలనిధిశయనుం డొకసతి, యలకావళిఁ బడమరల్చి యధరము గ్రోలు
వలరాచయాఁకమామిడి, నెలగొమ్మను బండ్లగ్రోలు చిలుకయ పోతె.
- క. లలితకుచకుట్టలోదయ, కలిత నొకపురంధ్ర సతయ గాఁగిటఁ జీర్చి
వలిదమ్మిపువ్వుమొగ్గలు, గలనలినిం బొదువు ససితకలహంస మనఁ.
- క. సరసీశరోజరేణూ, త్తరములచేఁ గన్నబడిన కలభము వోతె
హరి యొకసతిచనుమిట్టల, నెరసిన గండవొడి తనదు నెట్టి నంట.
- గీ. అపరపక్షంబు చంద్రనియందు నంత, కగతకును గాలిమము దెచ్చునట్లపోతె
గృష్ణుడొకయింతిచెక్కులఁగీలుకొలిపె, జల్లెతరనూత్నమృగమదపత్రిలతలు.

- గీ. శ్యామలాంగి నొక్క కామినిఁ గృష్ణుండు, ప్రిదిలిసనక పట్టి పెనఁగు లొప్పె
జంభవిమతనీలశకలమ్ము దూర్వాద, శమ్ముఁ గమిచి విడనిలాగు వొడమ. ౯౮
- క. భృంగము లతికామధువున, నంగము దడియఁగఁజేయుననువున నొక ఘో
షాంగనమైచెమగునఁ దోఁ, గెం గుహనామనుజమూర్తి కేనీపరుఁ డై.
- క. నవనఖపదముకుశము లొక, ధవళేక్షణమేన నునిచెఁ దామరసాక్షు
డు విపివలక్ష్మికి మాధవుఁ, డవిరళగతిఁ గింశుకములు హత్తించుక్రియన్.
- క. వెన్నునినఖరేఖం దగు, వెన్నున నొకనీలనీలవేణిక దనరెన్
మిన్నున డాసినసురచా, పోన్నతి నులివడయు. వర్ణ యో యిది యనఁగన్.
- సీ. పడఁతులఁ గునియించి పైచేల రాఁ దివ్య నలయికఁ బొందె న ప్రాపహరి
కలయిక నలయు నింతులయూర్పువడఁ గనుగందె వాత్సాదైత్యఘాతుకుండు
సొలఁతులు దక్షింపఁ బొడమువియోగాగ్నిఁ గ్రొంగె చావానలగ్రాసకాంక్షి
మోహిస్తనచక్రములకు లోనై చిక్ల విఘటితానశ్చక్రివిక్రముండు
వనిత లధగామ్మన సునర్వస్వ మెదరు, వేచి కొనిపోవనగుదుండె వెన్నుమ్మచ్చు
భోగమునఁ గాని యూరకపోవ నహహ, ధరణిసయలాచరించు చేతలఫలంబు.
- మ. భవవర్జ్యభవాదిభాగవతులు న్భావింపఁగారాని నై
భవ మాభీనకురంగలోచనలతో భాసించుచున్నభవమం
గవయం గోగుడు మోవి తేనియల కాకాంక్షించుచున్నచనో
తృప్తము తృప్తముమదుండెఁ దత్సృక్ష్మతము ల్బుచ్చింపఁగా శక్యమే. ౧౦౩
- శా. ఆబృందావనపీఠకాపిహరణం బి"వాంఛి కావాదనం
బొబిధు ప్రియ కార్యవిర్వహణ మూహా పోష్యవాభీలనం
బాలిబాహ్యకవతీసతీష్టతర సేత్త్రస్త్రిక, నూనార్చనం
బాబాలోచితచర్య లీశ్వరున కాహా యెంత యిష్టంబుతీ! ౧౦౪
- వ. ఇట్లు శరత్సమయసముచితం బగుపుష్పమపడు రేయి వెన్నుండు వివిధరూపం
బులం జూపన్ రాసక్రీడావిశేషంబున స శేషభవనమోహానుం డై బృందా
వనంబు నిజచరణారవిందవిన్యాసపావనంబుగఁ జేయుదుండి వెండియు న
వ్యభుండు. ౧౦౫
- క. పాపమతి నందఁ బొదివిన, యాపెనుఁబోమను నభూరి యటుసేయఁడయే
నాపగఁ దీర్చగఁ దలచై, నాపగ గలయతఁడు నోపునా మతి యవలన్.

శా. ఆవిద్యాధరశాపమోచకుఁడు బృందారణ్యమాన్దంబునం

బూవుంబోఁడుల నాహరించి చను నల్పు స్వహృదుం గిట్టి త

జీవగ్రాహపురస్సరంబుగ హరించె స్థాభిమాణిక్య మే

త్రోవన్ దుష్టవిమర్ది మైనదొరఁ జెందు న్భవ మద్భివృద్ధి. ౧౦౭

సీ. మీన మై వివిధాపదాన మై మునుమిచ్చు పాదువాటుకాని గోధూచి స్కంద

కూర్త మై పాలితధర్మ మై యమృతంబుఁ బుట్టించి వేల్పులఁ బొంకహరించి

కోల మై యుద్వేలలీల మై విలయాల్లి యశనునఁ గ్రంగిసపువడి యుట్టి

సింహ మై గోష్ఠాగ్రరంహ మై దై వేయపట్టబుగ్గనిఁగిల్లి పట్టినీరి

వామనంబును నతసుధాజీమనంబు, కై నకూపున నడుగింట నవని గొల్పి

యలరె నేదివ్యతర తేజ మామహంబు, కేకిమా యాపయోగాని గల్పుటకుదె.

సీ. శేషమస్తకమము ల్పొందువందగఁ జేయులీలమై ముంగళల నేల న్నవ్వుల

గెరలి మూఁపురము ని క్కించి గవీరునక్షత్ర త్రాకోకంబు లొడ్డి టగ నెత్తు

వెన ఖణి ల్లని అంక వేసి కల్పారణసంవలదతపశ్శీలి మొలవఁబెట్టె

దోక యల్లార్చి వాతూలాంబు లేడికిఁ బిలిపించితిక్కలు నలువఁబనుచు

జూపు లడరించి కాలాగ్నికోపు లెత్తు, మేలికొంబుల బులుమేని వీడువాని

శింశునూరంబునలరంగఁ జేయుచట్టి, కడిగియూఁగోతులూపు చ్చేర్చుటభూ.

క. అలశంఖచూడుతలచునీ, తలగొని ముడినుడితగోగతపిఁ గల శేషు

దలపించు రోహిణీచుతుఁ, గలసి తిగును హరి సగంధకన్ధాచిక్కియ. ౧౦౮

—రామకృష్ణుల మధురాపురగమనము.—

క. అక్రమం డరుదొంచె, జక్కిం గొనిపోవఁ గంసజనపతిసభ కా

చక్రీ కటఁ గలుగు శాస్త్రవ, చక్రీవైరచీవపవనచయచర్మణముల్. ౧౦౯

క. మధురాపట్టణమునకు, మధురాకాచంధ నిభులు మాధవసీమల్

మధురాకృతు లై చనుటయు, మధురాగొన స్థాపయమధురలీలు.

వ. సమస్తజనంబులు మనంబునం బొదలుముదాటునం బొదలి గంధపాదకాల

స్తంధస్రమంబులు నుం దలొనసేల్చి లలితరంబులు నుం గల్పారణిక్కిరి

కార్కాసులును గంగాకాశిందీతరంగంబులును ప్రరవేదీవరికికి కావిర్భామ

బులుం గా నాగోపార్థకులం దలంచెరండు, మోయును. ౧౧౦

సీ. పరివాదినీలత ల్పలికించి పలికించి * చిలుకకుఁ బద్యంబుఁ జెప్పి చెప్పి

వలరాచరేఖలు వ్రాయించి వ్రాయించి గోస్తనీస్తబకముల్ గుచ్చిగుచ్చి

* పలికించి పలికించి-మా.

విరులదండలు గట్టఁ బరికించి పరికించి గండానఁ గన్తురి కలిపి కలిపి
 లీలఁ జేయుదువులు లిఖియించి లిఖియించి యలకఁ దీవలకు నీరాద్వి యాద్వి
 మదనశాస్త్రరహస్యము ల్చిదివి చదివి
 యనుఁగుగమిఁ గూడి యేకాంత మాడి యూడి
 విడిచి వచ్చిరి బలకృష్ణవీక్షణాధి
 కాంక్ష మధురాపురములోనికాంత లెల్ల. ౧౧౪

గీ. జలదపదవినుండి ఝంఝానిలాహతి, వ్రాలుచున్ ద్రోణివోలె నోన్తు
 కప్పవేల్పుఁ జూడఁ దెప్పరంబునఁ బోవ, మూల వీడి రాతె మొగలిరేకు.
 గీ. సామిఘటితహారదామంబు తనయండ్లి, యంగుటమునఁ జేర నోన్తు జరిగె
 మదనపట్టదంతి మదమెల్లి బలువెండి, సరిపణిని తిక్క చనువిధమున. ౧౧౬
 శా. శ్రీదశ్యోత్త మొగంబున న్నొసలిపైఁ జెల్వారఁ గన్తూరికా
 శాదారోపము కీలుగం టురిలి పశ్చాద్భాగముఁ గప్పికొఁ
 గా దంతావళయాన మున్నెడ హరిం గన్తోఁ జనుం జంద్రముః
 పాదగ్గసలసద్విధుంతుదసభః పద్యాసమద్యోతయై. ౧౧౭

చ. అనుపమభక్తితోఁ జిగురుటాకులఁ గప్పి లతాంతిమంజరుల్
 కనకకజరశాటికను గానుక యీఁ జనుదెంచులీల నొ
 స్తసలిసనేత్ర, వచ్చె వలిగబ్బిచనుంగవఁ గేలనూఁది య
 ల్లనఁ దను మీటి పోవు నబలజనముం బలుపూలు దూలుచున్. ౧౧౮
 సీ. అలబూలు నెఱి వేణికటిపాఁడుకొప్పుకు పెడలుగుష్టులు వోలె విరులు రాల
 సమృత్తార్ద్రశశిమీఁదనడరుచిహ్నామకీతిఁ జెమటమోమునఁ బత్రకములు నెరయ
 ముఖపద్మదళమున మొకరితేటి నటించుసూటి వాతెఱఁ బలుసోకు దనరఁ
 గ్రోళ్తారునిల నింద్రగోపంబు తెలసినగతి మేన నవసఖాకములు వోడమఁ
 గోరికకుమున్న మనసు దాకొనఁగ మనసు
 కంటఁ దహతహ పెన్నాటకముగ నోన్తు
 దర్పకరణాంతతాంత మూతనువు నులియ
 వేడుక నఘాసురారాతిఁ జూడవచ్చె. ౧౧౯

సీ. పురుటింటిలోఁ గ్రోలఁ బూతనాస్తన్యంబు ప్రతిపాకముగఁ బ్రణాపంచక్రంబు
 శైశవోచిత మైన చరణభినయమున నెఱి చూపి బలుబండి విలుగఁ దన్నెఁ
 గనికరం బడలి ప్రేకన రాఁగ మెడ న్నక్కి యసువులు గ్రక్కించె ననిలదనుబాఁ

- గటిభాగవలదులూఖలసామజముఁ గొల్పి యనవలెఁగలఁ జేసె నద్దనములుఁ
గేళిఁ గాళింది వెడలించెఁ గాళియూహి, గోపికామాసధిసములు గొల్లలొడ
నిష్ఠురదవాగ్ని పారణనైష్ఠికునకు, నీజలూనుజాన్తకు నెవ్వ కిది పుణ్యమి. ౧౨౦
- క. అస్తద్భాగ్యోన్నతిఁ గలి, ఘస్థరుఁ బొడగంటి మనుచుఁ గలది పలు భ
తస్థరశరతాడిత లై, విస్థితమతు లైరి వివిధవలసనములుతో. ౧౨౧
- సి. సప్రాణముగ రాచచాకిచేఁ గైకొన్న పటపి తేషములు సెట్టములు గొంగ
వాయకదత్తభూషాయోజితేంద్రసీలములు చాన్కొట్టెఁగలములు గొంగ
నాసుదాముని పుష్పలందలిపుష్పాడి గమియు ధరాపరాగములు గొంగ
గుట్టాసమర్పితకుంకుమామోదసంపద మదగంధవిభిలము గొంగ
నుటక బృందావనంబుననుండి నచ్చె, రామ కేశవనామకవేదములములు
కంసమానసముద్విగ్నగతిఁగలంగఁ, తొచ్చి క్షియించు తాతయుఁ బ్రేమయ్యె.
మత్తకోకిల. యాగభోక్తయు ధర్మవక్తయు వ్రసదేవుఁ డానంద్యుఁ డ
యాగధర్మవిభంజనం బది యదృశ్యత్యక్తమమంచు నా
నాగతు ల్లివినుండి పల్లంగ యూదివాక్యపుఁ డాధము
ర్యాగముం దెరలించె వంచకు లైన కిందులు లెల్ల. ౧౨౨
- సి. ఇవి పాదములు గావు భవి నాన్బుచెఁగలఁ గీలుకొల్పిన ముల్లలములు గాని
యిది వాలవల్లి గా దిల మోవలేక మాపాతతరం వ్రస కీంహి గాని
యివి దంతములు గా వహితభాదన మువర్చి చిరకోషశేషసంపన్నములు గాని
యివి కుంభములు గావు వివిధాస్త్రసంపత్తు ములనె వర్ణము పుష్కరిండ్లు గాని
బృంహితములు గా వివి పృథులవిలయ, దీర్ఘసర్వత్ర ధూమకేత వర్ణు లైన
గురువరులుగానియన నెదుర్చినిపెనంగు, కువలయాపీఠకరిహరిగుఱువృక్షాశ్వు.
క. ఆకరిదంతము మూపునఁ, కైకొని శీకృష్ణాఁ డెదురుఁ గంసమృత్తి
తూకొన్న శ్వేతధనువుం, జేకొన్ననభంబు కరణిఁ జరవి, కిముఁ డై. ౧౨౩
- మ. ప్రకటక్రోధవిధేయబుద్ధు లగుచు న్నాముండుఁ గృష్ణులడు ము
ష్టికచాణూరుల గీటడంచి దివిషచ్చి త్రంబు లానందగం
చుకముం బూన్చిరి ద్వాపరంబు గలిఁ* బ్రతీభంబు నొందింది ధ
ర్మకలాపంబుఁ బొదల్చు బోధమతుల న్నాటించుచందంబున. ౧౨౪
- చ. నుణిమయ మున్నతంబు నగు మంచక మెక్కి వెలుంగుభోజరా
ణ్ణిఁ గబళించె యాదవకుమారకుభూరిభుజంబు తన్నభో

మణిఁ గని మ్రొంగు రాహుపుత్రముంబున నాగ్రహణంబువేళ వాఁ
కణములఁ దీర్ఘనూడె రిపుకాంతలకన్ను లనంజనస్థితిన్. ౧౨౭

క. తనుఁ దలఁచినవారలబం, ధనముల విడఁజేయుచక్రి తలదండ్రులబం
ధనములఁ దలఁగుట చిత్తమె, జనులకుఁ బుత్రోదయంబు సౌఖ్యదము గదే.

చ. సడుఁకక కంసుకారణమునం దనుఁబొందినశోకవహ్నితుం
దుడు కపు డుగ్రసేనుఁ డవధూతము చేసె మృగేంద్రసీతికిం
దొడ వయి రత్నకుంభభృతతోయముచే నభిషేకమాడి ప్రా
దొడుసులు మాస కేలుడుగుఁ దోయజనాభునికూర్చువారికిన్. ౧౨౯

మ. చలురాక్షోపముతో నెదిర్చినజరాసంధసృష్టధ్వజ
స్వరూపిం ధీధనవాగ్నిచే నడఁచెఁ గంసారాతి తడ్డూమ ము
త్తెట ము యివ్వడుఁ బర్యేడిం జలదసంఘం బై తదంగారక
చ్ఛట దొడ గావ" తరిల్లుతాముకుళముల జూంబూనదస్నిగ్ధముల్. ౧౩౦

సీ వైకుంఠగృహమేధి వలెలె గన్గల్గి కమలసూక్తాయతమాణవకత
నిగమనిశ్వాసుండు నేరిచె సాంబీపునాథ స్రుతిసూక్తాంబోత్తరంబు
లస్తంభతజగత్ప్రయపునర్వినిర్మిత జరగినగురుపుత్ర మరలఁ దెచ్చెఁ
గాలస్వరూపుడై గమనించు జంఘాంబుఁ డలయవనుండు వెన్నాడఁ బలచెఁ
గుంట్ల బుట్టినగురుమేలుకొల్పుబోధ, శాలిముచికుందున్ బల్లనిమేలుకొల్పె
నితను తవ్వకుఁ దెలియుగ నెంతవారు, తానతెలియునుదనచర్యదానవారి.

వ. ఇట్లు ముష్టిబుష్టసూక్తిష్టసృతిపాలనపర్యాయపరిబ్రంహితజగత్ప్రయకశ్యామం
డగునలశబలనిధియనునకు నాదికష్టపగు వైకుంఠపురంబునుంబోలె ద్వార
కాపగరం బధిష్ఠానం బయ్యె నెట్లదలన. ౧౩౧

— ద్వారకాపురవర్ణనము. —

ఉ. ద్వారక గురుక్షు నిక్షుడమి వారక తారకవాదివల్లరి
కీరక సాధపోషితదకీరక దర్శన గాంక్షి భక్తిని
స్తారక తారకాంతిసముదాయమయోదయరత్నకీలిత
ద్వారకవాటకుడ్యగృహవారక కీరకథానిధాన మై. ౧౩౩

సీ. అట్లతోఁ దెలి కార నుండి మైనాకంబు రచియించె నిజపక్షరక్షణంబు
మహిధేనువల్లెము మహిమనామధితతిచే నైన్యు నలరించె శీతశిఖరి

కలశపాథోరాశి గిలకొట్టి యమృతంబు బృందారకుల కిచ్చె మందరంబు
రాజమూలికిని విల్లె జయు బొదవించెఁ బసిమి దప్పకయుండఁ బసిఁడికొండ

కొండ నై యుండియును నృథా యుండనేల

నేలస్తోయాలిమగవారిస్త్రోలు చుట్టి

వాసి వహియింతు నని యున్న వలయనగము

కరణిఁ జూపట్టు ద్వార్కాపురము కోట.

౧౩౪

గీ. సరసజలకేళిలాలసామరపురంధ్ర, కఠినవక్షోరుహస్త్రస్తగంధసార

మిళితసురసింధుఫేనంబు లలమికొనఁగ, వలదునున్నంబు కోటకొన్నలకు పీట.

మ. అరవిందాక్షు నివాసమండలము తారాధీశబింబంబు ది

కృరిపూర్ణం బగు తత్ప్రభోత్తర మదభ్రజ్యోతన్న పర్యంతమం

దిరము ల్చుక్కలు వారిరాశి గగనోద్దేశంబుగా నప్పరిం

బరిధిశ్రీఁ బరిభాలవాల మమరుం బ్రత్యగ్రజాగ్రన్రుచిక్.

౧౩౫

మ. సమదేభేంద్రకరోరకుంభములతో సయ్యాటము ల్చాపు న

జ్జముఖిపీనపయోధరంబులు గలంపం దోన తల్లిప కుం

కుమ మవ్వీటి యగడనీటికి నొసంగుం బంకిలత్వంబు ని

త్యముఁ బానార్హ లఘుప్రచారులకు నన్యాక్షేపము ల్లవే.

౧౩౬

క. అప్పరము పుడమిపడఁతికిఁ, గప్పుర మొదవించు మేనికలపంబులకు

గొప్ప లగువెలఁదినున్నపు , టుప్పరిగల నుప్పతిలునుఘోర్జ్వలరుచులకు.

మ. తనయంశంబున నుద్భవిల్లిన యశోదానందనజ్యేష్ఠుఁ గాం

చి నిజోర్వీభర మస్తుహామహు భుజాసీమం బ్రతిష్ఠించి చు

ల్లన వర్తింతు నటంచు శేషుఁ డురుభోగశ్రేణి నిక్షింఁచెనో

యన నొప్పం బురి రత్నకుంభయుతరమ్యస్నిగ్ధ హర్ష్యావళిల్.

౧౩౭

మ. తలుపు ల్గప్పుట విప్పుటల్ నయనముద్రల్లా వహూఫాలగే

ఖలు చూడాశశిలక్షిగా నవసుధాగౌరద్యుతుల్ భూతిపూఁ

తలుగ్గాఁ దద్భవనేశ్వరావళి కృతార్థత్వంబునం బొందు లో

పలశ్రీవైష్ణవయోగసిద్ధి పరమోపాయంబుగాఁ జేయుచుక్.

౧౩౮

శా. ఇందుప్రస్తరకుట్టిమస్థలులపై నింటింటఁ జంద్రాననా

సందోహంబు చరింపఁ దచ్చరణలాటోచిహ్నము ల్లేటి కెం

- పుండర్బుల్పవి కేలిహంసపృథుకంబుల్ క్రేంక్రియల్నేయ నా
నందింపం బురలక్ష్మి నవ్వుఁ గలవీణాక్వాణదంభంబునన్ . ౧౪౧
- శా. హేమాంభోరుహకర్ణికానిభవిభాహృద్యానవద్యాకృతుల్
భామారత్నము లభ్రచుంబిశిఖరప్రాసాదకూటంబులం
దాము న్నాథులుఁ గ్రీడలాడి రతితాంతస్వాంతతంబొంద రా
కామాద్యద్విధుతాలవృంతము మెలంగం బొయుఁ దల్లనముల్ . ౧౪౨
- మ. నయనాచ్ఛాదనపుష్పరేణు కణకీర్ణత్వంబునంబొంది పే
నియనూనె న్దైఱుఁగెక్కి నూత్నకళికానిర్వాజమున్దద్విధో
చ్ఛయ మొక్కించుక దోఁప భృంగరవభాషణ్చాపు వాతస్తనం
ధయము ల్లాఁ గని యెత్తుకొండు సురతాంతస్త్వంతకాంతామణుల్ . ౧౪౩
- క. అన్నగరివాసనాధూ, పోన్నయ మంబరము వొదన నుర్విజనులు “నీ
లన్నభ ” యని యాడిరి గా, కున్నదె మిన్నునకు నూప నొకనాఁడెనన్ .
- ఉ. మారునిపోరువీరక బలుమాఱును ద్రెప్పిన సారసాసనా
హారమణు ల్భుజిష్యులు నిశాంతమున న్వెడలింప శోకిసే
వారతి నచ్చువారమదవారణయానల పాదపద్మముల్
జేరుకువాఱ నన్వమరు చేతులు న్నేయుమఁ జూపల్లవుల్ . ౧౪౪
- సీ. మరులుఁజూపులెచాలుమరుఁగృతార్థుని జేయబొమచొల్ప మేపని పూనుకొల్ప
వెకలిమాటలె చాలు విటులకోర్కెలుదీర్చ నన్వ లేకలసంబు నడపుకొల్ప
జన్వనంబే చాలుఁ జక్షుఃస్త్రియము నూప నెలచెయ్యలేకార్య మెన్నుకొల్ప
సహజగంధ మెచాలుజగముమోహింపింపఁదను కొంటి యే చేతపెనుచుకొల్ప
పటిమమీఱంగ కొల్లకొల్లటియె చాలు, నేతదర్శనము మోళి వింతకీర్తిలెల్ల
నరసిచూడంగ ననవస్థలనఁగ ద్వార, పలికొక శీతగుత్తుల్లనన జమాఱులు.
- సీ. కుటీలాలకమాలఁ జీడిట్లులురాల్పఁగ వచ్చునద రులఁగ న్నలల్పిన మనచ్చు
ముక్తమోములఁగఱ బుంచియెత్తిఁగ వచ్చుమొక్కులఁగ న్నలముార్చవచ్చు
గమ్మోవి నన్వతంబు గిలకొట్టఁగ వచ్చు జమ్మల నకిసలఁ బన్నవచ్చు
సరసభాషలఁదేనెపెరలు రేపఁగ వచ్చు మేదాయఁబసిఁడి గల్గెఱవచ్చు*
జసునముల నైకతస్థీల సాకవచ్చు, నలిససౌభాగ్య మునుగొలఁ దొలుపవచ్చు
ననఁగ నవ్వీట వర్ణింతు రతనువహ్ని, వీజనము లగువారనాశీజనములు.

* గ్రమ్మింపవచ్చు-మా. కమ్మించు=కమ్మి సాగఁదీయు.

శా. మాగోదంచితమేఘసంఘములఁ బోఁద్రోలు న్నభోరత్న ఘో
టీరాజిం గెరలించుఁ దారలకు నుక్తీనత్వ మొందించు నా
రా రాజీవదళాక్షరక్షితపురస్రాసాదరాత్మేతుప్రల్
హోరాహోరిఁ బ్రచార మిట్టిది గదా యుద్ధండు లావారికిక. ౧౪౮

సీ. త్రవ్వి పోసిరా కాక ధనదావసధవసన్నవ్యనానానిధానంబు లెల్ల
గ్రొచ్చి తెచ్చిరా కాక కుండనంపునగంబు వస్త్రస్థలులఁ గల్గు వస్త్రవీరతిఁ
గుప్పసేసిరా కాక కుంభినీగర్భసంభవవసురత్న సంగభార మొకట
రూఢి నాకర్ణించిరా కాక సప్తగవీరదార్ధవిశేషవిభవలక్ష్మి
సొర వారిరుహాసనుం దైన వాని, కొలఁది లెక్కింపఁ దా నంత వెలివి గలఁడె
యనఁ బ్రకాశించుఁబురిన నేకాగ్రస్థాగ్ర, మాప కాగ్రో హణముల్లహయాపహణములు.

శా. వేధస్సాఘవిచారు లాగమశిఖా వేశంతహంగసంబు లు
దోబ్బేదేదుద్యుతివర్ణలాశయులు సంగ్రహాన్తానుభావు ల్లిత
క్రీధు ల్సాధితసత్యసంధులు హుతాగ్ను ల్వాంఛ రత్నస్సహ
స్నేధామాధురి సాధురీతిఁ బురి భూమి దేవతాపుంగవుల్. ౧౪౯

శా. భూభృద్భావముఁ జూపు రత్నకటకంబు ల్సామరాగాదృష్టి
శోభిల్లు న్భుజకూటకోటి చటులస్థానముల్ సుప్రసిద్ధిఁ దే
జోభానూదయక్షచంక్రలు పయి జూపట్టఁ గొల్పిరచ
ర్చాభక్తిప్రభ ధాతుభాతిఁ దసరక సత్ప్రక్రియారతముల్. ౧౫౦

మ. తనరుక వైశ్యనివాసభూముల ముకుందస్థి మహాకవిగో
చన పద్మానన శంఖకంఠి మకరచ్ఛన్న స్తనాభోగ గుం
దనిభస్వచ్ఛరదాళి నీలకచ సంహృష్టకన్వచ్ఛపా
దనమల్లొక వరప్రదాత్రి యగుచు దాదృష్టి ధానాకృష్ట. ౧౫౧

సీ. తార కాహారచంద్రముకు రాలంకృతగ గళల పవనోహరతిక
యాశుశుక్షణిపక్షగాక్షీ గతరజహ జూటకోటిహేమాల్యశోభసంబు
కపిలర్చి నృపభభీకరకోషశిఖరీభతనుసాగరీంద్రగమనహదాన
ముజ్జితేతరనదీయోగానురాగాల్లిపరిణాహాపరిపూర్ణ భీగ భీమ
మింది రేశపదాబ్జమరందధార
సలినసంభవకరకమాడలుసలిలము
వైన మిన్నేటితోఁబుట్టు వైనశుభ
జాతిమహిమంబుఁ గొనియాడఁ జనుర మగునె. ౧౫౨

సీ. కర్ణచాలనలీల గలుగుట చిత్రమే దంతాగ్రసన్నాత్ దుశ్శుకుమరః
 ఘనఘనాద్భుతికాగర్జలు ప్రబలవే మేఘసంపదపాదమేవగమగః
 దలకెక్తకున్నె యుద్ధతరజ్జుకాళిమ హరిచింత గలకోస స్తనః గసమిః
 దగువారి నిలుచుట దనరదే నిలువెల్లఁ బుష్పకకుంభవిభిమము గమయ
 పూత్రైతులు సేయు టుచితంబు భూరినాగ
 శబ్దవాచ్యతకలిమి నీచాతి కసఁగ
 వెలయు నవ్వీట సంగ్రామవిజయభూమి
 ధామమూర్తులు గంధాంధసామజములు.

సీ. పడినేర్చుటకుఁ గాళ్ళఁ బడు గాడుపులమనఁబులలీల భారరజఃపుంజ ముడిర
 ధారాధరము తొటఁ దళుకొత్తు మొలపులచాఢ్యస నహరగజసగత్తు లమర

* * * * *

వటలును విసీతములు సాధననాహు లతిగు
 లీనములు శస్త్రసాతాచలితహృదయము
 లాచరితచిత్రభంజనీనూచితాజ
 నాటకంబులు బహువర్ణఘాటకములు.

చ. రవిరథవేగ మంతయును రాక్షసకృత్యము చంద్రులేయ నూ
 తువశము*శూలిచక్రయును దుష్టులు తుష్టులు మాగు నీహుగా
 వవి యని నవ్వు నవ్వరమునం దరదంబులు కీర్తనలు
 నివహావికస్వరస్వనితనిహ్నవవస్త్రోపచిచ్ఛలంబులు.

క. వడిగలిగి ప్రసంపద, నడరి పదన్యాసలీల నతిచిత్రగతులే
 గడలుకొని సత్తపత్వము, వడువున భటకీట పీట వాలుం బాలక. ౧౫౭

చ. శుకనిభు లక్రితుల్యములు సూనసమానలు నిర్భయులే జివా
 ధికము లురుప్రతాపులు రత్నిప్రియమూర్తులు స్త్రీయుతు లృహదా
 దకపరిపూరితంబులు సుధాధవళింబులు తత్పురంబు వి
 ప్రకరివధూభట శ్వేతృపపల్లవ వైశ్యతలాకహర్ష్యములే.

గీ. ఆదిమూలసమాస క్తమయ్యుద్విజకు, లమునిజచ్ఛాయఁదస్పవలంతియయ్యు
 నుపవనా వళివెలిమోచియుండుఁబురికి, మధుపసంగతిఁగలమలీమనత నొక్క.

* తువిశమ-మూ-+విక స్వరస్వన తునీవహవర్ణరుచిచ్ఛలంబున-మూ.

సీ. మాకందములు చైత్రమాకందములుకొన్ని కట్టి పుప్పొడిదుమారమ్మవీవ
 నారంగములు వాసనారంగములు కొన్ని పూదేనె వాసన లోపసరింపఁ
 గేసరంబులు దళత్రేసరంబులు కొన్ని కడివోనిఘమఘమల్ గ్రమ్మలింపఁ
 పాటలంబులు సామిపాటలంబులు కొన్ని విడియు తుమ్మెదలకు విందులొసఁగ
 మఱియుఁ దక్కిన తరులతామండలములు
 మదనశిబిరసమావేశమహిమఁ బెనుప
 నుపవనమ్ములు సంచరత్నపవనములు
 గములు గొనియుండుఁ బురబహిష్టకవాటి.

౧౬౦

ఉ. కేసరిమధ్యమల్ గరుడకేతనువీటిసరోవరంబులకొ
 వేసవిఁ గ్రీడలాడ నరవిందసమృద్ధిఁ దదాస్యచంద్రికొ
 ల్లాసమున స్తగిడ్చినఁ గెలంకులఁ గైరవలక్ష్మీ నవ్వుఁ ద
 ద్వాసరనాథకృత్యము స్వవక్త్రీలొసకళాచ్ఛలంబునకొ.

౧౬౧

వ. మఱియును.

౧౬౨

చ. వనితలమేని కస్తురియె వాలెరువై హిమవాలుకాలతలుల్
 మునుఁగఁగఁ జేయుచు నివరులమొగ్గలె బుగ్గులుగాఁగఁ బయ్యెను
 తనమకరందకుల్యలన తన్నువహించి ఫలించు నప్పురం
 బున వివిధాభిధానభృతిభూషితశాలిశరీరవల్లికల్.

౧౬౩

సీ. కురువేరు గొనవచ్చి కుంతల సైబకనిస్తులవిలాసశ్రీలఁ దొట్టుకొనుచుఁ
 గప్పుఁగల్పలఁ గొనంగావచ్చి నీలాంజనాంచితక్షణలక్ష్మీ నలఁతవడుచుఁ
 గుసుమకందుకములుగొనవచ్చి మొనవాడికుదురుచన్దుబ్బలమదటఁగొనుచుఁ
 గనకాబ్జములు గొనఁగావచ్చి నెమ్మోముఁదామరసొగపులఁ దల్లడిలుచుఁ
 జిత్తములు విల్వఁదెచ్చినవిత్తములును
 నుటకపోనాడి లోనాడుచెటకువిల్లు
 తూపులకుఁ గాపులై చరింతురు పురమునఁ
 బుష్పలావీవశంవదు లోభిగిజనులు.

౧౬౪

చ. భ్రమిగొను తావియూరుపులు ఘోరగళన్నపఘర్తబిందుబా
 లము స్వవిమర్దనికృణమిశత్తుచకుంభభరంబుఁ బాణిర
 క్తిమయును నుప్పతిల్ల నిజదేహలతల్పడలించు గట్టివా
 లుమగువపిండుఁ గాంచి మఱిలోనఁ గరఁగుదు రెట్టిమగ్గులు.

౧౬౫

- మ. హరితాశాంకపరిష్కృతాస్యతతవంశార్హక్రియానధరా
గరసావేశవశాంగచాలనపతాకాదిమ్య తద్ధ్వారకా
పురిసేనానటి యుద్ధరంగమునఁ గోపు ల్లాప మత్తాను లి
త్తురు సత్తీర్తిదుకూలమానధనపంక్తుల్ జీనరత్నంబులున్ . ౧౭౭.
- సీ. కమలినీముకుళపాకంబులఁ బసుపార్పు సారకాసారానుషంగవేశ
విస్తేరకాశ్చీరవిభవంబు ప్రభవింపఁజేయు గంధాపణక్రీణులందు
బాలప్రవాళసాభాగ్యంబు గల్పించు మందిరోద్యోనక్షమానుమాముల
భద్రవిద్రుమలతాచ్ఛి క్షముద్ర యొసర్చు బరిభోధనద్వార్కపరిసరముల
సాంధ్యసవిత్ప్రభాధివజ్జ్వల్య మల్ల, లోచనాలోచనాశిందగోచరమధు
మదవికాసంబు సమయసీరదనికాయ, చంచలచాఛాయ గందర్పజనకసగరి.
- ఉ. శ్రీకమలాక్షవక్షము విచిత్రకళాకలనాకలపనా
శీకభవాస్యచక్ర మనశీకమహావిభవావలీమదు
ల్లోక మనాకులార్థబుధలోకమిళిందరసాలసాలశా
భాకటకంబుఁ దత్పురళిభామణిఁ బుష్పతీసేయశక్యమే. ౧౭౮
- క. రేలెల్లఁ బూర్ణిమలు ఋతు, జాలము సర్వము నసంతసమయము నిఖిల
స్త్రీలును బద్ధినుల యపాం, చాలురు నరు తెల్లవాదుఁ జక్రధరుపురిన్.
- సీ. వారణవారణవారణగ్రహారి ధృతరాష్ట్రధృతరాష్ట్రధృతీహనుండు
కువలయకువలయకువలయప్రియమూర్తి పద్మసేనపద్మసేనపద్మహితుండు
బలభద్రబలభద్రబలభద్రకీకుండు గోపాలగోపాలగోపసంబు
హరిసూనుహరిసూనుహరిసూను హితకారి గోప్రారిగోప్రారిగోప్రశంబ
మంబునిధిశాయి శాంబరీడంబరాధి, రామయదరాజమూర్తి గారామసేయ
ద్వారవతిసారవతియశృంగారవతియు, హరవతియును ప్రసిత్య సుభములొందు.
- మ. దనుజాంతఃపురతారహారలతికాదాత్రంబు గోప్రారిము
ఖ్యనిలింప ప్రమదాకపోలమకరీకల్యాణకల్యంబు భూ
వనితాభారవిదాహాభీషజము నై వర్ణిలు తాదృక్కుద
ర్శనముం దాల్చు సుదర్శనుండు జగదధ్యక్షుండు రక్షింపఁగన్. ౧౭౯
- క. ద్వారవతి యొప్పు లక్ష్మీ, గౌరవతిలకితము త్రైవ కలుములకలిమి
దారాధిపపాలితరా, కారజనియుఁ బోలె నుబ్బు కడలికిఁ దోఁపన్. ౧౮౦
- శా. ఆరీతిం బ్రభవిష్ణు వైనవసుదేవాపత్య మవ్యాహత
వైవరక్రీడ నశేషలోకపరిరక్షాదక్షుఁ డైయుండ ని

ర్భారుం డై సుఖయించు విష్ణుఁడు సుధాపాథోధిక్లగ్నోలఁచో
లారంగత్పణిపుంగవాపఘనలీలాతల్పసంసుపుఁ డై.

౧౭౩

మ. రణరంగాభిముఖారివీరవరశీర్షశ్రేణి వేతాళవా

రణయానాకుచశైలకూటముల హారశ్రీఁబ్రతిష్ఠింప రు

క్తిణి నస్త్రార్ధకృపాణధార జయలక్ష్మీదత్తహస్తాంబుజా

ర్పణఁ గృష్ణుండయ నేర్చుఁగాక నడిపింప నృకృమే యేరికి.

౧౭౪

స్తగ్ధర. కమలాక్షిం గంబుక్షంతిం గరివరగమనం గచ్ఛపస్వచ్ఛపాదన్

హిమహాసన్ హీరదంతిన్ హిమకరవదన్ హిమగోరాంగయన్

న్విమల న్విద్యానిధిన్ శ్రీ వినిమయసుషమ స్వీరలక్ష్మీసహాయ

స్తమియించు న్నక్తిణి న్వారణవరదుఁడు గారాన ధీరానురక్తిన్.

౧౭౫

— శ్రీకృష్ణుక్తిణీవిహారము —

వ. ఇ ట్లనన్య సామాన్యసౌజన్యలావణ్య ప్రముఖ నిఖిలగుణగణధన్య యగుభీష్మక
కన్యయందునమందరాగుండైమందరాగధరుండుతరుణతరతరంగ తురంగాగో
హణ రేఖాచతురమరుదంకురాలంకృత హరిదవధిపుంజంబు లగు వేలాననల
తాకుంజంబులయందును నంజనశ్యామలకోమలహరిసీలశేకలశేలాకికాకిరణ
కిసలయ కల్పితకుహనాకువలయతల్ప యోగంబు లగు రత్నవతగరికందరా
గర్భభాగంబులయందు ను బరభాగపరిబృంహితపరాగపరంపరా విరచిత
వనదేవతావసన వాసనాచూర్ణవర్ణోద్దేశంబు లగు నుపవనప్రదేశంబులయం
దును గాశకుసుమసమవిమలడిండిర ధారా దుకూల వేల్చితపులినమూలంబు
లగుసరిత్తులంబులయందు ను బ్రలేయశైలపిశాలరూపచంద్రశాలా నిరూ
పణసంగ్రహంబు లగుగృహంబులయందు ను బ్రసవశేరమహోత్సవసామ్రా
జ్యసౌభాగ్యంబు లనుభవించుచు గడియలు గడపి మువ్వలరంబు లుత్త
రించి జాములు వోమీటి దినంబులు చనంద్రోచి పక్షంబులు విక్షిప్తంబులు
చేసి మాసంబు లోసరించి ఋతువులు కృతపక్షచి యయనంబులకుం బయ
నంబులు గావించి శరతులు ప్రవర్తించుకాలంబు నిమేషలీలంబుగాఁ గడ
పుచు నుండియుండి యొక్కనాఁడు.

౧౭౬

సీ. గురివైదపూదీఁగకొదమ లల్లినచోటఁ గపురంపుటనఁటులుగమియుచోటఁ
ధరుణరసాలము లల్లుగొట్టెడుచోట సురపొన్నపుప్పొడి గురియుచోట
ద్రాక్షపందిరులుసందడి గ్రందుకొనుచోటఁ బాటలామోదంబు ప్రబలుచోటఁ
బసిడిగేదఁగిపూవు పసిమి గ్రమెడిచోట వలలురక్త శోకవనిక చోటఁ

దొలఁకుగొజ్జంగ పూనీటికొలఁకులందుఁ
గొదమరాయంచపదువులు పొదలుచోటఁ

జిలుకజవరాలుగమి గజ్జగెలసి మరుని
మర్త ముద్ధాటనము సేసి మలయుచోట.

౧౭౭

సీ. ముంగారుకుంకుమ మొటపతా నేలల నలుచుట్టుముట్టిన నలదలతల
ప్రాఁకుడు క్రిందటి పటపుటాకులదశ్శ మగుచంపుటోవరి మగకతములఁ
గేళిశైలముచ్చిఁ బ్రాతేయ నైలాశ్శశకలకల్పిత మైన జగతిమోఁద
సాంకవమృగ నాభిచందనకర్ణమవిరచిత శ్రవ్య గ్రవేదియగుఁ

జన్ని చెంగల్యబటువులు సన్న జాజి
తలగడలుఁ దన్నితూఁడులతలిమతలము

వెలయఁ గొలుపుండె గుక్కిణీవిభుఁడు తత్స

మయము వేసవి యగుట హృత్ప్రియ మెలర్ప.

౧౭౮

క. కర మరవిందం బని చా,మరహంసిక యికిన గ్రుడ్డుమ్మాక్తి నమగు దం
తరచిత మగుసంకుమదపు, బరణి యొకతె తాల్చి నిల్చెఁ బద్మాక్షుకడఁ.

క. వెలిగుంచె దాల్చె నొకసతి, కలిభంజను నెకుట నైజగమనస్పర్శా
విలమతి మీఱినపద్మా, కలహంసముఁ బట్టకొనిన క్రమ మేర్పడఁగఁ.

క. కాళాంజి పూనె నొకసతి, నాకీకదళాక్షుమ్రొల ననలేనియలఁ
ధూళించుపుష్పగుచ్ఛము, చాలుచునుద్యానదేవతయునుగబోలెఁ.

౧౭౯

క. అసురగ్రాసకృతాంతక,రసనఁ దసనా ధరించె రమణి యొకతె సా
రసనేత్రుమ్రొల దంభో,శిసహితవర్ణాసమానలీలావహ యె.

౧౮౦

క. గందమోడిబరణి చెట్టుకై, కందద్బునికన్నతం క్రికడ వహియించెఁ
మందారలలిక పుష్పాక్షి, చిందుగుఱుచ్చంబుఁ బూనుచేలువం బెనఁగఁ.

క. యావకరసఘుస్పణం బగు, పావడ ధరియించె నొక్కభోమిని జలధీం
ప్రావాసదిశ ప్రవాళల,తాపద్మ దినాతలక్కిఁ చాలుచులీలఁ.

౧౮౧

క. రజనికరకలితరాకా, రజనియునుం బోతె నల్లరమణీమణి యం
బుజనాభుఁ గొలిచె ముకురము,నిజకరపుష్పరమునకును నెయ్యముమాపఁ.

క. సురటి తనశించె నపు డొక, కరటిప్రతిమానయాన కమలాక్షుకడఁ
సరళదుచి దక్షిణాయన,తరణి బ్రకటించుదండధరదిశవోలెఁ.

౧౮౨

గీ. కనకరచిత మైన కనకాలుక వహించి, సనకజనకజనకుఁ గనకగౌరి
యొత్తు గొలిచెఁదే నలొలుకు తెచ్చెరతోడి, నలినినలినమిత్తఁగొలుచుకరణి.

- ఉ. కీరము నైతపల్లయును గిన్నెరవీణయు వీడియంపుఁ గ
 రూరపుఁబెట్టెయున్ హడపము న్వహించి మిటారి గుబ్బెతల్
 చేరి భజించి రాకొలుపు చెన్నెనఁగెం ద్రిజగద్విపారిశ్మం
 గారరసం బశేషమును గ్రక్కున నక్షడ నిల్చెనో యనన్. ౧౮౮
- మ. మృదుకర్పూరపరాగరాజసుషమోన్మేషంబు దూషించుచే
 లదళత్పంకజకణ్ణికాగ్న సమశీలం బైన నెట్లైన శా
 రదచంద్రప్రభ పుష్యరాగశిలఁ జేరంగల్గు సౌభాగ్యసం
 పద గల్పింపఁగఁ గప్పులేనిక్రియఁ బైపై హారమున్మోపఁగన్. ౧౮౯
- క. ఒకమెఱుఁ గొకతెఱుఁ గొకచెలు, వొకలా గొకబాగు నొకముఖోల్లాసశ్రీ
 యొకచందం బొకయాదం, బొకవినయము న్మోక్షనయము నుల్లముదెలుపన్.
- క. తను డాసి యున్న రుక్మిణి, గనుఁగొని చేసన్నఁ బిలిచి గనోభిర్ముల నె
 మ్మనము గిలిగింత లార్పఁగఁ, బనిగొనియెఁజెప్పరానిపనిఁ క్రిముఁడెలమిన్.

*

*

*

*

వ. ఇవిధంబున నస్తుధుమకనుండు వివిధవినోదంబులం బ్రొద్దు గడపి యప్పు
 డంతికి నుప్పుఁగడలిఁ జూపి యిట్లనియె. ౧౯౦

ఉ. తామరసాక్షి చూడు తిమిధామము సామజనీలనీరద
 స్తోమ మనారతార్ద్రరవిసోమము గర్భవనస్కహీధర
 గ్రామము రత్నసంపదభిరామము కల్పితదైత్యరాక్షుల
 డేనుము నిన్ను భావపరిసీమ మిలామణికాంచిదామమున్. ౧౯౩

మ. వనితా నీ వలనాఁడు పంచిన సుధీవర్యుండు నన్గాంచి కాం
 చనపీతంబున నిల్చి నామదికి నుత్సాహంబుగాఁ బల్లుమా
 క్తిని వీచీగతి నొక్కకౌంచ మిదె కంటే యీతమాలగ్రునుం
 బునకుంబోయి సమీపహేమపులినంబు న్నెట్టి గర్జితెడున్. ౧౯౪

శా. నీకై నే నలనాఁడు మున్ను చనుచో నీతి నివ్విచారించి నే
 నాకీర్ణంబుగ నీరపాణి నను డాయ న్వచ్చుమర్యాద శు
 భ్రాకారం బగు మేఘ మొక్కటి వినీలాభంబు వెన్నాడఁ గం
 టే కోకస్తని యుల్లలల్లహరికోటియుక్తి నివ్వారిధిన్. ౧౯౫

చ. పవడపుఁ దీవ చూడు మిదె భామిని కోమలనీలపల్లవ
 చ్చవియుత శైవలస్తబకసంగతి నింపు వహించెఁ గాళికా

- భవనము నిర్గమించి పురపద్ధతి కున్ముఖ వైన నిన్ను డా
సి విపుల బాహుమధ్యమునఁ జేర్చిన మామకమూర్తిఁ బోలెడుట. ౧౯౯
- గీ. లవణజలధిలహరిఁ దవిలినక్రొత్తారు, మెఱుఁగుఁదీవఁజూడు మోఱుఁగుఁబోఁడి
నీలరత్నశకలనిర్మితమద్రథా, రూఢవైననీదురూపుఁ జూపె. ౧౯౯
- ఉ. వాలుగమీలపిల్ల లనివారణ గ్రొచ్చిన నుచ్చలించు నిం
తీలవణాద్ధివీచికలు దృష్టిముదం బొదనింపఁ జూడు న
న్నాలములోనఁ దాఁకు మగధాధిపవీరుల వాజీరాజి ను
ద్వేలతఁ జూచి ముంచిన మదీయశిలీముఖ రేఖఁ బోలెడుట. ౧౯౯
- గీ. శైవలచ్చన్నముఖముతోఁజొకళించి, పవనహతిచేతనన్నాచుబయలువడిన
నీరుమానిసిఁ జూడు మన్నిశితశరని, రూపితుండగుఁగిక్కినాచుషముఁ దెలిపె.
- ఉ. భామిని చూడు మిజ్జలధి పై నెదనాటి నటించు సంబర
శ్యామిక ఫాలలోచనుమహానస మాట యెఱుంగఁజేయుఁ ద
ధూమమహాలి యొప్పె నిది ధూమము గల్గినచోటఁ గల్గుఁబో
ధూమపతాకునున్చి యనుకుందువు నౌర్వశిఖిచ్ఛలంబునట. ౨౦౦
- సీ. భుజియింపఁ గల్గె వేల్పులకుమృష్టాన్నంబు ధరియింపఁగలిగె రత్నంబువారికి
నెక్కుంగఁ గల్గె మస్తేభ మిష్టనకురు నిరవొందఁ గలిగె వాహినులశ్చ
శరణంబువొరఁ గల్గె సురవిరోధులకుఁ బ్రాణమునిల్పఁగలిగె నానామహకుఁ
జెరువంగఁగలిగెఁ గ్రొవ్విరి పురారాత్రికి నలవట్టపుట్టుంబు గలిగె నిలకు
నీపయోగాశిశతమున నేతదమిత, వైభవోద్గీర్ణి నర్వన్వలక్ష్మి
దెలుపుదున్నవిచూడుమోకలువకంటి, పొండుడిండినచూడనీహంజనములు.

— ప్రద్యున్నజననము. —

౪. అని యన్నలిననయనుండు నయనసుధాన్తి యగు నునధిచక్రవర్తి విక్ర
మం బొనర్చిస్తనికి నెఱింగించి నిజమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యుదితగతిఁ
గృతకృత్వం దై యుండె నప్పండరీకనాథువలన నవ్వేదండయానకు
ఖండపరశుపరుషతరలలాటకృపీటధవల్వలావలీఢతనం డగు నతనుండు
ప్రద్యున్నాభిధానంబునఁ బ్రభవించి యభినవలావణ్యచురీగణాపణ్యవీధి
యగునగణ్యవిలాససౌభాగ్యంబునం దేజరిల్లుచుండ వెండి యు నతండు.
౫. చెలువలమొగముతోఁజెలికారమొనరించుకలువ నెచ్చెలిపొందుగలుగువాడుఁ
నుగువలబొమ్మలతో మ్రొత్తి సంపాదించు వెలఁదిచక్రరతీఁగవింటివాడు

నెలతలయూర్పుతో నెయ్యంబువచరించు మలయానిలపుసూతుమనుచువాఁడు
 తెఱవలకురులతో నెఱచుట్టటిక మందు కొదమతున్నెదనారి గూర్పువాఁడు
 సొగపుటింతుల ముయ్యంచుచూపుగమికి
 విందు లగు తూపు లొగి గారవించువాఁడు
 కాముఁ డనవధిసుషమాభిరాముఁడొప్పు
 ఘటితశంబరమథనసంగ్రామసీమ.

౨౦౩

- క. కమలాంబకుండు ఖగరథ, కమనీయుఁ డనన్యజుండుఁ గల్గియు నై నీ,
 కమనసమానాకృతి రతి, రమణుండు శృంగరమునకు రాతై వెలసెన్.
- సీ. సటము గానీకఁ బాసటమువెట్టఁ గటారి కబ్బ పిచ్చిల మరందాన్వయమున
 డిగనిచ్చ నిచ్చ వాఁడిగనూలు శరపంక్తి సారసాహితబింబశాణకమున
 నుసిసోఁకనీక పూను సి తేఱుచాపంబుఁ బాంథనైశననవపంకలిప్తిఁ
 బురివివ్వనీక డాపు రిరంస లుడిగించి బిగితాచిచవిచూపి భృంగగణము
 ఫాలలోచనఫాలాక్షికిలికిలఁ, దనువు విడనాడియును యశోదాకుమార
 సరళకరుణామృతంబున మగల బ్రతికి, శంబరారి జితారి నై జయము చేరి.
- చ. జలధి మధింప వేలకును సర్వజనస్సహణీయకాంతిచే
 నలరి యనర్హరత్న ముదయం బగులీల మురారి కాదిల
 క్షీలసితయైన రుక్మిణికి మినపతాకుండు పుష్పి క్షీరి
 క్షీలకముగా నొనర్చె వలదే యిల దేహికి నిట్లు నల్లలన్.
- సీ. గోవృషభంజనకుశలవర్తనుఁ డయ్య గోవృషరంజనగుణము గలిగి
 మాతులశోషణమహిమాన్వితం డయ్య మాతులపోషణభ్యాతిఁ దనరి
 పంచజనాప్రియప్రారంభుఁ డయ్యను బంచజనప్రియప్రౌఢి మెఱసి
 కువలయాపీడగౌరవహర్త యయ్యను గువలయాపీడవైభవము నొంది
 యరివిదూరుఁ డయ్య నరిధారియై యజ్ఞ, నాతిమిశ్రుఁడయ్య నర్జునాహి
 తమైనర్చుశార్ణగ తముఁబ్రోవఁ బ్రజలెల్లఁ, దల్లిమణుఁగు ప్రజల తనుపుగనిరి.
- సీ. అల షార్చుటయ కానియనిలంబునింతుల సంవ్యానముచెఱ గుజడియ వెఱచుఁ
 భాకమాత్రమకాని పవనసారథియును బడిమిఱి తనయిచ్చఁ బ్రబల వెఱచు
 నడిగి కొంటయ కాని యలబ్రహ్మకొడుకై నఁ బరధనం బణువేనిఁ బట్ట వెఱచు
 మర్యాదనే కాని మారిసంకటముఖిక్షుర బాధలు నిక్కి చూడవెఱచు

నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁడైన, ధర్మమర్థవినిర్మాణకర్తఁడగు
హస్తగతచక్రుఁడైనబలానుజుఁడు, ప్రాజ్యభుజశక్తిఁబ్రోచుసామ్రాజ్యమునను.

— ఆశ్వాసాంతము. —

శా. తారామండలబింబమధ్యవిధుకాంతగ్రానవేదీతఱి
పైర్వీరక్రీడనలోలవిశ్వభువనస్వామీత్రయీకామిసీ
హారాలంకృతినీలనాయకమణి హఃసోపవాహ్యోర్భునా
పారంపర్యవిధేయచర్య విసమద్భక్తాపనన్దప్రదా.

౧౦౯

క. సకలసురేశ్వర హిమకర, శకలకిరీటాంగనారసత్త్వాస్పద పూ
ర్ణకలముఖాంభోరుహ సా, యకలలితాకార శౌర్యహారిభిజాగ్రా.

౧౧౦

స్రగ్విణి. అండజాధీశవాహ జగద్దేహ వే, దండరత్న గుణధ్యక్ష పాదానతా
ఖండలా గండరింఖస్థణీకుండలా, పుండరీకేక్షణ పుణ్యకృదీక్షణ.

గద్యము. ఇది శ్రీసుత్తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యకరుణాపారంపర్యపాత్రాప్రదేయ
గోత్రానందంబనూత్ర పవిత్ర సకలకళాభోజ రామరాజరంగప్పరాజస్థణి
తంబైస సాంబోపాఖ్యానంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సాంబోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమతైస్తుభతరణి, వ్యామిశ్ర భుజాంతరాళవనధరపథ సీ
లామానసహంసక ల, క్షీమందిర రంగ ధామ మేచకధామా. ౧

వ. దేవా భావికథాక్రమంబు నీదివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. ౨

— సత్రాజిత్తుచరిత్రము. —

శా. గోత్రాభ్యన్నిభదైర్యః డాగమశిఖాగుచ్ఛద్విరేఫంబు ధ
ర్మత్రాణప్రవణుం డశేషజనతామాన్యుం డనన్యాతిథి
తౌత్రతౌంతివితీర్ణినిర్ణయ కళాగణ్యుండు నై ద్వాదశక
సత్రాజిత్తుఁడు వృత్తశాలి మనుఁ గృష్ణస్పర్శిసంపత్ప్రభ౯. 3

సీ. హరుబండికంటికి హరికుడికంటికి మనువిచ్చు నేవేల్పుమండలంబు
తిమిరశృంగము నాది తేయాద్రిశృంగంబుఁ గరగతం బేవేల్పుగాఢగతికిఁ
బదిరెండురాసుల బహుళార్థరాసుల ఫలమిగి యేవేల్పు తెలియఁబఱుచుఁ
దొగలవాకట్టు సాధువులవాకట్టును వర్ధింప నేవేల్పు వలఁతియయ్యె
ననవెలయు హేళి పద్దినీవనితతాళి, తుహినభూధరదంభోళి మహిమశాలి
నర్యముభజించుసత్రాజిదాహ్వాయుండు, పరమకళ్యాణపరిపాక బాంధవమున.

సీ. దరిఁబట్టఁజిఱుమీలఁ దమచంచువులఁబట్టియెచటఁగ్రంచలునించు* నేటిసీటి
కీని కన్నులు గుట్టఁ గాన మందులు దెచ్చు వ్యాఘ్రికి నెచ్చట హరిణగృహిణి
జరతసింహమునకుఁ గరదండ మెచ్చటఁ గైదండనవరించుఁ గరికలభము
సోఁగగాడుపుఁబాలు సొనుపు నెచ్చట నెమ్మి యపుడప్పుడవ్వనినహిశిశువులఁ
గదుపుఁ బెడఁబాయు ప్లవగపాకముల నెచటఁ
నిండుమదిఁ బ్రోచుఁ దలియె కొండగొఱియ
యట్టిపుణ్యాశ్రమస్థలి నర్థుఁ గొలుచు
నాశ్రమ మొనర్చి సత్రాజిదవనిభర్త.

* గొచ్చులనిచ్చు-మా.

లయగ్రాహి.

సూర్యః దిమిరౌఘృపుశౌర్యః త్రిజగద్విహృతిధుర్యనమర ప్రణతచర్యనతర
త్నా, హార్యయమవచ్చిగుపకార్య శ్రుతిసంపదుపహార్యసకలోపకృతికార్యగ్ర
హరాజీ, వర్య సుఖదాయి పరివర్య నవిభావ్యనిజధైర్య జయసంప దనివార్య
నురుతేజః, స్థైర్య నతఃడు త్తమసపర్యలభజించె గతపర్యటన మైన మన సార్యలు
నుతింపన్.

ఉ. ఆనియమంబు నాయమము నాదమ మాశమ మానిరంతర

ధ్యానవిధాన మాబహువిధాననబంధవిదగ్ధభావ మా
మానస మెందునుం జనని మట్టును గుట్టును మాను తా ననం
గా నతః డొప్పు భక్తికలికాకిలికించితబోధమాధురిన్.

గీ. దేవిగాయత్రి సవ్యాహృతియునుసశిఖ, యునుఁదనర సజ్జయనునింటనోలగింపఁ
గెంపుఁగరముల వేల్పుఁ బూజింపనేర్చె, ద్వారకావాసిమునులలోవాసివడసి.

శా. రాజీవాప్తుఁ డహర్నిశంబును వినిద్రస్ఫూర్తి మన్మథి స
త్రాజిన్తానసమానసౌకమయి రారజ్యద్గతిం బొల్చియున్
రాజీవాసనశాసనం బగుటఁ బోరామి న్నభోమధ్యర
ధ్యాజాంఘాలికమైన త్రిమృట నలంతం బొందు డెందంబునన్.

ఉ. లేసినవీక సద్భటవ రేణ్యులు యోగవిదగ్రగణ్యులున్
గాసిగ నిచ్చఁ దూలి చనఁగాఁ జనఁగాఁ బెనుగాయమైన య
వ్వాసరనాథుపేరురము ప్రయ్యయు నోయ్యన మానవచ్చె ది
గ్భాసితవృత్తియా నతనిబక్షి సుధారసవర్తి యయ్యెనో.

ఉ. ఈగరిమం దపంబు రచియించుచు వంచితరాగుఁడైన య
యోగివతంసునేమమున నుల్లము వెన్నవలెం గరంగి ధా
యాగజగామినీ స్తనయుగార్పితగోస్తనపద్మరాగరా
గాగమకారిబింబసుషమాధిక శాలికి సంశుమాలికిన్.

—సత్రాజిత్తునకు సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై స్యమంతకమిచ్చుట.—

సీ. ఇంద్రునివిలుప్తాయ మెకస్కకైముగఁజేయఁగలచాయఁ గోటిరకాంతిదనరఁ
జిలుక తెక్కులడాలుగిలుబాడఁగాఁజాలు లలినేలు మకరకుండలము ల్లమరఁ
జలువవెన్నెల వెల్లిగొలుపు తేటఘటిల్లి... .. హారవల్లులు దనర్ప
నెఱమిస్తుగమినాదు మఱిపింప నెఱవాదు లగుపాదుకలరవ లార్భటింప

జిలుఁగునపరంజిలేనిగ్గుసిగ్గువలుచు, తఱచుతనుకాంతి క్రొక్కారుమెలుఁగులీన
శంఖచక్రధరుం డొక్కచక్రనయ్య, యవతరణమొందె సత్రాజిదగ్రవీధి. ౧౨
గీ. అర్చుఁ డుద్బుద్ధతారకుం డమృతవల్లి, ఘనవిహారంబు ధ్రువసిద్ధికిని నెలపును
నగుచు రెండవగగనంబాయనఁగఁబాలుచు, నస్తుహాస్రమనాటంబునధిగమింప.

క. సత్రాజిత్తు నిజోటజ, ధాత్రీసవిధమున వెలుఁగు తమ్ములయనుఁగుం
బత్రరథధ్వజదక్షిణ, నేత్రము నీక్షించి వికచనిజలోచనుఁ డై. ౧౪

మ. అవనిం జాఁగిలి మ్రొక్కి లేచి నిభృతుం డై సూర్యనారాయణుఁ
భవకారాగృహబంధమోచనవిధాపాండిత్యపారాయణుఁ
రవి రాజీవవనీవనీపకశుభప్రాప్తిప్రియంభావకుఁ
సవిత న్నాధుసఖు న్నుతించు నిగమస్సారోద్ధమద్వాగ్దులఁ.

మ. నినుఁ బద్మోద్భవుఁగా భజింతునో భవానీభర్తఁగా నెంతునో
వనజాతేక్షణుఁగాఁ దలంపుదునో దేవా! కాక యచ్ఛాప్తు రీ
తనువై నిల్చిరో యంచుఁ జూతునో మదిం ద్రయ్యంతసిద్ధింతవి
జ్ఞనహృత్పంజరరాజకీరమ! జగత్సాక్షి! యెఱిగింపవే! ౧౬

చ. అలఘుఁ గళానిధిం గువలయప్రియు రాజును జూడ రోసి బ
ల్లశములతల్పు బిగ్గనిడి తామరమొగ్గలమూలయింటిలో
నలి చెలిగాఁ బరాగపటికావృత యైన సరోరు పీఠిరం
గిలకిల నవ్వుచుండ గిలిగింతలు వెట్టుదుగా టనాధిపా. ౧౭

ఉ. శూలిలలాటకీలితొలుచూలునుబోలిన మండుపేసెడి
హేళి! కరాగ్రకుంభముల నెల్లరసంబులు నాహరింతు వా
శీల మెఱింగితి న్నుజనసేవధి తావకమూర్తి వేదవి
ద్యాలతికాలవాలముగదా జలపూర్ణము సేయు నొప్పుగుఁ.

సీ. అపరపక్షక్షయాహతినలుగుడుగొన్న యుడుభర్త కెవ్వ చంద్రోదయపటు
లఖిలావనీతలోన్ముఖవృష్టికిని గెంపుఁదూముకాలువలనఁ దోచు నెవ్వ
యెవ్వ గాఢాంధకారేభయాధములకు దుందుములై మహాభీష్మరతనిగుడు
నాకాశనికపోపలాభోగమున కెవ్వ యెరిసినకష్టబంగరువునిగ్గు
లహరుదధివిద్రుమోదిక్తి నడరునెవ్వ, యెవ్వ దీపార్చులమరులయిండ్లకల్ల
నట్టి నీభానువుల వినమ్రార్థకామ, ధేనువుల నెన్న మాతరం బానె తరణి.

- క. విరహాశ్వాసరథాంగో, త్తరములఁ గరములఁ దెనుల్చి తాప ముడుపు దో
యరుణకిరణ ! ద్విజరక్షణ, పరిణతి తేజోధనులకుఁ బ్రభవము గదా. ౨౦
- సీ. నవనవోదయలీల దివసాద్ధిపత్యంబు నేకచక్రముగాఁగ నేలు దనియు
నలపద్మినులఁ గరంబుల నంటి డెందంబు గరఁగించి రాగంబు గాంతు ననియు
హంసశబ్దమునకు నర్హంబుగా విష్ణుపదమునందు నె మ్మక్తి వడయు దనియుఁ
దనలోనఁజొచ్చు రాజనకైవ బలమిచ్చి పగలీఁగు మనఁజాలు ప్రభువ ననియు
విధుని గనుపాపఁగాఁజేసి వెలయుకతన, నఖిలజగదంబకంబవీవగుమననియు
నిన్నుఁ బ్రణుతిఁతు సేవించు నెన్నిగాంతుఁ, గాంతిహృతతారకా తేజః సు స్రరాజ.
- సీ. పురుషహితముఖమరుత్పుష్పాంజలులఁగూడిపథగతాకులరాలునుమప్రలడర
సమసమయోత్సుల్లజలజ, ప్రభలఁగూడి యుదయరాగచ్ఛట లుద్ధి వడయ
నస్సరోరచితలాస్యని శేషములఁగూడి హరి హేతిహాతినృత్యములుగమియ
గాఢాంధకారవికారంబుతోఁగూడి భువనజడత్వంబు నవులఁ జనఁగ
దళితమందేహదేహరక్తములఁగూడి, భూసురాన్ధ్యాంబుపూరంబు లేనరేఁగ
నిత్యకళ్యాణముల నిచ్చునీమరాక, రాక మై లోకదృక్పకోరములఁ దనుపు.
- క. నీపాదపద్మరేఖక, లాపము మన్నిటలమున కలంకృతి యమ్యేం
బాపహర ! నాకు నన్యమ, రాపము లగుకలుములిచ్చి హర్ష మొనఁగవే.
- క. అనిపలికెమసత్రాజి, త్తును సాదరదృష్టిఁ జూచి తోయజమిశ్రం
డనుపమఘృణి యగు నొకమణిఁ, దనకేలందాల్చి యత్యుదాత్తతఁబలికె.
- సీ. ఇది తొల్లి సృజయించె నుదితానురాగుఁ డై నిఖిలలోకకన్తిగీత ధాత
దీనికిఁ గొస్తుభాదికదివ్యకుసుమైల్ల వెలగీర్చుచోఁ గీసవెలితి చూపు
నేభూమినిదియుండు నాభూమి తోమడాంబరసీత నెలుఁగక సిరుల వలలుఁ
గాంక్షింతు రమరపుంగవులు దీని ధరింపఁ దారుణ్యలావణ్యదాయి గానఁ
గురియు నెనిమిది బాహువు ల్లుండనంబుఁ, బ్రత్యహము నిష్కహారత్నపల్లవకము
గలిగె నాకిది మున్నోర్జికారణమున, నిదిస్యమంతకమనుపేర నెసఁగుననఘ.
- ఉ. నీదుతపంబు నీజపము నీగుణార్చనము నీమభ్యుదయము
నీదయ నీదమంబు మదినిర్వృతి నాకొదవించె దీనిఁ గొ
మ్మోదళితారి యీమణిగణోత్తమమున్ ధరియించి బ్రహ్మదు
ద్రాదుల నైన గెల్చెద వనంతపిభూతిపి శేషచాతురిన్. ౨౧
- క. హరిసిరికి నీపు మదిలోఁ, గర మరుదందుదుపు దీనికతమున నీకా
హరిసిరికిని మిక్కిలి యగు, సియొదవుం గొదవ లేదు చిరక్షీణినిధి. ౨౨

- క. ఆరోగ్యదానభేషజ, మారబ్ధమనోరథోదయాభిముఖము నీ
వీరత్నంబును కైకొను, మీరత్నంబునకు నెనయె యేరత్నములున్. ౨౮
- వ. అని నభోరత్నం బావిద్య న్రత్నంబునకు నాస్యమంతకరత్నంబుఁ బ్రసాదించి
ప్రసాదమేదురవదనవనరుహుండై నిజమండలంబు నలంకరించె నంత సక్తడ.
- చ. వరమునఁ గన్న రత్నకులవల్లభము నిజసాశివంకజ్ఞో
దరమునఁ దాల్చి యొప్పై నలద్వారవతీగృహమేధి కల్పభూ
మిరుహము కొమ్మనుం బొలుపుమీఱు ఫలంబును బోలెఁ బూర్వది
కృరిసరవర్తి యా నుదయభానుని బూనిన మిన్నునుం బలెన్. 30
- సీ. కలధౌతసౌధమండల మయ్యె గిరులెల్లఁ గరులెల్లఁ బురుషప్రకాంతు లైరి
వనజాకరము లయ్యె వాఁకలకులమెల్ల నలమెల్లఁ గాండకాండంబు లయ్యె
నప్పరఃస్త్రీలైరి యసదుఁజెంచెతలెల్ల లతలెల్ల మణిదీపలత్నంబు లయ్యెఁ
దేజోహయము లయ్యె దీప్తోగృహరులెల్ల దరులెల్ల యననికాంతరము లయ్యె
స్యందనములయ్యె సైకతకందశంబు, లండజంబులు మాగధవండ మయ్యెఁ
గాన వీడయ్యె నారవిధ్యానకృతికి, నాస్యమంతకరత్నమాపత్త్యలభి. 30
- శా. ఆకల్యాణగుణుండు వీతనియమార్హాకల్పుఁడై తొంటికా
రాకుల్ డుల్లిన పల్లవస్తంభకరమ్యాకార మా మావితే
మోకంబోలి విచిత్రభూషణుచు ల్లుంభారమై పర్వ ను
ల్లోకశ్రీకమనీయమూర్తిరుచిఁ బొల్పున్ భోగదేవేంద్రుఁడై. 31
- వ. అప్పుడు కప్పురంపుటుప్పరిగ ముంగిటి యింగిలీకంపురతనాల కెలని పం
దిటిక్రిందఁ దరుణతరణిమండల మధ్యవర్తి యగు నారాయణమూర్తియుం
బోలె నారాజచక్రవర్తి కీర్తనీయుం డై యుండుట యు నాఖండితారిం గదిసి
ముదుక లగుధరణీద్రీదశపురంధ్రులు పద్మినులు పద్మకేరకంబులు పద్మమిత్రుప
యిం జిలుకుచెలువునం బసుపునసలున నుసిమన సే నోసి రుత్నాలదండ
వాలంబులు నుదగ్రగోపిచందనపుండ్రకచిత్రకాయంబులు నగు విష్ణుశాస్త్రాలం
బులు దీప్రాశీర్వాదనాదంబుల నంతరాయహరిణంబులం బరిహరించిరి పంచశ
రశరాసనప్రపంచవంచనాచుంచురంబులగుకటీవంకకనుబొమలు నిక్షిించి కి
లికించితోదంచితంబు లగు కెలపుం జూపుల నేపారి రూపాజీవలుసేవించి రధి
కారపూరుషులు వారి వారికిం జేరి తమతమ పారుపత్యంబులు ప్రత్యేకంబు
వక్షణించి రుక్మ మెఱసి కక్షనంపుభటులు కుహనాకిటి మాఱటబొందులు

బోలెఁ బ్రబలబలపరిస్పందులై క్రందుకొనిరి తనుమంతంబు లగు నభస్వం
తంబుల యోజ రాజిల్లు నాజానేయతేజోహయంబుల నెక్కి రాహుత్తులు
మోహరించిరి సారథులు తథ్యసనాథంబు లగు రథంబులు గొనితెచ్చి రథి
కులం గలయం గని యవితథమనోరథు లై రెల్లయెడల వేణువీణామృదంగ
పణవాదినిక్వాణంబులు పిక్లటిల్లె మఱియు నాగరకంబు లగుబాగులన్నియు
నున్నిద్రంబు లయ్యె నయ్యెడ.

33

గీ. పద్మవాసనకర్ణి కాభద్రపీఠి, నించు రాయంచదారే విడియించురీతి
మకరకేతుకటారి యా నొకమిటారి, కమలహితభక్తుఁగనకపీఠముననునిచె.

సీ. కెలచూపు రంభ నెచ్చెలి యయ్యె మూఁపున మంజుళికుఁబియి మాటియొత్తు
గాలిపటము ద్రిప్పు కంతునింతియపోలె సురటి ద్రిప్పుచు వల్లపొబగులాఁడి
యుదితేందు కళ లేఱుమదచకోరిక మీఁతఁ జెలనాకుఁ జీరిచి నవికిఁజుకతె
యమృతకుంభముఁబూనునలమాయప్రోయాలిఁదలపించెభృంగారుకలితయొత్తు
పూనెఁగాళాంజయొక్కకప్పురపుగంది, యొకవరాగోహకీరబాలకముఁదాల్చె
నవిరళయశుండు సత్రాజిదాహ్వాయుండు, లోనికొలుపున నాఱ్ఱన పైనవేళ.

ఉ. వేదపురాణగోష్ఠియుఁ గవిత్వరసాభినయంబు గానవి
ద్యాదరణంబు రాజనయతంత్రము మంత్రనచక్రప్రకారముల్
జూదము నాది యా కళలు చూపిరి తత్తదభిజ్ఞు లొకలా
వేదికెలంకులం దగినవేషము భాషలుఁ జర్య లింపుగఁ.

34

క. పంచషముపహర్తమాత్రము, పంచశరస్రభుండు స్రభుండు ప్రజగొలుపుగొనం
గించిదవశిష్టముగ నే, తెంచె దరణి గగనమధ్యదేశంబునకుఁ.

35

క. నవలాలితయశానన లగు, నవలా లంతఃపురంబున వెకరి దేహ
యనధారు జలకమున కిది, యవసర మనుటయు సతము సంగీకృతితోఁ.

ఉ. రోహణశైలశృంగ మనరోహ మొనర్చు మృగీంద్ర రీతి భూ
షాహళహల్లికారుచులు చాఁగు బలి సముఖా యటంచు ను
ద్గాహ లొనర్చుకంచుకులకంతసినాదము వియ్యమందికొఁ
గా హరిపీఠి డిగ్గి తగుకట్టడఁ గొల్పుజనంబు నందుచుఁ.

36

మ. అతివ లైచ్చిన హేమపాదుకల నొయ్యారంబుగా మెట్టి పా
దతలస్పర్శసుఖంబు మెచ్చుగతిఁ దద్గర్భస్థము ల్లిల్లు లం

- చితనాదంబుగ నుగ్గడింప నొకహంసీయానచేయూఁది యొ
 లైతుద లూభస్థలి జీర వచ్చెఁ బతి కేళీమందమందత్వరన్. ౪౦
- గీ. అప్పు డుచితవేషహారి యై చెలువారు, వారిజాప్తభక్తిసారునకును
 సంగనాజనంబు లభ్యంగసౌభాగ్య, మాచరించుపనుల కంగవించి*. ౪౧
- సీ. తిలకకస్తూరిపత్తిరిబొట్టుపేటలు రాల ఫాలమ్ముఁ గెంగేల నొత్తి
 క్రుమ్ముడి నడలించి కురువేరు మొగలితేకులుఁ జూపకదళంబు లొలిచి తిగిచి
 నెత్తమ్మిఁ దొరఁగు తేనియఁ బోలఁ గెంగేల వానితలైలప్రవాహ మొలికి†
 కలువముమ్మైననంటి ములువాఁడిగోరుల నాఁటి శిరసున కానంద మొసఁగి
 పేర్చికరమూలకాంతులుపిక్లటిల్ల, గబ్బిచనుగుబ్బలొండొంటిఁగదియఁగొను
 నులియ నెమ్మోముచెమరింపలలనయొత్తు, పతికిఁదలయంఁబుఁగంకణప్రతతులులియ
 క. గందాన నటక లిడియెఁ బురందరనిభమూర్తి శౌర్యజానన కే
 లుందొవల నతనిచికురమి, శిందంబులు సందడింప లేనగ వింపన్. ౪౩
- క. జలకం బార్చిరి నిజకుచ, కలశంబులుఁబోలు సేమకలశంబులు చే
 తుల నెత్తి మత్తకాశిను, లలసత్రాజిత్తునకు శుభాయత్తునకున్. ౪౪
- సీ. జిలుఁగుఁజూర్చికపావడలఁ గడుఁ దడి యొత్తి కట్టించి రుజ్జ్వలశోమకములు
 భ్రమితకర్పూరధూపముల మై వాసించి రలఁదిరి జవాడియసలు మేన
 మణిగణక్వణితభూషణములు దొడివిరి యునిచిరి కురులఁ గ్రొన్ననలపెనలు
 హరివాణముల ఘటించిరి హిమవాలుకాదీపమాలికలు తేఁదేపగాఁగ
 హత్తి యపదానములు వాడి రమృతపూర, సారసర్వస్వవశ గేయసౌష్ఠవమున
 శరదృతువు కాశసంపదఁ బొరయుకరణి, నిడిరి వింజామరలుపతి కింతులంత.
- గీ. అధిప తావకకాంతముఖాభిరమ్య, చోరుఁ బట్టితి మని చంద్రుఁ జూపుకరణిఁ
 గామినులుదెచ్చితన పురోభూమి నిడిన, నిలుపుటన్గములోఁ బతి నీడఁజూచె.
- వ. అప్పు డయ్యాధ్యాత్మవేది మాధ్యాహ్నక్రియ కలాపంబులు విధ్యుక్తప్ర
 కారంబున నొచరించి యాచారపూతశరీరుం డై యంకురితభానుబక్తిశరీరుం
 డై యుండు నవసరంబున. ౪౫
- క. మ్రోసె న్గడియారమున మ, హాసంకుల రవముగాఁగ యామద్వయసం
 ఖ్యాసూచకఘంటాధ్వని, వాసరమదకేసరి ప్రవరగర్జిత మై. ౪౬

- ఉ. కంజహితార్చకుండు మణికల్పితదేవగృహంతరాళవీ
ధిం జనుదెంచి కుందనపుఁ దిన్నియ నర్చితఁడైన సోపహా
రుం జలివిష్పవేల్పుఁ గని మ్రొక్కి త్రివార మొనర్చి హేమపు
ష్పాంజలు లాధకారపరిహారికి సిద్ధపదప్రధారికిఁ.
- ౪౯
- చ. కడిగినమాక్తికాకృతియకాదగు నా నొక పొట్టిటింగణ
వడు వపరంజయుద్ధరణి వజ్రపుగిన్నియతోసితీర్ణ మ
ప్పుడు మనుపూర్వకంబుగ నభోమణిధక్తునికేల నించె న
ల్లడఁ దులసీపలాశకళికామృదుగంధము లుల్లసిల్లఁగఁ.
- ౫౦
- ఉ. పాలపయోధి వెల్వడిన పద్మవిరోధయుఁ బోతఁ జండ్రి
జాలరసావదాత మగు సౌరసివాసము నిర్గమించి ల
క్ష్మీలలితుం డతండు మణిశిల్పపు భోజనశాలకేగి మ
త్తాలి సరోరుహామృతము లానఁ గొలంకున కేగుకైవడిఁ.
- ౫౧
- వ. ఇట్లు వివిధకుడ్యనియోజిత చిత్రప్రతిమం బయ్యును సప్రతిమంబును జాల
బూనదభాజనయోజితాంధం బయ్యును ససంధంబును నానారుచిననాన
శాకపాకం బయ్యును నపాకంబును నై నైభవపరంపర యునుం బోతఁ
బ్రారబ్ధ భూత భావివాసనా వశంబును సుభటసంభావిత శిలీముఖంబునుం
బోత విశదీకృతఫలంబును సజ్జనుండునుం బోత సంగిసంగస్నేహపాత్రం
బును నలకూబరరణరణకంబునుం బోత నుపచితరంభాపత్రకంబును సరస
కవిహృదయంబునుం బోత యుక్తయుక్తపదాన్త వివేకకలితంబును రాకా
రాత్రియుం బోత సభిరామచంద్రవదనంబును నైస యాభోజనసదనంబుసం
బ్రవేశించి పంచాంగం దై యాదయార్చిహృదయుం డుండుటయు. ౫౨
- సీ. గమనోద్ధతికినోడిగతిహంసములు గూజితములిచ్చెనన నూపురములు మురయఁ
గాంచి వజ్రప్రభాఘము మ్రోత లనఁగ దువ్వలునకుచ్చెల బళిబళితనంగ
జతనంబు వేడికిఁ జాలవు మీకరాబ్జము లనుక్తియఁ గంకణములునులియఁ
గూరలవాసనఁ గొనియాడుగతి వక్త్రగంధాగతాలినర్తము గరల
సరససల్లాపరసములచవులు చెవుల, నిండఁ జేయుచు నాయశోనికి నిడిరి
సానఁదీడినమస్తకాస్త్రములవంటి, హరిణలోచన లమృతదివ్యాశనములు.
- వ. భోజనానంతరమున నాతేజోధనుండు విహారప్రదేశంబునఁ గొంతప్రాడ్డు
విశ్రమించె నఖిలసైనికు లభీష్టాన్నపానంబులం దుష్టి వహించి రంత. ౫౩

సీ. తనుమేఘమునకు డాసినబలాకలలీలఁ జెవుల వెంజామరకవ దనర్ప
దానంబుగొనిపోగడ్డకుఁజొచ్చుయాచకౌఘముక్తియఁగరటభృంగములుమొ
బద్ధత్వసముచితప్రోఢమృణాలవల్లులలీల వలుచకొమ్మలు దలిర్ప [రయఁ
నాకాశసంఘర్షణాస్తకి నంటిన జిలుఁగుఁజొక్కువోలె సిబ్బెమమరఁ
జేచిలువరాయఁ డూర్పుపుచ్చినవిధమునఁ
బెరుఁగుమదబృంహితోత్తటబృంహితముల
హస్తఁ గొనివచ్చి సత్రాజిదగ్రవీధి
న్మోక్షమావంతుఁ డునిచె దర్శోగ్రవిహృతి.

గీగీ

క. ఆకరి సత్రాజిద్ధరణీకాంతుం డెక్కి యొప్పె నీరదమును జం
ద్రాకల్పుఁడు మున్నెక్కిన, యాకృతిమై సర్వమంగళాశ్రితుఁ డగుచున్.

సీ. నాగేంద్రఘంటాఘణాత్తారబధిరితవ్యోమ ముద్ధామంబు భీమతరము
ఘోటక హేషితాస్ఫోటితసభ మాత్తశుభమును విక్రమశోభితంబు
నతిరథపృథుల శౌర్యాటోపముద్రితదిశము నకృశమును విశదయశము
వివిధాపదానగానవిధేయనారదభటమును జటుల ముత్తటరవంబు
నగుచునిరుపక్తియలయందునల్లలహరి, గహనసంకాశమగుబతాఘంబుప్రబలి
కొలువద్వారక కేతెంచెనలఘువిభవ, మూర్తివిస్ఫూర్తిరవిఁగొల్పుపుణ్యమూర్తి.

గీ. హృదయలగ్నుఁ డైనయి దీవరారాతి, వెలికఁ బ్రతిఫలించు చెలువునించు
నాస్యమంతకము భుజాంతరాళంబునఁ, దాళిసేయు నతనిడాలు గాంచి.

సీ. తపనుండు గాఁబోలుఁ దపనుండ యగునేని మిట్టాడవచ్చునే మిన్ను విడిచి
యనలుండుగాఁబోలుననలుండయగునేనిదొలితొలిఁదలచూపునూమ మెద్ది
తటిదాళి గాఁబోలుఁ దటిదాళి యగునేని ధళధళ మెఱచి వే తొలఁగవలదె
మణిగిరి గాఁబోలు మణిగిరి యగునేని యిలమీఁదఁ జరియింప నెఱకలెవ్వి
యేదియును గాదు సర్వలోకేశుఁ డైన, మనయశోదాకుమారు భీమప్రతాప
తరణియుదయించెననుచుగోపురములెక్కి, పురముప్రజలెల్లగుజగుజవోయిరపుడు

సీ. ఒకకొన్నిదీధితు లుదధిమేఖలమేనఁ బట్టించుఁ గాశ్చీరపంకలిప్తి
నొకకొన్నిదీపులు సకలహరిద్వధూసీమంతసింధూరస్పృష్టి యొసఁగు
నొకకొన్నికిరణంబు లుర్వీసుతులఁ జేయు గ్రహతారకాకోరకముల ముంచి
యొకకొన్నిభానువు లుడుపథస్థంబుఁబరిపక్వఫలసముద్యాసిఁ జేయు

నడరి యొకకొన్నిరోచులూధ్వాండకర్ప, రంబు నింగిలికపుఁగ్రోవిరంగుదాల్పుఁ
జేయుసత్రాజిదాదృత శ్రీస్యమంత, కమునఁదోతెంచి జగములుగగురుపొడువ.
వ. ఇట్లనన్యసామాన్య ప్రభాయత్తుం డగుసత్రాజిత్తుండు నిజనివాసంబుఁ బ్రవే
శించి వాసరమణి విశ్రాణితమణిప్రసాదంబు లగు సంపద్విలాసంబులం బెంపు
మెఱయుచుండెఁ దత్తాలంబున. ౬౧

సీ. కుష్మాదికవ్యాధికులము సంక్షోభించె జరచేతనైన జర్జరత సడలె
నీతిబాధలు మానె నీతిబోధలు మోచ్చె రాణించే నిత్యకళ్యాణగరిమ
పతిభక్తి వాటించి రతివ లెంతయుఁ దాల్చి నగ్గువ యయ్యె నానార్థతతులు
మొలచె ధర్మమునకు నలుగాళ్లు చనవింకఁ బాపండపండంబు పరిసిపోయె
ధనము లింటిట దండోపదండ మయ్యె
శమము దళుకొత్తెఁ గ్రోధ ముత్సాహ మయ్యె
ద్వారవతివారలకు నెల్లఁ దరణిదత్త
పద్మరాగప్రభావవైభవసమృద్ధి. ౬౨

క. ఆరత్నంబు ప్రసేనకు, మారున కవ్వభుఁ డొసంగె మక్కువ నన్నల్
కూరిచినధనము తమ్ములఁ, జేరదె సౌభ్రాతృపాత్రశీలముకలిమి. ౬౩

శా. సత్రాజిత్తు స్యమంతరత్నజనితస్వర్ణంబులం దెచ్చి స
త్పత్రాయత్తతఁ గూర్ప నప్పసిఁడి విప్రశ్రేష్ఠు లాత్మాలయ
క్షేత్రాంతస్థలి డాఁచి నించుటఁ జూచి చేపట్టి చూపట్టెడి
గోత్రాదేవి వసుంధరాహ్వయము నుత్తరోచప్రచారంబున. ౬౪

చ. జడనిధిమేఖలాఘటితసర్వమహీతలవాసులందు నా
కడిఁది ప్రదాతచే ధనము గాననివాఁడు మొగిల్లక్రిందట
న్నడవనివాఁడు భానుకిరణంబులు సోకనివాఁడు వానలం
దడియనివాఁడు గాడ్పు మెయిఁ దాఁకనివాఁడును లేడ యెవ్వఁడు. ౬౫

మ. ఘనుఁ డాతండు సువర్ణవృష్టి గురియంగా వందివాఁగ్గోషగ
ర్జనము ల్బ్రత వధూతటిద్రుచులు హారద్యోతవర్షాశ్శసం
జననంబుల్ మణిభూషణద్యుతిమరుచ్చాపంబు దీపింప స
జ్జనతాచాతకజాతికిం గలుగుఁబో సంపూర్ణకామత్వము. ౬౬

ఉ. యాదపు లెల్ల నాగుణగణాఘ్యునిసంపద కోర్వతేక హృ
త్తేదము నొందు పేయరుదు కృష్ణుఁడు సర్వజగద్విభుండు సం

పాదితయత్నుఁ డయ్యె వసుభారవదాన్యమణిప్ర కాండలా
భాదరణంబునందు నితరాభ్యుదయంబున కోర్వ రెవ్వరున్. ౬౨

సీ. విశ్వవిశ్వంభరావిర్భవత్పురరత్న మగుద్వారసతికి నధ్యక్షుఁ డయ్యె
నిఖిలలోకాంగనానివహశిరోరత్న మగురుక్మిణీదేవి కథిపుఁ డయ్యె
రణరంగవిజయకారణహేతికులరత్న మగు సుదర్శనము చే నందికొనియు
రత్నరత్నము నప్రయత్నసిగ్ధమును నగుకౌస్తుభముకల్గి హారి యయ్యె
దేవరత్నంబు దానయ్యె దేవకీకు, మారరత్నంబుబుద్ధి స్యమంతకంబు
నాహరించుటకూహించెనవనిషతుల, కథికధనవంతులకుఁ గొక్షలగ్గలములు.

— శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవుని సత్రాజితుకడకుఁ బుట్ట. —

క. అవిరళవినయోద్ధవు ను, ధవు సత్రాజితుకడకు దండితర్కుఁగూ
పవనుఁడుహరిపనుచుటయును, రవినిభుఁడతఁడరిగియావారంగదియుటయున్

చ. ఎదురుగ వచ్చి శేఖరమహేంద్రమణీఘృణిభృంగవంశి త
త్పదవనజాతము ల్పొదువ దండనమస్త్రియ లాచరించి య
ర్ష్యుఁ డయి హేమపీఠమునయం దతనిం దగ నిల్పి బ్రహ్మకుం
ద్రిదశవిభుం డొనర్చుపగిది నివిభోచితపూజ లిచ్చుచున్. ౭౦

వ. సత్రాజితుం డర్థఘటికామాత్రం బెడగలసి కొలిచి నిలిచి తదనుమతిం దదంతి
కంబున నుచితాసనాసీనుం డయ్యె నస్తుహాస్థానంబు ను దానవదేశికాలంకృ
తనక్షత్రచక్రంబు ననుసరించె నప్పు డాప్రసేనపూర్వజుం డావిప్రవృషభం
బుఁగూర్చి కూర్చినకరంబులతో నిట్లనియె. ౭౧

శా. ఆడంబోయినతీర్థరాజ మిల డాయన్వచ్చుమర్యాద నిం
జూడం గోరంగ నీవ మాకడకు నోసూరీద్ర వేంచేసి తే
జాడ న్నత్సముఁ డైన పుణ్యధనసంసక్తుండు లేఁ డంబుజ
క్రోడప్రోద్భవు నైనఁ జీరికిని గైకో నింక నివ్వంకతన్. ౭౨

సీ. నీపాదరక్తిమ నేఁడు మాయింటికిఁ బల్లవతోరణప్రోధి యయ్యె
నీనఖచంద్రిక నేఁడు మాయింటికి ముత్యాలముగ్గులమురిప మయ్యె
నీవదనప్రభ నేఁడు మాయింటికి దీపితనవసుధాలేప మయ్యె
నీలోచనచ్ఛాయ నేఁడు మాయింటికి సంభోజపత్రోపహార మయ్యె
నీకృపారసంబు నేఁడు మాయింటికి, బూర్ణకుంభలక్ష్మి పాలుపు దెలిపెఁ
బరిచితాంగ యైన భాగ్యదేవత వైతి, నీవు మద్భవహమున కోవశీంద్ర. ౭౩

- క. ధన మిదె తను విదె వనితా, జన మిదె నారాజ్య మిదె విచారింపఁగ నీ
మనసున కెయ్యది యిష్టం, బనఘా యేనిత్తు నదియె యన సతఁ డనియెన్.
- మ. తగునా నన్ను గుఱించి యిట్లనఁగ సత్రాజిత్తు మత్తారిరా
ణ్నగదంభోళి వినక్రుశూలి కమలానాథుండు గల్లంగ హ
స్తగతంబు ల్సకలార్థము (ల్లలఁప) నీసౌభాగ్య మీక్షించువే
క్ష గొన ల్సాఁగఁగ వచ్చినాడఁ ద్రిజగద్గణ్యుండు నన్బంపఁగన్. 27
- సీ. పొరసినాఁడో లేదో పూతనాభూతనాశీ సన్యజీవితారీణరుచులు
నెఱసినాఁడో లేదో నిష్ఠాతసమపాత వాతాసురాసుచర్వణ మొనర్చి
యరసినాఁడో లేదో యమరేంద్ర కృతసాంద్ర దృష్టిఁజేష్టబుదన్తువే, లఁ జాల
మొరసినాఁడో లేదో ముంచిమృత్యువుమించుకువలయుఁపీ శంఖఁగూల్చుదనుక
వేడిదావానలము గ్రోలినాఁడో లేదో*
- యశోశ్రీకృష్ణునకుఁ బ్రియంబాచరించు
త్రోవఁ జను టొప్పు నీకు నోదురితదూర. 28
- సీ. అంభోధిశయనున కభ్యాస మగు తెంత యరివాహినీవార్ధిఁ దళియ నీఁద
గోత్రోద్ధరణకళామాత్రున కేదోడ్డు శత్రుభూభృష్టాటచాలనంబు
చక్రంబు పనిసేయువిక్రమశాలికిఁ బరిపంథిచక్రసంహారణ మగుదె
యగ్నిఁ గ్రోతడుమేటి కబ్రమే పగతురబాహోవృతాపాగ్ని పరిహరింప
నాత్మగురుపుత్ర నిజసోదరాలి మరలఁ, దెచ్చు ప్రస్తు నీశక్యమే దీప్తివెరి
బలము మరలింప నుక్తిగోప్రాణనాథు, తోడఁ బలికార మొనరింపఁ భోద వీవ.
- గీ. అనుచుఁ గొలుపువారి నందఱ ననిపించి, పవనభూతపున్ననివహ మైన
కురవకమున నలియుఁ గోకిలంబుఁ జెలంగు, పగిది నుద్గ్రస్తుండు పతియుఁదాను.
- క. రాజల్లి పలుకు నోస, త్రాజిత్తా హరికి నొసఁగఁదగదే నీయం
భోజాప్తదత్తరత్నము, భూజనమందార మతఁడు పూజ్యుండు గాఁడే. 29
- క. వీరితిఁ గన్న నే మగు, నీరత్నము హరికి యోగ్య మిది యెట్లనినం
జోరోపనీతమణికో, టీరము నృపునకు నె తగు ఘటంపఁగ మాళిన్. 30
- క. మణి నొసఁగు మొసఁగి గోపక, మణిఁ గొలుపు తదంభోభక్తమణులకుఁజింతా
మణికల్పకామధేనువు, లణుపరిమాణ మి లగుట మూర్ఖుఁ దెలియవే. 31
- గీ. ఇల జనించినరత్నరాసులకు నెల్లఁగల్గె యగును, గ్రసేనభూభక్త కతఁడు
పన్ని తావకమణియు నీనున్నవాఁడు, యజ్వకునుయాగఫలమిచ్చునగ్నివోతె.

చ. కమలదళాక్షుమానసము గందకమున్న దినేశదత్తర

త్నము నొసంగంగఁ బాడి, హలధారిముఖాఖిలయాదవు ల్కహా

ద్యమమున నీపము గవియఁ దార్జానుకర్తృశృతి మాన్చి శాం

తముగ నొనర్చెఁ జక్రి కలదా యిలఁ దాదృశచర్య యేరికిన్.

౫౩

మ. రవివిశ్రాంతరత్న మేమిగుటి యీరాదా మురారాతికిన్

ద్రవిణస్తాప్తియ చూచెదే వినుము రాధానాథుకారుణ్యగౌ

రవరాజన్నయనాంచలం బభిమతార్థశ్రీల నీజాలదే

ధ్రువముఖ్యు ల్గనుఁగొన్నవైభవముఁ జేతోపిథి నూహింపవే.

౫౪

చ. అన విని యుద్ధపు బలుకు నర్యమభక్తిసమగ్రచిత్తుఁ డో

యనఘనిచార మీర లిటు లాడఁగనేటికిఁ జూపి మోపి యం

జనఘననీలవర్ణనిప్రచారము వింతయె వెన్నతోడఁ బె

ట్టినయని సవ్యసాచిశకటీవినియంతకు నిట్టిదౌష్ట్యముల్.

౫౫

మ. సడిగాకుండఁగ నుగ్రసేననృపు భిక్షావృత్తిపట్టంబునం

దిడి, కంసార్జితరత్నకోటులు మహాసేమంబు లాందోభికల్

పడఁతు ల్పర్వతసన్నిభేభములు యుంపాసంపతద్వాహము

ల్పడిపించె దనయింటి కీ వెలుఁగవే నారాయణు డుద్ధవా !

౫౬

ఉ. ప్రొద్దుగుణఃకునం గనినపూసకు నాహరి యాసచేసెఁ గాఁ

దద్దయుఁ బ్రేలగింజయును దైవముకంటికిఁ బెద్ద యయ్యెనే

ముద్దుటనుంగుఁదమ్మునకు మున్నె స్యమతక మిచ్చినాడ నే

వద్దన వాని నీ వడుగు వాఁడు నొసంగినఁ గొమ్ము నెమ్మదిన్.

౫౭

ఉ. సీరి సహస్రశీర్షుఁ డగుశేషుఁడు శేషునికేమిబ్రాతి యు

భోరుహరాగరత్నములు భోగతటంబులఁ జక్రి వక్రియై

పౌరుషకాంక్ష నమ్ముసలి ప్రక్కలుద ట్టిటా వచ్చెనేనియుం

బోరెద మీతెద నిపులపొంక మడంచెద నాక్రమించెదన్.

౫౮

క. కృతవర్తసాత్యకిప్రేరిత మై యదుబలము పొదివి రేసినయేనిన్

శితధారఖడ్గధారల, శతధా భిన్నముగఁ జేసి సమయింతు ననిన్.

౫౯

క. కరవాలఫాలనయనున, కరియువతిదృగంజనంబు హలహలముగాఁ

బెరిఁగెద సురిఁగెదనే యింక, హరి గినియు నటంచుఁ గలని కార్యస్తుత్యా.

చ. అని యిటులాడ నవ్వెడఁగు నన్నయశాలి యదల్చి మూర్ఖ యీ

చెనఁటిదురుక్తు లేల యదుసింహుని కేగుటి నీదురత్న మా

యన మును విక్రమించినఁ బరాక్రమలీలల శక్రశక్రలో

చనవనజాతజాతులకు శక్యమె నిక్రము నీ వెఱుంగవే.

౯౦

వ. అని తదాస్థానంబు వెడలియమ్మానధనుండు మాధవునకు నవ్విధంబుఁగొంత

కొంత యెఱింగించెఁ బద్ధనేత్తుండును సత్రాజిద్రత్నాభిలాషంబు నడలి భువ

నంబులు పోషించుచునుండె నంత.

౯౧

— గ్రీష్మర్తువర్ణనము —

శా. హారాలంకృతయావతస్తనము నృత్యతాలవృంతంబు నీ

హారానేకపకూటపాకలము యామాయామనద్గ స మం

భోరక్షుకులవిష్ణుచక్రము దలదూర్చిప్రసూనచ్ఛటా

సౌరభ్యాహృతభృంగధైర్య మిల గ్రీష్మం బావహిల్లెం గడున్.

౯౩

శా. ఆసాయంబునుగ్రీడలాడుహరిమధ్యానాభికూపంబులం

గాసారాంబువు డిందిన ట్లివిరె మార్గాంబుప్రపావారిసే

కాసారంబునఁ దర్పితాధ్వగమునై యాయాసముం బాచి మ

ల్లీసౌరభ్య మదబ్ర మయ్యె మరుఁ డేలెం గాముకానీకమున్.

౯౪

చ. గగనము రుద్రమూర్తి యగుఁ గానఁ దదుజ్జ్వలఫాలలోచనం

బగుచు వెలుంగు నుష్ణకరుఁ డంగజుగర్వ మఖర్వ మయ్యె ము

జ్జగములు దైత్యరాత్రిపురసామ్యముమైఁ దపియింపఁజొచ్చె న

ప్పొగపున ధూన్రుభావమునఁ బొందె నశేషదిగంతరాశముల్.

౯౫

సీ. సలసలఁ గ్రాగు నబ్జమరందమును మూతి ముట్ట దించుక యైన మొకరితేఱి

విహరింపఁగా నోడు గహనదేవత సూర్యకాంతభూములఁ బొన్తుఁ గాల్గటంచు

ననలజిహ్వశంక నాస్వాద మొనరింప దడవికోయిల యెండ నుడుకునిగురుఁ

దలచూపవెఱచు నంచలు పద్ధననకుటీమందిరంబుల నీఁగి మాపుదనుక

మశువునసలునఁగిటిపలుమాఱుఁబొన్తుఁ, గాసరమురోజునోరువెగ్గలమువిచ్చి

తడుపుఁ గుత్తుక పులుఁగు లుదగ్రభూళి, ధూసరములైన గ్రీష్మర్తువాసరముల.

చ. జలములఁ గ్రోలుచుం గిసలశయ్యలఁ దేలుచు సంగమస్పృహం

దొలఁగుచుఁ గుంజపుంజములఁ దూఱుచుఁ దాపవికార మాఁగుచుం

గలయఁగ మేనఁ గ్రొత్తవలికాపులు గట్టుచు వీతరాగులుం

బలెఁ జరియింతు రాతపసమాగమనంబున నెల్లభోగులున్.

౯౬

గీ. సవితప్రకటించుమండువేసవి ధరిత్రిఁ, గాఁడి నెఱియలువాసినఁ గానవచ్చె

భోగిలోకంబునీరింకుపుష్కరిణులఁ, దోచు నెలదూఁడు మొలకలతోగరుఁడెగడి,

- సీ. లలనాధరాసవంబులును జ్ఞకైరపానకంబులు నందంద కలుగఁబట్టి
 మోహినీకుచహారములు నరవడుగుదువ్వలువలు నందంద కలుగఁబట్టి
 రమణీభుజావేష్టనములు మల్లీమాల్యకంబులు నందంద కలుగఁబట్టి
 తరుణులయూర్పులుఁ దాలవృంతానిలాఘాతంబు నందంద కలుగఁబట్టి
 చందనార్ద్రంబు లైనపూర్ణేందుముఖుల, వలుదపాలిండ్లపంచలు నలదలతల
 గర్భగృహములు నందంద కలుగఁబట్టి, తపమునకునోర్చిరవ్వసుధాజనములు.
- సీ. పెనముపై నట్టు వోసినలీలఁ జ య్యంచుఁ బొలసె వెన్నెల తప్తభూధశిఖిల
 నుష్ణుష్ణున ముఖానిలోద్ధతిఁ జల్లార్చి తేటి చెందొవపూవుఁదేనె లానె
 నఖిలావదాతాంగియై చుటుక్కున నిను మడుగంటఁ బ్రియునింటి కరిగె జార
 కబళించె నుఱక యాఁకటి కోర్వక చకోరి నిష్టప్తరోహిణీనేతృకళలు
 మల్లియలపూవుదుమ్ముముమ్మరముముమ్మ, రాగ్నిశిఖిలంచువిరహియా రాటమందెఁ
 గలువవికసించియునుగసుగంది మొగము, వ్రాల్చెనైశాఖపూర్ణి మారాత్మలందు.
- సీ. దవభూమ మభ్రంబునవిఁ బొదలోనుండి నెమిలిపిల్లలు నిక్తినిక్తిమాచు
 మరుమరీచికలు వేమఱుఁజూచి జలబుద్ధి నరుగుఁ బిపాసార్తమైమృగంబు
 లవె మెట్టకెందమ్ము లని సూర్యకాంతాగ్నికీలలఁ దునుమ నుంకించు నంచ
 సురగాడ్పుమెదుముప్రసూనపరాగాశఁ గదిసి తేఱులు తావిగనమిఁదిరుగుఁ
 బాంధు లాకులురాలినపాఁపములు, డగ్గఱియు నీడఁగానమి బెగ్గరిలుదు
 రధికలోభాంధుసిరిభోగ్యమనిభజించి, యర్థమొదవమి వెతఁబొందునర్థులనఁగ.
- మ. కలహంసీగరుదాభతల్పములపైఁ గర్పూరరంభామిళ
 న్నలదాకల్పితకాయమానములక్రిందం గన్తుగొజ్జంగమొ
 గ్గలచే నల్లిన తాళవృంతములలేగాడ్పు ల్విసాళింపఁ గాం
 తలగంధార్ద్రకుచప్రఘాణముల నిద్ర ల్లంఘ్ర భాగ్యాధికుల్. ౧౦౨
- గీ. *చనుపకముల తావి గొనక రోజాలుండి, తేటిమలక మల్లెతెల్లవిరుల
 చందుచూచి విరహజయకాంక్షమై దుగా, నా యొసర్చె నుత్తరాయణమున.
- గీ. వెదురు వెదురురాయ నొదవినకాల్చిచ్చు, గుండెగులొసర్చెఁగొండలకును
 వంశభేదవైరవైశ్వానరంబున, భూభృదర్దనంబు పొడనుదెల్లె. ౧౦౩
- గీ. ధరణి నెన్నెనఁ గలుగనీ తాపశాంతు, లాతపంబున నాతపం బడరువేళ
 హారఘనసారగంధసారార్ద్రాయువతి, కఠినవక్షోజములె శైత్యకారణములు.

*ఈపద్యములో మహమ్మదీయసంప్రదాయము-రోజాలు=ఉపవాసములు. మలక=మహమ్మదీయుఁడు, చందుచూచి=చంద్రదర్శనముచేసి- దుగానా=రెండుదండప్రజాపములు,

చ. కలువలు వేనలిం దుటిమి గందము తావికిఁ జిక్తఁబూసి పై
వలిపము గట్టి ముత్తైపురువాణములం దులకించు వల్లభో
రులపయి నిద్రవోయెడుస్వోరుహగంధులఁ జూచి వారిచె
న్నలమియు నచ్చర ల్వగతు రక్షులు మూయమి నిద్రరాములన్. ౧౦౬
గీ. వటవిటపిసీడనొకకొంత వామదృశల,కు చలికుచముల నొకకొంతకూపవారి
యందునొకకొంతనిలి చెగ్గిన్తువ శేష, మేమి సేయునొయెఱుఁగ రాదింతమీఁద.

చ. నులివడి వారిదాళి నశను ల్తలఁదూర్పుట శంభుఫలదృ
క్తలిక కరంబున నివసనకట్టి వహించుట యశార్వ మభిలో
నిలుచుట సూర్యుఁ డంబువుల నీడలు చూచుట గ్రీష్మకాలసం
వళదురుతాపమోర్వమి న పారల కావిధ మూర కేటికిన్. ౧౦౮

— ప్రసేనుఁడు రైవతకపర్వతమునకు వెడలుట. —

ఉ. ఆసనుయంబునం దొకదినాగమవేళఁ ప్రసేనుఁ డభగం
గాసనువర్ణ మైనతురగంబుపయి న్నరదంబుదంబుపై
వాసరభర్తచందమున వత్రిలి నెయ్యరు గొల్వ నేగ న
వ్వేసవివేడి రైవతకవీరుదిలారుహవాటి నాఁపఁగన్. ౧౦౯

సీ. తరుణరాజావర్తదండంబు లైననేజాలు పెంజిలువలజాతిఁ దెలుప
డాలోందు కెఱుఁగేడాలు వేలాయాతకూర్మకులచ్చాయఁ గూడఁదివియ
నీలంపు వజ్రంగిజోళుల నెఱరంగు జలపాయజలదకజ్జలముగాఁగ
హళహళి కాలాపహయ పేషి తాటోపములుమహోర్ములమ్రోతమూదలింప
బిరుదు పెక్కియములుపొలపిల్లిపదుపు, పొదువువొదలంగఁజేయ నంభోధిగన్న
మాఱుబొందియుఁబోలెఁగుమారు సేన, నడచె నెడయాక రైవతనగముగుఱిచి.

క. వీరుఁడు ప్రసేనుఁ డటుతం, జేరుచురతనంపుఁబ్రొద్దు సేవించు సితాం
భోరుహము లనఁగ వెన్నెల, గాఱు ధవళచామరములగములపుడమ రెన్.

క. సత్రాజిదనుజధవళ, చ్చత్రము దీపించె గ్రీష్మసమయవ్యథఁ ద
న్నేత్రాంశుకుముదపుష్ప, క్షేత్రంబున నడఁపవచ్చు శీతాంశుక్రియన్.

మ. పొలఁతు ల్వంశవతంసచంద్రవలయంబు ల్బుట్టుచుం గర్ణకుం
డలడోలాలసనంబుతో నధరవీణానాదము ల్బాపఁ గ
ల్పలతాగుంజదలీంద్రనుంజారవభేలన్నందనచ్చాయఁ జూ
ఱులవిం దయ్యెఁ బ్రసేనుసేన విరిఁబోఁడు లేక వర్తిలియున్. ౧౧౩

క. పరిపరివిధములఁ దేజీ, సరళీకృతమురళి గెరలఁ జని పతి గనియెం
బరిపూరితకందరని, ర్జరవీణాధైవతకము రైవతకంబున్. ౧౧౪

— రైవతకపర్వతవర్ణనము —

గీ. మదకలపిక స్వరామ్నాయమఘరిమంబు, కొండయెలమావికొమ్మలనిండుకరణి
వేల్పుగాణలు శిక్షగావించునలయ, లంక్రియలు సిద్ధ కన్యాకులంబువొదువు.

గీ. కొఱలుఁ గొండ రావ్యకూటంబు లభ్యర్ణ, గారుడశ్శేరుచులా గప్పికొనఁగ
వెండి బసిఁడి సేయు వేడుక సిద్ధులు, చాలఁ మందుపసరు చమిరి రనఁగ.

గీ. కొండకొలఁకులందుఁ గోకనదంబుల, నంచగ్రుడ్డు లమరు నమరయఁవతి
హస్తలగ్నజలధరావిర్భవస్తాక్తి, కములగములచెలువుఁ గొఁగిలించి. ౧౧౬

క. ఇలమోచుపనికిఁ దలచీ, రలుచుట్టిన పగిదిఁ గుధరరాజము శిఖరం
బులు వొల్పు మేఘరేఖా, వలయిత నిజగౌరవ ప్రవర్ధనలభిన్. ౧౧౮

గీ. మాసరము లైన మదమత్తకాసరములు, లీలఁ గోరాడ వెండితానేలదుమ్ము
ప్రాంతవర్తిష్టుసప్తర్షి పరివృఘలకుఁ, బ్రతిమహారంబుభసితచర్చలుఘటించు.

సీ. దూర్వాదళభ్రాతి దులకించు పచ్చరుచికి లోనై చిక్కు రురుకులంబు
పరిపక్వబింబికాఫలబుద్ధి విద్రుమద్రుమలతాంకురములఁ దొడుకుఁ జిలుక
వలమానకందరావజ్రాంకురచ్ఛాయ నవమృణాళ మటంచు నమలు నంచ
వనమయూరము గేరు వలభేదిమణిఘృణిఘనము ఘనాఘనోఘంబుసావిఁ
దళుకులొదవించు వెన్నెల మొలకలంచు, మదచకోరిక ముత్యపుటదరుఁగొఱుకు
బంగరువునిగ్గు చంపక ప్రసవకలిక, లని శిలీముఖ మలయిక నందు నందు.

ఉ. నిచ్చఁ బసిండితామొరపనేలల రత్నము లేటి తెచ్చి నై
యచ్చరకన్య లాశిఖరి నచ్చనగండులయాట లాడి మై
నొచ్చియు సేదదేటుదు రనోకహపల్లవలాస్యకర్త మై
వచ్చుసుగంధగంధవహవారితభూరితరాంగభేదతై. ౧౨౦

గీ. మొదల నాగవాసములపొందు గలిగించి, సానులకును రాగసరణి చెలిపి
తెలుపు మంచికూటముల యిమ్ము తారల, కచలభర్త సరసుఁ డైనకతన.

చ. చటుఁచపేటఘాతముల సామజకుంభములం బగుల్పుచున్
జొటజొటఁ గాఱు క్రొమ్మెదకుఁ జుట్టినచూఱఁగఁ గ్రోలుసింగముల్
సటలు విదుర్పఁ దోచునెఱసంజకు(వారక)తారకప్రభా
ఘటన యొసంగుఁ దద్గళితకమ్రవినూతనశుక్తిజావలుల్. ౧౨౩

- క. పౌలస్త్యబాహుహృతహర, శైలేంద్రముఁ బోలుఁ గొండ సమధికతాళి
పాళీప్రాచీనంబున, వాలుచు * దుర్వర్ణవర్ణవర్ణిత మగుచున్. ౧౨౮
- ఉ. కిన్నరకామిను ల్పసిఁడికిన్నెర లంది యభిన్నరీతుల
న్వెచ్చుని నాలతింపఁ బృథివీధరరాజము సాత్త్వికోదయ
చ్ఛన్నశరీర మైనక్రియఁ జంద్రశిలాజలధారలం దటో
త్పన్ననవీనవజ్రపరభాగమున నివిలసిల్లు నెల్లెడన్. ౧౨౯
- క. అలకాంతకాంతవదనలఁ, గులకాంతలఁబొదలి చన్నుఁగొండలయందు
న్వలకారు లైనదానవ, కులకారులు నింతు రందుఁ గుంకుమలలికల్. ౧౩౦
- క. సవరాల గెల్చి చీకటి, సవరాలుచుకురులు గలుగు జవరాలికొలం
బు విరాళిగొనఁగ వేణువు,లవరాళి ఖచరనరాళి లలి నింపుగిరిన్. ౧౩౧
- సీ. బుసకొట్టుపెంజిల్వనిసువులు ఘోర్తార్ఘ్యరఘోరహస్తస్ఫూర్తికొమరుదెలుపఁ
బవమానగర్భ మై రవళి దెల్పుగుహాళి ప్రబలబృంహితస్త్రరంధ్రములుగ
సెలయేటిచేఁ జెమ్మగిలుపాదములు మదోన్మోరి పంకిలపదగడిమఁదెలుప
సంచాఁజలధరచాంచల్యము విలోలకర్ణమూర్పంబులఁ గరము సూప
భద్రదంతావళమ్ములపగిది నితర, శైలరాజమ్ము లురుతపోద్వేలలీల
మలయ నక్కిండ సార్వభౌమత్వమందు, దాననననిధిక్షరృతాధన్య మయ్యె.
- శా. చంచచ్చంపకపుష్పసౌరభము నాస్వాదించి మూర్ఛాదశా
చాంచల్యంబునఁ దూలు భృంగముల నాశ్వాసించి కన్పాపుష్ప
మ్మించున్వేన్నెల సేదదేలుతురు నెమ్మిన్ ద్రవతాత్తిస్థలిం
జెంచుంగొమ్మలు నైజకుంతలరుచిశ్రీమిశ్రు లంచుంజామీ. ౧౩౨
- క. గిఱికొనుదవానలమునకు, † పటవదు గిరి వేల్పురాచపెలఁదులమోము
ల్లెటవఁగ నీరగునెలతొఁ,దలుపులు దనయందుఁగలయఁదలకొనుటఁజామీ.
- గీ. అడరి యభ్రంశవంబగు నన్నగమున, నిగుడుహరిహాయనీలమాఁశీకృతాంతి
తమముసవివిప్పనుంకించి తమముసావి, వెలుచి పటతురు చలివెల్లువేడివెల్లు.
- సీ. కడవఁబుట్టినమూనిఁ గడననేరక క్రుంగ వింధ్యంబునుద్రేకవిభవమంత
విల్లయ్యె రుద్రున కిల్లయ్యె వేల్పుల కమరాత్రిప్రధాన్య మనఁగ నెంత
బలుపాఁపమలఁకచుట్టుల బిట్టు లావణి తిరిగి మందరగిరి ధృతియునెంత
వడి దూలి వెసనెత్తువడియె మందోదరీవిభునకుఁ గలసవిభ వమంత

* దుర్వర్ణము=వెండి, దుష్టవర్ణముగలది. † పటవదు=మూ.

- సగముగనవచ్చియునుమతిసగముగాన, రానివలయాచలము గిర్బదానదెంత
యనుచుఁ బవమానపూర్ణగుహాస్యసరణి, నట్టహాసంబుసేయునాగట్టుతోడు.
గీ. వన్యమహిషవిషాణముల్ వ్రచ్చివైవఁ, గాఱు నగ్గిరి నవవజ్రకందళములు
శూలిశూలాగ్రదళితరక్షోగజేంద్ర, కుంభనిర్ముక్తి మౌక్తికాంకురము లనఁగ.
వ. వెండి యు నక్టాండ పుండరీకాక్షుండు నుం బోలె వసుదేవప్రియం బై యు
బుజగర్భండు నుం బోలె వివిధభువననిర్మాణకర్తృతచతురాననం బై త్ర్యంబ
కుండునుం బోలె శిరస్థవిహరణనిపుణహరిణలాంఛనం బై వజ్రధరుండు
నుం బోలెఁ బ్రవర్షణాధిక్యహేతుభూతం బై భూతసృష్టియు నుం బోలె నతి
విచిత్రంబు ను జిత్రకారుండు నుం బోలె నశేషాచలప్రతిమాకుశలంబు ను
గుశలవజననియుం బోలె ననలప్రవేశవిశుద్ధంబుననై వెండియుఁ బలిసదన
గామి చరణన్యాసత్వంబున వామనావతారంబు నభినయించుచుఁ గల్పాం
తరస్థాయి ఫలప్రదంబగుట నందనవనంబుతోడఁ బొందువడయుచు ధాతు
వికారవినిర్ణయనర్హితంబగుట నగదంకారగౌరవంబు నిచ్చుచునిచ్చుకొత్తలగు
తత్తాదృశవిభవంబుల నభిరామం బయ్యె నందు. ౧౩౪

- గీ. అపుడు యదువృష్టిభోజాంధకాదిబంధు
జనులు గొల్వఁ బ్రసేనుండు సమదయువతి
పరికరముతోడ దీపించె భద్రగజము
కలభములు వశలును గొల్వ నలరుకరణి. ౧౩౫

- సీ. రమణులు వెంజామరములు వీవకమున్న చమరవాలవ్యజనములు మెలఁగె
మెలఁతలు పన్నీరు మీఁదఁ జిల్లకమున్న చనుదెంచె నిర్భరజలకణములు
సతులుగంధార్ద్రకుచములుచూపకమున్న డాసెవజ్రంపుఁగూటములగములు
వనితలు చెంగావివలువ లీయకమున్న కప్పె గైరికరజోగౌరవంబు
సలిల కేలివిహారాతిశైత్యగాత్ర, లతలు చెలువలు మైమచ్చు రతికి మున్న
పూవుఁదేనియఁ దడిసిన తీవలలమె, నాప్రసేనుని రైవతకాచలమున. ౧౩౬

- క. చెలువలుఁ జెలులు భజింపఁగ, నలరైవతనగమునందు నతఁడు చరించెన్
బలితపుమెఱపులుఁజాతక, ములుఁగొలువఁగనందు వ్రాలుమొగులున కెనయై.

- సీ. ఉరుకూటముల యందుఁ జరియించుఁజరియించికామినీవక్షోజగరిమఁదెగడు
నవనవనిర్మలాంబువు లంటు నంటి కొమ్మలమేని చెమటలఁ జాలుకసేయు
నడచియనంటుల ననఁగు ననంగి రామామృదులోరుసామగ్రి మఱచు
బింబఫలంబులు పీల్చుఁ బీల్చి పురంధ్రమధురాధరంబులమమత సడలుఁ

- గొలఁకుఁదామర నెత్తావి గ్రోలుఁగ్రోలి, మదవతీముఖగంధంబు మదిఁ దలంపఁ
డభినవప్రియులైన ధరాధిపతుల, నడక లన్నియుఁ గంఠాంధనాగగతులు.
- క. గురివెందపొదలఁ గురవకే, తరువుల నెత్తమ్మిఁగొలఁకుదండంబుల నా
సరసాగ్రేసరుఁ డలిపిక, మరాళగతి సంచరించె మలయఁగ నంతఁ. ౧౩౯
- ఉ. వారుణిమీఁదఁ గోర్గిగల వాసరరాడదుణాంశుకంబు నం
భోరుహలక్ష్మి తమ్మివిరిమోడుపుఁగేలునఁ బట్టి త్తివ్వ దు
ర్వారగతిం జను దరణి రాగరసాంచితపూర్తి (మూర్తి) న
న్యారతిసక్తచిత్తులకు న్యాయమునం జనురీతి గల్గునే. ౧౪౦
- క. అరమొగుడుచుఁగెందమ్ముల, విరితేనియ యొప్పు రత్నవిగచితపాత్రాం
తరమధువుఁ జరమసంధ్యా, తరుణి ప్రసేనునకుఁ జూపెఁ దానపు డనఁగఁ.
- గీ. పగలు నెత్తమ్మిపూవులఁబ్రబలు లక్ష్మి, సంజప్రాద్ధునఁ దొగలకుఁజనఁ దదంఘ్రి
లాక్షయంటినలీలఁ గొలంకులందుఁ, బర్వె నెఱసంజడాలుదృక్పర్వమగుచు.
- గీ. కాలగరుడమూర్తి ఘస్రాహిఁ దివియంగ, నంగకలితరక్త మయ్యె సంజ
ఫణమునందు జాతిపడినరత్నం బయ్యె, గగనరత్న మధ్వికడకు డిగ్గి. ౧౪౩
- గీ. ముఱిముఱిచీఁకటికొదమల, నెఱసంజమెఱుగు లెగసి యింపొదవించెం
దఱిఁ జెంచెతచనుగుబ్బల, గిటికొను గుంజాఫలమ్ము (కంపు)న కెనయై. ౧౪౪
- సీ. జక్తవమదిఁ జేరె సకలావసీచ క్రమా క్రమించు విదాహహవ్యవహాము
ప్రస్థానపటహ ముద్భటభంగిఁ జఱపించె రతిరాజు వే పురురనభిచేతఁ
జమ్మించుఁగ్రోన్నీరుచెచ్చు లలాటామృతముగాఁగ విధుశిలాతాప మడఁగెఁ
బరదేశ మరుగుచోఁ దరణి యిల్లడయి ప సునువులై గృహదీపవినర మమరె
వీచెఁ జలిగాడ్చు నెత్తమ్మివిరులు నిద్ర, వోవఁ బల్లలు మిరిసిపైఁబొడవునూపె
నత్తమాలద్రుమంబున ననలకరణిఁ, గలువకనుకుట్టునొండుతల్లాలమునను.
- క. రజనీవికాసమన్మథ, విజయంబులసందు లదుకు వెలిగారము తో
యజనైరి యుదయ మయ్యె, న్నిజకరదీపములఁ దిమిరనికరము లడఁగన్.
- గీ. గగనభల్లూకముఖ మైన కమలవైరి, పేర్చి కరముల నెఱసంజ పేరిచెదలు
పట్టుకొనిన్మింగెఁగైరవోద్భటమరంద, మనెడిపెరతే ననానందమధిగమించె.
- గీ. చెలువుఁ డిచ్చు నీలిచీర ముంగోరునఁ, దారతమ్య మరయఁ దరుణియొత్తు
గతి నభేందురేఖ గాఢాంధకారంబు, నిబ్బరము నొకింత యుబ్బులెత్తె. ౧౪౮
- సీ. హరజటాకూటదీప్యన్నవ్యకంకేళి పూర్వసిక్తాంతాకపోలపాళి
యనురక్తి రేచామ యటుతఁగట్టిన తాళి వనధరపథసరోవరమరాళి

సకలదిక్పరిపూర్ణ చంద్రికారింఛోళి యునువుల గిలిగింత లిడుపిసాళి
 దర్పితతిమిర భూధరకూటదంభోళి కైరవవదనకర్పూరధూళి
 హిమములకుఁ జెన్ను మురవైరియెడమకన్ను
 పద్మములవాడు వేలుపుఁబాలకూసు
 సారసౌందర్యపరసీమ చందమామ
 యుదయమునఁ బొల్చె నెంతయు నొలుపుగాల్చి. ౧౪౯

- క. ఆసమయమునఁ బ్రసేనుం, డాసవరసహోలహృదయుఁ డై విధుకాంత
 ప్రాసాదచంద్రశాల వి, లాసవతీజనము నలుగెలంకులఁ గొలువన్. ౧౫౦
- సీ. చెంద్రిక నిజినట్లు చెరివిన నునుసేసకొప్పుపున్వల ఘుమఘుమలునిగుడ
 గంధానుమేయ మాఘనసారమయచర్చ నివ్వట్టిల్లిన నిగనిగలు గునియ
 నాణిముత్యపుఁ గంతహారంబునందలి తఱకుమీఱిన ధళధళలు బెనుకఁ
 జంద్రికాపునర్జుజనక మా నఖిలియాదలిమఁబు ధగధగన్దగలు మొగువ
 మదచకోరంబు విధుకళాభ్యుదితసుధకు, నంగవించు విధిల్లన నతిన లిచ్చు
 కాపిశాయన మాసింఁచెఁ గంతువింతి, కొప్పుగవఁదేఱి తీనారిగొనలుసాఁగ.
- సీ. పూర్ణచంద్రిక లనుపువ్వారుఁబోఁడుల మందహాసప్రభాకందళములు
 మలయానిలంబులు మదనతీలోకంబు కన్నునియూర్పులగంధలహరి
 సౌధస్థలంబులు చంద్రబింబాస్యల వలిచన్నుదోయి కొఁగిసేలబిగువుఁ
 గందర్పచాపటంకారంబు నువిదల మణితాభినయకళామంజుమంబు
 మంచయుపదంశకంబులుమానవతుల, మున్నఁగిచ్చెన్వితే నెలమున్నరములు
 నాసవాస్వావపరుఁడైనయాస్రసేను, చిత్తమున(గలఁ) ధ్యాయువ్వెత్తుగొనియె.
- గీ. పుష్పముకుళస్థ మగుతావిఁ బొదలఁజేయు
 సమయమునఁ బోలె సీధుసంజనితమదము
 వెలఁదులవిలాసదళ లెల్ల విలుగఁజేసె
 నించువిలుకానిజయసిద్ధిహేతు వగుచు. ౧౫౩
- సీ. నిజకనీనికల క్రొన్నిగ్గులు వాసనోత్పలపత్రములసావఁ బొలుమీటుఁ
 బ్రతిబింబితేందుబింబము గల్ల మనుబుద్ధి వేమాటు ముంగేల వెరఁజివైచు
 మోవి చేఁదివియు నామోద మగ్గల మైనఁదలగంటగించుఁ గాతాళ మొందు
 ముంచి పౌనఃపున్యమున నాఘనధరంబు నుపదంశబుద్ధిమై నుటక కొలుకుఁ
 బాడు నూరక తేలులతోడముచ్చటాను ససియాడు నొకగుబ్బలాఁడి వాఁడి
 మీటుమదిరామదంబున మేనుసారిగి, మదనుఖద్గంబునొటనుండి ప్రిదిలివ్రాల.

సీ. కంఠకంబుప్రసందుఁ గరమృణాళము చుట్టుఁ జిగురాకు వ్రేళులఁజిక్కునొక్కు
బింకంపుగుబ్బలు పేరురంబున గ్రుచ్చు నిర్విశంకంబుగా నీవి జార్చుఁ
జుఱుచుఱుక్కు నమోవిసుధపండ్లుసోఁకించుమ శతంబు శ్రవణసీమమునఁజొనుపుఁ
గల్గ చేసితి నని కాలిదమ్మికి మ్రొక్కుఁ దొడలపై నెమ్మేను దూలి న్నాలు
బాధముగఁ దప్పొనర్చిన భర్త మున్ను, ప్రార్థనలు పెక్కు చేసినఁ బాపమాని
తరుణిమదిరామదంబునఁదనకుఁదా నె, యంతరంగంబులోనానియలుకమాని.

సీ. ఈసుధారోచికి నిఁకనింతమీఁదట స్వర్భానుభవభీతి సడలుఁగాక
యీకమ్మతెమ్మెర కిఁక నింతమీఁదట ఫణిచేతియలజడి వాయుఁగాక
యీతేటిదాఁటున కిఁక నింతమీఁదటఁ జనుపకంబులశంక సడలుఁగాక
యీవలరాయని కిఁక నింతమీఁదట మేను లే దనుమాట మానుఁగాక
శుక్రశాపదోషవక్రిమ యిఁక నింత, మీఁద మధుప్రసకును మేళవింప
కుండుఁగాక యనుచునొకయింతియటవొక్కి, వొక్కివొక్కి పలికె మ్రొక్కి-మ్రొక్కి

గీ. యామినీలక్ష్మి వివిధ విహారగతులఁ, గెరలు కాంతా మణులను నీక్షింపఁగోరి
కలయ నుత్తానితము తైనకన్ను లనఁగ, సొరిదిమై నీమరసపూర్ణగుర్తులమరె.

మ. కలవీణారణనంబుఁ జంద్రవలయ క్వాణంబులుం జెగుమీ
టులు వంశీస్వరతానమానములు సాటోపప్రసూనాస్త్రుచా
పలతాఘోషముఁ గామినీగళగళత్పర్యాయనిన్ను క్తభా
షలు రాగాంబుధివీచిగల్గితమనీషం జేసె ఘూర్ణించుట. ౧౫౮

సీ. ఇది కన్నుదమ్ముల కలసంజ యగునేమొ కాదేని ముగుసింపఁగాఁ బనేమి
యిది కొప్పుపువ్వుల కలయుగాడుపొయేమొ కాదేనియవిరాలఁగాఁ బనేమి
యిది సిగ్గుబీగంపుగుడికిఁ జేయగు నేమొ కాదేని మరలి పోఁగాఁ బనేమి

* * * * *

యనఁగ మదిరామదము హెచ్చి యబ్జముఖులఁ
బతుల నొక్కటిగావించి పరిణమింపఁ
జేసి ధూతవిచ్చేట్లోద్భాసియయ్యె
నైవతక కైలకందరప్రంగణమున. ౧౫౯

౧౫౯

క. సత్రాజిదవరజానకును, సుత్రామసమానవిభవశోభితునకు నా
రాత్రి శివరాత్రి యయ్యెను, జైత్రరత్నీడఁ జేయు జాగరమూతమి.

మ. ఉపధానీకృతబాహుళాఖములు ప్రాణోద్వాతనిశ్వాసగం
ధపతద్భ్రంగనిభాల కాంచలపరీతస్విన్నఫాలాగ్రముల్

ద్విపదీగర్భితమర్తచేశములు గంధీవాసనాపూర్ణవ

క్రపుటంబు లుఖసుప్తిసాఖ్యములు వేడ్తల్లా యువశ్రేణికిన్. ౧౬౧

చ. అలరుల వృంతబంధముల నంటులు విప్పుచుఁ దమ్మిపూవుమొ

గ్గల*గిటిగొన్న నిద్ర దొలఁగ న్నరసీసలిలంబుఁ జిల్లుచుం

దెలతెలవాఱ నొయ్య నరుదెంచి నిశాంతరతాంతతాంతలా

లలనలమేని కింపుగ మెలంగెఁ గురంగతురంగడింభముల్. ౧౬౨

ఉ. కాఁక వెలుంగుచున్న త్రిజగంబుల నొక్కట ముంచి మించుపెం

జీఁకటికొమ్ముతేనుఁగులఁ జించి మదించిన చంద్రకేసరి

నోసేక జరాపరాభవము సుక్తై శరీరము పాదశక్తి బ

ల్లూఁకటివేరు వేప్పురుపు గొట్టెఁ గళాచ్చట లూడె నన్నియున్. ౧౬౩

సీ. ఒకపరి వేషంబునకుఁ జొచ్చి దుర్గినహేతువై తమ్ముల నేఁచు నితఁడు

సకలోన్నతుం డైన శంభునాఁదలమీఁదఁ బాదంబులిడినకుర్భావుఁడితఁడు

లాఘవమ్మున సురాలయముఁ జుట్టుచు నింత పంకింపనట్టి కళంకి యితఁడు

తనరాక చక్రహితముగాక దోషానున్తరి యై పొడనూపు వక్రుఁ డితఁడు

విష్ణుపదసక్తుఁ డయ్యును వేఱె యితర, విబుధసేవకు లోనైన వెడఁగితండు

గాన నేనొల్ల నని సుమీ కలువలచ్చి, జరతశశిఁజూడఁగానోడిశిరసువంచె.

గీ. ఘనసరణిలాంగలక్షేత్రజనితయామి

నీసమాహ్వయకృష్ణ కార్పాససస్య

ముడుపు లనుప్రత్తి వినతతోహ్లాదుకు విడువఁ

జుక్తలిడునట్టు లొక్కొక్కచుక్త నిలిచె. ౧౬౪

గీ. కుదిసి రేయెల్ల నాఁకలిగొని తపించు, చక్రవాకంబు కొనఁగంగ శక్రుదిక్కు

కరమునందిడుదధ్యన్నక బళమనఁగ, సొబగుదళుకొ పైవేగురుఁజుక్తమొక్త.

చ. విలసదనూరురక్తరుచివి బ్రమవాహిని ఫాలలోచనో

జ్వలశిఖికీలయై నిగుడి సాగఁ బ్రభాతపురారి చూచెఁ జెం

గలువలవిందువేరి రతికాంతు నిశాగిరిరాజపుత్రి బె

గ్గిలి సను నట్టు లొయ్య నుడిగెన్ దివిఁ దారకవర్గ మంతయున్. ౧౬౫

క. వేకువచలి మేల్తని హుహు, హూకారము లెసఁగఁ గాంతయొత్తిరికుచనా

లీకముకుళములు ముల్తాన, వీఁకలు పతియురము గుచ్చి వీఁపున వెడలన్.

చ. ఉరవడి నొక్కకంటఁ గృప యొల్లఁగ వే తొకకంటఁ గ్రోధని
 యొర మొలుకంగ వేల్పుల నిశాచరలోకముఁ జూచు నగుబుజో
 దరుఁ బురుడించె *మిన్న హిమధామరుచిం గమలాకరంబుల
 నిగిరి మెఱయించుచుం దరణిచేఁ గుముదంబుల నిద్రపుచ్చుచున్. ౧౬౯

సీ. ఇందుకాంతముల నీ రిపురక యే లుండు రవిశిలాస్థలి నగ్ని రవులుకొనఁగఁ
 గమలదీర్ఘికలు నిద్ర మరల్పు కే లుండుఁ గుఞ్చటమాగధోన్ములు చెలంగఁ
 గుజములు క్రొవ్విరుట్లూలింప కే లుండు గంధవాహమదాంధకరటి రాయ
 జక్తవ తాపంబు సడలింప కే లుండు దరదరవిందంపుసురటి వీవఁ
 దిమిర మరుగక యే లుండుఁ దీప్తభాను
 భానువులు లోకదీపక ప్రభ నిగుడ్ప
 వెలివెలుఁగు జాటు టది యెంత వేడివెలుఁగు
 ననిచి యుదయాద్రిసింహాసనమునఁ దనర. ౧౭౦

గీ. అంబుజాకరశయ్య మత్తాళిమత్తు,ణములు గుట్టిన మేల్లోక కుముదాక్షి
 నిదురపోఁజొచ్చె రే యెల్ల నీరజారి,తోడి రతికేళి మల్లుపోరాడి యొక్కా.

సీ. పొదలు జక్తవలగుంపులుగూర్చు పోరామి చిమ్మచీకటులకుఁ జేరరామి
 త్రయ్యంతవిద్యాసదాఖురభీభూమి చంద్రార్ధధరరథచక్రనేమి
 వ్యపృతగగనఘంటాపథాంచలగామి దినరాజ్యభరభృతి కొనరు వామి
 రాహుగ్రహగ్రహరభస మోర్చినక్షేమి నమదవనత్వరోన్నయనగామి
 యుదుటునెలుఁగుసామి యుదయభూధరసామి, దేశవర్తియగుఁడెలివినిగుడు
 తఱిఁ బ్రసేనుఁ డస్తతం ద్రప్రభోధాను,సారి యగుచుఁ గొల్వఁజేరి నగుచు.

— ప్రసేనునికడకుఁ జొరులు వచ్చుట —

క. నెఱి చూపువేళ నొకకొం,దలు పొలపరు లేగుదెంచి దర్శించిరి య
 న్నెఱబిరుదుమగని భిదురపుఁ,దలుపులువన్నాంబుదంబుఁదఱియువిధమునన్.

సీ. భల్లూకరోము లుత్కుల్లవాహద్విషన్నేత్రులు గజనీలగాత్రధరులుఁ
 గంతిరవసటాప్రకారశిరోజులు దంష్ట్రిదంష్ట్రాంకూరతరనఖరులు
 సారంగ వేగులు సారంగకతినసత్త్వులు గండభేరుండతులితరవులు
 సరభసశరభభాస్వరపదన్యాసులు నురగబాహువులు వృకోదరులును
 నగుచుఁదమయున్నవిపినాలయముల నెల్ల,నంగకమ్మలఁ బ్రకటించునట్టలమడు
 భిల్లవల్లభు లొకకొంద టుల్ల మమర, నాప్రసేనునియాస్థాన మల్లఁ గదిసి.

* మిన్న హిమధామరుచిం గమలాకరంబులం గిరిమొరయింపుచుం- మా-

ఉ. ఓరలువోవఁ గన్గొనుచు నూరక యయ్యపనేము లిచ్చుచున్
జోరునఁ గాటుక్రొంజెమట జొబ్బిలుమేనులఁ గంప మందుచున్
బారెట బారెట న్నిలిచి భంగురతాన్వితభంగి మెట్టుచు
న్వారు ప్రణామపూర్వకము నక్రతరోక్తులు పల్కి రీ క్రియన్. ౧౭౫

ఉ. ఈవరి* యేము కొండసెలయేటులవంకలవార మన్నలున్
బావలు మామ లల్లుఁడులు బందుగులు న్బలగంబు నొక్కప్రో
గై విలువేట లాడికోని యాలయి బిడ్డయి యిల్లు ముంగిలై
బూవపుఁబొత్తు గూడి కషపు ల్లనియింతుము నాఁడు నాటికిన్. ౧౭౬

సీ. తట్టపున్ననఁ గాని తలరాయనేరము పెట్టయ్యఁకలఁ గాని సుట్టనేర
మెఱచి పోఁచలెకాని చిటుమంగ నేరము గడుగుఁదోడ్లీకాని కట్టనేర
మీరంబులనె కాని తూటుండ నేరము వెదురుబియ్యమె కాని వెరఁజనేర
మడవినేలనె కాని నడయాడ నేరము గురులపాడియ కాని కొసరనేర
మెండ మాకు దండ యివము మామది కింబు, బల్లిదంపుగాడ్పు గాళ్ళనత్వ
మెట్టమొరపనేల యిక్కలు కంకటు, లినియకాని యన్య మెటుఁగమయ్య!

వ. అని నిజప్రభావంబుం బ్రకటింపం గడంగి యావ్యాధయాథంబు నిజనిరీ
క్షణప్రబోధమధురాననుం డగు నయ్యాధవరునితో నిట్లనిరి. ౧౭౭

సీ. నల్లదేవర మోచినాఁడు నాఁడని కాని మలఁతుము గరుటాలమంతు నైన
ననరానిపని గంబ మయ్యెఁ దానని కాని చఱతుము తెఱనోరిసామి నైనఁ
జందమామకు ముద్దు సాగించు నని కాని యేసి తెత్తుము మింటియిట్టి నైన
దుగ్గిదేవమ్మకుఁ దొలుబోన మని కాని త్తంతుము జముఁ డెక్కు దుంత నైన
సరబసాళువమళువంబుసారమెగము
గండబేరుండ మని మఱి కలుగుజీవు
లని యెటుఁగమేము తడవింట నమ్మునిండఁ
దొడిగి యడవుల వేటాడఁదొడఁగినపుడు. ౧౭౮

వ. అని తదనంతరంబ.

౧౮౦

సీ. ఏనికతలలపై నేర్చి తెచ్చిన పచ్చిముత్తెంబు లొకకొన్ని ముంచి పోసి
తల్లిప్రక్కలఁ గూర్చఁ దలఁగించి తెచ్చిన సింగంపునిసువులఁ జేతఁజూపి
గిలుబాడి ఫణిఫణంబుల నొల్చి తెచ్చిన రత్నరాజములు హేరాళమొసఁగి
గుత్తులకొలఁదికి గుత్తంబుగాఁ గట్టి తెచ్చిన పులిగోళ్ళతెగలువైచి

మతియునతిమానుషపరాక్రమమునఁగన్న, వన్యవస్తువులుపథగావరుసనునిచి

చిత్తమలరింప మృగనధాజీవులనిరి, యాప్రసేనుని ముకుళితహస్తులగుచు.

శా. దేవా! యిప్పుడు మావనంబునకు నేతెంచెం గరాళానన

వ్యావల్గత్తటుఘోషగర్జల దిశల్ వ్రయ్యన్ హలాహలకం

తావిర్భావము కల్పసంక్షయమునం దాటోపముం జూపున

ఘై విద్రావితవాయురంహ మొడిసింహం బెందు మున్నుండెనో. ౧౮౨

క. మాతరము గాదు సిగిమా, పోతర మడఁగింప బీటువోయితిమి సదా

యాతాయాతోద్ధతి నిర్భూతాకృతిఁ బృక్షణములఁ గృక్షసపటుపఁ. ౧౮౩

క. సింగంబుఁ జంపి మాదగు, బ గంబుఁ దొలంగఁజేయు స్త్రాంబులి మును గ

న్నింగలమువేల్పు మఘోన, లం గలయలుఁగునఁ బగుల్పులాగున నధిపా.

గీ. ఇట్లు లిది యని చిత్రానఁ బెట్లు టచుదు, దేవ దేవర విచ్చేసి నీవు వెన్ను

దన్ని యుండినఁ జాలు నాదగర మెకముఁ, బట్టువారము నేము నీపాదమాన.

చ. అదియును గాక మాయడవి నన్నునఁ గన్నునఁ గానలేక మే

చిదిమినమాత్రఁ గ్రంజమురు చిల్లున మీఁదికి గుప్పలింపఁగాఁ

గదపులు గట్టి యున్నయవి గంధగజంబుల నైన రాయుచు

స్తదకలకోలరాజములు మర్దితభిల్లకుమారతేజముల్. ౧౮౪

క. కలములఁ బోలిన భయదై, కలము లిపుడు చింతపంటికందున యగుట

స్తశదఘ్నదర్పసంపదఁ, జెలఁగెడు తాలెల్ల మేనిజిహ్వునఁ దోఁగఁ. ౧౮౫

చ. తొలఁగవు చిన్నకన్ను వడి దుప్పులు చప్పుడు గాకయుండఁ బెం

జిలువల బిట్టు మ్రింగుచును శృంగము లైదును నాటు ప్రంగలై

తలలకు వ్రేఁగుసేయ నవి దాసిన వ్రేసిన మేనెఱుంగ వే

పొలమునఁ జూడఁ దామ యగుఁ బున్నమవెన్నెల గాయ మైపొడల్. ౧౮౬

క. సీరాముసేన లై క, ప్పారుశరీరములతోడ హరిణంబులు గాం

తారమునఁ దిరుగు వాని, న్నేరఁ డొడిసిపట్ట నిటలనేత్రుం డైనఁ. ౧౮౭

క. కాసరములు నిజరేఖా, మాసరములు నిజవిషాణమథితగిరిరజో

ధూసరములు రుచికృతఘన, వాసరములు గలవు లెక్క వానికిఁ గలదే.

క. మిన్ను దలమోచి పొడవున, మన్నులు విహరించు వాని మడియింపము నే

మొన్నఁడును బసులకదుపుల, వెన్నాడెదులీల నుఱక వెలుతుము పోవఁ.

ఉ. రంజితకృష్ణసారగళరక్తము దప్పికి నీరు, దుప్పికొ

న్నంజుటికండ లాఁకటి కొనర్చినకూడును, నై కుభృద్గుహ

కుంజములం జరించుఁ బడఁగు మ్మినఁ జిమ్మిన మే నెఱుంగ వెం
దుం జిరకాలకాయములు తోరపుఁగోఱల చిత్రకాయముల్. ౧౯౨

సీ. కరికుంభశుక్తి శార్థరిలస్థలంబుల భమితచంక్రమణసంభవము నెఱపు
ఘుమఘుమ నుఱుములు ఘోషింపఁగెర లెత్తిమూర్ఛతమిన్నులుమోవ నెగయు
విద్యాధరకుమారవిహృతికిఁ జోటిక గండున గుహ లెల్ల నిండియుండు

* * * * *

నసమలోచనపటహ కంఠారవములు, కాఱడవిలోని ఘోరకంఠీరవములు.

క. గట్టుల గుట్టులఁ బంచల, పట్టులఁ గుంజములగములఁ బడఁకుఁగెలఁకులం
దొట్టిన క్రొవ్వినఁ బిట్టలు, చెట్టడిచినఁ జేతుడన్ని జలజల నెగయున్.

క. పెరతేనెతెరలు దేనియ, గురియు క్షేణములు వాన గురియు పోలఁగునన్
దొరుపులఁబొదలినపూఁబొద, యిరువులఁ గలచలువ పవలు నివతాళించున్.

గీ. ముదురుఁజాఱపప్పు వెదురుబియ్యములును, గురులపాలుపెనుఁగుదొరల్వైన
మనసు లలరఁజేయు మాధుక్తణంబుల, సింధురేఘదానదిక్తణముల. ౧౯౬

క. వడిగలఁడనిమా సెరివినఁ, బడుదు వెపుడు వేట కిపుడుపయన మగుము నా
పుడునతఁడు వారిమాధ్యపు, నొడువులుమాద మొదవవినికనుంగననగుచున్.

వ. పసదనంబుం బ్రసాదించి యాచెంచుల నాదరించి నాటోపంబుగ నాభేటం
బునకు నయనంబులం బొదలు సితాసితారుణప్రభలు ప్రబలం గల్గకుండల
మాణిక్యమరీచులు గడలుకొన నిలుసొచ్చి వెడలి నచ్చుటయు. ౧౯౭

శా. చోళీనాట్యవిలోకనప్రియ త్రయీశుద్ధాంతశుద్ధాంతరం
గాలీస్వస్తికలాకరోద్యత ధరాయాగక్రియాగక్రియా
వ్యాఘ్రీకల్పితచారుచంక్రమణ సర్పారాతివాహా మహా
జ్వాలీజ్వాలలిలీళ దైత్యశలభనాతప్రతిక్షేమదా. ౧౯౮

క. తిరుమంగయాళువారు, స్థిర భక్తివిధేయ రంగదివ్యక్షేత్రం
తరసన్నివేశ భట్టరు, తిరువంశ్యజ్ఞానభావ దీపితభావా. ౨౦౦

సగ్ధర. వేధోబోధోపదేష్టా విబుధరిపుచమూవిప్రియాపాదిచేష్టా
రాధానాధారణోక్తి ప్రకటనవసుధాగ్రాససంపుల్లహాసా
గోధుగ్బలాదిరంపాకులః జహృదయక్రోడ సౌఖ్యప్రశంసా
మాధుర్యస్తీరకీర్తి మధుమథన జగన్మంగళాధారమూర్తీ. ౨౦౧

గద్యము. ఇది శ్రీమత్తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యవర్య కరుణాపారంపర్యపాత్రా
త్రేయగోత్రాపసంబసూత్రపవిత్ర సకలకళాభోజ రామరాజ రంగప్పరాజప్ర
ణీతం బైన సాంబోపాఖ్యానమునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
సాంబోపాఖ్యానము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీరమణీకుచకీలిత, హారమణీమిళిత నైజయంతీలతికా
హారస్తేరద్యోతా, ధారమహానక్ష రంగధానూధ్యతా. ౧
- జ. దేవా భావికథాక్రమంబు నీదివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. ౨

—ప్రసేనుడు వేటకుఁ గడఁగుట—

- సీ. తడ విండ్ల నుండక తడవిండ్లవార లేతొచిరి మదకలద్విరదలీల
హరిగలచ్చుతోడ హరిగలవారలు వచ్చిరి సింహసంహనను లగుచు
గడలవారలును నల్లడలఁ దోతొచిరి చటులజిహ్వభీలసర్పలీలఁ
గరవాలధరులు భీకరచాలశాస్త్రాలసమరేఖఁ బొల్చి గుత్తాహ మెనఁగఁ
దప్పెటలుమ్రొసెదప్పటభవనులు రేసెఁ, నులుతుతురికీల న్నక్తిరొతులు చేలంగఁ
జిదములతోడనలమంది గ్రందుకొనియె, నాప్రసేనుడుమృగయులుఁ గుగువేళ.
- క. మృగయులు దెచ్చిరి బంగరు, సగతులఁ జేపట్టి గట్టిబాగిలముల బ
ల్లొగుళుల విద్యుల్లతికా, స్థగితగ్గీవములఁ బననతతి నడుపుక్కియన్. ౪
- క. ఉరులుం బోఁగులుఁ బెదపెద, తెరలును గుండేటివలలు దీనుఁబులుఁ దె
చ్చిరి వేటకాఁబు బహుధా, పరిచితమృగయావిశేషపరిణతు లగుటన్. ౫
- సీ. వేగాధ్యయనవిద్య వేవిధంబుల నిది చదివింపఁ బననంబు చదువఁబోలు
నిది మావుగాఁ బుట్టి యీడేతెఁ గాఁబోలుఁ గల్గెనతారరక్షకులారి
యిది వాగె గుదియింప నించుకనడలింప నలమాచలంబునవ్వలనె వ్రాలు
నిదియ పట్టశ్వమై యింట నుండినయేని వచ్చికి నుద్దెచ్చివ్రేవంబు గుఱుతె
యెంతలా పెంతన్నుద్ధత యెంతబిరుద, మొతయదటంచుఁ జూపఱు సంతసింప
సాదియాయత్తపటిచినజననహయము, నెక్లెప్పుగయార్హశృంగారమెనఁగవిభుఁడు
- క. పేరోజంబులకుల్లొ, యారాజకుమారుశిరసునందుఁ దలిర్పెం
గారణమానవనందకు, మారకమస్తాగ్రపిఠమంజరి యనఁగన్. ౭
- గీ. వనజనీపత్రదుదిమిత్రవారవాణ, మాప్రసేనుని గాత్రంబునందుఁ దనరెఁ
గప్పుదల్తుత్తుచిహ్నంపుటొప్పిదంబు, పూర్ణశశిమీఁదవైచిన పాలుపు దెలిపి.

- క. రాజావర్తరసార్ద్రపు, నేజా తద్బాహుశాఖ నెలవ్రకొనియెఁ బే
రోజ సురశాఖశాఖక, రాజిల్లు ద్విరేఫరాజరాజియుఁ బోలెన్. ౯
- క. వనచరదర్శితమార్గం, బున నడవికిఁ జనియె నాజపుత్రుఁడు మున్నా
వనచరదర్శితమార్గం, బున లంకకుఁ బోవు రామభూభుజుఁ డనఁగన్. ౧౦
- క. తెరలొడ్డిరి పోఁగులువా, టిరి త్రవ్విరి యోదములు పరిసరవనములం
జొరఁగొట్టిరి మృగముల నే, ర్పదు లగు పొలపరులు వివిధపరికరధరు లై.
మ. దొర లశ్వంబులుఁ దేరులు నివ్వరదపంక్తు ల్లోలి తూలింపఁ గా
సరముం గేసరి భల్లుకంబు రురువు న్నాన్మూలముం గోలమున్
హరిణంబు నృశము న్వకంబు శలలం బాన్తాంతహృద్భీతి నా
తురతన్ బెగ్గిలి మగ్గెఁ గాఱడవియందు న్నారదూరంబులై. ౧౨
- క. ఆసత్రాజిద్భాతృశ, రాసారము గ్రుచ్చికొనిన నననిం బడియెం
గాసరము ల్చక్రకరచే, బాస్మష్టింబగులు నంధకారం బనఁగన్. ౧౩
- గీ. ఆప్రసేనుఁ డేయు నర్థచంద్రశిలీము, ఖములఁ బాదికొన్నగములు రాలె
పిపినపవననిహతి విచ్చిన్నవృంతంబు, లైన యగిసెనిరులయంద మొద. ౧౪
- గీ. నింగిమోవంగ నెగయుసారంగమొకటి, యధిపుసిగి శివింటితూ పాయమాడ
నదటు వోనాడి చేతికి నగ్గ మయ్యె, భద్రునకు యజ్ఞమృగము చేపడిన కరణి.
- గీ. ఆప్రసేనుఁడేయు నశనికల్పానల్ప, కాండవృష్టి దంతకళిక లూడ్పఁ
గుసుమలావిలూనకోరకకైతక, వనము ననుసరించె వనగజములు. ౧౬
- గీ. కప్పికోలలనాతండుదుప్పిపదువు, నొడలనరుణంబుబిందువుల్వాడమఁజేయఁ
గడుఁ బ్రకాశించెదమ తెల్లపొడలనవియుఁ, జిగురులలరులుగలిగినచెట్టులనఁగ.
- గీ. రక్తకణము లుఱక రాలంగఁ బెనుగోఱఁ, గొదమమ్మన్ గొట్ట ఘోణి యొకటి
రాయబంటు గాన రణదాననిధికాంక్ష, జాతెప్రకృతిలిచి చల్లె ననఁగ. ౧౮
- గీ. బల్లెకోల దాఁకి పరవశత్వముఁ బొంది, యొక్కచేయలసోతు చిక్త జలద
ఘట్టనమున మిన్నుపట్టాడి శశికళా, సక్తి నంకమృగము జాతె ననఁగ. ౧౯
- క. గిరిజాసింహము మహిషా, సురదాయాదుల వధించు పొప్పన గవయో
త్తరములఁ గర మతఁ డేయఁగ, గొరువంకలకరణిఁ జాపగుణలత మొరసెన్.
- క. పులులకుఁ దార్చినపులులం, బొలియించె విభుండు శస్త్రపుంఖతవదనం
బులు గాఁడ నేసి మోహాదులను వివేకుండు మున్ను దునిమినకరణిన్.
- క. నేజా నతండు మెకముల, వేజాడలఁ గెడప నట్ల వెలసిరి భటులున్
రాజెట్టిజాడవాఁ డగు, నాజాడనే ప్రజలు నడతు తది నిజము చుమీ. ౨౨

గీ. ధర్మగుణముచేతఁ దగిలియుండియు నీకు, నోప్రసేన యిట్టి యుగ్రకృత్య
మేలయ నెడుకరణిఁ గోలాహలముచేసె, గిద్దు లలమి పొడువ భేదరములు.

క. నెత్తురు మెదడును నంజుడు, జిత్తడి గావించెఁ దత్ప్రసేనభటులచే
కత్తులు నీఁటెలు మెకములఁ,దుత్తుమురుగఁ జేయ నడవిత్రోవల నెల్లఁ. ౨౪

—ప్రసేనునకు సింహమునకును యుద్ధము—

ఉ. అత్తఱి వచ్చె నన్వనమునందుఁ జరించుమృగాధిరాజు కొ
న్నెత్తురు జంజు విచ్చి నిజనేత్రరుచుల్ లయదు వదృష్టులం
బొత్తుకుఁ బిల్వ సర్పపురముంబురుకింప నదంష్ట్రనక్రము
న్దిత్తుకనాలుకం దెగడుమేటిరసజ్ఞ దవాగ్ని గ్రాయఁగఁ. ౨౫

గీ. వచ్చి కంఠరవం బిచ్చి వాల మెత్తి, నఖిశిఖరవజ్రపాతసన్నహనమునకుఁ
దోడుపడఁ గోటలాసేనఁ దుమురు సేయ, బెదరి పటవిరి తక్కినపిరుఁగుతెల్ల.

క. బలములు విచ్చినఁ దనదోర్బల మొకటియదిక్కిఁబట్టి పతి నిలిచె మహా
కులభవులు ప్రాణభయముం, దలఁతురె మానాన నకథక్యులు గా శీ. ౨౬

శా. ఈజాడఁ దిలకించుకేసరి నతం డీక్షించి శిఖాకళం
దేజీ నంటఁగఁగొల్పి కల్పదహనోదేకంబు ముద్రించుచే
నేజాముమ్మెన నింతనాటుటయు ఘూర్ణించె స్థజద్వేగి క
ద్రూజాధీశ్వరతుల్యవాలధికి నాందోళంబు పుట్టించుచుఁ. ౨౭

వ. ఇట్లు ఘూర్ణిల్లి యాన్యగత్తుజు బొబ్బిలుని మొగంబున కెగయుట యు
నబ్బలుమగండు పాడిత్యంబునం దత్తడి వెనుకకు నూగుటయు నట్లొక
మొకం బొడుపు దప్పి గొప్పచు నలవంకం ద్రిప్పినచ్చి యప్పురుషనతంబు
హంసరథదండచండం బగునాలంబునం గీలునులూగి కొట్టుట యు నాదిట్లు
తట్టున నభిముఖంబుగ దాకొలిపి కరివెరిం బరివరియలు గా నాయుధంబు
నం జేయుటయు నాసటాలంబు తటాలున వెనుకకు విగిడి తద్వీణికటి ప్రదే
శంబు చపేటంబున విపాటింప నా ఘాటకంబు క్షేటభరిపునిపులనుదర్శన
స్పర్శంబు లగుపెనుగొరిజల నుగుజవంబున నప్పుంచాన్యంబు నాన్యంబునం
దన్నెం దన్నుటయునుం గటకటం బడి పుడమిం బడి లేచి యేచి యన్నహా
వీరంబు ఘోరంబుగ నెలవంకకు లంఘించి నెలవంకల మీఱు నోరికోటల
నవ్వీరవరు నెడమప్రక్క నొక్కుటయు నన్నిట్లు మొగం బై యగ్గద్గరి పెద్దవడి
నార్చి యావృద్ధసింహంబు వదనగహ్వరంబున నలుఁగు చొనుపుట యు

నాకుటిలప్రచారంబు నాక్రూరాయుధంబు నురగంబు గబళించు గరుడుని
కరణిం గొటికి వేసిన రేసిన మగఁటిమి నజ్జగదభినుతుం డొఱంబెట్టిన పట్టమ
యంబు వెఱికి పిఱికిగుండె లేక యాకేసరిం దెగవ్రేయ నుద్యోగించు సమ
యంబున.

౨౯

క. కవిసి మృగపతి ప్రసేనుని, నవశత నొందించి యశనిహయరత్నముఁ జెం
డి విడిచి కంఠాభరణము, నవలీలం గొనియె మాంస మని ముదమొదవన్.

వ. ఇట్లకుంతితవిక్రమం బగు నాకంఠీరవంబు ప్రళాంతసంరంభం బై యాస్య
మంతకంబు నిజగుహాంతరంబునకుం గొని చనియె నంత.

30

ఉ. ఆకడ కప్పటప్పటికి నర్థమెయిం జనుఁగాన నాఁడ భ
ల్లూకవిభుండు వచ్చి యతిలోకపరాక్రమహారిఁ గేసరి
స్వీకునఁ జంపి తద్ధృతమణిన్ హరియించె ఘనాఘనంబు నా
లీకవనప్రియుం బొదువులీల నరాళకరాళ చండిమన్.

31

క. తనగుహకుస్యమంతకమణిఁ, గొని చనిసుకుమారుఁడ నెడికొడుకునకొసఁగెన్
వనజాతప్రభవునితు, మ్మునఁ బుట్టినఋక్షలోకముఖ్యుం డంతన్.

33

సీ. ఆప్రసేనునిచర్య యంతయు నెఱిఁగి సత్రాజిత్తుఁ డాపులుఁ దాను వగచి
యెక్లడి మృగరాజ మెక్లడి మత్సరాదరవిమర్శనము రత్నంబుపోక
యెక్లటి యది యిది యెంతయు మురవైరి మాయాప్రపంచనిర్మాణమహిమ
మణిఁ దన కీకున్న మగ్ధుడ లంఘించి బూమెలపోకలువోయి తనదు
తలఁపు సఫలంబు గావించె దానవారి, కన్యవిత్తాపహరణవిద్యానుష్ఠి
కలిమి చాటుచునున్నదిగాదె ఘోష, యోషిదాలయరచితశౌర్యోల్లసనము.

గీ. తాఁ బ్రసేనుని జీవరత్నములతోడ, రత్నమునుబుచ్చికొన్నాఁడు రాధమగఁడు
చుట్టములలోన నిటువంటిసుఖగుగలఁడె, వెలుగు చేనెల్ల మేసిన విధముతోలె.

క. అని యడలుచుండె నపుడా, జనవాదము నిండె సర్వజగతీస్థలిఁ జె
ర్వున నూనియ నెరసినక్రియఁ, బెనఁగొని నేత్రమున *నవిరివెరిఁగినకరణిన్.

క. నిలయానిలవలయాహతి, జలనిధి యూఁగాడులీలఁ జక్రిమనము వె
గ్గల మపవాదభయాబునఁ, గలఁగె స్తర్భస్థభువనకంఠముతోడన్.

32

గీ. ఎట్టికృతులకైన నెవ్వారికేనియు, నియతిమహిమకతన నింద వచ్చు

శర్వమూర్తి యైనదుర్వాసునంతటి, వానిఁ బొదువదే ప్రవాదశంక.

35

శా. చింతాతంతుపరీతచిత్తుఁ డగుచుఁ శ్రీకృష్ణుఁ డాచందమా
ద్యంతంబుఁ దగువారితో నొడివి నిందాకర్షమఁజూశనం.

బెంతే వేగ నొనర్పఁగాఁ దివరె లోకేశుండు దా నయ్యు నొ
నంతర్వాణులు ధర్మరక్షణపరీక్షా వ్యాససూక్ష్మేక్షణుల్.

34

చ. అలిగి హలాయుధాదులు తదర్థవిజృంభితసంభమోగ్రులై
యలబల మాచరించుటయు నందఱు నొయ్యన మున్నరించె న
జ్వలనిధి శాయి నీతిసడిసన్నబుఘుల్ సడి వచ్చెనేనియుం

గలఁగక చుట్లు ముంటఁ దినఁగాఁ దలపోయుదు రాత్మధైర్యులై.

౪౦

క. వేదాంతార్థంబులు దను, వేదెఱుఁగుల వెదక నలగువిధుఁడు ప్రసేనుం
డేదిక్కుచనియె వేటకు, నాదిక్కుననడిచె వింత లచ్యుతునిగతుల్.

౪౧

సీ. గరుడకేతనశిఖాఘాతభీతిశ్రాంతి జలజాపువేరిమోకులు వడంకఁ

జక్రనేమిక్రమప్రక్రియాపరిపాటి నిలయు నట్లెఱిన ట్లెత్తిరాఁగ

నిరుసులకొనలొత్తహరిదంతగజములు మొగములును క్రించిముచ్చముడుఁగఁ

గల్పంతఘనసుహృత్తఠినమోషంబుల దివి శబ్దగుణ మాటఁ చేటపఱుప

నైన్యను గ్రీవమేఘపుష్పకవలాహ, కములఁబూన్పఁ జతుర్యుగఘటితకాల

చక్రమును బోలుతే రెక్కి చక్రపాణి, దారకుని కౌశలమ్ము చిత్తమ్ముగరఁప.

గీ. ఎక్కి పరిమితపరివార మిష్టజనులుఁ

దగినతెఱుఁగునఁ గొలిచిరాఁ దనరె శాస్త్ర

త్రిపురములమీఁద నడతెంచు త్రిపురవైరి

సురలు భజియింప సొంపొందుసొబగుఁ బెగడి.

౪౩

శా. విధ్వస్తగ్రహతారకం బగుచుఁ బర్వే భూభి ప్రస్థానభే

రీధ్వానంబున ప్రక్షలయ్యె దిగిభ్రేణీకటప్రాంతముల్

విధ్వాదిత్యులు తప్పఁగ్రంకిరి మహాద్వేలాస్యరుటప్పవకం

బధ్వాచ్ఛాదన మాచరింప హరిసేనాటోప మేపారఁగఁ.

౪౪

సీ. ద్వీపిద్విపాహితద్విపధేనుకర్ణాదిన త్వన త్వస్థితిజన్మభూమి

చక్రచాతకచాషచంద్రకీబకశుకీలోకలోకాధికోత్పేకకారి

శాండిల్యశౌనక శాతాతపశమీకకృతకృతకేశర ప్రతవశంబు

జటిజంతుఫలజంబుజంబీరవిరచిత భానుభాను ప్రవేశానవసర

మగుచు నందనంబు నగుచుఁ జైత్రరథంబు, డంబుమీటి ఖండవంబు నీన

డించు నొకవనంబుఁ గాంచెఁ గాంచనవర్ణ, నేత్రధారి శక్రశత్రువైరి.

౪౫

గీ. ఉప్పుగడలిఁ జొచ్చునప్పయోదములీల, నీలవర్ణుఁ డింద్రనీలనీల
మైనకాననంబు నటఁ జొచ్చె ననుకూల, వాయులీల భటులు సేయఁబనులు.

గీ. అందువెదకివెదకిహరిగాంచెనొకచోట, హయముగూడనిహతుఁ డగుప్రసేను
మనసు నుబుసుపోక వనలక్ష్మి యుచ్చైఃశ్రీ, వంబుతోజయంతు వ్రాసెననఁగ.

సీ. నడుమ రెండుగఁ దున్న నమలి ఖండించిన సర్పంబుఁ బోలు నేజామఁగాంచి
యొటవాసి జమ్మిలో నుండి వెల్వడు కీలకీలఁ బోలెడుమేటివాలుఁగాంచి
మణులంటు రోహణత్వేధరం బన గంట్లు గలమేని పురుష ప్రకాండఁగాంచి
పగిలిన మాలుదోసపఁటితో దొరయంగ వదనంబు వెఱచినవాజిఁగాంచి
యసువు లెదవచ్చికొనిపోవ నందునెంట
నెగసి పోయెనొ యనఁగఁ దద్దగనరత్న
దత్తరత్నంబు లేమి తశ్యముగఁ గాంచి
యద్భుతమునొందె నయ్యద్భుతాద్భుతుండు. ౪౮

క. దీనికిఁ గారణ మగువం, చానన మెయ్యెదియు యనుచు ననుఁగులుదానఁ
దానవరిపుఁ డటుచని ప్రాణానకు నెరవైన మృగగణప్రభుఁ గనుచున్.

శా. ఈసింహంబు నృసింహదేవనిభ మం చే విందు నేప్రొద్దున
త్రాసాహంకృతిఁ గ్రాలు నీమృగపతిం బ్రాణంబులం బాపువాఁ
డాసుత్రాముఁడొ దండహస్తఁడొ జలాధ్యక్షుండు యక్షుండు లే
దాసూనాస్త్రహరుండు కాక యటు గాఁడా యన్యుఁ డట్టించునే. గీ०

క. కాదేని జాంబవంతుం, డీదుర్గగుహాంతరమున నిరవై పరమా
హ్లాదమున నుండు నాతం, డో దీనికి హేతు వెద్ది యొకొ యూహింపన్.

వ. అని పరితఃప్రసారితనిరీక్షణం డై పుండరీకాక్షుండు. గీ१

క. వనితామణి నెమ్మదిఁ జొ, చ్చిన తత్త్వియు భావణములచెలువున క్షీతిఁదూ
టిననఖములుగలశతధృతి, తనయునిచరణములచొప్పుదాఁగనుఁగొనుచున్.

—శ్రీకృష్ణుడు పాతాళమునకేగుట—

సీ. నందద్దివానాథనందినీజలబిందుకందశస్యందసంతౌళితములు
(గోవర్ధనాచల) శ్రీ వర్ధనాధిత్యకాధాతురసపరిష్కారకృతులు
కాళీయఘణిఘణాగ్రసలస్థపుటమాణిక్యరంగాసంగినృత్యవిధులు
గురుపుత్రశరతప్తరశరీరోత్తరా పుత్రవారుణసూక్తఘాతకృతములు
నైన శ్రీపాదములకుఁ బ్రయాస మనక
యెలుఁగుచొప్పున హరి యొక్కఁ డేగఁ దొడఁగెఁ

దేవనంబున సేన నాదెసనయునిచి

కలదే. కార్యాతురలకెందు గర్వభరము.

౫౪

చ. మణిహరణాభిలాషరయమ్మాణమనన్తుఁడు గోధుగ్గగ్గి
మణి యట నేగియేగి మణిమండితకుండలభోగభాగభృ
త్పణిపతివక్త్రభీమ మగుపర్వతగర్భము చొచ్చె రత్నభూ
షణఘ్రిణిదీపమాలికలు సాంద్రతమఃపటలంబు నింగఁగఁ.

౫౫

సీ. ఇంచుక చెవిసోకె నిసితింతపలుకులవైభరి యవ్యక్తవర్ణసరణి
నొకపాటిపొడసూపెయువతీయుచుగ వాఁడునని యేర్పలుపరాని యంగలతలు
కొంత వివేకింప గోచరం బయ్యెఁ బ్రకారంబు లనియు నగ్గఁ లనియు
సగము సగంబు నిశ్చయము నేయఁగవచ్చె హస్త్యశ్వరథపదాత్యతిశయంబు
లంత జవనిక దివిసినయట్లు తోచె, సర్వసౌభాగ్యభాగ్యప్రదై పౌర
వడముపాతాళభూమినూపురమునొక్క, పురముగగ నాగ్రదర్శిగోపురముహరికి.

ఉ. వాసవపట్టణప్రతిమవై భవ మన్నగరంబు చొచ్చి ని
స్తాసవిహారహేల యదురాజశిఖామణి జాంబవంతు కే
లీసదనంబుఁ జొచ్చినఁ జలించిరి గొల్లలు వృద్ధకంచుకు
ల్వీసరవోయె నూడిగపులేమలచిత్రము మోహమొత్త యు.

౫౬

శా. ఆలావణ్యము నావిలాసవిభవం బాధర్యగాంభీర్యదీ
ఖాలంకారవిశేష మాసంబగు నాయానాభిరామంబుఁ దా
రాళిక్ హాళి విరాళిఁ బెట్టి పారి ఋతుధీశుశుద్ధాంతముం
గేలీమందిరరీతిఁ తొచ్చునెడఁ గంకేళిక్ ద్వరేభాకృతిక్.

౫౭

క. ఉద్దండవృత్తి నపుడా, మద్గులనడఁగించినట్టిమతకరి ప్రాన్త
టోప్రిద్దామవిద్యుదాళిక్, ఖద్గించుగృహంబు చొచ్చి కహకహ నగుచుక్.

సీ. శరదభ్రవేష్టిత తరుణచంద్రుఁడువోలె వెలఁదిప్రేతలమేను వెలువరిచి
యటచేతఁగొని పాదసరసిజాతము వికస్వరముఖంబుజమున సారెఁ జొనిపి
తొయ్యలు లొయ్యొయ్య నుయ్యెల లూఁపనిద్రానందసౌభాగ్యమనుభవించి
రత్నకుడ్యాంతరప్రతిబింబ మీక్షించి బాలకాంతరబుద్ధిఁ బట్టఁదివిరి
బాల్యచేష్టల దాదికిఁ బ్రమద మొసఁగు
చున్నసుకుమారుమ్రోలఁ జూపొలయఁ గేలి

కందుకముగా నొనర్చినగగనరత్న

దత్తరత్నంబు దానవధ్వంసి కాంచె.

౬౦

గీ. మింటనంగారకుని మ్రోలమెలఁగుతరుణ, తరణిగ బళించు కేతున క్రొమ్మలవోలె
శ్యామలాంగుని శ్రీహస్తమాహరించె, డింభకుని మ్రోలనున్న కడింది కెంపు.

క. సురవారణ మంతఃపుర, సరసీగతరత్నరత్నజలజాతంబు

గరమునఁ దెమల్పు నంచల, కరణిక్ బెగ్గిలిరి చంద్రకాదగహాసల్.

౬౧

క. స్త్రీభయముత్పాదించె ధ, రాధరపరిహారణకరణరతుఁ డట్టిద గూ

స్త్రీభయమొదపించుట ల, స్త్రీభయకు నొంట రెంట సిద్ధము గాదే.

౬౩

సీ. కుచములువంచినఁగ చ భరంబుఁ బిలుచు వెనుకకుఁ దివియంగ వెకలులగుచు

మరలిచూచినచూపురుభయగ్రస్తంబు లగుటకుఁ నరళచిత్తాల్లు లగుచు

నభ్యాసపరిచితి హస్తంబు సొచ్చి కే లూఁద లేమికి క్రొగ్గి యున్ను రనుచు

మందత గఱచిన మదమరాళంబులు గూడి రానేరమిఁ గుతిలపడుచు

నొక తెఱ బట్టఁగఁ బదురుగా నునవడించి

చంచలాక్షులు బాంబవత్సవిధభూమి

గదిసి ప్రణమిల్లి ముఖచంద్రకాంతి ముడుఁగు

తమ్ములో యన హస్తపద్మములు మొగిచి.

౬౪

సీ. పీలినెట్టెమువాఁడు బింబఫలారుణ్య తారుణ్యమున మోని దసరువాఁడు

వెడఁదకన్నులవాఁడు పిధుబింబసిభవిభాపిభవపిభ మమాఖిప్రభలవాఁడు

రత్నకీలితనిజోరక వాటమువాఁడు మేఘసంకాశము మేనివాఁడు

మిగులఁ జక్రనివాఁడు జగతీతలాభోగగమన కారణచరణములవాఁడు

లావుగలవాఁడు మరుఁగన్న లేవవాఁడు

బెట్టిదపువాఁడు మిగులఁ జూపట్టువాఁడు

దేవ యెవ్వఁడో యొక్కఁ డేతెంచి యాస్య

మంతకము నాహరించెఁ గుమారుఁ డలుక.

౬౫

క. ఆతని గనుఁగొని భయపడి, తోతెంచితి మనుఁడు ఋక్షధూర్జటి రణక

ర్హతతనేపథ్యకళా, ద్యోతితుఁడై విల్లుగొని విఘాతాంగకుఁ డై.

౬౬

క. పులిమీసల నెవ్వఁడోయు, య్యెల లూఁగఁగడంగె వానియనటుఁ గిదటుఁ

బలమున్గిలముంజలముఁ, గిలముం జఱువుత్తుఁగలనఁ గృతకృత్యుఁడనై.

౬౭

క. అనివచ్చితాఁకిహారీతో, బెనఁగఁదొడఁగె వానిఁదాఁకి పెనఁగెహరియు నా

పెనఁకువ శార్దూలఁ బులు, పెనఁగుట కంఠీరవములు పెనఁగుట యయ్యె.

—(శ్రీకృష్ణజాంబవంతులయుద్ధము)—

సీ. వాయేత్తవెఱచుఁబో వారలసింహనాదంబులు విని సింహతల్లజములు
నురుమదప్రక్రియ నుఱునుగ వెఱచుఁబో యశనులు వారల యార్పువినికి
వనగజంబులు వారిపెనఁకువ వీక్షించి కదలంగ వెఱచుఁబో గర్వరేఖ
వారలజవసత్త్వదారుణాటోపంబు గాడ్పులు నెఱిగెనేఁ గదలవెఱచు
ననఁగ జాంబవంతుఁ డాదుక్షిణీకాంతుఁ, దలరుముసలముల గదాయుధములఁ
బోరుపోగు చాలఘోరమై దీపించె, బలిని కేతనమునఁ బ్రబలమహిమ. ౧౯

క. మణి కీ వెన్వఁడ వనఁగా, మణి కేఁబో కర్తవనఁగ మానకపెరిఁగె
రణ మది దిగ్వారణదా, రుకన్లజ్వరకృదుగ్రరోషారవ మై. 20

క. ఆహరియు భల్లుకేంఱుఁడు, మోహాధతఁ బెనఁగి రపుడు ముష్టాముష్టి
బాహుబాహిఁ గచాకచి, సాహసికత్వమున భువనచలనం బొదవన్. 21

సీ. ఘోషయోషాకుచకుట్టల కాశిన్యపర్యాయపరిపాకపారదృశ్య
ముద్దామగోవర్ధనోద్ధృతప్రక్రియాపాండిత్యతాండవహిండితంబు
గ్రాహననగ్రస్తకరిరాజగురుకుంభసముపలాలనకళాచతురతరము
భయభంగురాత్రితభంగిభీతిత్యాగకల్పనాకళ్యాణకల్పశాఖ
యైన శ్రీహస్త మసురలోకాక్షి పాత
ధూమకేతువు జాంబవంతునియురమునఁ
బూఁపుచక్రనయై హరి పూఁచెఁ దానఁ
దొలఁగె నజ్ఞానబంధ మయ్యెలుఁగుదొరకు. 22

సీ. హరశిరశ్శశి రేఖ కనుగలం బగునొక్కయేఱు సాదంబున నేఱుపడియెఁ
దొలిపల్లునుంగేల నలుమోములరంగ బొక్కిట నొకవట్టి వొడముదెంచె
నాదిగ ర్భేశ్వరి యె యొక్కయెలనాఁగ యురముపై నిలిచెఁ బేరోలగమున
వెట్టవెట్టును జలిమొఁగునెట్టొయినఁ గన్నులపూలుపుమై గానఁబడియె
గగనభాగంబు శిరసుపొంకంబుఁ జూపె, దిశలు చేతులచందమై దీప్తిమిగిలె
నేడు గాడ్పులు నూర్పులై మెనకమెనఁగె, గృష్ణసకుభ క్తలోకవర్ధిష్ఠునకును.

శా. ఆమేటింగని భల్లతల్లజము సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి యో
స్వామి యాదవనాథ యేవెడఁగవై సంగ్రామపాండిత్యము
ద్దామాహంకృతి నాచరించితి నినుం దర్శింపలే వైతి మ
త్సామర్థ్యం బది యెంత యింతట నె నిస్సగుండ వై తూలితిన్. 23

క. ఇల నేడు బ్రహ్మకల్పం, బులు బలికితి భూమిదేవిపులిపిరినై నా
యలపును బలమును నీదగు, వలచేతికి లోకునయ్యె ననజడళానా. 29

ఉ. శ్రీస్తుతిపాత్రగా త్రకృతచేష్టము ముక్తికపోలపాలిని
న్యస్తకురంగనాభిమకరాంకురసారథభాసితంబు నీ
హస్తము తిర్యగన్వయమునం దుదయించిన నన్ను నలట వి
ధ్వస్తము లయ్యె మధురితవర్గము శోయకవర్గదాయకా ! 2౬

సీ. ఆరణ్యకాగ్నిహోత్రాంతరాయవిరాసుచతుర మెవ్వనిపాదజలజ గీటు
వంతకాతిథు లైన యసురవంశజాలకుఁ బాశేయ మెవ్వనిబాహులక్ష్మి
పాథోధిగాంభీర్యపర్యాయనైకల్యహేతు మెవ్వనిబాణపాతముమీను
యాచంద్రతార్కాత మసురసామ్రాజ్యంబు నెదిరుపుచు నెవ్వఁ డొనగ
దశముఖముఖాంబుజాత కాంతార ఘోర, సామజం బయ్యె నెవ్వఁ డాహవిద్య
యష్టిరఘుపతినిన్నుఁ గానాత్మఁడలఁతుఁ, బూతనాథూతనాగీషధూతసపుణ. 27

దండకము. దేవా! సమగ్రానుభావా, విశుద్ధస్వభావా, త్రయూప శాసేవా, భ
వానీశభావాధిపస్వర్విభుల్లన్నుగా నున్నవిద్యన్విధుల్నిన్ను భావించు తేర
న్నఁ బెన్నాటకం బైననీపాటవం బస్యదాదు ల్లుత్తింపం గలరాగే! బలరాగే!
భవద్భాగధేయం బమేయంబు మున్దిష్టాంశాటపాటచ్చున ప్పటనీరాట ము
మొత్తవేయె త్తవే మందరాగ్నిష్టహోవ్య శ్చో నేలగోల ప్పలక్ష్మిన్ద్రికాటం
క కెలాసకూటాగ్రకాదంబినింజేయ వే తీయ నేమామసింగంబు నె గంబమున్
వ్రచ్చి కార్చిచ్చునుంబోని యర్చిర్చిధన్వైత్యనాగు న్నకున్నాగుతోఁ బుట్టి
కన్పట్టుచుం బొట్టివెచేరి వైరోచని న్యాచకత్వంబున న్నేడవే మూఁడులో
కంబుల న్వాఁడికోపంబుతోడం గుఠారాగ్రధారామహాకాళరాగ్ని న్భజిం
పింపవే హైహయశ్రేణి నిశ్చేకిగాఁ జేయవే బాణపంక్తి నివం బెక్కుపాల
స్యవంశ్యాళి కెల్ల స్తృషాభీర నీమేర తేమదా మందాకినీజన్మహేత్వంభు
కంజాత కంజాతగర్భుండ వై పుట్టి పుట్టించుచు స్థూరాతాల్పవై పొల్పు
గల్పించుచుం బన్నగాకల్పవేషంబుతో శోషం బొందించుచున్ మించి లో
కంబు నేకాధిపత్యంబు నీనిత్యకృత్యంబుగా నుండు నీపండితత్వంబుఁ దత్తా
దృగైశ్వర్యగాంభీర్యమాధుర్యవంశంబు లే నెన్నఁగా నేర్తునే కూర్తునే
నీకు లోకేశ శ్రీకేశవా ! కేశిసంహారకారీ మురారీ హరీ హావభావాభిరా
మా భవైకప్రియా భావనాతీత భిన్నాహితవ్రాత భీమప్రతాపా భుజంగాధి

- రాట్టల్ప భూతిప్రదా భేదదృశ్యూర భైతాన్నభుక్సేవధీ భోగభద్రాత్త భా
మాంతకా భక్తనిర్ముక్త భర్తాంబరా నన్ను రక్షింపు పక్షింద్రవాహా. ౭౮
- క. అని పొగడుభల్లుకాగ్రణిడి, గనికరమునఁ గని కరమునఁ గంసారి నయం
బున మేను దువ్వె మేఘముఁ, దనకరమున సంస్పృశిండు తరణియనంగళా.
గీ, హరికరస్పర్శమునఁ బావనాంగుఁ డగుచు
జాంబవంతుండు సంతోషజలధిలోన
మునిఁగి పులకితదేహుఁ డై మ్రొక్కి లేచి
పలుకు ముకుళితనిజహస్తపల్లవమున. ౮౦
- క. జన్యస్థలి మానవసా, మాన్యమతి నిన్ముఁ దొడరి మద మేఁదితి మ
త్తన్యాపరిగ్రహంబున, ధన్యుని గావింపు నన్నుఁ దామరసాక్షా. ౮౧
- క. అని తనఁడెందముకైవడి, ననుపమగంభీరతరము నతివిశేషమునా
పెనుగుహకుఁ గృష్ణుఁ దోకొని, చనియె న్భల్లుకలోకచంద్రముఁ డొమిక్. ౮౨
- సీ. హరిణలోచనలెల్ల నప్సరఃకాంతలు కలభూదహము లెల్లఁ గల్పతరుల
సామజఘట లెల్లఁ తొదంతికొదమ లుచ్చైఃశ్రవంబులు సింధుజంబు లెల్ల
శుద్ధోదకము లెల్ల సిద్ధరసంబులు చింతామణులు మణిశ్రేణు లెల్లఁ
బురుషు లెల్లను దివ్యపురుష స్త్రకాండులు హేమాబ్జకలితంబు లేలు లెల్ల
నిత్యకళ్యాణమయములు నెలపు లెల్ల, వైభవము లెల్ల నధిగతస్రాభవమ్ము
లెలుఁగుమన్నీనివీటికి జలజగర్భ, వాసవేశ్వరపురములు గీసవెలితి. ౮౩
- ఉ. ఆనగరంబునందుఁ గమలాక్షుఁడు పౌరవధూదృగుత్పల
శ్రీ, నిజదేహాయష్టికేఁ గనీసపుఁబట్టగుచాయఁ బూన్పఁ బా
దానతులై జనుల్లోలున హోటకహర్ష్యమునందు రత్నపం
చాననపీఠి నిల్చెఁ బ్రథమాశ్రయి ప్రబి మొల్చుచామృతమ్. ౮౪
- శా. విద్యుద్వర్ణసువర్ణదండభృతము ల్వింజానుర ల్పర్యే డీ
పద్యోతంబులు ప్రజ్వరిల్లె నమృతప్రాయంబులై యంబుము
కృద్యామధ్యలగానము ల్నిగిడ నాపద్మాక్షుఁ డవ్వేళ సం
పద్యుక్తం బగు ధర్మమే యనఁ గడు న్భాసిల్లె నుల్లాసి యై. ౮౫
- క. సకళత్రపుత్రముగ నా, సకలేశ్వరుఁ గొలిచి తత్ప్రసాదంబున భ
ల్లకనాథుఁ డమరె మధుమా, సకళాకమనీయతరుణసహ కారరుచిక్. ౮౬

చ. కళలు భజింప వచ్చు శశికాంతి విధంబున నేగుదెంచె న
య్యెలుపులతేనియాజ్ఞఁ గమలేక్షణసన్నిధికి న్నభీజనా
వలి భజింప జాంబవతి వజ్రమమాభరణౌఘశింజితం
బులు పదవమ్మ నీ వనుచు బుజ్జవమారఁగఁ బల్లునట్లుగన్.

౮౭

—(జాంబవతీకన్యావర్ణనము)—

- క. మెఱుఁగుఁజగురాకుమడుఁగులు, పటచినవాఁ డేమొ పద్మభవుఁ డంగనయి
య్యటకాళులు నిర్మించెడు, తటి నందలియీనియలు గదా శుభరేఖల్.
- గీ. అడుసుఁ జొరము కాల్గు గడుగ మే మంచున, న్నలినలక్ష్మిఁదెగడునగవులనఁగఁ
గాంతచరణనఖరకాంతులు వెన్నెల, గాయుచుండు బహుముఖముల నలరి.
- గీ. అతివప్రేళులు పిల్లాండ్ర నందమంది, పల్లవచ్ఛాయములమీఁద మల్లచటచుఁ
గేలి నుపమానవస్తుజగీష నేస్తుఁ, జేరి పెనఁగంగ నవి జగజ్జెల్లుగావె. ౯౦
- చ. మదనజయాంకకాహళుల మంజులతాగుణగర్వరేఖ యం
ద్దుకులు చేసి బత్తలికలందలి కందళితప్రశస్తి యొ
ప్పిదమును వెల్ల కొత్తి పరబృహితశాలివిశేషగర్భనం
పదయును బొల్లుసేసి నగు భామచిటుదొడదోయి యాయత్తి. ౯౧
- క. అతులితలావణ్యాఘ, ద్వితయంబు ఘనీభవించువిధమున వికస
చ్ఛతపత్రసత్రనేత్రకు, సితపటఫేసములు దొడలు జిగిబిగి దనరున్. ౯౨
- చ. తనదుపురాణచక్రమున దానవలోకజయంబె కాని యం
జనఘనవష్టహస్తజలజంబున కింకిటమీఁద స్వగృనం
జనితసుఖంబు గాంచి మణిచంద్రికలాలనభీలనంబు న
వ్వనితకటీరచక్రవిభవంబునఁ గల్గుఁగదా తదాదృతిన్. ౯౩
- గీ. కన్దులావణ్యసారంబుగరఁచితెచ్చి, చెలువకటి సేయనలున నించినబొడమిన
పోతకాలును బోలె నింపులు దనర్చు, నాభి గాంభీర్యలాభసన్నహనశోభ.
- ఉ. కాళిమఁ జంద్రమఃకళలుఁ గైకొని ధాత సగోరుహాక్షి వే
ణీలసితంబు మోము హవనింపఁగ నం దవశిష్టపుంగళల్
కాళిమ్మ మధ్య మన్నభము గావున డాఁపఁగఁ బోలు రోమరా
జీల్లతికావళి త్రితయశిల్పముపేరిట నింతికొనునన్. ౯౪
- గీ. ఘనజఘనచక్రవిభమకౌశలమున, నింతికుచకుంభములు చేసి కంతుఁ డురక
యుబ్బు నెత్తినతదవకాశోదయంబు, కామినీమణిమధ్యంబు లేమిటీటు. ౯౫

- మ. స్తరదంతావళకుంభపీఠములు సాక్షాత్తారముం జూపున
య్యరవిందానన చన్నుఁగొండ లగుఁ గాదా నూత్నకస్తూరికా
పరిమిశ్రాగురుపత్రభంగమ్మదజంబాలంబు గల్పించునో
వరహారావళి శుక్తిమాక్తికపదత్వంబు బ్రతిష్ఠించునో. ౯౭
- క. హరినఖపదయోగ్యములుగఁ, బరమేష్ఠి సృజించెఁ గాన భామకుచంబుల్
గిరివరడింభము లనఁదగుఁ, గరికుంభము లనఁగరాదు కవిసూక్తులకుఁ.
- చ. విధుదినరత్న నేత్రకర వేష్టనయోగ్యత కర్ణమైన య
విధుముఖబాహుయుగ్మము నివృద్ధమదస్తనకుంభము ల్లహా
నిధు లని కాచియుండిన ఫణిద్వితయం బటుగాని దయ్యెనే
నధికతరస్వభోగలసదంచితకంచుకలల్లిఁ బొల్పునే. ౯౯
- గీ. భూరిరత్నమయోర్ధికంబు మృగనయన, కేలుకలశాంబునిధివేలఁ గేలిసేయుఁ
జేతఁ బదివేలతర మైన సిరుల విట్టి, వీఁగువారలు సరకు గావింప కొరుల.
- గీ. పువ్వుఁబోడిగ్రీవ పోకబోదియగాన, నగవుపువ్వుఁబాళ లిగురు లొజ్జే
నధరఫలము చాలనరుణిమ వహియించెఁ, బత్రలతలు పత్రభాతిఁ దనరె.
- క. శ్రీకారములకు సతిక, ధాకారంబులకు స్తోత్రయన్వయ మగునొఁ
గాకున్నఁ గమ్మ లంటుట, చేకులునే యక్షరప్రసిద్ధియుఁ గలదే. ౧౦౨
- శా. ఆరక్తాగ్రము లైనజాంబవతి నేత్రాంభోజము ల్నవ్యసిం
దూరాకారవిభాతసంధ్యరుచిఁ దోడ్పట్టి రంజితాగ్రంబు వా
నీరేజచ్ఛదరేఖలం దెగడు రాణించుం దదానైక భృం
గీరూపంబు గనీనిక ల్వనుచుచున్ భేలప్రచారంబు లై. ౧౦౩
- క. సురపొన్న మొగ్గవజ్రముఁ, బరువపుసంపంగిమాలికీఁ బట్టించి రతీ
శ్వరుఁడు సతిబొమ్మసింగిణి, నరివోసినగతి సరత్న మగుమా క్షలరుఁ. ౧౦౪
- ఉ. తామర నీరుమోవ హిమధాముఁడునుం గళవచ్చి డిగ్గఁ దే
జోమహిమాభిరామ మగుచు న్సుదతీవదనంబు పొల్పు నే
మీమాకురంబుఁ బోవ దది మేనులఁ దేనియలందు రూక్షహృ
త్తామసుల స్తనింపరుగదా హరిఁ జేరినవారివారలుఁ. ౧౦౫
- క. అలకాభిరామ మగుటం, జెలి కలరు లలాటరేఖ శ్రీదప్రభ బా
మ్మలు పద్మమహాపద్మంబులు మొగమున నిలువ నిడిన మొదలిటిలెక్కల్. ౧౦౬

- క. ఆహరినీలములు గుణ, గ్రాహులు దామయ్యేనేనిఁ బ్రాస మఱఁ దృణ
గ్రాహు లగుచు నాత్రి భువన, మోహనక చభరము శరణముగఁ జొరవలయున్.
- గీ. సాబగునీల వేణి సుచునస్సమాస్తక్తి, యుతము స్తుతమాంగ యుతమునగుట
వెన్ను నాశ్రయమున వేమాటు నెతిచూపు, భల్లు కేంద్రతనయ భావమనఁగ.
- సీ. ఆకుదు లా నెటు లామందహాసంబు లాముఖిచ్చాయలు నామృదూక్తు
లాకటాక్షేక్షణవ్యాపారధారలు నాకరనఖరరత్నాతపములు
నానిస్తులస్తనాహంకారరేఖలు నామధ్యతాపవం బాగభీర
నాభిసరస్తీరశోభితై వాలశంకాకారిరోమ రేఖాప్రస్పర్శి
యానితంబగరిమ యాయూరుసౌభాగ్య, మట్టి చిలుతతోడల యందచంద
మాశిరీషకోమలాంఘ్రితలస్ఫుర్తి, జాంబవతికి నిచ్చె జలజసూతి. ౧౦౯
- గీ. నడకచూపు నెడల నాభీకవత్రాక్షి, గమియు హంసశిఖులగర్వరేఖ
వీరపత్ను తెందు విపులతేజస్వక్తి, జూపు పెల్లు ధన్వదీపితంబు. ౧౧౦
- సీ. అడుగులకెంజాయ లన్నియు నూరిచి తెచ్చి కెంపులుగాఁగ గ్రచ్చరాదె
ఘనజఘనాభోగశారవంబు హరించి పృథవీతలంబు గల్పింపరాదె
భారంపుగుబ్బల పసిఁడిక్రొన్కించుల బంగారుగిరులుగాఁ బన్నరాదె
లపనలావణ్యలీలామోహన శ్రీలఁ జంద్రకోటులఁ జేసి సాఁడరాదె
కన్నుఁదళుకులవిద్యున్ని కాయకాయ, విసరములకునుఘనపదంబొసఁగరాదె
కురులఁబుట్టింపరాదె భాస్వరునిమ్రుంగు, నిరులనననింతియెంతయుసిరుల మెఱయు.
- శా. ఆకన్యాతిలకంబు దెచ్చి పారి కుగ్రరాతిసంహరికిన్
లోకస్తుత్యచరిత్రపాత్రఁ డగు భల్లుకేశుఁ డర్పించె నీ
తాకాంతన్ జనకుండు రామునకు ధర్మాధీనశోర్యోదయో
తేనక ప్రీతమనస్తుఁడై యొసఁగురీతి స్థన్యసంకల్పుఁ డై. ౧౧౧
- శ్రీకృష్ణజాంబవతుల కల్యాణము —
- వ. అప్పు డాభల్లుకవల్లభు నుల్లాసంబునకు ననుకూలంబుగ యదుతల్లజ కళ్యా
ణార్థం బాగుహాగృహారాజంబునఁ బ్రతిగృహంబును శోభనసంభారంబు వి
జృంభించె నందు. ౧౧౩
- సీ. కస్తూరికాగోముఖములు * ధాత్రికిని గంధవతి యన్నేరు తథ్యముగఁ జేసెఁ
బురరమాసితనేత్రతరళ ప్రభలలీలఁ గలువపూఁదోరణంబులు సెలంగె

తృతీయాశ్వాసము.

హరిః ఘోషః దలలెత్తు నహి వల్లభుల ఫణంబులు వోలెఁ గేతనంబులు చిగిరై
గృహదేవతోరులక్ష్మీ సహోదరములై ద్వారస్థితాంశుమత్ఫలలు వాలించె
వేణువీణాది వాద్యనిర్వాణ మమరె

సారఘనసారమునఁ బట్టు చటచి రింతు

లురగగృహకల్పతరువులవిరులు నెఱసె

నంగడులఁ బుణ్యలగ్నంబు నపుడు గదిసె.

౧౧౪

క. అత్తఁ బాతాళమునీం, ద్రోతము లొనరింపఁదొడఁగి రుచితశుభకృతుల్
పొత్తములు విప్పి చూచుచుఁ, దత్తాద్వజ్ఞం, తతం, తదర్థకు లగుచున్.

ఉ. వాసుకిముఖ్యు లొనరగవల్లభు లింతులతో మురారివా

రై సకలప్రయోజనము లర్హగతిం బొనరింపఁ బూని ర

జ్ఞానపుత్రపక్షమునయందు గృహస్థపురంధ్రరత్నముల్

సేసలు వెట్టి జాంబవతిఁ జేరి యొనర్చిరి భద్రకృత్యముల్.

౧౧౬

క. జలకమునింటికి నిజతను, ఫలకము పులకములు చాలుపఁగ హరి వచ్చెం

గులకములు గట్టి కాంతా, తిలకము లూడిగ మొనర్చు తెఱఁగున మెలఁగన్.

సీ. శేషసింహాసనాసీనున కొకయింతి యర్పించె నాణిముత్యాలగదై

హరిరుద్రజనకమా నలికంబునం దొకతరుణి హరిద్రాక్షతములు వెట్టి

సకలరక్షకుఁ డైనస్వామికి నొక లేమ కాక్షేయకంబు రక్షగ నొసంగ

నమరాభిషిక్త మానచ్యుతుశిరసున నెలఁతుక యోర్తు నూనియ ఘటించె

గీరికర్పూరగర్భితాఘలదిశునకు

నతివ యొక్కతె గందాన నటక లిడియె

దృక్పాపాన్నాతనిజభక్తదేహునకును

హరిణనయనలు జలకంబులార్చి రపుడు.

౧౧౮

సీ. శిరసార్చి తడి యొత్తెఁ జెంద్రికపావడ నొక్కతె గోపాలయూథపతికిఁ

జంద్రికానిభశుభక్షౌమంబు లొక్కతె యొసఁగె సజ్జనపద్మభసశమునకు

నీరాజనావళి సారించె నొక్కతె దైత్యదావాగ్నికంధరమునకును

సురటిగా డొక్కతె సరణిగాఁబసరించెయదుసరఃకువలయాభ్యుదయమునకు

దానసింధురమునుబోలె ధవళజలజ

పత్రములుఁబోలె వైద్యుతప్రభలుఁబోలె

రాత్రి పవనంబుచేఁబోలె రహివహించె

మాధవుఁడు భక్తసహకారమాధవుండు.

౧౧౯

సీ. పూను మీకష్టరపుష్పదామము మాకుఁ బీలినెట్లెము లేదు క్లాళియారి
భరియించు దాడిమిఫలకమాలిక మాకు గురివెందసరులులే పురుగుణాభ్య
సాతుము కాశ్చీరచర్చ మేనున మాకు రాధమైపూత లే దోధృతారి
కట్టుము కలహంసకలితనేత్రము మాకుఁ బసుపుఁబచ్చడము లే దసురవైరి
భక్తులము గాని యడవులఁబడిచరింప, శక్తులముగాముమేమంచుబాంబవత్తు
మారినెచ్చెలు లాడంగ శౌరి నగుచు, వివిధనేపథ్యసౌభాగ్య మవధరించె.

వ. జాంబూనద సమానద్యుతి యగు జాంబవతికినిం బుణ్యాంగనా జనంబులు
పరిణయోచిత శృంగారంబులు గావించి రంత నాసద్యోభావివధూవరులు
విద్యోతమాన విధూపలఘాక కలితంబును లలిత ముక్తాఫల లలంతికావందన
మాలికాకాంతంబును నై సకుటుంబంబుగ నవతరించిన విధుమండలంబు
విధంబునం బుష్పశం బగు కళ్యాణచతుష్కంబునందు ధవళపుష్పరంబు
నలంకరించు మధుకరీ మధుకరంబుల విభవంబు నభినయించి రభిమతప్ర
దాత యగుజామాతకు భల్లూకపతి యుల్లోకతరానంద తరంగితాంతరం
గుండై ధారాప్రధానవిధానంబు ను మధుపర్ణాచారంబు ను నాచరించెఁ ద
దాస్వాదనం బాదామోదరునకు ఘోషయోషాగృహ కుటీర గోరసపానం
బునుం దలపించె నప్పుడు. ౧౨౧

క. నీరాజనపత్రంబుల, చేరాశీవాక్షు లుల్లసిల్లిరి నవమే

ఘారంభజనితరత్నం, కూర లగు విదూరధరలకుం బ్రతి యగుచున్.

క. హరిణీనేత్రకు హరికిని, దెర నడుమ నొనర్చి రపుడు తెఱవలు సిరికిం

బురుషోత్తమునకు నంబుధి, తెరఁ బెండ్లి ఘటించు సలిలదేవత లనఁగన్.

గీ. తండ్రి యుపదగఁ జేయుచో దానవారి, కాంతి నుత నేత్రసుక్తినాకంఠముగను
గ్రోలియును దెరయడ్డంబుగొల్పుటకును, బాలకతిఁజూచుతహతహంబల్లటిల్లె.

క. తెరచాటున నుండిన న, య్యిరువురడెందములుఁ జనుఁగనేసె మరుఁడు ద
చ్చరములను గాన రా దటఁ, దొరిగెఁ జెమటపేర నరుణతోయకణంబుల్.

క. తెరఁ దివిసినఁ బక్తున న, య్యిగుచ్చరచూపులును గలసి యిదియదియనరా
నిరసావేశంబునఁ జొ, క్త రభసమున లజ్జ మరలఁగాఁ ద్రోయించెన్. ౧౨౨

గీ. మధుకణస్నాత మైనపద్మంబురేకు, ధార్తరాష్ట్రంబు ముక్తునఁ దడవుకరణి
బాలికామణిచెమరించుకేలు దొడికె, నీలవర్ణుండు రక్తాబ్జనిభకరమున.

క. కేలుం గేలును బతికతి, గీలింపఁగ నేయు మకరకేతనుబాహు

నాళంబు కండెవట్టిన, నాలో రతి పువ్వుఁదేనెయంటునఁ బిసుకున్. ౧౨౩

- క. ఇరువురకుఁ బ్రేమబంధము, లురలకయుండంగఁ గూర్చు నొలుపుమరఁగ న
య్యిరువురకొంగులు ముడిచిరి, సరసులు బాంధవులు నైన సాధ్వీజనముల్.
- క. ధరణీధర మెత్తిన తన, కరమునకుం గంపభరము కనువ్రేఁగుగ న
య్యరవిందవదనకంధర, ధరణిధరుఁడు గట్టెఁ బసిఁడితాళిఁ హాళిఁ. ౧౩౦
- క. కాలాతిదీర్ఘ మగున, త్తాళి నరాళాలకామతల్లిగళము ల
క్తిలలిత మయ్యె రత్నపు, చూలిక సుట్టిన రమారమణుశంఖ మనన్. ౧౩౧
- చ. నిను నినుఁ దల్లి దండ్రి, యని నీతి దలంపక ఘేనుచున్న యా
మనసిజుఁ బాసి వచ్చితిమి మమ్ము దయామతిఁ బ్రోవుఁ డంచు నా
యనవిలునారి రెండుదెగ లై కరపద్మమునం బెరంగె నా
వనితకు శౌరికిం దగు శివప్రదకౌతుకసూత్రబంధముల్. ౧౩౨
- చ. జిలుఁగున వస్త్రఘాలితము సేయఁగ రాలు పసిడిఘ్రుగ్గువె
గ్గలమున బాహుమూలతలకాంతులు గుప్పనముం బిగిల్చి రాఁ
గలకలఁ గంకణక్వణనగర్వ మఖర్వముగా వలగ్న మ
గ్గలముఁ గృశింప నింతి నిజకాంతుని చేతలఁబ్రాలఁదేల్చినన్. ౧౩౩
- క. కలశాబ్ధి వీచిజలకణ, ములఁ దడిసిన కల్పభూజమున కెర యయ్యెన్
దలదరవిందదళాక్షుఁడు, మలయజదరహాస పుష్పమంజరులజడిన్. ౧౩౪
- వ. అప్పుడు హోమకృత్యంబునుం బ్రవర్తించి కన్యాకుమారు లంగనాకరా
ర్చిత కనకాసనంబునందు ధర్మంబు నధిష్ఠించిన లక్ష్మీనిజయంబులయోజ రా
జిల్లి రాలోన. ౧౩౫
- సీ. పొవ బెట్టు ముంచిన సవిఛాంగనలు గాన రనుబుద్ధి నాభిముఖ్యము వహించి
యొండొరుఁ గడియంగ నొత్తర వెట్టెనో కంతుఁ డనఁగ వ్యాజకలనఁ గడిసి
మఱపుల బెరసిన మరలింప తేకయు బాలిశదృష్టుల బలిమిఁ ద్రిప్పి
యనలంబు నోర్వక యనోయ్యమురు జొరఁబాటిన క్రియ మిశస్సర్పనొంది
స్వేదముల దోఁగి పులకల విట్టవీఁగి, కంపములఁగుంది స్తంభసంగతుల డింది
హోమమొనరించి రవ్వేళనొకవిధమున, లోలలోచనయు రుద్రలోచనండు.
- క. సతటి న్నేఘము రత్న, క్షితిధరకూటాంచలములఁ జిలికెడుకరకా
వితతి యనఁ గనకవస్త్రా, నివృతుఁడై శిఖిశిఖిలఁ జక్రి వేలిచె లాజిల్. ౧౩౬
- క. పలపలని మొగులుఁ దెరలో, పల నిండ్లుఁడుశచియుఁదోఁచుపగిదినివిభుఁడున్
జలజాతాక్షియుఁ దోఁచిరి, తొలితొలి ధూమాంకధూమధోరణి నడుమన్.

- క. హెచ్చిన చెందొవకొలకు, నైచ్చుమెయి జట్టుహంసమిథునము సరిరా
నచ్చతురమతులు దిరిగిరి, విచ్చినశిఖ లడరు నాహనిర్భుజచుట్టున్. ౧౩౯
- సీ. శాజ్జ యోజితశాతశరపుంఖసంఘాతనిర్భరాకర్షణోన్నిద్రతరము
లూధస్యధారామహోదగధేచుపయోధరదోహనోద్యోగకృతులు
గోపికాకుచ శాతకుంభకుంభకరోరచూచుకలాలనశోభనములు
సాత్యకి ప్రముఖేష్టజనసహద్యూత్వాగ్గ శారికాశీలనచతురములును
నైన హస్తాంగుళంబుల్ల యాదవేండ్రుఁ, డతివ
... ..మునఁ దనలోచనముల, నగవు గదురంగఁ బది వేలునగఁగ నెదుర.
- గీ. తారు నిల్పినట్టివారలు నొక్కొక్క, వేశఁ బని
... .. దానును, ధ్రువవరప్రదాయి ధ్రువునిఁ గాంచె. ౧౪౦
- సగ్ధర. సూక్ష్మంబు ల్లాక గానస్ఫురణనమృతవృష్టుల్ ప్ర
... .. నలగుచు బాలామిశ్రత్పార్శ్వతాచుం
బత్కృగ్రానమృభావప్రకటిత సుషమల్ పాఠపారీణబంధుల్
... .. రామేడితోక్తి. ౧౪౧
- సీ. “పుత్రవాణభవ”యనఁబూనిమన్తధుఁగన్నతంక్రియాటకునుసాధ్వసమునొంది
“కనకవాణభవ”యనఁగాఁబోయి మాదిలక్ష్మీవల్లభుం డని క్రేస్తుమలఁగి
“యారోగ్యవాణభవ”యనఁ బన్ని భవరోగవైద్యుండు గావున
“ధర్మవాణభవ”యనఁ దలఁచి ధర్మస్థాపకుం డితం జౌనని కుతిలమంది
వెదకి తారెడ్ది గలుఁగ దీవింపఁ గడఁగ,
నొకవిధంబున దీవించి రుర్విదిపిజు, లగ్రవర్ణవృషారగాఢాత్ము లగుచు. ౧౪౩
- క. మామకునుమ్రొక్కై నల్లుండు ...
ప్రేమమునఁ గౌఁగిలింపన్, బూమెలదేవరకు నెన్నిపోకలు గలవో. ౧౪౪
- వ. ఇట్లనన్యసామాన్యసంపన్ను లగు నాదంపతులు (వృద్ధ)జనంబులకు నభివం
దనంబు లాచరించి తదభినందితు లై రంత జనార్దనుండు రక్తార్ద్రం బగుబలీ
వర్దచర్మ(ంబున) గజాసురాజినోపరివిరాజితుండును గొత్తపెండ్లి కొడుకును
నైన దక్షిణామూర్తి ననువర్తించె నప్పెండ్లి నాలుగుదినంబులును నభీష్టాన్నభో
జనంబుల ను విశిష్టపూజనంబుల ను గంధతాంబూలోపలాలనంబులను విచి
త్రచేలనంబులను విహారంబు లుదారంబు లయ్యె నంతఁ జతుర్థహానా
నంతరంబున భల్లూకలోకవల్లభుం డల్లునకు నరణా బాసంగం ధరించి,

—/ జాంబవంతుఁడు కృష్ణునికిచ్చిన హరణకామగ్రి /—

సీ. త్వష్ట ము న్నరుణాంశుఁ దటిమెన నిడ రాలుతేజుబుచేఁ జేసి తీఁడి తెచ్చి
బ్రహ్మకు నిచ్చె నాబ్రహ్మయుఁ బుత్రుండ నగుట నన్నెంతయు నాదరించి
భావికాలంబునఁ బని చాల నున్నది యోవత్స దీని నీవునుపు మనుచు
నా కర్థి దయచేసి నాఁ డిది దీన నే రామరావణరణరథసవేళఁ
జేఁడి చెకబాక లాడితి దుండగంపు, సోకుమూఁకల జగ మెల్లఁ జోద్య మంద
ననుచు జామాతకునొసంగెనచ్చభల్ల, భర్తయొక ఖిగ్గమతుల ప్రభావయుతము.

మ. ఇది శుద్ధం బిది సిద్ధయోగ్య మిది చిత్రేష్టార్థసంధాయకం
బిది లక్ష్మీకర మీపు గొమ్మనుచుఁ దానిచ్చె న్నుతాభర్తకు
స్తది నుప్పొంగుచు జాంబవంతుఁడు నిశానాథప్రభాపూరముం
బాదువంజాలినయొక్కహారము జగత్పూర్ణప్రభాధారమున్.

౧౪౭

ఉ. భోజనపాత్ర మొక్క యపూర్వము పర్వతధారి కిచ్చె నం
భోజభవప్రసూతి యది భోజనవేళఁ దలంచుభోజ్యముల్
యోజనసేయఁ జాలు నది యోజనమాత్రవిసారికాంతి వి
భ్రాజితగారుడత్తవిసరస్థగితంబు విషాపహారమున్.

౧౪౮

చ. ఇది గరిగంటిగానిరుచి నింపగు మాయుట లేదు భూతల
త్రిదివభుజంగసద్దములు దీనఁ గనుంగొనవచ్చు దానవ
త్రిదశులకైన లే దిది మదీయతపఃఫల(లబ్ధి)మంచు న
మ్ముదుకఁ డొసంగె నల్లునకు ముత్తైపుటద్దముఁ బెన్దసేయుచున్.

౧౪౯

సీ. చదివెనా యిది బ్రహ్మసభలోనిమునులచి త్తంబులకుచు నపత్రప యొసంగుఁ
గైలాసపతియింటిగాణలనేనియుఁ బాడెనా యిదియె కీష్పఋషఁజాలు
భాషించెనాయిదిపలుకుఁదొయ్యలియైనమూఁగయెవననంబుమూసికొనును
నయశాస్త్రమిది దెల్పెనా బృహస్పతిశుక్రసర్పాధిపతులైన జలదరింతు
రిది దశాననకాంతకు నిచ్చు ముదము, సరమయిదిదెచ్చియున్నిచ్చెజనకసుతకు
నాకె మత్సరి కిచ్చె నీయనుఁగుఁజిలుక, నేలికొచ్చుని హరి కిచ్చె నెలుఁగుఁజేఁడు.

క. ప్రళయవ్యథకోర్వక య, బృలిసద్దమునంచుఁ గాఁడు భాస్కరకిరణ
బులువోనిదివ్యమణు లా, బలివైరికి నిచ్చె మాను బహుమానముగన్.

మ. తలపూవాడక దీని నెక్కి సమరాంతర్వీధులన్ గెల్పుల
చ్చులఁ జూఱు ల్లోనితెచ్చు రావుతుఁడు తేజోలాభము ల్గొంచు భూ

తలము న్నాల్గుచెఱుగు తేలు నని చంద్రజ్యోత్స్నయుం బోని త
త్తలి నిచ్చె న్న గచారి చారణసురస్త్రిణస్తుతఖ్యాతికిన్. ౧౫౨

సీ. కరట స్రవద్దానకర్దమనిష్యందధోరణీకల్పితమర్దినంబు
దంతకుంతామేయధాశధశ్యనికాయకల్పితా కాలికకౌముదీక
మురుతరక్రోధోగ్రతరనేత్రరోచిర్విభార్చితఫణిరాజపాటలినుము
నీలగాత్రాధిక్యన్ధితనీలాచతేతరభూమిధరేంద్రజాతి
మైనయొకహస్తీఁ దెచ్చి దైత్యారి కిచ్చె, భల్లుకస్వామి దాన నబ్బల్లిదుండు
కువలయాపీడపునరుక్తిసవి మహామ్భు, తాల్లినిర్మగ్నతరచిత్తుఁ డయ్యెనపుడు.

సీ. మలయానిలంబు వీరలయాగుపులఁబోలుఁ జలువ లెంగిలిసేయఁ జేరవేని
గలువలవిందు వీరలమొగంబులఁబోలు దక్షాధ్వరధ్వంసి తన్నఁజేని
జలజాతములు వీరిచరణాబ్జములఁ బోలు రవ్యస్తమయపీడ రాయదేని
గంధసారము వీరిగాత్రగంధముఁబోలు అంపపుఁగోతల ప్రయ్యదేని
ననఁగ నుపమల కుపమలై యతిశయిల్లు, పల్లవకృపాణకరవాలపల్లవములు
వల్లవేన్ద్రున కిచ్చె నాభల్లుకంబు, దేవతాస్త్రీల నేలెడు తెఱవపిండు. ౧౫౩

గీ. ఇది విధాత్పద త్త మిది యమానుష మిది, తలఁచు నెడల కరుగు గెలుపులిచ్చు
ననుచు నొకరథంబు హర్యక్షతురగంబు, హంసకేతనంబు నతఁ డొసంగె

క. చాపం భాక్షటి యిచ్చె, స్తోపాలున కచ్చభల్లుకులపతి విజయా
టోపప్రదంబు గత్తుక, లాపాలంకృతము భువనలాలనపరమున్. ౧౫౪

సీ. ఇది దాల్చువీరున కెడ్డదప్పి జనియింప దరులతోఁ బోరంగ నాహవమున
హరివిరించులహేతు లనియైన నిది దాఁకి యుత్పలక్ష్మీబత నొంది డిందు
నిది లోహమయముగా దెల్లవేల్పులతేజములు గొని కావించె జలజనూతి
బేతాళపన్నగప్రేతభూతపిశాచభయముల నిది పాఱఁబట్టఁ జాలు
దీని దొడి నేను గల్పాంతదీప్తభాను, భానువులవేఁడి యాఁగి ప్రాభవముగంటి
ననుచు నొకవారవాణమయ్యెల్లునకును, రామభక్తుండు ప్రేమానురక్తి నొసఁగె.

వ. మఱియుఁ గఱియవేలుపునకు నానీకభవప్రథవుం డభినుతార్థంబు లొసంగి
జాంబవతికిం దదధికం బగునరణం బిచ్చి యద్యుతునింగూర్చి కూఁతు నను
పంగ నంగవించి కన్నీరు నించి. ౧౫౫

—(జాంబవంతుఁడు పుత్రికి బుడ్లులు గలుపుట) —

గీ. తెఱవ పాతాళమాణిక్యదీపకళిక, రమణి కందర్పధాటీపురఃపతాక
భాల భల్లుకకులసౌధధర్మకలశి, యనఁగఁ జెలువొంది వెలిసితి వజ్రవదన.

ఉ, అట్టితెల్లంగు గాదు సకలాధికుఁ డైనమురారికేలు చే
పట్టితి రుక్మిణీప్రముఖపద్మదళాక్షుల కెక్కు డైతి నో
పట్టి పతివ్రతాత్వపరిపాటిఁ గులద్వయవృద్ధిహేతు వై
పట్టము గట్టుమీ భువనపావనకీర్తివిలాసపూర్తికిన్.

౧౬౦

సీ. ప్రాణవల్లభుఁ డెంతభక్తి గావించిన నంతకంతకు వినయము వహింపు
సవతులగుణరూపసౌందర్యములఁ గాంచి సుఖగుటు వన్ని యసూయపడకు
మత్తమామల నెమ్మి నారాధనముచేసి వార లొసంగుదీవనలు గనుము
స్వాతంత్ర్యమున నీదువారల కర్థంబు లీకు మించుకదైన నిల్లుమొఱఁగి
కొలుపు మిలువేలుపుల నిష్ఠ దలకొనంగ
శీలతాచారపరిశుద్ధచిత్త వగుచుఁ
బుత్ర పౌత్రాభిలాభవిస్ఫూర్తిఁ బొందు
మిందుముఖులందు విఖ్యాతి నొందు తల్లి.

౧౬౧

వ. అని బుధ్యుపదేశపూర్వకంబుగా నాయణమధ్య శిబికారూఢం జేసి యా
రూఢయావనలావణ్యతారుణ్య లగుచిగురుఁబోండ్లం గూర్చి యనిచె నను
చుటయు నయ్యిందుముఖ ముకుందసమన్విత యై సేనాబృందంబు గొలువ
నిజపురంబు నిర్గమించె నామార్గంబున.

౧౬౨

గీ. భద్రమూల ముదగ్రసుపర్ణయుతము, విపులఫలదాయకంబు నైవిబుధతరువుఁ
బోలు రథ మెక్కి వేదాంతజాలపంజ, రాంతరాళశుకంబు పయోంచితముగ.

క. హరిగలవారలు నడచిరి, హరియిరుగెలఁకులఁ బురాణహారిఁ గూర్కపరి
స్ఫురితములై చనుమానుష, పరికరములు గొలుచుపగిది బహుధాగతులన్.

గీ. గడలపౌఁజు నడిచెఁ గంసారి యిరుగడ, వానకాశ్మతోడి వారిదంబు
లిందుఁ గొలుచులీల నెసకంపుటార్పులు, కుటిలజటిలవజ్రఘోషణముగ.

క. బలువిండ్లవారు వొదిలిరి, బలిబంధను నతఁడు పవనపాతానతవం
శలతాప్రత్యంతనగా, వలివృతకులపర్వతంబు వడువునఁ దనరెన్.

౧౬౩

క. ధళధళదసివల్లికలన్, జళిపించిరి కృష్ణుఁ గొలుచునదృటవృషభుల్
మలయాసిలచలితోత్పల, దళములు గలకొలఁకు లనఁబొదలెఁ దత్తనువుల్.

సీ. అర్హాంశులఁ దెమల్చునబ్జంబులును బోలె వేత్రలతాహస్తవిభవ మడర
రవళిసేయుమరాళరాజంబులునుబోలెఁగమనీయబిరుదశంఖములు మొరయ
నలినచ్ఛదంబులు చలియించుటయుఁ బోలె సమదవారణకర్ణచలన మలరఁ
బారుగు బేడిసపిండు పుటముగొంటయుఁ బోలె జవనహాయంబులు చౌకళింప

- రాజదంభోజరాజపరాగరాజి, పోలెఁ బెందూళి దిక్కుల మూసికొనఁగ
సకలభూచక్రకూలంకషంబు లగుచు, నందనందనవాహినుల్నుడువఁదొడఁగె.
చ. హరిరథరేణు వత్తటిఁ బరాసుతఁగన్న ప్రసేనుమీఁదఁ ద
త్తురగముమీఁదఁ బర్వటయుఁ దొల్లిటియట్ల సజీవభావముం
బొరయుట గల్గె నత్తెఱఁగు పూర్వమునందు నహల్యశాపసం
జ్వరము నడంచు రాఘవప్రచారము దూరము సేయకుండునే. ౧౬౯
క. హరిహృతజీవము ఋక్షే, శ్వరహృతరత్నంబు నిచ్చి సత్రాజిత్తో
దరు ననిచె గురుకుమారక, వరపునరుజ్జీవకుండు వరదుం డగుచున్. ౧౭౦

—కృష్ణుఁడు జాంబవతితో నిజపురమునకు వచ్చుట—

- క. వెన్నెలతోఁ జిక్కిలతో, వెన్నెలనేలుపు వెలుంగువిధమున నడచె
న్వెన్నుఁడు జాంబవతి యుఁ దా, నున్నిబిడిము లైనవాహినులు సేవింపన్.
సీ. మిహికాదిశాయ సమాశ్రంతలజ్జ
సత్తృప్తసారథిసూనుసామీప్యపన్నగి యవిచారయోగరాజార్థనీతి
... ..
యనఁగఁ దగు జాంబవంతుగుహాంతరమున
డించి వచ్చిన యదుసేనఁ గాంచి చంచ
లించు ద్వారక నలరించెఁ బంచవిశిఖ
జనకుఁ డేతెంచి సంతోషజనకుఁ డగుచు. ౧౭౨

- సీ. తనచక్రచక్రమిత్రప్రభావలిచేత వదనాంబుజంబుల వాడు దేర్చి
తనపాంచజన్యచంగ్రవిసూత్నచంద్రికఁ జక్షురుత్పలములఁ జలువఁ దనిపి
తనవైజయంతికాదామసౌరభముల సకలాంగముల బడలిక లడంచి
తనయురశ్చిహ్నకాదంబినికాళిమ వెలవెల్లఁ బాటెల్ల విరియఁ దట్టి
నిజవిరహభీతహృదయుల నిఖిలబంధు, గురుసహోదరముఖ్యులఁ గుస్తరించె
భల్లుకాధీశనందినీస్తానభర, యార్తరక్షణదక్షక్షణైకకర్త. ౧౭౩

- ఉ. వారిజనాభుఁ డీకరణి వచ్చుటయుం బురివారలెల్ల మా
యూరము వారిదఁబు గని యుబ్బుగతిం బురివిచ్చి యాడి రా
శౌరియు మేరుశైలసమసారభుజాంచలపీఠిఁ దాలె భూ
భారముఁ బూర్వభారఁ బరిపాండురక్తిసుధానిధాన మై. ౧౭౪

మాలిని. సకలభువనయోషాసాంద్రలావణ్యపోషా
ధికశతధృతిపౌత్రిక దివ్యతారుణ్యగాత్రిక

విక్షుచకమలగంధన్ విభ్రమస్ఫూర్తిసంధన్
మకరధిశయుఁ డేలన్ మస్తభక్తిడఁ దేలన్.

౧౨౫

సి. మధురాధరాధర మాధవప్రియ యయ్యు మరుకేళిఁ జెమటలమంచుగురియు
శైవలాలకజాల చక్రిలాలిత యయ్యు నెత్తావితెన్నెర నిర్వహించుఁ
గురువిందనిభదంత హరిమనోవశ యయ్యు లేనడ మత్తేభలీలఁ జూపుఁ
గిన్నరోపమకంఠి కృష్ణపాలిత యయ్యు నెమ్మోము తెలివి వెన్నెలలుగాయుఁ
గనకగౌరాంగి వామనవనిత యయ్యుఁ
బొడవుసూపు సడత్తులపొంక మడఁచి
స్తవకును మస్తరా లట జాంబవంతు
కూఁతు రెటు లుండె నేనియుఁ గొదవ గలదె.

౧౨౬

చ. తరుణి నితంబచక్రముకతంబునఁ జక్రియుఁ గృష్ణుఁ డింతికం
ధరమున శంఖహస్తఁడు మదావళగామిని కన్నుబొమ్మ క్రొ
మ్మరువున శాజ్జీయు న్భవనమోహిని జంఘలపొల్పుచే గదా
ధరుఁడును నయ్యెఁ గాక కలదా యభిధాన మనాదిమూర్తికిన్.

౧౨౭

క. ఈకరణి మదనభరణ, శ్రీకి స్తుటియైన విభునిచిత్త మెఱిఁగి భ
ల్లూకవిభుతనయ యొకనాఁ, డేకాంతంబున ముకుందు నిట్లని పలికెన్.

ఉ. తామరసాక్షునాభివెలితామరఁ బుట్టిన సర్వదేవతా
గ్రామణిమస్తరాల నన గౌరవముం దగి యచ్చభల్లుక
స్వామితనూజనై భువనశాసి నినుం గడు వాసిఁ జెందితి
న్నోములు నేను నోఁచుక్రియ నోఁచిరె యెవ్వరు నివ్వసుంధరన్.

౧౨౮

ఉ. కట్టితిఁ బల్లుఁబుట్టములు కాంచనరత్నవిభూషణావళుల్
వెట్టితిఁ జేయి మీఁదుగను బెట్టితి బంధుల కీప్సితార్థముల్
చుట్టితి దిక్కుటంబుల యశోలతికాకృతి కౌముదుల్ తుదల్
ముట్టితి భాగ్యసంపద నమోఘభవ త్తరుణాగుణంబునన్.

౧౨౯

క. దంతరుచికోరకంబు న, తాంతాంగుళిపల్లవంబు దరనాబ్జధుసం
క్రాంతము నగుసంతానము, సంతానము దీని నా కొసంగ వె నాథా. ౧౩౦
సీ. ఋణదారుణవ్యధారుణభానుఁ గబళించుతమము పుత్రకునిమస్తకముకప్పు
సంతోషరససుధాజలరాశి నుబ్బించుపర్వేందుబింబ మర్భకునివదన
మన్వయాంబుజవట్టుదాలాపలీలలు బాలకుజిలిబిలిభాషణములు
పితృమనఃకల్పకక్షితిరుహగ్రమునకుఁ బువ్వులు పసిబిడ్డనవ్వుపసలు

నిఖిల బాంధవదృక్పద్ద నీడచూచు, నద్దములు చిన్ని పాపని మున్ముఖైక్కు
లధిప సంసారసౌఖ్యంబు లనుభవించు, వారలకుఁ గల్గవలదా కుమారుకలిమి.

సీ. తనుసంభవుండు యశావనవనచ్ఛేదకుఁ తారాంశలం బైన గౌరవంబు
యాత్మజాతుండు గాత్రాబ్ధిని శ్చేదనమందరం బైన నానందకరుండ
సుతుఁడు వక్షోరుహక్షితిధరకాతిన్యటంకాగ్ర మైనఁ బ్రేమాంకురంబు
బాలుండు పతిరహః కేళీనిరసనైక హేతుభూతుం డైనఁ గౌతుకంబు
తల్లికిని నేడుగడయుచు దారకుండ, జననికిని బట్టి తనుతాపచందనంబు
గాన నా కిమ్ము సంతానదానలాభ, మాత్రితావనకృతదీక్ష యంబుజాక్ష.

— కృష్ణుఁడు సంతానమునకై కైలాసమునకేగుట —

క. అన విని నిజసతిఁ బలుకు, న్ననవిలుతుని గన్నతండ్రి నాశీకనిభా
నన నీకోరికితీవకు, నొనగూర్తు ఫలంబు వగవ కుల్లములోనన్. ౧౮౪

సీ. శూలిచేఁ జంద్రార్థమాళిచే వ్యోమనిచోళిచే ఫాలస్థకీలిచేత
రుద్రుచేఁ గరుణాసముద్రుచే భోగనిర్మిద్రుచే గుణగణాచ్ఛిద్రుచేత
భీముచే నిష్పప్త కాముచే నమ్రసుత్రాముచేఁ గరుణాభిరాముచేత
భర్గుచే హృతభూతసర్గుచే దత్తాపవర్గుచేఁ దనవసస్త్వర్గుచేత
శంభుచేత సుధాదృక్తరంభుచేత, శివునిచేత నిరంతరోత్సవునిచేత
వరము పే కాంచి సత్పుత్రవరు నుదంచి, తాత్కునేఁడెత్తు నీకోర్తులందియిత్తు.

వ. అని యాప్రాద్ద యద్దయాళుండు కైలాసశైలయాత్రోన్ముఖుం డై నిఖిలభువన
దీపాంకురాయమాన ప్రభాకాంతుం డగు గరు త్తంతుం దలంచిన నాశకుంత
పతి యాజాంబవతీకాంతుముందట నావిర్భవించుట యు. ౧౮౬

సీ. బంధురత్రోటివిభావిభవప్రౌఢి మిన్నేటి తెలిసీటిఁ గన్నుగీటఁ
గోటీరతటనిరాఘాటరత్నచ్ఛాయ లర్ధాంశుసంపర్త మభినయింప
నక్షీణవీక్షణాప్రత్యేపముల నభస్సీమ విదూరంపుభూమిఁ జేయఁ
బక్షాగ్రజాగ్రత్ప్రభాశ్రీలు దిగ్బాలికాంగవల్లులఁ బసుపార్పుచుండఁ
జండగతిచూపు నప్పక్షిమండలేంద్రు, నదిలోకైకభర్త నీలాద్రివోతె
నెల్లదిక్కుల నిజ తేజ మెక్కుచుండ, నెక్కై దైత్యారి యభిమతం బిచ్చఁ గోరి.

సీ. దిక్కురీంద్రములతో దివిఁ దేలుభర్తాది యన తెక్కుమొగుపుల ఘనములంట
శీఘ్రయానోద్వృత్తిఁ జెమటచిత్తడి దాల్చె ననఁ దారకములు మై నావరింప

నంటి ప్రాయని ప్రతాపతపోదయలక్ష్మి యన మేనిడాలు దిగ్వాప్తి గాఁగ
వెంటనే యెగసిన విబుధస్రవంతియో యన నాననజ్యోత్స్నయల్లికొనఁగఁ
జండతరవేగవిభ్రమాఖండలీల్ప, హాళి మించిన గరుడవాహనము మ్రోయ
భల్లుకేశ్వరనందినీవల్లభుండు, గదిసెఁ గైలాసనగము శంకరదిదృక్షు. ౧౮౮

—(కైలాసవిశేషములు)—

ఉ. సారెకుఁ గమ్మఁదెచ్చెరలు చల్లెడు మానసభర్తృపద్మకాం
తారభవాణురేణుసముదాయము క్రిందట రాలి పోల్చు నాఁ
డారజనీచరాధిపభుజాగ్రసముత్పతదద్రిరాజభా
రారభటీవిమర్దితమహంగదహేమరజచ్చటాకృతిక. ౧౮౯

మ. హరుఁ డాడంగఁ గరోటిటాత్తతకృతాహంకారము ల్పొంగ నూ
పురనాదంబులసావి గౌరి యెటయేఁ బో నీశ్వరానుజ్ఞచే
మరలింపం జను నెచ్చెలు ద్రివియ రామార్గంబు నాత్మాస్యరు
క్సరదిందూపలవీధులం జరణలాటొచ్చిహ్నము ల్లోఁపమి. ౧౯౦

సీ. అలయాలసవిహారమలయానిలాంకూరసలయాహతరసాలవలయితంబు
కాలాగురులతాళిలీలాగతకపాలిబాలాగణవిహారలాలితంబు
గంగావనాభంగభంగావళీతుంగశృంగాభినిర్భరాలింగితంబు
భృంగీతతోత్సేకసంగీతపరిపాకభంగీతరంగితప్రాంగణంబు
కటకతటపర్యటద్భోగికటకతనయ, కటసముత్తటదానశీకరసుగంధ
గంధవాహకిశోరసంఘాతముదిత, హరిదిభేంద్రకపోలాళి యచలమౌళి.

క. ఇల్లయ్యె నందుఁ గలువము, లిల్లయ్యె జగఁబులేలు నీశ్వరునకు నా
వెల్లనిగట్టులదొరమురు, వెల్ల నిరూపింప శక్యమే యెవ్వరికి. ౧౯౧

గీ. కేళివనమాళితటర్కునీజాలశంభు, మందిరధ్వజదండదంభమున శిఖరి
యభవశుద్ధాంతరక్షకుం డగుటనొక్కొ, కంచుకోష్ఠీషవేత్రసంగతి వహించు.

సీ. ప్లవమానపవమాననివహనిర్భరకంపితద్రుశాఖాపతత్ఫలమిషమున
భూరిసానుస్థానహారిహీరాంకూరగుచ్ఛాచ్ఛచాకచక్యచ్ఛలమున
నిస్తులవిస్తృతప్రస్తరోల్లంఘనారంభజర్జరర్కునీదంభకలన
గర్వభరాఖర్వశర్వవాహనధేనువరఘణాత్తృతిరవవ్యాజలబ్ధి
నిజగుహగేహకేన్నరీనిరతగీయ

మాననానాపదానసంధానములకు

మెచ్చి డెందంబులో వేళ్ల హెచ్చ నించు
నవ్వుఁ బుంకించుఁ గొనియాడు నగధరుండు.

౧౯౪

సీ. అభ్రంలిహంభంగ శుభ్రతరోత్తుంగశృంగవజ్రచుభాస్నితవికాస
మఖిలజగన్నందితాచారనారదవ్యాసాదిపరమసంయమినివాస
ముద్ధరణసముద్ధతోద్యోగనిర్వేగచకితమానసధృతచంద్రహాస
మతులగుహాగేహగతభేచరద్వయీరచితనానానిధరతివిలాస
మభిమతప్రాప్తిసంభమోద్ధతకిలాస, మాగమాంతచరిష్ణుకృతాధివాస
మైనకైలాసమునకు నాయతవిలాస, భాసి యై యేగియాపేనువాసుఁడందు.

వ. తపశ్చరణసముచితస్థలంబు సరయుచుండె నప్పుడు.

౧౯౫

శా. కుండీధారులు నిర్వికారులు తపఃకుక్షింభరు భ్రీగురు
ల్లిండాంకృతపాణిపద్మలు దయాదాక్షిణ్యసత్తుల్లహా
శ్చండాంశుప్రతిమాను లయ్యచలరాజస్థాను లేతెంచి త
త్పాండుప్రోద్భవవత్సలుం గనిరి బోధశ్రీఘను లున్మునుల్.

౧౯౬

—(కైలాసవాసు లగుమునులు కృష్ణు దర్శించుట)—

మ. దినకృద్బింబము డిగ్గు నాదిహరిరీతిం గశ్యపాపత్యనా
హనమున్ డిగ్గి యదుప్రవీరుఁడు శమాయజ్ఞైకచిత్తంబున
న్వినతింజేయఁగఁబోయినం గరముల న్వేయెత్తి దీనించి ర
య్యనవద్యోదయహృద్యమూర్తి శ్రుతిపద్యాసంప్రవర్తి హరిన్.

౧౯౭

సీ. కలశాంబునిధిలోలవలమానకల్లోలయతకేలి కేసేటియర్ఘ్యమిగి
సనకాదికస్వాంతజలజమధ్యనిశాంతపహరణకృతికి నేవిరులపూజ
యఖిలవేదవిదీశయజ్ఞపురోడాశహారికి నేఫలాహారరచన
పద్మసంభవముఖ్యభజనలీలాసౌఖ్యశాలికి నేయుపచారకృష్టి
సంతతోల్లాసి నిగమనిశ్వాసభాసి
నెట్టిసూక్తులచే నుతియించువార
మాదిమధ్యాంతరహిత మాకతిథి నైతి
వనుచుఁ బూజించి రచ్యుతు నాదిమునులు.

౧౯౮

శా. ఆపూజావిధు లెల్లఁ గైకొని ప్రసాదామోదమేదస్వి యై
యాపద్మోద్భవుతండ్రి వల్లు దరహాసాంకూరచంద్రాశప

శ్రీ ప్రాండిత్యము తద్విలోకకుముదశ్రేణీవికాసోదయా
టోపంబు బచరించుచుండ మృదుచాటుప్రశవాగైవ్యఖరిణ్.

౨౦౦

.శా. నీవారం బని యాదితత్త్వము మది నిత్యంబు భావించుచు
నీవారంబులు నీరము ల్బలదళానీకంబు లీకంబులున్
దైవాటం గొని మీరు సేయు తపము ల్తత్త్వ త్సలస్రాస్థులుం
గైవారంబులు సేయఁగాఁ దగునె యొకెలాసవాసంబునన్.

౨౦౧

.చ. అనవుడు వార లిట్లు లని రంబుజనాభునితోడ నోజనా
ర్థన వినవయ్య మాతప ముదాత్త ఫలాత్త మహత్త రస్తుతిం
గనుటకు వేఱ యున్నదె యొకానొక హేతువు తానకాంక్షింప
ర్థనమ నిదర్శనంబు జలజంబునకు ప్రవిరాకయుం బలెన్.

౨౦౨

.చ. ఉరమున నచ్చి లచ్చి గొలుపుండఁగఁ జక్ర మవక్రవైఖరిం
గరగత మై తగంగ నలగంగ పదాంగుళి నుబ్బ గల్బి వై
సరసిజసంభవాదిసురసంఘ మసంఖ్యము గొల్ప నుండియున్
హరునకు వింద వైతి తగు నాప్త బహుకృతి దొడ్డివారికిన్.

౨౦౩

.క. మాహృదయంబులఁ గలసివ, నీశ్మావయము మారుఁ దెలిసె విఖిలానివ నీ
యాహిత మువ్యాహతముగ, నీహితకల్పక మొసంగు నీశ్వరుఁడిచటన్.

౨౦౪

.సీ. ఘోరటి యాయుష్ప్రదుం డొటకునుసాక్షి దండితాంతకుఁడుమృకండుసూతి
భూతేశుఁ డపవర్గదాత యకొటకు గుఱి మన్యుదూరుం డుపమన్యుమూని
రుస్తుండు సంపత్తురుం డొటకును లక్ష్య మక్షీణధనవర్త యక్షభక్త
హరుఁడుసంతానదాయకుఁడొటకును గరియగు శిలామండుశిలాదాభిధేయుఁ
డాశ్రితాంబుజ హేళి చంద్లామూళి, శంకరుఁడు భక్తులకునుజ్ఞ మంకరుండు
శివుఁడు నీకిచ్చు నిష్టార్థసిద్ధి హేచ్చు, మేరురానందగుణాసాన్త్ర యాదవేంద్ర.

.మ. ఇట భానుండు తపంబు సేసె నిట దేవేంద్రుండు శ్రీ డాసె ము
న్నిటఁ జంతుండు ప్రసిద్ధి మించె నిట యజ్ఞేశుండు దీపించె నాఁ
డిట సప్తర్షులు హర్షముం గనిరి భూయిష్టైకనిష్ఠాధ్యులై

యిట నీవుం దప మాచరింపు భవదీ యేచ్ఛార్థ దేశంబునన్.

౨౦౫

.గీ. అని దినాధీశు దీవించి యరుగు కిరణ, పాయులును బోలెఁ బట్టి నీప్రణనాథు
డాసి కొనియాడి చనిరి కైలాసవాసు,లన్మహాత్ముండుఁదపమునకపుడుగడఁగె.

శా. పారావారవిహార హరివదనాబ్జా యబ్జరాగప్రభా
 గారశ్రీచరణానతార్తహృతభంగా శృంగభృద్భేదన
 నైవ్విరస్ఫారబలా బలాహితముఖస్వర్ధామకోటీరకో
 టీరారజ్యదభీతిదానపరిపాటీచాటు హస్తాంబుజా !

౨౦౮

క. కావేరీతరళతరం, గావళివలనూనపవనహతిపరిహృతల
 క్షీవక్షోరుహకనక, గ్రావాఘాతప్రయాస కల్పితహాసా.

౨౦౯

భుజంగప్రయాతము. శరత్పుండరీకాక్ష చక్రాయుధా ని
 ర్జరేంద్రోపలశ్యామ సంవర్తవహ్ని
 జ్వరాభీతలోకౌఘసంచారయోగ్యో
 దరాంతఃప్రదేశా సదా సుప్రకాశా.

౨౧౦

గద్యము. ఇది శ్రీమత్తిగుమల శ్రీనివాసాచార్యవర్యకరుణాపారంపర్య పాత్రా
 త్రేయగోత్రాపస్తంబసూత్రపవిత్ర సకలకళాభోజ రామరాజరంగప్పరాజప్ర
 ణీతం బైన సాంబోపాఖ్యానమునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సాంబోపాఖ్యానము.

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీమత్సప్తావరణ, గ్రామావృతరంగమందిరవిహార ముని
క్షేమంకరసంచారో, ద్వామా యాము క్తమాల్యదాస్తనహారా. ౧
- వ. దేవా ! భావికథాక్రమంబు నీదివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. ౨

— శ్రీకృష్ణుడు తపముచేయునపు డీశ్వరసాక్షాత్పారము. —

- సీ. అభిషేకసమయమాటరసి తీవలనుండి జోరునఁ బూఁదేనె సోన గురిసెఁ
గాషాయములు గట్టుకందువ పరికించి ప్రాకె సానుస్థలి రత్నరుచులు
భూతిఁ బూయఁగఁ బూనుపూనిక యారసి యలమె నేడాకుపొన్నలరజంబు
మానసబంధంబు మదిలోపల నెఱింగి సారంగచర్మమై జలద మమరె
సకలలోకేశునకు గిరిస్థావరములు
జంగమంబులుఁ దగుసేవ సలుపఁదొడఁగె
హరుఁ గృతార్థునిఁజేయఁ బుత్రాభిలాష
దంభమున శార్ఙ్గ మునివృత్తి దాల్చునపుడు. 3

- మ. కనుమోడ్పఁ జగమంధకార భయలగ్నంబొనన న్నేర కా
సనబంధంబున వృద్ధకచ్ఛపము నిస్త్రాణం బగు న్నాక భో
జనదూరస్థితి గర్భగాఖిలజగజ్జాలంబు శోషించు నో
యన కాత్తోద్భవకాంక్షఁ జేసెఁ దప మబ్జాతుం దురుతాంతితోక. ౪

- సీ. వాలఖిల్యద్విజావలిఁ గూడి ఖిద్యోతకీటంబునాఁ దీవ్రకిరణుఁ దుండె
భూచ్ఛాయమైనిండఁబొదివినయాదికూర్తమువోలెఁగసుగందెఁగుముదహితుఁడు
జగములు మూర్ఛిల్ల జగదసువులు గానఁ గదలనిగతి వాయుగతులుగుదిసెఁ
గురులచిక్తెడలించి హరుఁ డోసరించిన వాడుఁబూవులు వోలె వ్రాలెఁదార
లఖిలదిక్కులు భూమ్రంబు లయ్యె దిగిభ, గండమండలసంగిభృంగప్ర కాండ
గరుదుదంచితకాళిమాక్రాంతిఁ బోలె, శ్రీమనోభర్త తప మాచరింప నంత.

- ఉ. బాలశశాంకశేఖయును బన్నగహారము గాత్రలగ్నకా
 లీలలితాంగరాగము దలిర్పంగఁ గ్రొన్నన తీవచుట్టు పూ
 దూళియుఁ గల్లు కల్పకమఁతో నెనవచ్చు నసంగ గట్టిరా
 చూలిమగండు ప్రేలదొరచూలికి సన్నిధి యయ్యె నెయ్యఁజే. ౬
- చ. ఘనతరశృంగకంబు గళకంబళకంద మదారపాదశో
 భనమును జంద్రసాంద్రరుచిభాసియు నై తనకొండఁ బోలి యం
 జనఘనగర్జలం జెవుల్లుశబ్దము దాల్పనలంతి యైనవా
 హనముఁ దటాలునం డిగియె సంజయుఁ దాను ప్రియంబు సంధిలన్. ౭
- శా. వాత్యాపారణభూషణుండు గదిసె న్వందారుమందారముం
 బ్రత్యుత్థాన మొనర్చె ఘోషమహిళారాగాంకురావాలము
 న్నత్యాచార మొనర్పఁ బూన గిరిజానాథుం డహో చాటునం
 చత్యంతప్రమదంబునం బొదివె బాహుమధ్యవీధిన్ హరిన్. ౮
- సీ. కౌస్తుభచ్ఛాయయుఁ గంతంబుకప్పును గైరికాంబుదనమాత్రాంతిఁ బెనుపఁ
 గనకాంబరంబును గరటిచర్మముఁ దృణజ్యోతిర్వనావృతిస్ఫూర్తిఁ బొదువ
 వైజయంతియు భోగిరాజహారము హరితాశసానువు ఘోరస్థలముగాఁగ
 నెమ్మోము తేటయు నిటలాక్షిదీప్తియు నలగొనుచంద్రార్థవలయములుగఁ
 జేసి లీలకై నీలకైలాసయుగము, గూడియుండినవైవడి పోడుగూడి
 యుల్లసిల్లిరి రుక్మిణీవల్లభుఁడును, వసుమతీధరనందినీవల్లభుండు. ౯
- ఉ. కిన్నరసిద్ధసాధ్యవసుభేచరచారణ రుద్రయక్షరా
 ట్పన్నగపుంగవుల్ ప్రమదబంధురులై చనుదెంచి కల్పకో
 త్పన్ననవీనపుష్పములు పైపయిఁ జల్లుచు సన్నుతించి రా
 పన్నశరణ్యుల నివబుధపాలనగణ్యుల నవ్వరణ్యులన్. ౧౦
- స్ర గ్ధర. రంభాదిస్వర్లకాంతాప్రకటనటనసంరంభగంభీరపీల
 దంభప్రాథుల్ దలిర్చెన్ దశదిశలు సుధాంధస్వనద్వాద్యహృద్యా
 స్తంభప్రస్ఫూర్తి మ్రోసె న్నకలభువనము ల్నివ్వుదగ్గీ లఁ దేరన్
 జంభామిత్రారివైశ్వరు లచట మిథస్సంగతిం జెంగలింపన్. ౧౧
- సీ. వారణవల్లభావనసముత్సాహాయ వారణదైత్యనివారణాయ
 గోరాజభంజనోదారప్రతాపాయ గోరాజవినతసుగుణగణాయ
 భోగీంద్రశోషణాద్భుతపదన్యాసాయ భోగీంద్రమణిమయభూషణాయ
 పర్వతోద్ధరణనిర్భరబలోత్తంసాయ పర్వతావాసవైభవపరాయ

యూద్ధ వేంద్రాయ పారిషదాధిపాయ, బృహమామాయ తారకాపతిధరాయ
నమః యటంచునచంచల ప్రమదగరిమఁ, బాగడిరజముఖుల ద్వేవయుగముఁ జేరి.

క. బిసరుహపత్రాక్షు మను, భిసరుహరిపుధరుఁడు నపును బిసరుహరాగో
ల్లసితమహా వేదికపై, వసియించిరి సురలు రెండువంకలఁ గొలువన్. ౧౩

మ. అమృతస్యందము కందళింప దరహాసాంకూరము ల్లోచనా
గ్రములం దాండవమాడఁ జంద్రధరుఁ డాకంజాక్షు నీక్షించి యో
కమలాత్మ! పరుణీతి నీవు వ్రతదీక్షన్ రూక్షచర్యాసము
ద్యమముం జూపుదువయ్య యెయ్యెడ సుహృద్భావంబె యీచందముల్.

సీ. ఆభీరభీరుమధ్యాక్షీణవక్షోజకుంభకాశ్లేరకరంభితంబు
రాధామనోభవారాధనాస్పదదృగ్మౌమచంద్రాశపక్షాభితంబు
రుక్మిణీభుజలతార్కుసమోద్దామదామవేష్టనసముద్భాసితంబు
కుబ్జామనోజ్ఞహస్తాబ్జాతనిన్య సకస్తూరికాగంధ గంధిలంబు
నిరుపమాగణ్యలావణ్యనిర్విరోధ, దివ్యసుషమాప్రవాహదేదీప్యమాన
మైననెమ్మేచు నలయితురయ్య నీకు, నందరాని యభీప్సితం బెందుఁ గలదు.

క. లోకంబుల నిజకరుణా, లోకంబుల మనుచునట్టి లోకేశునకు
న్నీ కీప్సితంబు నొసఁగఁగ, నా కీపెద్దటిక మిచ్చినాఁడవ కృష్ణా. ౧౬

క. నీవన నేనన నేక, గ్రీవమ నీచూనసంబుకీ లెఱిగితి ల
క్షీవల్లభ సంతానఫలావాప్తిగుణించి నచ్చి తస్మద్గిరికిన్. ౧౭

క. పుత్రుఁడ నై యునియించెద, గోత్రసముద్ధరణకరణగుణశౌర్య తటి
ద్వాత్రి యగుధల్లుకేశ్వర, పుత్రికి భవదీప్సితంబు పూర్తి వహింపన్. ౧౮

మ. అన నంతం జనుదెంచెఁ జంద్రసుషమాహంకారశంకావహా
నననిర్యద్ధరహాసచంద్రికలతో హస్తీంద్రయానంబుతో
ననుకంపాభరభాసమాననయనాబ్జాభిందదర్పంబుతోఁ
గనుసన్నం బనిసేయు నచ్చరలతో గౌరీమహాదేవియున్. ౧౯

క. చనుదెంచి యార్య వలుకుం, గనదంచితగుణవిశాలుఁ గరుణాల్లోలున్
జనతాజనితాపవిమో, చనతాత్పర్యప్రవీణ శాశితబాణున్. ౨౦

సీ. నీపదాబ్జమరందనిష్యందమునఁ గాదె సగరులు దివి కేగుజాడఁ గనుట
నీనాభిజనియించు నిసువుచేబడిఁగాదె భువనప్రచారంబు పొంకపడుట

నీయురఃస్థలి నున్న నెలఁతుకకృపఁ గాదె విశ్వంబు సరి విట్టవీఁగి మునుట
 నీలోచనంబులఁజాలు వర్చుటఁగాదె యీయహోరాత్రంబు లేరుపడుట
 నీదునిశ్వాసములఁ గాదె నిఖిలనిగమ,నర్తనము లచ్చుకట్టిన వఱలనునికి
 నిన్నుఁ గొనియాడ నెవ్వరు నేర్చువారు,దళితదంభవికార యాదనకుమార.
 స్రగ్ధర. ప్రభుమంత్రోత్సాహ శక్తిప్రభుతకు నిరనై భాగ్యసౌభాగ్యయోగ్య
 ప్రభలం జెన్నొంది పద్మోద్భవముఖఃఖిలప్రౌఢ వాగ్గీతరీక్ష
 శుభలీలా గాంచి తేజస్ఫురణ దిగళిదృక్పూళికాహేనుభూషా
 విభవప్రాధిం జెలంగ న్వలయు మనని నోవిశ్వగోకెకనాథా. ౨౨

గీ. అంత నయ్యంబికాకాంతుఁ డఖిలనాథుఁ
 జూచి యోయయ్య తప మొనర్చుటకతాన
 నింత బడలితి మాయింటి కేగుదెచ్చు
 శ్రాంతి డిగఁ గొన్నినాళ్లు వసింతుగాని. ౨౩

వ. అనిన నప్పుడు. ౨౪

సీ. జిహ్వాలోకమువోలెఁ జిత్రలేఖాధ్యంబు ఖగమువోలె ననంతగమనశాలి
 పద్మాకరమువోలెఁ బద్మరాగమనోజ్ఞ మలద శాస్త్ర్యుఁడవోలె నక్షలలిత
 మహారాదియునుబోలె హంససంసారంబు పద్మజాగమువోలె బహుముఖంబు
 కృష్ణవర్ణయుఁ బోలెఁ గీలోల్లసన్మూర్తి యశలంబువోలె హిమాన్వితంబు
 సతతసుమనఃపరంపరాశయత సజ్జ, నుండువోలె ననర్ఘ్యమై ఖండపరశు
 నాజ్ఞ నేతెంచె న్నొక్కమహావిమాన, మానతారాతి యెన పద్మాక్షుకడకు.

క. నాంబుండు వృషము న్నెక్తె సి, తాంబుజనాభుండు విమాన మధిరోహించె
 బంబి నలుగడల దివిజక,దంబాబులు గొలువ నలునశనయుఁడు పొగడక.

క. జగదధినాయకయుగళీ,ధగధగితశరీరకాంతి ధారాంకూర
 స్థగిత మగుమిన్ను కల్వలఁ, దొగలం జిగిమిగులుకొలనితో సరివచ్చెక.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మధుమధనమన్తధమధనులు గగనఘంటాపథంబునం జని
 రప్పుడు. ౨౫

గీ. విద్యుదాహతములువోలె వివిధవిబుధ
 కులము చూడులు మిఱుమిట్లుగొలుపఁజాలి
 తఱుకు దీపించు రత్నకందళకలాప
 కిరణకులములు దిక్కులఁ గ్రేళ్ళుదాఁచె. ౨౬

- గీ. తన్నహాభారవృత్తికి దందశూక, లోకనాథుండు ముక్తనిర్మోకుఁ డగుచు
బహుశరీరంబు లెత్తినరహి దుకూల, వేష్టి తేందూపలస్తంభవితతి దనరు.
- క. అల మింటఁ దిరుగువేలుపు, వెలఁదుల ప్రతిబింబపంక్తి విధమున నిందూ
పలశకలరచితకుడ్య, స్థలవీధులయందుఁ జిత్రతరుణులు వెలయున్. 30
- క. అరవిందహితుల నందఱ, నరవిందభవుండుచేసి యవశిష్టమహా
పరమాణుచయము డాచిన, కరణిన్ బహురత్న దీపకళికలు బెళుకున్. 31
- గీ. ధవళ నేత్రవితానసుధాకరాంక, పంక కాళిమ వశోనూకు భానులతిక
లనఁగ దేనియతోఁగూడ నళులుశాఱు, చారుతరపుష్పమాలికల్తోరమగును.
- వ. అఖండ ప్రభానుండలమండితం బై వెండియు భాగ్యవంతు నిశాంతంబు నుం
బోలె నవిచ్చిన్నవంతానకాంతంబును, స్త్రోతవికవిత్యంబునుంబోలెఁ దతబ
హుశధ్వనిపనితంబును సిద్ధావధసేనకు శరీరంబునుం బోలె ముక్తామయంబు
ను సుధాశర్క యుంబోలె వివిధసుమనోమనోహరంబును వీణాకల్పనంబునుం
బోలె ఘటిత ప్రవాళంబును వాలఖిల్యవలయంబునుంబోలె నరుణకిరణగ్రస
నరసికంబును శశిబింబంబునుంబోలె సుధామధురంబును, నినతాక్షర్భంబు
నుంబోలె విభవస్థలంబును సిద్ధసారస్వతంబునుంబోలె వివిధవర్ణోద్గీర్ణంబును
బసిండి బేహారంబునుంబోలెఁ దులాలాలితంబు ను నై ప్రమదమదనవిజృం
భమాణయకావనోద్దామ భామినీకు చళితకుంభకుంభ సంభూత ప్రభాజటిలజటి
లంబును సకలకలకంఠ కాకలీకోలావాలహరిత సహకార ప్రముఖతరూద్యాన
పద్యాహృద్యంబును గంధర్వగంధేభగామినీగాంధర్వసౌగంధ్యబంధురంబు
ను నగున్మోక్ష కీడాభవనంబున నా తిభువనజన్మభవనంబు నునిచి ప్రమథపతి
నిజనికేతనంబునకుం జనియె నంతస్తక్తడ నమ్మురాంతకుండు. 32
- సీ. ఏదిక్కుఁ జూచిన మేదురామోదసంపాదితకల్పకాచ్ఛాదనంబు
లేవంకఁ జూచిన హిమవాలుకారజఃకస్తూరికాసల్పకల్పితంబు
లెచ్చోటఁ జూచిన నిందుబింబాననాకమనీయనృత్యరంగస్థలంబు
లేపట్టు చూచిన హేమాబ్జకహారకుముదగుంభిత సరస్వముదయములు
గలిగి యుత్తుంభశంఖమర్దలవిరావ, కవచితా శేషకకుబ త మవుచు నలరు
కేలిభవనంబు భక్తుల నేలుసురభి, చూచి తేలెఁ బ్రహర్షాబ్ధివీచిఘటల. 33
- మ. సరసాన్నంబులు దివ్యశాటికలు భూషాపేటిక ల్వీటికో
త్తరము ల్పారసుగంధవస్తువులు శీతక్షోణిభృత్పుత్రి యా

- దరమొప్పం బరిచారికావితతిచేతం బంపె శంపామనో
హరదివ్యాంబరధారికిం గలుషవిద్యాహారికి శౌరికి. 31
- క. హారికిఁ బరిచర్యయొసఁగం, బరమేశుఁడ వనిచెఁ జతురభాషాచణలం
బరిచితమస్తథరణలం, దరుణులఁ జంచత్తపోలతలదర్పణలన్. 32
- మ. చరణాంభోరుహనూపురధ్వను లుదంచస్తస్తథజ్యాలతా
సరసారావముగాఁగ రత్నమయభూషాదీధితు ల్గ్రాసా
గరవేలానవవిద్రుమద్రుమలతాకందాకృతుల్లా రమే
శ్వరు సేవించిరి రుద్రకన్యకలు భావద్రావకప్రక్రియన్. 33
- సీ. అసమానతారక లఁట వారికనుతీరు శ్రేవణసంశ్లేషంబు దపులు టరుదె
యభినవవిటపంబు లఁట వారిబాహువు లగ్రహల్లవరాజ నలము టరుదె
యలరాజబింబంబు లఁట వారివదనము ల్పద్మాహితప్రోథఁ బరఁగు టరుదె
యలకాభిరామంబు లఁట వారికొప్పులు నీలకంఠ పీఠి నెఱపు టరుదె
కొండలఁటవారివక్షోజకోరకములు, కూటములయందుఁబ్రోద్దిగ్గకొనుటయరుదె
యనఁగవిలసిల్లురుద్రకన్యలుమురారి, యిచ్చకెంతయు గిలిగింతఁదెచ్చిగవుడు.
- శా. ఆకన్యాతిలకంబులు నృతహస్తానంగరమ్యాంగరే
ఖాకాంతం బగు నష్టురాంతకుని యాకారంబు వీక్షించి స్వే
దాకీర్ణాంగలుఁ గంపమానకుచకుంభాభోగలు నోభిగదీ
క్షాకాంక్షావలమానమానసలునై కన్పట్టి రప్పట్టనన్. 34
- చ. హరి పదియాఱువేలజలజాక్షుల నక్షతరాగసాగర
స్ఫురణఁ గరేణుల స్థజము చొప్పునఁ దేల్చె నటంచు నాత్త న
బ్బురపడనేల నాగపతిభూషణకన్యలఁ గోటిసంఖ్యల
స్తరులుకొనంగఁజేసె సుషమావిషమాస్త్ర కృపాణధారలన్. 35
- క. చామరముఁదెచ్చి యందొక, కోమలి మెయిమఱచియంచఁగొమ్మని యిచ్చెం
దామరసాక్షునిచేతికిఁ, గామిను లందఱును జూచి కవకవనవ్వన్. 36
- మ. అలగ్నోవర్ధన మెత్తినాఁడ నని గర్వాటోపముం జెందఁగా
ఖల దీకొండొకకొండ లెత్తు నిను సత్త్వస్ఫూర్తిమన్యురీగాఁ
బలుమాఱు న్నుతీయింతు నంచు నొకశంపాగాత్రి వక్షోరుహం
చలము ల్రాయఁగఁ గాఁగిలింఁచి హరివక్షః పీఠి సాపేక్షతన్. 37

గీ. ప్రసవదామకమునఁ బలుమాటు హయవక్త్రముయైన శౌరినోర్తు సెలసి
మదనకేళిగతుల మర్తంబు లెఱుంగంగ, సాటుకోలఁ బట్టు సానివోలె. ౪౪

చ. కలశజుఁ డట్లు చేసె నన్యు గన్నపయోనిధిఁ దొల్లినీవుఁ ద
త్తలశసఖంబ వాదు వని గాఢగతిం బగ నీఁగఁ బూని చు
క్తలగమికాఁడు పంచిన యొకానొక రాజకుమారుమేర ను
జ్వలనఖరేఖ యొప్పె నొకచామకుచంబున శార్ఙ్గినించినన్. ౪౫

క. వదనశ్రీగృహదేహళిఁ, బాదివినరక్తాక్షతములపొలుపు వహించెన్
యదునాథుఁ డునుప నందొక, మది రేక్షణపెదవి రదనమణిచిహ్నంబుల్.

మ. సరసస్వేదకణార్ద్రదేహ యగుచు స్సంతోష ముప్పొంగ శ్రీ

హరి నాలింగన మాచరించె నొకహేమాకార యేతెంచి యం

గరుచివ్యాపృతఁ దత్తనూగ్ధతవిభాకాళిండి యచ్చద్దప
ద్ధరజఃశ్రీఁ గనఁ జెంద నుత్పలలతానూధుర్యధుర్యస్థితిన్. ౪౬

మ. స్తరకీర్తిచ్చట తా తుషారకణికాసారోద్గతు ల్లాముకో
త్తరహృజ్జాలకకూలవాతములుగాఁ దర్పించు హేమంతవా
సరవేళ న్నవయాపనోద్ధితసరోజాతావలోకాపయో
ధరపాతీపరిరంభగుంభములు మోదం బిచ్చె దైత్యారికిన్. ౪౭

శా. చేతోజాతమదద్విపాధిపశిరస్సిందూరపాతంబు ల

జ్ఞాతాస్యామధురంజితాక్షియుగళీచంచత్ప్రభాభానురు

గ్జాతంబు ల్చులిదీర్ప గంధిలధనుర్జన్యైకవనోన్మతిన్

సీతుంగందువఁ గ్రీడనల్పు వినమజ్జిష్టుండు కృష్ణుం డొగిన్. ౪౮

మ. జగము ల్క్రాఁడు భుజాబలచ్చలనచే సాధింపనూహించు న

య్యగురుంగైదుపురాచవాని కిరవాహేలాగతిశ్రేణి తేఁ

బాగుంబ్రాయపుఁ బువ్వఁదోట ననయంబుం గ్రీడ గావించెఁ బ

న్నగతల్పుండు వసంతవేళల నితాంతప్రీతిచేతస్థుఁడై. ౪౯

మ. స్తరభూపాలక కేలిదీర్ఘి కలయోజ న్వేణికాశైవలో

త్తరవత్సోరుహచక్రహస్తబిసదృక్పద్ధంబులం బొల్పు న

య్యరవిందాక్షుల కాంతిపూరములయం దశ్రాంతసంతోషపుం

దెరలం దేలె నిదాఘకాలమున దైతేయారి హరిస్థితిన్. ౫౦

చ. గురుకుచ శాతకుంభమయకుంభ దరస్థితచంద్రికాసుధా
భర చికురాగ్రధూపలవపంక్తి విలోచనజాలజాలక
స్థిరత రతీశుమేడ లనఁ జెన్నునహించిన రుద్రకన్యలం
బరిపరిలాగుల స్రతులఁ బజ్జకుఁ దెచ్చె ధృతారి తొల్లరిక.

గీ॥

మ మది నెయ్యంపుఁదగు ల్పయోధరరమామాధుర్యముం గల్గి య
మ్మదనామోధన కామధేనువులన స్తత్తిలు నత్తన్వలన్
యదునాథుండు గరంగఁజేసె నధరన్యంచత్సుధావారి శా
రదవేళం దమివోనఁ గ్రోలి రతినామ్రాజ్యైకపూజ్యోన్నతిన్.

గీ॥

క. ఇటువలెఁ బద్మదళాక్షుఁడు, నిటలాక్షుఁడు దనకునొసఁగు నెలఁతల హేలా
నటనఁ గరఁగించె రాగో, త్తటమతి నొకయేఁడు సురతకాతూహలి యె.

— కృష్ణుని కడకు నారదముని వచ్చుట —

చ. జడముడి కెంపుఁ గృష్ణమృగచర్మము నల్పు విభాతి కాంతియున్
జడరుహసంభవాచ్యుతనిశాకర శేఖరు యత్తతేజ మి
ల్లడయిడి రాపుఁ డొనని తదాకృతియం దననొప్పునారదుం
డుడుపథవీధి డిగ్గి ప్రియమూనఁగ వచ్చె ముకుందునింటికిన్.

గీ॥

ఉ. వచ్చిన యమ్మహాత్ముఁ గని వారిజనాభుఁడు మ్రొక్కి యర్చనం
బిచ్చి మహామునీంద్ర శుభ మే యని కాంచనపీఠినుంచి వై
యచ్చరకార్యనిర్వహణ మన్వహముం బనిగాఁ జరించు నీ
వచ్చుట భాగ్యసంపదలు వచ్చుట నావుడు నాతపస్వియున్.

గీ॥

సీ. జలజసంభవురాణి చరియించుపథమున బలియించుసాపానకంక్తి యనఁగ
గానసుధావృష్టికల్పక నమ్మిఁదఁ గానంగవచ్చు నాగడప లనఁగ
రాగలక్ష్మీమందిరప్రాంగణంబునఁ గీలించు తోరణశ్రీ లనంగ
సరసస్వరస్థానజలధిలో నుదయించు సమధికాభంగభంగము లనంగ
మించురత్నమయంబులొ మెట్లచేత, రహివహించినతనదైనమహాతిఁ(బూని)
పొడెనొకకొంతవడి మానిభర్త దైత్య, హర్త సంతోషవార్ధి నోలాడుచుండ.

క. హరిమనసుఁ గరఁచి మునికే, సరి యిట్లను దేవదేవ సాఖ్యుఁడు గర్వో
ద్ధురుఁడై సవిమానంబుగఁ, గర ముద్ధతి విడిసె ద్వారకాపురిమీఁదన్.
మ. అమ్మాయావిచేత యాదవనికాయం బపాయంబుం బొందకమున్న వేంచేయు
మనవుడుఁ గాంచనాంబరుండు పంచవదనుచేత ననిపించుకొని ప్రతిప్ర
యాణోన్ముఖుం డై వైనతేయుం దలంచుటయు.

గీ॥

. . — కృష్ణుఁడు ద్వారకకు మరలి వచ్చుట —

సీ. ఊరమెట్టి నెల పులుక వ్రసిన నేలలోని భోగింద్రునిమేను వడఁక
తెక్తలు జాలింప తివ్వనునుడవడి దిక్కు లన్నియు నొక్కదిక్కు గాఁగ
నీక్షణోగ్రప్రభ యెసఁగఁ జంద్రజ్యోతి మ్రాల దీవియపంజఁ బోలి న్రాల
నెఱవీఁక మై మెడ నిక్కించుటయును బ్రహ్మాండంబు పైచిప్ప యతుకు విప్ప
నురక మిన్నేటి నీరెల్లఁ గఱకుటూర్పు, వడిని సుడివడి పిండలివండు గాఁగ
గరుడుఁడే తెంచుటయురమా కాంతుఁడెక్కె, విజయలక్ష్మీ సనాధునా విహగనాధు

మ. గరుడస్తంభము మీఁద మేరుపువయిం గాలా భమోనాఁగ ని

ర్భరవేగంబున నేగుదెంచి నగరస్రాకారసంగోధిభీ

కరసాల్వక్షి తిపాలసైనికులఁ జక్రబాహులకీలానలాం

తరతూలాకృతి చేసె ద్వారవతి కుత్సాహంబు పుట్టించుచున్.

౬౦

గీ. క్రొత్తమోదుగుఁబూవుల యొత్తరంబు

తోడిచైత్రంబు వలిసింపఁ దుళుకరించు

నుపననము వోలె ద్వారక యుగ్రరిపుల

యాఁక చక్రాయుధుఁడు మాన్ప నరుదు వొదలె.

౬౧

సీ. ఘోష యోషాకు చకుట్టలుంబులమీఁదఁ జంద్ర రేఖలు నిల్పుజాతనము

రుక్మిణీసీమంతరు విరసిందూర రేఖాపూత్రకము దిద్దు కొశలంబు

జాంబవతీసుర్నజలకణంబులు వోవ మీటంగ నేర్చిన పాటవంబు

రుద్రకన్యకలకురు బ్లవి చిక్కుచాపుటఁ దోచురసికత్వపోషణాబు

గలుగు వాలారుఁగొనగోరు కలువరేకు

మొనల మై దువ్వె ప్రియమాణి నూదమొనర్చి

పోయి రన్నని యనిచె నంభోజనేత్రుఁ

డండజాధీశు దీప్రదాహప్రకాశు.

౬౩

క. హరుఁ డిచ్చువరముతోడఁ, బురపంగోధిద్విషన్నపులఁ గడపి యనిం

బారసినవిజయముతోడఁ, హరి యతఃపురము సొచ్చెనఖిలనుతుండె.

క. బలభద్రసాత్యకిప్రముఖుల నలరఁగఁజేసి నందగోపతనయుఁ డె

డల చాడినసస్యములకు, నెలమి యొసఁగు మేఘమునకు నెనఁదెఱగియెకో.

క. పితృగతిగను నాలస్యము, శతకల్పసమాన మయ్యెఁ జక్రాంకునకు

ద్ధతి జాంబవతీదర్శన, రతికౌతూహలము మనసు రాయిడిపలుపన్.

౬౬

క. అంతఃపురాంతరస్థిత, కాంతాగృహములకుఁ జనక కనుగా తుఁడుచా
క్లాంతాసుతుసుతగృహమున, కెంతయుఁదనుకమునఁజనియెనివివోకూర్తుల్.

చ. చని తనపోయినచ్చినప్రకారము సర్వముఁ దెల్పి జాంబవ
త్తనయ మనఃప్రసాదసహితంబుగఁ జేయు నవోపచారముల్
మనసు గరంగఁజేయ నొకమాసము తద్భవనంబునంద ని
త్యై నఘవిరోధి యత్తుణి చేసినపుణ్య మగణ్య మయ్యెడన్.

౬౮

—| జాంబవతి గర్భోత్పత్తి |—

చ. కమలదళాయతాక్షుకృప గర్భముదాల్చిన భల్లుకేంద్రపు
త్రి మిగులు స్వాతితువ్వర గరిష్ఠమణిన్ ధరియించు శుక్తిచం
దమునఁ దదుద్భవుండు గుణధన్యుఁడుఁ జంద్రసమానకాంతిని
భ్రముఁడు వధూమచాభరణభావభవుండును గాకయుండునే.

౬౯

క. హరితేజము నిజగర్భాంతరమున ధరియించి యొప్పెఁ దాటంకిని భా
స్మరగర్భిణి యగుసంధ్యా, తరుణియునుబోలె నధికతరరాగమునన్. ౭౦

మ. అయభాపూర్వవపుర్విలాసము స్వభాషాదానవై రాగ్యవి

ర్ణయసంక్రాంతమనస్త ముక్తితనిజప్రాణేశసంసర్గ మ
క్షియుగీసంష్లవనోపదేశము శ్రమక్తిన్నాంఘ్రివిన్యాస మ

వ్యయనిద్రాసుఖలోల మిందుమాఖి గర్భాధాన మొప్పుం గడున్. ౭౧

గీ. మధురసము గ్రోలి తేలెడు మధుకరములు

గలుగు వెలిదన్ని విరిపోలఁ జెలవ మొగము

వెలయఁ బారిష్లవాక్షి తారలఁ దలిరై

యాడ వేంద్రమరాల మాన్యున మొంద.

౭౨

క. సీమంతవిరహితం బగు, సీమంతిని కచభరంబు చెలువగు మర్యా

దామార్గోల్లంఘనపర, మై ముఖశశిఁ బొదుపు తిమిర మన నురుతరమై. ౭౩

గీ. అబ్ధినుదయించుశశిమేననంటిపిదపఁ, దనువుతడియాటరాలుముత్యాలునోలె
హంసగామినివదనంబునందునుండి, యురకపలుమాటుఁజిన్నచిట్టిములువెడలు

గీ. జెప్పరం బైనతనదు కారిన్యధనము

వోవఁగల దని తర్కింపఁ బొడముచింత

మొగము గందెనొ యకఁ గుచయుగము సతికిఁ

జూచుకాక్రాంతనీలిమ సొబగునొందె.

౭౪

- క. కొండ్లలు కల దనఁగా మఱి, కొందలు లేదనఁగ నున్నకోమలిమధ్యం
బందఱకుఁ గలుగుటే తెలి, పెం దానవ మెడలి గర్భబృంహితమగుచున్. ౭౬
- గీ. అతివబింబారుణాధర మ్మానువేశ, మందభావంబె చూపు ముకుందుఁ డలర
జడిమ గావించుటకుఁదాన చాలుఁగాదె, బింబికాఫలలాలసస్పృహజనులకు.
- గీ. దరవికచప్తవదన మృతాన్ని బుభుక్ష, యసురవైరికి నానందమొసఁగఁజాలె
గ్రస్తనీలాభపటలశరత్తు కరణి, జిట్టుము లకాలపుష్పవిజృంభణముగ. ౭౮
- క. సొమ్ములు విరళముగా నా, కొమ్మప్రకాశించెఁ దెలుపుఁగొలుపుమొగముతో
నెమ్మలఁ గారా కెడలుచుఁ, గమ్మవిరులగుత్తి గలుగుగహనరమక్రియన్. ౭౯
- శా. ఏకాంతం బగువేశ వచ్చి సతిమో మీక్షించి మృతాసుగం
ధాకీర్ణం బగు మోవి యాని మురదైత్యారాతి మోదించు న
మ్మాకందస్రస్థాపల్లవాబుఁ గడఁ బ్రేమం జంచునం జేచ్చి యు
ల్లోకానందముఁ బొందు కోకిలమునల్లుప్రక్రియం జూపుచున్. ౮౦
- ఉ. ఐదుగ్రహంబు లుచ్చగములై విలసిల్లెడుపుణ్యవేశ శా
తోదరి గాంచెఁ బుత్రకు సముజ్జ్వలలక్షణలక్షితాంగు న
వైదలి దీపయుక్తదశ భానుమదగ్రి నుదిక్కు నిర్భరా
మోదవిశాలజాలకసముజ్జ్వలమంజరి యయ్యె నయ్యెడన్. ౮౧
- సీ. ప్రతివేశినీసమర్పితతపోయహరిద్రపంకకషాయము దితంబు
మహిషీవిషాః, కోమలధూపమాలికాలింగితాఖిలకకుష్పాంగణంబు
నవనవనింబపల్లవగుచ్ఛకవచితద్వారబంధోపరదారుకంబు
మోహంధహరిముహుర్ముహురంఘ్రఘట్టితవిస్త్రమదేహాభీభద్రతరము
మంత్ర విత్పురంధ్రమణిగుంభితంబునై, కమలవదనసూతికాగృహంబు
నలువఁగన్న నాఁటినలినాక్షుప్తాకిలి, వోలె నిత్యలక్ష్మీఁ జాలనెఱసె. ౮౨
- ఉ. సూనుఁడుపుట్టినం బ్రమదశోభనచంద్రనవోదయంబున
న్దానసవార్ధి యిబ్బువధుమర్దనుఁ డాగమతత్త్వదర్శన
జ్ఞానధురీణులైన ద్విజసత్రములం బిరపించి యిచ్చె గో
దానసువర్ణదానమహి*దానముఖాఖిలపుణ్యదానముల్. ౮౩
- గీ. జలద ముదయింప నాపోవఁ జాతకములు
తుములధారాముఖాంబుబిందువులుగ్రోలి

యలరుక్మియఁ గృష్ణునకుఁ బుత్రుఁ డవతరింప
భూరిఁ దసిసిరి భువిఁ గల్గుభూమిసురులు.

౨౪

- సీ. ఊష్ణగమారంభయోగంబుననపోతె నినమండలము మెఱుఁగెక్కి యలరె
మహిచక్రమంతయు మలయాచలంబయ్యెదనుపుగాడుపులువాసనలుచల్ల
భసితనిఘృష్టదర్పణబింబములకాంతి నాలింగనముచేసె నఖిలదిశలుఁ
గుడివంకసుడివీకఁ గొదమకీలలు శర్వ నాజ్యమానియుఁ బోలెనగ్నులడరఁ
బట్టులేదని గగనంబుఁ బోసి వచ్చు, చుక్కగిమి యనఁ గ్రోవ్విరిపోన గురిసె
సర్వలక్షణపరిపూర్ణచారుమూర్తి, పట్టి జాంబవతికిని జూపట్టినపుడు. ౨౫
గీ. నలువస్త్రజలనీనునాఁటిసందడి వోలె, ద్వారకాపురమున బోరుకలఁగ
సురలు సిద్ధమునులు ధరణిదేవతలును, బాలుఁజూచువేడ్చె నోలిఁబొదువ.

—(సాంబకుమారుని బాల్యము)—

- గీ. పురుడుచన్నపిదపఁ బురుషోత్తముఁడుసాంబుఁ, డనెడుపేరొసంగ నాత్మజానకు
నిద్ధరత్నమునకు నిది యిట్టి దని జాతి, యేర్పరించు నేరు పెసకమెసఁగ. ౨౬
సీ. చిలుకునూనియలఁ జిమ్మిలిమిద్దయునుబోలె సతతజైలార్ద్రమస్తకము దనర
జలుగువెన్నెలఁగ్రోలు తెలితొగవిఁవోలె నుగ్గానుముఖపద్ధ ముజ్జ్వలముగఁ
గాంతిపూరమునిండు కమలారియునుబోలెఁ గాలుఁగేలల్లార్చుగాత్రమమర
మెట్టతామరలఁ దున్నెదతెక్కిలునుబోలెఁ గన్నులనంజనాంకనము లొదవఁ
గదియుశ్రుతిగూడ మెఱయుశంఖంబువోలెఁ గఠమాంకృతికలకలోద్ధారిగాఁగ
శుక్తిలోనున్ననూతనమోక్షికంబు, వోలెఁబొత్తులఁ బవళించుబాలకుండు. ౨౭
గీ. నవ్యరత్నతరక్షురాణ్ణాఖిముఖమున, వెలయు తలిమతలంబున నలరుపట్టి
కొస్తుభముతోడవటపత్రకముననిదుర, వోవు బాలముకుందునిపోలుపుదెలిపె.
శా. సాలప్రాంశువిశుద్ధనూతనసుధాసాధాంతరాళంబునం
దాలోలాక్షులు కృష్ణనందను మనోజారాతిసంపూర్ణలీ
లాలంకారు విచిత్రరత్నమయడోలాహుధునింజేసి యు
య్యాలో లాలి యటంచుఁ బాడుదురు వీణారావహేలాగతిక. ౨౮
ఉ. విందుల్కువిందు లంచు నరవిందదళాక్షులు హస్తపద్మముల్
గ్రందుగఁజూప వాలుఁదెలిగన్నులు చెన్నెసఁగంగఁ జక్రభృ
న్నందనుఁ డందియ ల్కారయ నవ్యకటితటహేమకింకిణీ
కందళితారవంబు చెలఁగ న్నడచుం దలిదండ్రు లుబ్ధుఁగక. ౨౯

౩౦

- శా. గోవత్సంబుల వెల్పు, బండ్లు దటుముం, గ్రోలుం బయోధారఁ జౌ
ర్యావేశంబునఁ గన్నుఁబ్రామి, శతవిద్యల్పన్నుఁ, బీడింపఁగాఁ
బోవుం బాములపైని, జంచలత చూపుం జెట్లకుఁ జెట్లకుఁ
లావం దెక్కుడు సాంబుఁ డచ్యుతుని లీల తేర్చికోఁబోలునా. ౯౨
- క. మీటించుఁ బర్వతంబులు, పోటనబంతులుగ వీరపురుషాగ్రణి యా
స్ఫోటించె బాలకేళీ, నాటక మొనరించునాఁడునాఁటికి నెలమి. ౯౩
- క. ఉపనయనగౌరవంబున, విపులప్రభనొందె వృష్టివిభునందనుఁ డా
త్రిపురాంతకుండు తానట, యుపనయనముచేతఁ దేజ మొదఁగవలదే.
- గీ. దినదినమునకుఁ బాల్వంబుదివిచిపోవ, యశావనారంభ మొద వెఁగృష్ణాత్తజునకు
శుక్లపక్షంబునందలిసోమునందు, బింబపరిపూర్తికళలతోఁ బెరింగినట్లు. ౯౪
- గీ. నవనవపరాగమోహచూర్ణంబుచల్లి, యజుఁడు సారససాభాగ్యమాహరించి
చేసెఁగాఁబోలు సాంబునిచిన్ని మొగము, నిత్యలక్ష్మీనివాసమై నించుఁగళలు.
- శా. అంబూద్గారిపయోదమేచకకచుం డాజానుబాహాయుగుం
డుం బద్ధచ్ఛదచారులోచనదళుండు స్థింబతాన్త్రాధరుం
డుం బక్షింద్రసమానవేగుఁడు గుణాధ్యుం డభినిమ్నాశయుం
డుం బుష్పాయుధమూర్తి సింహగమనుండు న్నాంబుఁ డొప్పెం గడు. ౯౫
- చ. అవనికి భావికాలమునయందు డిగంగలపారిజాత మా
త్తవిటపడింభకద్వయము ద్వారకకు న్తునుమున్న పన్న న
న్నవకపుఁగొమ్మదోయి హరినందనుబాహులపేర నిల్చె వా
ని వెలయఁజేయు నాక్షులు వినిర్గలహస్తనభాంశుపుష్పముల్. ౯౬
- క. హలకులిశంబుల నిజకర, తలమున వహియించె నతఁడు తనవెదతంద్రుల్
బలభద్రుఁ డద్రివైరియు, హలి కులిశియు నగుటఁ దానునటులయ్యెనొకో.
- గీ. కోరివేడి వచ్చి శౌరికిఁబొడమిన, యష్టమూర్తి యగుట నతనినడుము
నందు వచ్చినిలిచె నంబరత్తత్వము, నిలకు నట్టితెఱఁగుఁ డెలుపుకరణి. ౧౦౦
- గీ. కన్నుఁగలువలు రాగసాగరము హృదయ
చంద్రకాంతంబులును వికాసంబు నుబ్బుఁ
గరఁగి నీరొటయును జూప ధరణిఁ గలుగు
చామ లలరిరి యదువంశచంద్రుఁ జూచి. ౧౦౧

- సీ. తం ద్రి బాహున క్క ధారానిదారిత బాణామకభుజాలిబలనిరోధి
తల్లి లోకముల నుద్భవమొదలగాఁ జేయుననజాతజాతునిమనుమరాలు
తోడఁబుట్టినయన్న దూషితశంబరద్యముఁజై వెలయు ప్రహ్లాదునిమూర్తి
తనపుట్టినకులంబు ధనదేంద్రజలగీశ తులితయాదవవీరవిలసితంబు
రూపమనపాయమాజ్ఞవల్క్యరోహణాద్రి శిఖరమపమన మనఁగల్గుచిన్నిప్రాయ
మలనలజయతనలకూబరాదులైన, నించుకంతయు సాంబుతో నెనయలేరు.
- గీ. చంద్రశీతల నుయ్యు నాసకలలోక నాగుతనయుని తరుకాంతి నలినముఖుల
వెన్నలోతెను గరఁగించు విపులదోఁక, తాపభానుమరీచిసోదర మగుటనొ.
- మ. మహితాంగాభినయాభిరామముగ నానూయూనలు తేల్చెల్చె వా
గ్గృహగర్భంబునఁ గుస్తరించె నయలక్ష్మీసిద్ధి యాచారసం
గ్రహ మూహించె ధనుఃకళాగమపరీక్షాదీక్ష సర్పించె న
స్మహిమాఘ్యండు గురూపదేశమతిసామగ్రిస్పృహతోదగ్గుఁజై. ౧౦౪
- క. సాంబునిగుణములు నిఖిలజ, గంబులఁ గర్పూరఖిడకాకృతి వాసిం
కొ బూర్వపక్షమయ్యెఁ గృతంబునఁ గలరాజసుతుల తాదృగ్గుణముల్.
- సీ. తారుణ్యరసగృహద్వారదేశమునందు నిడుబోగుతలుపయ్యె వెడఁదయురము
మదమహోక్షమునందుఁ బొదలుమూఁపురమయ్యెబలితంపుమూఁపులబటు
వ్రచిగువు
నిబిడగాంభీర్యాంబునిధియందుఁ జంద్రోదయంబయ్యె శ్మశ్రులంబగుమొగంబు
గమనమదేభరాజమునందు దంతకుంతములయ్యె దృఢభుజాదండయుగళి
ధైర్యశౌర్యాఖ్యమల్లసత్త్వములు పెనఁగు
కంబములచేగ వరియించె ఘనతఁదొడలు
లలితకంఠీర వేంద్రావలగ్నుఁ డతని
నాలుగంచులనవయావనంబునందు. ౧౦౬
- వ. వెండి యు నప్పుండరీకాక్షనందనుం డమందానందసౌందర్యచంద్రాతపచు
ళుకితయువతిలజ్జాంధకార ధారాప్రవాహుం డై త్రిభువన మోహనుం డై
తల్లిదండ్రులకు నుల్లసంబును గురువులకుం బరమశుశ్రూషణంబును బాంధ
వులకు భావబంధనంబును వంశంబునకు విభవచూంసలత్వంబును బొందిం
చుచు వితరణంబునకు మణిశిఖరియు విద్యంకు విబుధగురువును వివేకంబు
నకు విష్ణునాభీసముద్భవుండును విజయంబునకు విహరణగృహంబును నై
విలసిల్లె నంత. ౧౦౭

28000
25. 3. 3.

—) లక్షణాకన్యావర్ణనము (—

శా. ఆకాంక్షంబున హస్తినాపురమునం దన్యాజనన్యాజిత

శ్రీకాంతిం బ్రథమానరూపనిధి లక్ష్మీపక్ష్మలాక్షీసదృ

క్షాకారాక్షత లక్షణాఖ్య యగుకన్యావర్ణ దుర్వోధన

క్షాకాంతాక్షజ యొప్పు దర్శకభుజాచచ్ఛాస మానేపునన్. ౧౦౮

క. భానుమతీగర్భసుధా, భానుచనం దనతరిలిన బాలిక సుధయో

నా నఖిలనేత్రపేయా, నూనక్కుతి నతనుపంపదుదయ మొనర్చెన్. ౧౦౯

గీ. జవ్వనమువచ్చుటకుఁబూర్వ శైశవంబు, పోవుటకునితి నెట్లైనభావభవుఁడు

పంచశరియచుపంచాంగ ఫణితియొందు, గనియెనోకాని చెల్లకలగ్నమయొసంగె.

క. స్థాయమురాఁ బయసముగా, నాయెకబాల్యంబు జాతి నాయితపడఁగాఁ

దోయజముఖి శాస్త్ర మన, స్థాయుగసప్త్యమునకుఁ దానకమయ్యెన్.

ఉ. ఆమిహికావికారము క్షియఁ దనుశైశవ మోసరిల్లఁగా

నానునివోలెఁ బాయ మఖిలాంగవనావలి నావరింపఁగాఁ

గోమలలీల నీలకచగుచ్చమివంబునఁ బర్వె వట్టదీ

స్తోమము మోనిడా లెసఁగెఁ దోరపుమోదుగుఁబువ్వ నల్వునన్. ౧౧౦

సీ. హృత్పద్మమున మొగ్గలెలసి మీఁదికినిక్లై ననఁ బూపచను మెల్లి లంకురించె

గూఁటిగోననయండికొదనుచకోరమ్మలెగయుచందమునఁ గన్నుఁగనబెళితె

నాభికూపంబుగోన మునింగెనో యన నవలగ్నయస్థి తానవము నొందె

శైశవనది యింకి చన నొయ్యఁ గాన్పించుపులినావకాశ మైపొదలెఁబిఱుఁదు

గమనవిషయమునఁబదపంకజముఁకును, సుశి సెరాయంచ నెట్లెనుసోఁగతీఁగ

తావిరాకకుఁజయ్యనఁ దలుపుదెఱచె, నంబుజాక్షికిఁదొలుజవ్వనంబునందు.

సీ. నీలంపు నెఱరంగు నిగిడించు కుదులును నిగనిగవెలయించు నిటలతటముఁ

జిఱునవ్వు మొలకలుచిగిరించుమోనియుఁ బాదా లేర్పడియొప్పుబటుపుఁజన్ను

లస్తివాదము మానునసదు నెన్నడుమును గాంభీర్యచూరయఁ గడఁగునాభి

వాత్సల్యముదయించు వాటంపుఁబిఱుఁదును మాంద్యంబు నేర్చుగమనవిభూతి

సరసభావమునకుఁ బురపుర మనుచెయ్యి, లమృతగర్భమైనయలరుఁబల్లుఁ

గలిగి కొత్తప్రాయ మెలయుచో దీపించె, ధాత్తరాష్ట్రతనయ ధన్యవినయ.

చ. కుదురులు నిండి వచ్చుకుచకోరకయుగ్మము ధాశధశ్యముల్

పొదివియు బిత్తరంపుఁ బాలుపు ల్పచరింపనిచూపుఁగోపులుం

- జదురుఁదనంపు లేబదను సాగియుసాగని ముద్దఁబట్టులు
 న్నదవతియందు నొప్పుఁ దనుమాలిక యావనగంధ మూనుటన్. ౧౧౧
- సీ. నన లెత్తె నేత్రకోణములఁ బుష్పాస్త్రశస్త్ర ప్రఘాణోన్నమచ్చకచకములు
 తలచూపెఁ గటిసీమ దానాంధధవదంతావళను సక్తస్థాల్యలక్ష్మి
 పాకంబునకు వచ్చెఁ బరుచంపుఁ జాలిండ్ల లలితతాళీఫలొల్లసముద్ర
 ధ్వనిచూపె నిజసూక్తి నైదర్శి భారతీనీలాకలక్వాణవిలసనములు
 వన్నియల మించె దేహనువర్ణ లతిక, యతనుగతి చూపె రతికాంక్షలాత్తవీధిఁ
 గురుధరాధీశతనయకు గొనబుఁగొదమ, కలికిజవ్వన మెలమి మ్రొఁగొఁగిలింప.
- శా. లావణ్యోఘసముద్రవేల మదనాలంకారశాస్త్రంబు ద
 రావిర్భావనిధాన మవ్యయవిలాసావాసధూపాంకుర
 శ్రీవీక్షామృతవర్షి సూక్తిసుషమాశృంగారసింహాసనం
 బావామాక్షి నవోదయోద్ధతవయోహావానుభావంబుగన్. ౧౧౨
- స్త్రీ. పాపటచెన్ద్రంబు పల్లవద్యుతి యయ్యె నలక లాకులకప్పు చెలువ మయ్యె
 మందహాసాంశుసామగ్రి యొన్నన లయ్యెఁ జనుదోయిపుష్పగుచ్ఛంబులయ్యె
 నంగగాగమ పరాగాభిరమ్యంబయ్యెఁదనుగంధములు పువ్వుఁదావు లయ్యె
 జిగిమీలు రోమరాజి మదాలికులమయ్యె నడపు లాక్రితకేకి నటనలయ్యె
 మదభరోహోద్భవంబుచెమటలతాంత, మధుకణాసారసారసామ్యమునహించె
 నాసుయోధనుపుత్రకి యావనోప, వనము పాయంపుటామనివచ్చిపొదువ.
- గీ. మగువచూపులందు మార్గణగణములు, దర్పకుండు తీఁడి దాఁపఁబోలు
 యువమనంబు లెల్ల నుచ్చిపాటఁ దొడంగె, ధైర్యకంచుకము విదారితముగ.
- క. శ్రీతకుంకుమధాతువు లూక్తితమకరీపశ్చ, వల్లిరేఖావృతముల్
 సతికుచము లచలములకుం, బ్రతి యయ్యును నలరునుభయపక్షవశములై.
- క. ఘన మేనో యేను ఘనమో, యని జఘనముఁగుచభరంబు లడిగిన నవ్రుఁగా
 దన నేరక యవలగ్నము, చనియె నెటకొ సూక్ష్మదర్శి సాక్షి నుడువునే.
- సీ. సతికొప్పుసరిపూనఁ జమరవాలంబులు గోరె నేనియుఁ దోఁక గోయవలదె
 ముకురాస్యసుస్వరంబులఁబోలఁచికములు మొగి సెనేనియునోరుమూయవలదె
 దీపకాంతులు సుదతీలోచనముల ఘ్నించెనేనియు నివాళించవలదె
 శశి వధూమణిమోమునవతుకుఁ గడఁగెనేఁ బాదివిముక్తనమసిపూయవలదె

- యననగజ్జ్యేకలావణ్యయావనోద,యాభిరామ్యసమారూఢయగుచు గూఢ
పద్ధ్వజకుమారియొప్పునాభావభవుని,జీవయుతుఁ జేయఁగాఁగాయసిద్ధియనఁగ.
- చ. కమలసహస్రము ల్నయనకాంతి యొనర్పఁ గపోలబింబముల్
కుముదహితాయుతంబు నొడఁగూర్పఁ బెనంగు మృగాక్షిమోముతోఁ
గమలముఁ జంద్రుఁ బోల్చు కవిగాథలకెయ్యది మేర యుత్తమో
త్తము నధము న్నమాన మనఁ దాటదె బుద్ధి యవ్వజ్ఞ చేరదే. ౧౨౩
- చ. మరుకరనాలు మస్త్యభుని మంత్రరహస్యము కాముదీము శం
బరరిపుభాగధేయము రమాసుతునోముఫలం బచన్యజ
స్మరణవిధాముహూర్తము మనోభవుదోర్బలనై భవంబు నాఁ
గురుధరణీతలాధిపతికూతురు బ్రాంతి యొనర్చుఁ జూడ్చికిన్. ౧౨౪
- సీ. కురులు చీకటులేని విరియకుండుట యెట్లు ముఖచంద్రచంద్రికల్పించిపర్వ
నడు మాకసంబైనఁబడకయుండుటయెట్లు కుదురులైచనుగుబ్బకొండదోయి
కటి నైకతం బైనఁ గరఁగకుండుట యెట్లు లావణ్యవర్షకోలాహలమునఁ
దొడలనంటుల యేని దూలకుండుట యెట్లు గమనమత్రైభసంఘర్షణమునఁ
బదము లబ్జంబు లేనియు నుదితనఖర,చంద్రికలచేత విలసిల్లుచంద మెట్లు
మస్త్యభుఁడుపన్నియాడించుమాయగాని,కాంతగాదిదియెందునీక్రమముగలదె.
- వ. ఇట్లు సర్వలక్షణసంపూర్ణ శరీర యగు లక్షణాకన్యనిలాసం బశేషభవనమో
హిని యై నిజహృదయవిగాహమానమనోజ తేజోవిశేషయై సాంబునందుఁ
బ్రతిబింబితమనోం నయై యుండఁ దత్సమయంబున. ౧౨౫

—(సాంబుఁడు లక్షణ సౌందర్యము విని విరాలిఁ బడుట)—

- క. కర్ణాకర్ణిగ నావర,వర్ణినిగుణమణులు జాంబవతితనయునకుం
గర్ణాధరణము లయ్యె ను, వర్ణసూతములు నభినవంబులు నగుచున్. ౧౨౬
- క. హరియించె బ్రద్యమ్నుఁడు, హరినందనుధైర్యవిత్ర మడ రగుటయు స
య్యిరువురు సవతులకొడుగులఁ, బెరుఁగదెమాత్సర్యమాత్సభేద మొదవదే.
- చ. ఉరవడిసేయు తెమ్మెరల కుహ్లాను నూర్చుచుఁ జంద్రచంద్రికా
ర్పరములు గప్పిన న్నొగముచక్రటి వెల్వెలనై చరించుచున్
విరులసలార హృజ్జలజవృంతపరిచ్యుతి నొంది వాడుచు
స్తరుశర మింత తాఁకుటనె మాధవసూతి తపించు నిచ్చులున్ ౧౨౭

క. సాక్షాత్తారము లేదు ని, రీక్షింపఁడు చిత్రరూప మేనియు నంభో.

జాక్షతనూజఁడు సతి ప్రత్యక్షం బై యున్నయట్లు తమకమునొందున్.

సీ. అంబుజంబులనింతియడుగులనుపమింపఁదల్కచియందులనిశాంధతకునుడుగు
నై కతంబులఁ జామజఘనంబుసరిపోల్పఁ గ్రమ్మి యందులయస్థిరతకునుడుగుఁ
గొండల నెలనాఁగకుచముల నెనసేయ వెదకి యందులభాతువికృతికుడుగు
శశినింతివదనాంబుజమునాటి సేయంగఁబూనియందలియొచ్చెమానకునుడుగు
బేడిసఁ గొన్నకన్నులతోడ నీడు, సేయ నూహించి వలవంత చిట్లు లరసి
యాడుగునీలాబ్ర కచమూర్తియుల్లమునకు, నిత్యదీపప్రకారమైనిలువనతఁడు.

ఉ. కేకికలాపలక్ష్మిఁ గనుగీటుచు నీలశలాకికాననో

త్రేకము నాకళించుచుఁ గనీసపుఁబట్టలచుట్ల మాచు నె

ట్లాకటిభాగధైర్యమున కాన్నద మాసతివేణి నాకనున్

జీఁకటి సేయు వక్రమవశీకృతు లాచరితాన్యనిగ్రహుల్.

౧౩౨

క. శుకవాణివదనశశి మా, మకలోచనపద్మమాలఁ దమము గొల్పెడుఁ జం

ద్రకమృగమదలాంఛనమున, సకలంకుల కేల గల్గు సౌజన్యంబుల్.

౧౩౩

క. శైలస్థూలతరం బీ, కాలాగురుగంధకుచయుగం బణుపరిమా

ణాలంకృత మగు నామన, మేలాగునఁ దూటి యున్న దిది వింత యగున్.

క. కోమలతాగాహువు వద, నామృతకరుఁ బొదువ నొడియు నని మేరలుగాఁ

గామాహితుండికుం డిడు, నామర్యాదలు మృగాయతాక్షివళు లగున్.

ఉ. సారములేని రంభలప్రచారము లేదని చర్తకర్తృశం

బైరుచిఁ గప్పు సామజకరాభిసయంబు హసించియుం దదా

కారమె చూపుయావతశిఖామణియూరుల నామనంబు సం

చారము చేయుచున్నది వశాగతి దీని మరల్ప నేర్తునే.

౧౩౬

క. చనుపకపువిరులసర మగు, వసజాయతనయనతనువు వారక మల్లో

చనమధుకరంబులకు మో, హనిరూపణమై సుగంధ మలరుచు నునికిన్.

వ. అనిమనోభవశరగరుత్సమిరణవిశీర్ణ హృదయుం డై యమృదనజనకతనయుం

డు నెళవుననె యుండి యేకాంతంబున నిజస్వాంతంబున వితర్తించు.

ఉ. బాలికగావునం గదిసి పైఁబడ నోడినక న్నెఱింగి కెం

గేలఁ గుఱాంబరాంచలముఁ గీల్చిన మ్రొలికిఁ దివ్వ వెన్నకున్

వ్రాలి మదీయధైర్యమను వాలుగుఁబట్టఁ గడంగుకాముచే

గాలపుఁజిప్పఁ బోలుసతిగాత్రము గాత్రము చేర్పఁగల్గునే.

౧౩౯

- ఉ. చేరువ మోముమోముఁ దగఁ జేరిచి వానన గ్రోలిక్రోలి దు
ర్వారముదాతిరేకమున వాతెఱ (యించుక) పంటనంటినం
గ్రూరకటాక్షవీక్షణశిఖు ల్లలిగించుచు నాజ్యకుంభముం
గా రహి నామదిం గరఁచుకామినిఁ గూడెడుజాడ మెట్టిదో. ౧౮౦
- చ. కినియుడు నేను మ్రొక్కిన నొకించుకరోషము నోసరించి పా
దనలినపత్రతాడనవిధం జరితార్థునిఁ జేయుచున్నయ
వ్వనితచెమర్చుమో మమృతవర్షి సుధాకరబింబ మంచు నె
మ్మనమున సం స్థరించి బహుమానము సేయుట గల్గు లెన్నఁదో. ౧౮౧
- చ. మును రతి పువ్వుబంతులకు మోదుగుమొగ్గలు చేర్చిన ట్లారు
స్తనముల నే నఖాంకములు దార్చిన నోర్చి పునారతిక్రియా
జనకము లై నచేష్టలఁ బిసాళము చూపు మసారసారలో
చన మది మెచ్చఁగాఁ బెనఁగుచందము లెన్నఁడు నాకుఁ గల్గునో. ౧౮౨
- వ. అని యధోఃక్షజపట్టి లక్షణపయింబుట్టినవలవంత బలవంతంబగుటయు. ౧౮౩
- సీ. సుక్తు మేనున జాటుసొమ్ముల గీ లూడె నని కళాదునిమీఁద నాగ్రహించుఁ
జారలంగఁబొన్పుగళ్ళుడుచేల నులివడ్డ నుడిగంపుఁబూఁబోండ్ల నురకకినియు
వలపు చాల దటంచు నలుగు సెరంధి పై యక్షకర్దమచర్చ యరుచి యైన
సమృతోపమానంబు లగుభోజ్యములు చప్పనైన మహాసనాధ్యక్షుఁడఱుము
రానినిదురలు వోవు వారణరథాశ్వ,పంక్తి నెక్కునకాని వే పటపనోపఁ
డచ్యుతునిపట్టిసాంబుఁడాహరిణనయన,మీఁదఁగలుగువిరాళిచేవేదుతోదవి.
- క. ఇతఁ డిచట మదనశరమ,ర్ద్ధితధైర్యుం డగుచు నగలఁ దెరలఁగఁ గురుభూ
పతిపురమునందు విష్ణు, ప్రతిమోత్సవ మాగమోక్త పద్ధతి నడచె. ౧౮౪

—(సిద్ధాంతదర్పణగురుప్రస్తావన)—

- ఉ. ఆతిరునాళ్ల కేగి రఖిలాగమవేదులు వీతభేదు లు
ద్యోతితథ క్తివాదులు విధూతమతాంతరవేదు లుగ్రదో
షాతపచంద్రపాదులు నిరస్తసమస్తవికారశాదు ల
ర్భాతనుపూజనాహతవిషాదులు సాదులు నైనవైష్ణవుల్. ౧౮౬
- సీ. దోషాంధకారంబు దొలఁగించు చండదీప్తులు వోనిద్వాదశపుండ్రకములుఁ
దస్తధ్యగతములై ధవళాంబుజపరాగశుభ మామతించు శ్రీచూర్ణ రేఖ

లపవర్గరమః దామే హ త్రించు వరణదామములుఁబోలినతిరుమణివడములు
విష్ణుగర్భత్వసంవృతి దేవకీగర్భములు వోని తిరుపగూడలబెడంగుఁ
జేర్వములుఁజెంబుబాదియకాచిహ్నములును, గలుగు శ్రీ వైష్ణవ శ్రేష్ఠులలమికొలువ
ద్వారవతినుండి చనియెనాదంతిపురికి, నపుడు సిద్ధాంతదర్పణుండనుగురుండు.

శా. ఆచార్యోత్తము హేమపల్లకియు హేమా భోజరాగప్రభా

వీచీరమ్యము శైబికాంసపదవీవిన్య సదండాగ్గ మై

తోఁచె నిష్ణునివాస మై యరుణదీప్తు ల్పర్వఁ గాలంబుపైఁ

బ్రాచీదిక్కుననుండి వచ్చు రవిబింబంబో యనం దోఁచుచున్. ౧౮౮

వ. అట్లు చని యయ్యాచార్యనర్మ్యం డార్యధుర్యం బగుహ సి పురంబున కరిగి
తృణీకృతహరిహాయనగర సౌభాగ్యధట్టం బగునప్పట్టణంబునందు నిష్ఠాపూ
ర్వకంబుగా విరచితానుష్ఠానుండై మహతోత్సవసమృద్ధంబును సమిద్ధగరుడ
ధ్వజశిఖరఃలిఖిత గగనతలంబును దివ్య పబ ధానుసంధానబంధుర భాగవ
తవదనధ్వని ముఖరితగవాక్షరంధంబును వెన తేయాదివాహనవ్యూహమ
హితంబును మిహిరమండలసువర్ణ కలశదశశతాలంకృతంబును దూర్వాదళ
శ్యామలకోమల హిమఘూమధోరణీధూసరితదశేదిశేంబును నమరమిధునస
మాననారీనరాకీర్ణంబును నై న యాయర్ణవశాయికోయిలఁబ జేరించి జనా
ర్దనమూర్తి యగు నద్దేవతాచక్రవరిని సేవించి యుచిత కృత్యంబులఁ బ్రవ
ర్తించె నంత.

౧౮౯

క. సిద్ధిప్రదు శేషోపమ, బుద్ధి బుధపూజితాంఘ్రిఁ బూతచరిత్రున్

సిద్ధాంతదర్పణం గురు, వృద్ధులు సేవించి రమరవిభులు హరిబలెన్. ౧౯౦

క. ఆయయ్యచేత నఖిల, శ్రేయస్సంప్రాప్తకైచింతామణిచేఁ

గాయజగురుత త్వము ని, శ్రేయసకారణము కురువ రేణ్యుల కొదవెన్.

వ. వెండియు నమ్మహానుభావుం డా సి క్యబుద్ధి ప్ర శస్త్రులును విద్యత్తై స్తుభంబులు
నగుభీష్మద్రోణవిదురాదులకు దనుజగిరిభిదురాకారం బగు మురారిపరమత
త్వంబుఁ దెలిపి పంచసంస్తారసంస్తృతులం గావించి యభిగమనోపాదా
నవిద్యాస్వాధ్యాయభక్తిప్రకారంబులు సుధాకరకరపోషక భాగ్యస్వరూపం
బులును స్వజ్ఞానప్రాప్తకప్రాప్తజ్ఞానంబును నానుకూల్యసంకల్పప్రాతికూల్య
వివర్జనభావీరక్షణవిశ్వాసగోత్రత్వవరణాత్మనితేపణకార్పణ్యంబులును శర
ణాగతధర్మంబుల మర్త్యంబులు ను భాగవతవాత్సల్యంబు ను బరమపూరు

షష్ఠాశ్వాసమో ననంబును దా నర్చించుటయు నఖిలేశ్వరునియందు మాయ
సేయఁగూడుటయు హరికథా శ్రవణమును విష్ణుస్తోత్రముయొన న్వరనే
త్రాగవికారం బగుటయు ముగగునందు దగడము వొందించుటయు నత
నిం జొచ్చి బ్రదుకుట యు ననుభవముల గల యష్టవిధభక్తి ప్రకారమును
శ్రీ భాగవతహరిభక్తిసుధోనయొనలయొనఁ బ్రకటించిన సకలాధిపతిం ద
లంచు నవవిధభక్తియుగ్గులు ను బ్రాకృతసంపదపరిత్యాగమును మంత్రాసన
స్నానాననాలంకారాసనశయ్యాసనము లనునవయనముల గలుగు తిరు
వారాధనానురూపము నాదిగాఁగలవరచు నెష్టవస్థిద్ధాంతంబు బుద్ధిగోచరం
బుగఁ జేయుచుండె నత నొక్కవాఁడు. ౧౧౨

—/ లక్షణాకన్య సిద్ధాంతదర్శణవర్ణనము చేయుట /—

- సీ. నక్కణోజ్జ్వలము లై సాధుకవిశ్వాబు ననుసరించు మనోహారాంబరములు
వనియలఁ దనర్చి వారాగవాజములుఁ జోలు నుజ్జ్వలభూషణములుఁ
గేసరోద్భేదము భాసిల్లుహరికిశోరంబుల నవరించు ప్రసవములును
గంధనహాశ్వాబు పంథించు తెల్లరపగునఁబుఁ బాలించు పరిమళములు
నులువయుచునూడిగపువెలఁదులుధరించి, రాఁగనందలమెక్కిరారాజపుత్రి
గురుజనానుజ్ఞ నాచార్యునరునిఁ గొల్పి, వచ్చెనలుగడ బద్ధలవారుమ్రోయ.
- ఉ. వచ్చి జనార్దనాలయము వాకిట యానము డిగ్గి ముక్తియ
నచ్చి ధరించువంకజములాగున నొప్పు విమానముం దగం
జొచ్చి ముకుండుఁ గొల్చి గుడిమారెల హేనుగృహంబులోనఁ గొ
ల్పించిన దేశికేంద్రుఁ గనియె స్పృహకన్య యనన్యచిత్త మై. ౧౧౩
- క. కని కుచభారానత మగు, తనులత గంపిఁపఁ దృప్తములకు మ్రొక్కె
వనలత నిజగుచ్ఛభరం, బునఁదూలుచుఁదరు ప్రమూలమునన్త్రాలుక్రియ.
- గీ. మ్రొక్కుటయు నచ్చు లె చ్చుచి మోమువిచ్చి, నీమనసులోననుండిననిత్యపుణ్య
సిద్ధివొందెడ మనుచు నాశీర్వదించె, దర్పదూరుండు సిద్ధాంతదర్పణుండు.
- వ. ఆశీర్వదించిన నాచంద్రముఖ నిజసఖీసుఖంబునం దనచిత్తంబు సాంబాయ
త్తంబగుట యెఱింగించుటయు నప్పంచసంస్తారచతురుండయ్యవతికిట్లనియె.
- శా. ఓకళ్యాణి భవన్తనోరథము నాయుల్లంబునం దోచి కా
దే కాంతౌవృతుఁ డైనభర్త గలుగఁ దీవించితి న్నమ్ము ని
న్నాకృష్ట పథవుండు పెండ్లియగు నీ వామోహనాకారు నా
లోకింప న్వలతేని చూడు మని యాలోకజ్ఞతాశాలియున్, ౧౧౪

- వ. శాంతస్వాంతం లగు కతిపయాంతర్వాణుం దాను నేకాంతంబునకుం బ్రి
యవయస్యాసహితంబుగ నమ్మహిళాలలామం బిలిపించి పింఛలాంఛనచరణా
రవిందతీర్థంబున నయ్యిందువదనవదనారవిందసమ్మార్జనం బాచరించి యచ్చ
టికి నొక నిద్రం బగునద్దంబుఁ దెప్పించి నిరీక్షించు మనుటయు. ౧౧౯
- క. షక్తిరథచరణజలజ, ప్రతౌశనవారిధార భానుకు ముకురీ
కుక్షిం ద్రిజగము లొక్కట, వీక్షింపఁగ దిన్వదృష్టి వెన నొనఁగుటయు. ౧౨౦
- క. త్రిజగద్దర్శనభయమున, గజగజ మై వడఁక రాజకన్యకపై నం
బుజనాథపాదతీర్థము, ఋజుగతిఁ జిలికింప సుదతి యెద వెఱి పుడిగె. ౧౨౧
- వ. ఇట్లు ధీరస్వాంతనుజేసి యయ్యింతికి సిద్ధాంతదర్పణం డిట్లనియె. ౧౨౨
- గీ. సుదతి పాతాళలోకముఁ జూడు మిందు, నలకుచున్నారు కగ్గోటకాదినాగ
వర్యు లీలోకమున నున్నవాఁడు సువ్వె, బలిమహా రాజువితరణ ప్రసవభూమి.
- క. అటు చూడు మమరలోకము, కుటిలాలక వార లెల్లఁ గులిశాంతునకు
భటు లైనవిబుధవర్యులు, చటులపరాక్రములు రూపనంపన్నహిముల్. ౧౨౩
- క. బలిరిపుబలినదనంబులఁ, దల మొలను ధరించె ననఁగఁ దా నున్నది భూ
తల మేతన్నహిమములం, దెలిపెద విను సాధుమతి విభేయచరిత్రా. ౧౨౪
- చ. జలనిధు లేడు నేడుకులశైలములు న్ననఖండమండలం
బెలయుటఁ బెన్నిధానములు నేఁబదియా అగుదేశనిశ్చతు
ర్గల మహిమండలిం గరముఁ గన్నియ యల్లదె కంటివే నవో
త్పలదళవర్ణుఁ డైనహరితాళనిభాంబరువీడు ద్వారక. ౧౨౫
- గీ. యాదవులువృష్ణులునుభోజులంధకులునువారెయివ్వటఁదోఁచుచున్నారతల్లి
వీరిబలపౌరుషాటోపవిజయభోగ, భాగ్యసౌభాగ్యముల నెన్న బ్రహ్మతరమె.
- మ. కనుదోయి న్నిగిడించి చూడు మిట నోకళ్యాణి శీ ద్వారకా
వనజాతాకరహంస మయ్యె నిదె దీవ్యన్నవ్యసాధంబు కృ
ష్ణనివాసం బిది విశ్వకర్మ నిజకౌశల్యైకమూ(లంబు)గా
నొనరించె నృహురత్ననూత్నకళికాయు క్తంబు నుత్తంతమై. ౧౨౬
- సీ. కల్పవృక్షరామకటకభాగంబుల నప్పరఃస్త్రిలు లాస్యములు నెఱుఁ
గుముదకష్టోరసంకులసరోవరములఁ గిన్నరాంగనలు సంక్రీడ నలుప
వితరతనూతకృతకాదికందరభూములం జారణభామ లలర
నభ్రంలిహదభ్రశుభ్రగోపురముల గంధర్వకన్యలగాన మడరఁ

బృథులజవన త్వచాస్సశ్వరథపదాతు, లర్థకనిధిసీవ్యాభిచవార్థములును
గలిగి యున్నది చూచితే యలఘుచరిత, మందరాచలధారి శ్రీమందిరంబు.

గీ. మగువయ్యా మేడకును బళ్ళెచుమునఁదూర్పు, నందుఁజూపట్లుకాంచనహర్షరేఖ
నలహాలాయుధునిల్లు సాత్యకిగృహంబు, నేతవాధిక్యమెన్నంగ నెవ్వఁడోపు.

ఉ. చూచితే యల్లవాఁడు మధుసూదనుఁ డాయువతీచుతల్లి గా
దా చపలాక్షి భల్లుకవరా శృజ జాంబవతీసమాఖ్య త
ల్లోచనచంద్రబింబము తిలోచనురెండవప్పు మంగరే
ఖాచలితాంగజుండు చిను మాతఁడె సాంబుఁడుగా నెఱుఁగుమీ. ౧౭౧

క. నలుఁ డన జయూతుఁ డనఁగా, నలకూబకుఁడనఁగ శాధినాయకుఁ డనఁగాఁ
గలరూపధన్యు లిశనిం, గలియుడు గారాకుఁ జిగురుఁగా మదిఁ గనుమీ.

క. అని పలుకు నతనిపలుకులు, తనచెని సోకకయమున్న తరలేక్షణ నె
మ్మనమును జూపును యగునం, దననందచునాదు నిలిపెఁ దాదృగవస్థ.

గీ. నిటలపుఁగాఁక నలుచు వట్టివట్టి, యాబుజాక్షి కటాక్షుంబు నాంబువదన
చ ద్రబింబసుధా బునిష్టంద మాని, సారిగెనో శేకయెరగొనిచొక్తానొక్తా.

క. ఆమూలాగము కౌరవ, భూమిశ్వరతనయచూపు పొదివె హరిసుత
గామణిదేహమున రతి, స్వామిధనువునందు నిగుడు జ్యాలతనోతె. ౧౭౨

గీ. అద్దమున సాంబుఁజూపు సిద్ధాంతదర్ప, నివిప్రభావాబుఘనమొనాధుఁకిఁగూర్చు
రమణికిలికించి తపకారంబుఘనమొ, తెలియఁగాఁబోలదవి రెండు దేవుఁడెఱుఁగు.

క. జనపరివాదభయంబున, మనుజాధిపకన్య హరికుమారకు మీఁదం
జూనిపినచూ పొక్కనిధం, బున మదకరిఁ దిప్పుసాదిపోలికఁ దిప్పె.

గీ. కదలకు న్నియుఁజెయ్యులు పిదదులు తెఱఁగు, మొఁబాటునిరంతరస్వేదజడిమ
యును వహించెని శాలనయననిజేశు, మీఁదిమమతనొగురుభక్తిమీఁదితవి నొ.

వ. ఇట్లార్యస్తోతతాపాశచర్య యగు దుర్వోధనతనయ ధైర్యంబు చిక్తంబ
ట్టి సిద్ధాంతదర్పణాచార్యుల గులదెవతంబునుం బోలెఁ దనతెచ్చిన వస్తు
విస్తారంబున నారాధించె నప్పు డబోధశాలి వధూరత్నంబున కిట్లనియె.

సీ. నీరజదళనేత్ర నీవు సాంబుండు నన్యోన్యంబు (గల)యుట యది ధ్నువంబ
యతఁడు నీకునుఁ దగు నతనికి నీవయ తగుదువు నీయాన తలిరుఁబోడి
యే ద్వారకకు నేగి యేలిధంబున నైన నిటకు సాంబుని బంతు నిందువదన
చపలంబు లబ్జతోచనలచిత్తంబు లోయితిమీఁదటిమాటయీవయెఱుఁగు

- దాకలితధేర్య వై కల నరసి కూర్చి, వెల్లివిరిసీయకుము రమావల్లభుండు
భక్తిమజ్జనజంగమపారిజాత, మున్నచాడు గదా నీకు నుత్పలాక్షి. ౧౮౦
- గీ. శౌరి మామ గాఁగ జాంబవదాశ్శజ, యశ్శ గాఁగ సాంబుఁ డఖిలలోక
పనితక్షీరి నీకు భగ్గగాఁ గలిగిన, విభన మేన చూతు వినుమోక్షి. ౧౮౧
- వ. అని సబహుమానంబుగా నహిధ్వజశనయ ననిచి యనుచిహ్నదూరచర్యుం
డగు సిద్ధాంతదర్పణాచార్యుండు శీవశ్శధగునుత్పనానంతరంబున నపవర్గ
లక్ష్మీనయనతారక యగు ద్వాగకకుం జనియె నంత నక్షడ. ౧౮౨
- చ. ముకురములోనఁ గన యగుముఖ్యుని రూపవిలాససంపద
ల్లికుచకుచామనోంబుజమిళిదము తాటనొ తెచ్చగాడ్పులై
ప్రకటత చూపె నూరుపులు భావము మోహతమోనికార నై
ల్యకలితమయ్యెఁ బేమనుధు శానుట గల్గి భమించెఁ జేష్టలున్. ౧౮౩
- సీ. కరనఖరుచిపుష్పకళికాకలాపంబు తోరఁ పుఁగొప్పునఁ గూటునుఁగోరు
నిజముఖవ్యోతస్సి వినిగ్గలచ్చాయచే నదవేందు నలరించి పొగునఁ దలఁచుఁ
గతిసస్సనము లను కంచుగుబ్బలు భుజాంతరకవాటంబునఁ దాగ్గుఁ దివురుఁ
గటిచక, విక్రమగతి మనోరథకుభముల నాని యందంద నిలువఁ దివురుఁ
గల్పవృక్షంబు సాంబుఁ డీకల్పలతక, మత్తను వటంచు మాత్రించుమమతెనించు
లక్షణాకస్య స సవళరక్షురక, తీన ముఖదారితాంగియై ధృతిఁ దొలంగి.
- గీ. కన్నుఁగలువలు నదనపంకజము నొకటఁ
దెలివి వహియింప నవ్వవెన్నెలలుఁ నధర
తరుణతరణిప భయుఁ గల్గు హాకికుమారు
వదన మన్భుతకరమంచు ముదిత వొగడు. ౧౮౪
- చ. కనదతప్తప్రతాపశిఖఁ గాఁగఁబడేటిన సాంబుదేహముం
గనకము నొక్కరూప యని కామిని, యైనఁ బయోధరద్వయం
బనునొరగంటిపె నొఱసి యందులవన్నియ శేర్పరింపఁగాఁ
దనమదిఁ గోరఁజొచ్చె సురతక్రమదీక్షకు బచ్చు గావునన్. ౧౮౫
- మ. పొటయల్లం దనపాదపద్మముల కంభోజాక్షపుత్తుండు ప
ల్లలచేఁ దీర్చఁగరాక మ్రొక్కుటయుఁ దాఁ గోపంబు లేకుండి చే
తులకుం జల్లనగాఁ బెనంగ వెనఁ దద్దోరంతరక్షోణికిన్
బలుతెప్పంబులు సేయుట ల్పతి నదా భావించు భావంబునన్. ౧౮౬

సీ. హరిశందనుఁడు మ్రోల నడు గిడినట్టైన నగవుఁజూపులఁజాలుచిగురుకొల్పు
యదుసాధసుతుఁడు పయ్యద వట్టినట్టైన నించుకతడవు చేయొక పెనఁగు
హలధరానుజసూతి పిలిచినయట్టైన నల్లన చెవినాల్చి యాలకించు
శ్రీవిభుపభవుండు చేరినయట్టైన గృహదీపములు మలిగింపఁ గడఁగు
ధరణిధరుపట్టి వేటొక్కతరుణిపేరు

నొడివినట్టైనఁ గనుదోయికడచెఱఁగుల

బాష్పములునించి ధరవ్రాయుఁ బదనఖమున

నింతి మోహభమాకులస్వాంత యగుచు.

౧౮౮

చ. పలికియుఁబల్ల (దాభరణ)పంక్తియుఁ దాల్చియుఁ దాల్ప దంబుజో
త్పలకుముదాంచితాంబురుహాధామము నాడియు నాడ దెంచునె
చ్చెలులను జూచి చూడ దలచిల్లకుఁ బద్యము చెప్పి చెప్ప ద
న్నెలఁతుక సాంబుపై నిగుడు నెయ్యము తియ్యముఁ జేయురాయిడి.

సీ. జలజాక్షి డెందంబు చిలుకపల్లుల సరంధ్రత దాల్చె బినకాండలతికఁ బోలె
విరహపాండిమముచే వెలఁదిదేహము పాదరసము సోకినకమ్మపసిఁడిఁబోలె
నిట్టూర్పువడ దాకి నెలఁతుక కెమ్మోవి పరువమందినదొండపండుఁ బోలె
జింతాజ్వరంబుచే జెలువపాలిండ్లు చీకటికి లోనైనజక్తవలఁ బోలె
దినముయుగమయ్యెఁబక్షంబువనజగర్భకల్పనిభమ మ్యె నెలయునుగల్పకోటి
యయ్యెఁదరియింపరానివియయ్యెమోహ, సాగరతరంగఘటలురాజన్యసుతకు.

ఉ. మారుఁడు క్రూరబాణముల మర్తము లేయఁగ నైనవేదనా
భారముచేత నంబురుహపత్రదళాక్షికి నొప్పదయ్యెఁ గా
త్తిరము నీరము స్పృదునమీరము వాసితవారిపూరము
హారము హీరము న్వనవిహారముఁ గీరము గంధసారము.

౧౮౯

గీ. ఈతెఱంగున లక్షణ యిత్తుధన్వ, బారి కగపడి శిఖిశిఖాప్రాంతలతిక
వోలెవసివాడుటకు నాత్తఁజాలనడలి, పాటలయుమాల్వవతియునాఁబరఁగునఖులు

వ. మున్నాసిద్ధాంతదర్పణుండు దర్పణోదరంబున నాదర్పసారసారభకుని నిరీ
క్షణాతిథింజేయ సాంబు నాయాయి తెఱంగులు తా రెఱింగినవారు వ్రువ
వారిజానన కి ట్లనిరి.

౧౯౦

చ. గురుకృప గల్గుదానవు చకోరవిలోచన నీతలంపు వే
గిరము ఫలించె నేమిటికి భేదము నొందెడు నీవు పెంచి ము

స్మరయుచకోరపోతకము లాఁకలిగొన్నవి మందహాసపుం

బరువపు వెన్నెలల్చిలుకునూ కమనీయకపోల రేఖలన్.

౧౯౪

చ. స్మరనమితేక్షుచాపలత చయ్యన ప్రయ్యలా వార నందులన్

జొరజొరఁగాఱు తేనియలచొప్పులఁ దప్పల నోర్పు పల్లులం

దరలతరాయతాక్షి వడ దాఁకిననీగరువంపుఁజిల్లకుం

బొరలినడప్పి మాన్ను మెగుబోదయ కావున వాఁడె నెంతయున్.

౧౯౫

క, గమనాధ్యయనము మఱచెం, గమతేక్షణ నీవు దిద్దు కలహంసంబుల్

మము నొల్ల వేమిసేయుదు, మమృతరసము గొన్ననోరి కాన్తము చవియే.

శా. పూవుంగొమ్మకు వచ్చియున్నయపి యంభోజాక్షి నీపెంచుతేఁ

దీవ ల్వత్తరహేమకుంభజల మర్థిం గోరెడి నీవురా

గా వెన్నానియ కాని పోదగదు మా కగ్రంబునన్ బాలవ

ల్యావాలంబున నీరునింపు పతిభృత్యన్యాయసంపన్నతన్.

౧౯౬

చ. వెలఁదుక పల్లకున్నయది వీణియ మూసినముత్తెమై భవ

ల్లలితకరాంగుళీనఖరలాలన లేకయై త్వత్తుచోపరి

స్థలిఁ దగ విశ్రమింపమినొ తావకకంఠవిముక్తగానల

క్షులు దను సోకకుండుటనొ మోహవశుం డగుసాంబుఁ బోలుచున్.

క. భవభలోచన సిద్ధాంతదర్పణుండు, నాకు నెఱిఁగించె నాజగన్నాథసూతి

భవదసాధారణోదారవివిధసుగుణ, నాటకమునకుమోహించినాఁడటంచు.

ప. వెఱవకుము నీతలంపు శుభోదర్శనం బయ్యెడు నని యాశ్చర్యరూఢర లాకర్ష

శస్తని నూరార్చి.

౨౦౦

గీ. అలరుఁబన్నీరుచే నక్తు నక్షియుగము, దడిపి తనకంకణంబులు బడిసిపోవ

వైచుటయునింతవడదేటివాలుఁగంటి, పలికెఁజెలికత్తియలఁగోర్చి బయలుపడఁగ.

చ. తొలుతటిపుట్టువం దఖలదుర్లభ ఘోరతపంబుచేయు పు

ణ్యులకయకాక కల్లునె మనోరథసిద్ధి ముకుందసూతినిం

గల్గుచుట కెంతనోఁచితిన్ కాక తదంగకసంగలాభముం

గలిగెడునంతనోము లవి కానఁ గదా గతజన్మవృత్తముల్.

౨౦౧

గీ. మీరు నున్నారె కాదెయపారమహిమ, బరఁగుసిద్ధాంతదర్పణగురువరుండు

దర్పణంబున బాఁబవత్తనయపట్టి, మించురూపంబు నను గనిపించెఁ గాదె.

- క. ఏమున్ను విన్నరూపము, నాముకురములోనఁ దోచునారూపు సమం
బై మెఱచె మెఱచె నేనియు, నేమి గలదు స్వప్నదృష్ట మిది నిజ మగునే.
- సీ. సొబగుని తెలిమోము చూచితినయ కాని యానఁగల్గెనె మధురాధరంబు
కాంతునినిడుఁగేలు గనుఁగొంటినయ కాని దొరకెనే పరిరంభపరమసుఖము
విభునివక్షఃపీఠి వీక్షించితినె కాని వ్రాలుట యొదవెనే రతుల నరసి
ధవునిపాదంబులు దర్శించితినె కాని యొత్తుట గల్గెనే మెత్తఁగేల
నెండమావుల నీ రనుచండియాసఁ, బటచుహరిణంబ నైతి నోభామలార
వైష్ణవాచార్యదర్శిత విష్ణుతనయ, మూర్తిదర్శనచాపలంబునఁ జలించి.
- ఉ. పాండవపక్షపాతి యని పంకజనాభుని నీసడించు ను
ద్దండభుజావిజృంభణవిదారితవైరి సుయోధనుండు క్రూ
రుం డతఁ డెల యిచ్చు నను రూపక శావితతప్రసూనకో
దండునకు స్తురాంతక సుతప్రవరేణ్యునకుం బ్రయంబునన్. ౨౦౬
- క. ఏనేమి బ్రాతి జాంబవ,తీనాథతనూజునకును దీప్రతరవియో
గానలశిఖ కాహుతిగా, మే నిచ్చెద సకీయలార మీరలు మెచ్చన్. ౨౦౭
- సీ. మత్తరావర్జిత మణికుంభజల మాను బాలరసాల మేపాటు వడునొ
మత్తుచంబులమీఁదమలయుకి న్నెర(కాయ)యిటునటువైపంగ నేమియగునొ
మద్భాషణంబుల మరఁగిన నుద్బిల్ల యొంటిమై (నేయెడ) నుండఁగలదొ
మన్ముఖప్రీతి కామనిసేయు నద్దంబు పాటింపకునికి నేపగిది యగునొ
మలయవలమానపవమానములకు నెదిరి,నిండుగుండియయుండు నేనిలిచినప్పు
డమలార నాకూర్చినకొమ్మలార,యే మరుసిగెల్తు మీ రుండుఁ డెలమికలిమి.
మ. అని డగ్గుతికతోడ మూర్ఖులుసుమధ్య న్నాన్ద్రచంద్రాంబుసే
చనసంకప్తి నభేదఁ జేయుచు వయస్య త్రైళికాంతారభే
లనదంభంబునఁ దాప మార్పఁ జని రమ్మానాంగరేఖాలతా
జనితామోదము దిక్కు లన్బరణుల న్సంపూర్తి నొందింపఁగన్. ౨౦౮

—(వసితలవనపహారవర్ణనము)—

- సీ. బటువుఁగొప్పలు చూచి బర్హిబర్హము లంచు వింట*బర్హిణములు వెన్నడింప
నుదుటుఁ(గన్ను)లు చూచిమదచకోరములంచువెన్నెలపుల్లులువ్వన్నెడాయఁ
గుచభరంబులు చూచి కొదమజ్జక్తవ లంచుఁ జక్రవాకంబులు సందడింపఁ
నలసయానము చూచి హంసడింభము లంచునంటిమరాళముల్వెంటరాఁగఁ

* విన్నబర్హిణములు-మూ.

- బలుకుకులుకుల నమృతంబుగులుకరింపఁ, దనుతటిత్తాంతిధశధశధశయనంగ
శంబరారాతిమోహనాస్త్రములరీతి, వనిత లేగిరి యుద్వానవనమునకును.
- క. పొదిఁ జొచ్చు మదనచండ, ప్రదరంబులకరణిఁ జకితబాలమృగాక్షుల్
త్రిదివోపవననిభంబై, యొదవిననిష్ఠుటముఁజొచ్చి రుల్లము లలరన్. ౨౧౧
- చ. తనురుచిఁ దీవపిండు, హాసితంబులఁ బువ్వులుఁ, గేలుడాలుసాం
పునఁ జిగురాకు, మైవలపు పొల్పునఁ దావుల, నుబ్బఁజేయుచు
స్వనితలు చొచ్చి రవ్వీపనవాటము మున్నయ మించి ధారుణీ
జనములచేత మీఁద నరి చాలఁ గొనంగలరాజులో యనన్. ౨౧౨
- క. చిలుకలు పండులు గొఱికెం, గలవీణాకృణనతులితకాంతామృతభా
షలు దమపలుకులఁ దెగడిన, నలుక న్నొగ మెట్టిఁజేసె ననఁ గుటమందున్.
- గీ. మందమందంబులై న భామాజనంబు, నడపులకు నోడు టఱులజనంబులకును
బ్రకటితంబుగవనమయూరములుసాముఁ, బట్టఁగాఁజొచ్చెఁగేకేశపథములెసఁగ.
- క. కాండములఁ జొచ్చుఁ దుమ్మెద, తండంబులు లక్షణాగతవ్యథ యను పె
న్గండుముమాన్పందలఁచి యు, నిండుఁగొలఁకుఁగెంపుఁదమ్మినిప్పక లనఁగన్.
- సీ. కలయఁగఁ దేనెబొట్టుల సుళాకించిన పుప్పొడితిన్నెలపొంతలందుఁ
జల్లనిగాడ్పులు తల్లుగొట్టు రసాలసాలనిరంతరచ్ఛాయలందుఁ
గేసరచ్చటలచే గిటికొన్నమాధవీలతికానికుంజసంతతులయందుఁ
బరువంపునేత్రావి గరువంబు దుళుకించు గురివెందపందిళ్లపొరువులందుఁ
జలువకలువలకొలఁకులకెలఁకులందుఁ, బాటలావృతగంధద్రువాటులందు
లక్షణాన్వితముగనాక శాధినాథ, వలయవదనలు గ్రీ డించి రెలమికలిమి.
- గీ. నారి కడమపనులు నారికడమునీడఁ, జేయఁ దలఁచె దేమొ చిగురువాలు
శంబరాసురారి జళిపించుచున్నాఁడు, తగునె నీకు డాఁగఁ దలవ రెదుట.
- గీ. ఏల తాంతభావ మీలతాంతంబులు, గోయవమ్మ నీవు తోయజాక్షి
యలరువిలుతు బాణములును నిందొకకొన్ని, నిలుపవమ్మ తాల్కడెలుపవమ్మ.
- క. చూతము నీసాహస మీ, చూతమునకుఁ బోవఁగలవె సుదతీ యందుం
జేతోభవాహ్వాయం బగు, భూతం బున్నయది మున్ను వో రెవ్వారున్.
- క. వకుళంబుఁ జూడు మీది దే, వకులంబును గల్పలతను వాంఛింపదు దీ
నికుసుమసౌరభసంపద, లకుఁ జిక్కినె యెని హరిణలాంఛనవదనా. ౨౨౦
- క. సురపొన్నవిరులపుప్పొడి, హరనిటలకృశానుశిఖల నడలిన మరుమే
నిరజంబువోలె విరహ, జ్వరహేతుక మయ్యెఁ జంద్ర వదన తెలిసితే. ౨౨౧

వ. అప్పుడు పొంగు వియోగవిదాహ మూర్ఛిత యై లక్షణాకన్య య వ్వనాం
తరంబున. ౨౨౨

గీ. గాటమగుచిలుక పోటులుగలుగుదాడి, మీ ఫలమువృక్ష రాజిలో మెలఁగుచుండి
చూచి శంకించె మాధవసూతినించు, నఖముఖములంటుతనదుచన్ద్రవయటంచు.

చ. చిలుకలపల్లుల న్ననసు చిల్లులువోవఁగ డిల్లపోవునె
చ్చెలిఁ బరికించి మాల్వవతి చేడియ రాఁగదవన్లు మారుపూ
ములికి మనంబు నాటెనొ విమోహమునొందెడు వావిలేని య
క్తలువలవిందు నీయెదకుఁ గాటియ నించెనొ గాడ్పు నొంచెనో. ౨౨౪

ఉ. మారుఁడు స్త్రూరుఁ డీమలయమారుతముల్ హతకంబు లంబుజా
తారి వికారి కోయిలవిహారము ఘోరము చంచరీకర్షు
కారము కారమేకరణిఁ గాచెద మన్లు మనోరమ నృహి
స్తారము చేయుఁ బూన్చి కలకంఠవధూకలకంఠి యియ్యెడన్. ౨౨౫

గీ. అనుడుఁ బాటలయిట్లనునధిపతనయఁ, జూచియో చెలియీ మావియే చియున్న
యసమసాయకు తేజోహయములఁగట్లు, డాలుమీఠినతోఁపుగుడారువోలె.

గీ. తరుణి చూచు మల్లెవిరిమీఁద నొక తేటి, తేనె లాని యాని మేను మఱచె
దర్పణమున సాంబు దర్శించి చొప్పునఁ, గదురు నీకనీనికయును బోలె.

క. నీయధరము చవిగొనుయదు, నాయకనందనుఁడు వోలె నలి నేక్షణ యీ
కాయజహాయంబు బింబని, కాయము ముప్పునఁ బగిల్చి గబ్బున నుబ్బెన్.

వ. అని వెండియు నయ్యెడల వెడవీల్తు ధనుష్టంకారంబులువోని భ్రమరర్షుంకా
రంబు లాదరించియుం బంచశరమహావీరసింహనాదంబునుంబోని పికనికా
య కుహూకారంబు బహూకరించుచు సంపదచేడియకొడుకునడగని సకి
లింతల వంతుకునచ్చు పచ్చపులుఁగుల రవళికి నవిరళస్రమదంబు నొందుచు
నుద్యానవిహారోద్యమంబునం బ్రవర్తించిరి వెండియు. ౨౨౬

మ. మకరందాశ్రులుఁ బుష్ప రేణుకణసంపగ్ధాభిరామాంగులు
న్వికసచ్చంపకమాల్యభూషణలు నీవీబంధసంబద్ధస
ద్వకుళశ్రేణులు నై చరించిరి ననీవాటంబునం బుష్పసా
యకబాణాగ్రవిలోకన ల్లదభవాహంకారసంకీర్ణ లై. ౨౨౭

శా. కాకుత్స్థాధిపగేహదైవతమ లంకానాథదత్తానుకం
పాకళ్యాణ కణాదకశ్యపముఖబ్రహ్మర్షిరాడ్ధ్యేయ మా

యాకంఠీరవరూపకుంతితమ హేంద్రారాతివక్షఃకవా
టాకీర్ణాగ్రహ (నిగ్రహ)వ్యసనలోలాకీర్ణహంసాంబుదా.

౨౩౧

క. కౌండిన్యవరద మకరీ,కుండలఘృణిమండలానుకూలకపోలా
పాండవరక్షక లీలా,తాండవనిర్ద్వళితభోగితలభోగివరా.

౨౩౨

పృథ్వీ. సమగ్రమహిమోదయా సకలభోగభాగ్యాశ్రయా
రమాకుచకృతాస్పదా రచితతాపసాంతర్ముదా
యుమాముఖినుతాకృతీ హుతవహప్రపూర్ణాహుతీ
నమజ్జనసురద్రుమా నయభయానుకారిక్షమా.

౨౩౩

గద్యము. ఇది శ్రీమత్తిరుమలశ్రీనివాసాచార్యవర్యకరుణాపారంపర్యపాత్రాత్రేయ
సగోత్రాపస్తంబసూత్రపవిత్ర సకలకళాభోజ రామరాజరంగప్పరాజప్రణీతం
బైన సాంబోపాఖ్యానంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సాంబోపాఖ్యానము.

పంచమాశ్వాసము.

- క. శ్రీహాసితలసితకారణ, మోహవదీహాభిరామ్య మునిహృద్గమ్యా
వ్యూహమయరంగమండల, గేహా మణివలయకోదకితనిజబాహా. ౧
- వ. దేవా భావికథాక్రమాబు నీదివ్యచిత్తంబున ననధరింపుము. ౨
- గీ. వనవిహారంబు చాలించి వనజవదన, లంబుకేళికె జేరి పూలపులఁ జొనిపి
పులుకడుగఁ దెచ్చుమరునితూపులనుబోలి, సొమ్ములెడలించియునుజాలసొబగుగనిరి

— (వారి కేళీవిహారము) —

- క. చరమాద్రినితంబులుల, నెరసిన యెఱసంజకౌపునిగ్గులునోలె
దరుణీజనకటిబింబో, పరితలములఁ జెంద్ర కావిపావడ లమరెన్. ౪
- క. వలిపపుటవికలబోన, స్థలనాకు చకుంభవసుకలశములు దనరెన్
జిలుగునునురువుపొదివిన, వెలితామరమొగడపిండునిన్నాణమునన్. ౫
- క. కొల నపుడు కామినీజన, ములు చొచ్చినఁ గలఁగె జఘనముల వారి దృగం
చలములను గలఁగుపులినో, త్పలములకుం గలుగునెగులు తల్లిది గాదే. ౬
- గీ. కఠినకు చకుంభకరిశిరోఘట్టనమున, కోర్వ లేకయొ కొలనినీ రోడగిల్లి
పల్లవోష్ఠుల నాభికూపముల నడఁగె, సరసులకు నేల కర్త శజనులపొందు.
- క. కచరించి తోడిసకియల, నెచరించుచు నోలలిడుచు నెత్తిలి నగుచు
గుచకుంభస్థవవతి యలి, కచ యొక్కతె గడన నీఁదెఁ గమలాకరమున్. ౮
- క. చిన్నములుఁ గాతికెలు బలె, నన్నునఁ జుగుబ్బలందు నధరములందు
న్దున్నెనఁగుగోరుపలుసోఁ, కున్నిగ్గులు బయలుపడుట కొమరొదవించెన్. ౯
- మ. చరణాంబోరుహలాక్ష లోచనసరోజన్య స్తకాలాంజనం
బురువత్తోరుహకుంకుమావృతి కపోలోష్ఠీగ్లాపత్రచ్ఛటల్
గరఁగించెన్ జలకేళి దాన మిగులఁ గంజాక్షు లింపొందియొ
ప్పిరి యుత్తేజితమస్తభాసిలతికాబృందంబుచందంబునన్. ౧౦
- గీ. ఎపుడుఁ బాయక యుండునయ్యిందిరకును, నిడినతలగడనోలెఁబూగ్జేందువదన
యొకతె కరపద్మమున నేత్ర మునిచి యొప్పె, సలిలకేళీవిహారావసరమునందు.

- క. పక్కునఁ దాఁకినఁ బగిలెన్, లక్ష్మకరవటంబు లొక విలాసిని మేనం
జక్తైరవిలుతుని తూపుల, వ్రక్తలగు వియోగిహృదయవనజము, లనఁగన్.
- సీ. ఆమ్రేడితంబయ్యె నంభోరుహములకుఁ దావి వక్త్రాబ్జగంధములచేత
ద్విప్రిరుక్తం బయ్యెఁ దేటిబోదలకును గప్పుచెల్వము గొప్పకొప్పుపసల
వెలసెఁ బానఃపున్యవిహృతు లుత్పలములఁ జపలనేత్రాంశుకజలసమృద్ధిఁ
బునరుక్తివిధ మయ్యెఁ బులిస వేదికలకు భమిగొనుఘనజఘనములకలిమి
మదనమోహనశక్తిసమ్మానయువతి, జనవతంసంబు లఖిలలోచనసరోజ
వికసనారుణకాంతులై వివిధగతులఁ, గొలని నీరున జలకేళి నలుపునపుడు.
- క. జలకేళి మాని తీరం, బులకుఁ జనిరి చంద్రముఖులు పొదిగొని నాచుం
గలువలుఁ దమ్ములు జక్తవ, పులుఁగులుఁ గచ్చపము లొక్కప్రో గగులీలన్.
- సీ. పీడించి నురువుగప్పిన సైకతములనఁ బిఱుఁదులు వెలిపట్ల బిత్తరింపఁ
దెలిసంజముంచిన దిశలన మేనులు మెయిపూతచే మిఱుమిట్లు గొనఁగ
సెలయేఱు లీనుకొండ లనంగఁ గుచములు తారహారశ్రీలఁ దళుకుచూపఁ
దతిఁ బూచుకల్పకలతలువోలెఁ గచంబు లతులపుష్పాస్తకిననఁగి పెనఁగ
లక్షణాకన్యమానసలగ్నతాప, శాంతి కుదయించు వర్షల చంద మొంది
యంబుజాక్షులువొలిచిరయ్యంబుజాక, రంబుతీరంబునందు నెయ్యంబుతోడ.
- క. తదవసరంబున సంధ్యా, మదవతి యేతెంచి కమలమందిరలక్ష్మి
బొదివికొని చనియె హరరో, మదళితమతి గిరిజఁ దుహిన శైలసత్త్రియన్.
- ఉ. కాలధనంజయుం డదనుగాంచి దివాకరమత్స్యయంత్రముం
గీతెడలించి సంధ్యయను కృష్ణ నుదంచితరాగవిభవ
శ్రీలలితాంగిఁ గైకొనుడుఁ జేరి తమఃపటలీవిరోధిభూ
పాలకసేన లేయు సితభల్లములం బలెఁ బర్యెఁ దారకల్.
- సీ. కరులు కొమ్ముల వ్రేయ విరియు గండపుఁగొండ తరురాజపుష్పలతాపకొంత
తెగటుపూఁబోఁడుల మొగడచన్నులపూతపసుపుగమ్మఁదనంబుపసయుఁగొంత
జముదిక్కు నేనుంగుగమకంపుఁజెళ్లులఁ గాఱు చిక్కుని జిడ్డు గబ్బుకొంత
వాటంపు మున్నీటివలని చెల్లెలికట్లఁ గలిగిన నళికల వలపు* కొంత
కూర్చి పెక్కు కదంబము ల్లుస్తరించి, యుపవనంబునఁబయ్యెర యొరనెఱ్ఱొద్దు
తల్లికడ్డపునఁ బడియెడు తటిని వొఱఁగు, మగువలకు నెల్ల నెట్టినిసాగటు దీఱ.
- గీ. వనవిహారవేళ వనజాకరవిహార, వేళఁ గురున్యపాలమాళితనయ
సక్తగాకయుండె సంసారసౌఖ్యంపు, టురులఁ దగులువడని యోగివోలె.

గీ. ఎగురవైచె నప్పు డింగ్ర దిక్టామిని, సహజకాళిమాళిసంగతంబు
నిజకళాకలాపనిబిడమరందాంబు, ఖనియు నిందుకుంశకందుకంబు. ౨౦

గీ. విసనకట్ట లయ్యె విపినవిహారంబు, లాజ్యధార లయ్యె నంబువిహృతు
లహిపతాకుతనయయాయల్లకానలో, ద్బోధమానకు రచితబాధమునకు.

గీ. పాటలయు మాల్యవతియు నప్పద్మముఖికి, నూని వలవంతబలవంతమైనదలకి
విన్ననై మానసంబులఁ జిన్నవోయి, యొకరసాలస్రువాటికనొయ్యఁ గదిసి.
లఘుసీసము.

గని వెరల పరువమును గనకమయకదళితరు

కుసుమముల వడి నెడయునిసుమదియు ముదమొసఁగ

లకుచముల వికవికలు లవలితరుచకచకలు

సకలవిరహాలకు నలయికసొలయికల నొసఁగఁ

జనుపకపు ననవలపు పెనుఁబసలు మదివదలి

హలహలములగుచుఁగడు హలహలికఁ బుటమెగయ

వకుళ (కుసుమములఁ) గడువడిదొరుగు మధువు వన

సరణులకు నధికవిలసనమొసఁగి ముసురుకొన

నెసఁగు నొకకేళివనమున కేగి యందుఁ

జంద్రికా(దరహాసను) సకియఁ దేర్చి

పాటలయు మాల్యవతియును బలికి రిట్లు

మదనకార్తుకనినదసమానఫణితి.

౨౩

సీ. పెంపుడుగున్న లీపికనికాయము వీసి (యులివు) కుహూభయం బొసఁగకున్నె
మధుమత్తములు మలీమసము లీ తేంట్లను దెగి మనోంబుజము గఁదింపకున్నె
నిలుకడచాల దీమలయాసిలమునకు వికటభావంబున వీవకున్నె

యంగహీనుం డైనయసమాస్త్రు పసియెంతపాండురుక్తుఁడందుబలిమియెంత *

వ. అని యసమశర సింహాసనంబునుం బోని కిసలయతలిమతలంబున నతలోదరి
నునిచి నెయ్యఁపు తి...వయస్యాజనంబుల నాలస్యంబునం జంద్రాస్యకుం
బ్రసవ యుధపిశిఖరభాభీఘాతజ్వరంబు శాంతిసేయం గడంగి. ౨౪

చ. విరులును వెల్లువఁ దామరపాకులు స్తనో

హరబిసకాండకాండములు నబ్జపరాగముఁ జందనంబుఁ గ

* ఈసీసములోని గీతము లేదు. “వినిమత్రమానకు నెగడభారిగోప్పధుకచలనయన”

అని మాత్రమున్నది.

స్వరము హిమాంబు

బోరనునుంజిగురాకుఁ గల్వపూ

సురటులుఁ గ్రొత్త కాపులు విశుద్ధవినుతన హారవల్లులున్. ౨౬

వ. తెచ్చి యమ్మచ్చెక్కఁటిదగు పచ్చవిలుతు వెచ్చ యుచ్చలితంబు సేయనపుడు.

గీ. వెలుఁగు దివ్యయమిఁద గుగ్గిలపురజము, చిలకినట్లయ్యె నొకయింతి

వపూ సల్లిన భగ్గురనుచు, మలసిమదనాగ్ని కీలాసమాజమురక.

గీ. తరుణిసందులఁ గట్టిన తమ్మితూఁడు, గొనల మొగములఁ జలచిలమనుచునిరవు

వెడలె విరహజ్వరానలివేదనాపి, చంద్రకిరణాలనమృతంబు జాటునట్లు. ౨౭

గీ. అతివడెందానఁదామర పాకువైప, ముదురుఁదాపంబుచేముచ్చముడుఁగుటమరె

లలితకుచలక్ష్మీదమ్మి మొగ్గలనొసంగ, వేళఁ గని కేలఁ బిల్చిన వెరవొయనఁగ.

ఉ. ధాతుపటంబుచేఁ బొదువఁ దామరనాక్షి చలించె ముస్సభో

ద్యోతితద్యోప్రతాపశిఖ యొక్తట ముంచినలీలఁ దచ్చిఖా

జాతనవీనధూమలవశెంక నొనర్చెఁ దదంగసారభా

యాతమధువ్రతంబులు నిరంతరధారఁగఁ జేసి క్రిష్ణఁగన్. ౩౦

—(లక్షణాకన్యకు శిశిరోపచారములు.)—

గీ. చికుర శైవల ముఖపద వికచహాస, ఘనవర్ణింగ గతిహాస మన నటించు
నతివలావణ్యానరసిమత్తొలిలయ్యె, నతినుతాపాగ్నిఁబొగచూరుహారమణులు.

క. ధాతుజల మబలమెనున, నాత యుకి త చిలకెఁ బుష్పనారాచశరా

ఘాతక్షతముఖములఁ గడుఁ, దోఁతంచునస్పృగలంబుతోఁ గవగూడన్. ౩౩

గీ. కళలుపైసిండి నెఱసినఁ గందుసిందు, వలనఁదొరఁగినకందు వెన్నలయుఁబోలె

సకియ నెమ్మన నలఁదిన చందనంబు, కాయజసివేడిఁ గసూరిచాయయయ్యె.

మ. చివురుంబోఁచలు కిలకిలములుగాఁ జిల్లించుపన్నిరు చే

తివిదిర్పుం జలధారగా సురటులన్ దీపించు లేగాడ్పు నా

శవళిద్వాయువుగాఁ గరంచె నట బాలాగాత్ర హేమంబు న

ప్పువుఁజల్తాఁడు కళాదులీలఁ ద్రిజగదృభాషాకృదద్యోగియె. ౩౪

క. శిశిరోపచార మతివలు, శశివదనకుఁ జయుటయును జల్లాటక క

ర్తశ మయ్యె పిరహతాపము, కృశ మయ్యె న్నను మరుఁడు గినిసినరీతిన్.

సీ. సలసల నెసరుగాఁ దలచూపు చెమటలఁ జగురాకుఁబొరకలు చిమిడిపోయెఁ

గుప్పలుగాఁ దెచ్చి కుప్పళించెన కమ్మరులెల్ల సొరువులై ధరణిఁ దొరఁగెఁ

దక్షలోహంబుమీఁద విదిర్చుటనుఁ బోలె హిమవారి చివ్వున నివిరిపోయె

సున్నంపుతాళుల చెన్నున మణిహారఘటిక లేపటి తొటతొటన రాలెఁ

బాక్ష్. జేతులు చెలులకుఁబువ్వుఁదోఁట, దవళిభాల్మిభమగురీతిరపులుకొనియె
నంగనామణినెట్లేన ననలుఁగొనలు, నై నవిరహజ్వరానలవ్యాప్తి దనర.

గీ. సాంబజస్నేహపాత్రమై యుబుజాక్షి, మేన దీప్తిచె నవదళామేశనంబు
శంబరారి ప్రతాపాగ్ని జ్వలగాఁగ, ధైర్యలిమిరంబు విరియ సుస్తంభయుక్తి.

క. ఉరరీకృతశోకాహతిఁ, గురరీగతి నడలి రపుడు గొన్నులు విరహ
జ్వరరీతియుఁ జేతోభవ, శరరీతియు మాన్పలేక చంద్రాననకున్. ౩౯

సీ. గుడినుండి గుడిత్రాళ్లు గోయంగ నేటి కోయతనుండ సతిచిత్త మాశ్రయించి
మొగమోట లేక యోతొగల నెచ్చెలికాండ భవదాభవదనపైఁ బగ యదేల
మీపల్లులోనిది మెలత మీ లేటికి నూడు వాటింపంగ శుకములార
చెలువయూరుపుల నెచ్చెలివి జగత్పాణ సుడియఁగాఁదగు నెయసూయనింత
యేమిసేయువార మెవ్వరఁ గనువార, మెట్టివేల్పుఁ గొలుతు మేది తెరువు
హేమసారవర్ష కీబారి దప్పింప, నేర్తు మొక్కొ ప్రియ మొసర్తు మొక్కొ. ౪౦

మ. అనుచుం బెగ్గిలి కుందు నంగనల నయ్యబాక్షి వీక్షించి యో
యనుఁగున్నెచ్చెలులార మీరలు సరోజాలి స్వనోజాతుఁ గ్రొ
న్ననలం జిల్లలఁ గోకిలప్రతతి నింద లేయఁగానేల నా
తను వేసిత్యము ప్రాణమేమి ధ్రువమా తర్కింపుఁడి యీదెసన్. ౪౧

క. ఏనొక తెరువునఁ జసియెద, సూనాయుధుఁ దెగడనేల సోముని భూటం
గానేల కమ్మఁదెమ్మర, ప్ర నలుగఁగ నేల వట్టి పగ యేమిటికిన్. ౪౨

వ. అని నిర్వేదంబు నొంద యామందగమన గమనోన్ముఖ యె రానేరక. ౪౩

గీ. గోలుగోలున నేడ్చునక్కోమలాంగి, వెడఁదకిన్నీరు కుచపాళి మాడుఁగుగట్ట
నందుఁబ్ర తిబింబితంబైనయతివమోము, స్వాంతిగతనాథుపూజాంబుజాతమయ్యె.

ఉ. లక్షణ యి ట్లనుం జెలువలం జెలులార శిశాఁకుఁ గంటిరే

పక్ష మొకింత లేకి ననుఁ బొదగతిం దపియింపఁజేసె నీ

ఋక్షవిభుండు దాహగుణహేతువు వీఁ డుదయింప నబ్ధిరా

ట్టుక్షి జ్వలించుచున్నయది ఘోరతరౌర్వశిఖిచ్ఛలంబునన్. ౪౪

సీ. బలిమిమై సురలల్లఁ బోలులు వైచి లోఁగొనినసిగ్గఱుఁగనికుటిలుఁ డితఁడు

దక్షాధ్వరధ్వంస తావున గులగుల లయ్యును నెఱచూపువాలకుఁ డితఁడు

ఖరకరబింబ సంగతిఁ జాలఁ జముడుచుఁ జేవవోనాడు దుర్భావుఁ డితఁడు

చలుల విధుంతు దాస్యదాపాగ్నిఁగరఁగిన సెలసిపో నుమియునుచ్చిష్టమితఁడు

- ఫాలలోచనుఫాలాగ్నికీలపారుగు, వేడిబొగచూరనట్టి దుర్వృత్తుఁ డీతఁ
డితనికేటికి దొరకునే యింతులార, విరహిహృత్ప్రిణనం బొకవీస మైన.
- క. గురుతల్పగమనదోషా, వరణము హరిణాంకుమేన వర్తిలెడుఁ గం
టిరె వాలుఁగంటు లీరలు, హరిణ మనం బుడమిసిడ యన శశయనఁగన్.
- ఉ. మున్నువిధిప్రసూహరణముం బ్రకటించిన కీడుపుర్వ మి
త్రోన్నతి నైఁపలేని యదయుం డలగోవధ సేయుపాపనం
పన్నులపాలివేలుపు విభాకరతప్తనభోంబరీషలా
జోన్నయ మీనిశాకరునియొచ్చెము తెన్నఁగనేల సారెకున్. ౪౮
- క. ఒడ లెఱుఁగఁడు మధువశుఁ డీ, వెడవిల్తుం డీతఁ డేయు విషమాస్త్రబుల్
తొడిమలకుఁ జదిమి వైతమ, యుడుగుఁగదా యంతవానియుబ్బుఁగబ్బున్.
- శా. పూమొగ్గ ల్భరము ల్లరుద్రధకులంబుల్ సైన్యము ల్విఁటియం
దేమాత్రంబును జేగయుండకయు నిట్టిడ్పించు నియ్యంబికా
స్వామిద్రోహికి నాజ్ఞ యెయ్యదియొకో చంద్రాననల్గిర లీ
కామాకారపుదొంగఁ బట్టి తునుమంగాఁ జాలరే యెల్లరున్. ౫౦
- గీ. అతనుచంద్రహాస మంగనలార నా, హృదయపంకజంబుఁ గుదిలపటిచేఁ
బఱుప కేలయుండుఁ బాథోరుహములకుఁ, జంద్రహాసములకు శాత్రవంబు.
- ఉ. క్రూరహరాక్షివహ్నితతిఁ గ్రాంబొగచూరినమేన నామది
న్దూరుఁడు దూతి యేరికిని మానుపరాక జ్వలించుచున్నవాఁ
డోరజనీశబింబసదృశోల్లసదాననలార యేక్రియ
న్వారణసేయువార మనివార్యము లేతదుదారశౌర్యముల్. ౫౨
- సీ. మదిదప్పిచనుఁగానిముదరఁబాటిన బింబములు దెచ్చి పోయుఁడిచిలుకలకును
డగ్గుత్తికలు వడి డయ్యుఁగా చిగురాకు నొగరాన్నఁడి పికవ్యూహములకుఁ
దేనెలో నీఁగలై తెగుఁగాని పుష్పాసవములు నింపుఁడు మదభ్రమరములకు
భువిఁదూఁటుఁబోతులై పోవుఁగానిమరాళములకు మేపుఁడుతూఁటి మొలకలుఱక
పుష్పాదులుగ్రుమ్మరింపుఁడుపొలయమలయ, మారుతాఁకురములకు సమగ్రమగుర
జోనికారాపయశమాని స్రుక్తుఁగాని, వీనిఁ బాటింప నేటికో వెలఁదులార!
- ప. అని యనవధికవిరహవేదనా దూయమానమానస యై యాకిసలయోష్ఠి
దశమదశకు వచ్చియు నదృష్ట వైభవంబున ధృతప్రాణ యై సఖిసమేతంబు
గా నిజనికేతనంబుఁ బ్రవేశించి మనోరథశరంపరాసోపానంబుల ననంగుం

గొని తెచ్చి హృదయహర్ష్యంబునందుఁ బ్రతిష్ఠించి ప్రతిముహూర్తంబును
నారాధించుచు నుండె నంత నిక్షణ ద్వారకానగరంబున సాంబకుమారుం
డొక్కఁడనాఁడు. ౧౧

— సాంబునకు సిద్ధాంతదర్పణఁడు రాజనీతిఁ జెప్పట. —

గీ. ఉద్ధవాదిసుధీమణు లోలగింప, భృగుముఖులు చేరి సేవింపఁ బెంపుమిగుల
నాదినారాయణుఁడవో లెనమితమహిమఁ, గ్రాలుసిద్ధాంతదర్పణఁగదిసి మ్రొక్కె.

వ. మ్రొక్కిన నక్తుమారు నిరీక్షించి యర్పించక్షణుఁడు కృపాకటాక్షంబున నా
దరించి యేకాంతంబున నిట్లనియె. ౧౨

శా. అన్నా ! సాంబకుమార సంతతవిచారాయ త్తచిత్తుండవై
యున్నా వంచుఁ బ్రజ ల్వచింపుమగు నీ కుద్వేగ మింతేల సం
పన్నశ్రీ లభియిరిచుఁ దావకమనఃపర్యస్తము ఛోగ్గు తే
ను న్నిభావ మెఱుఁగుదుం దలఁపునందున్ జాయుల నసన్నలన్. ౧౩

సీ. నీక్తికలశాంబునిధి పయఃకణ మిందుఁ డీమడ ని న్నేమిసేయఁగలఁడు
గురుగభీరమయూఖఖరము నీమానసం బసమాస్త్రహేతి యెం దాడునోటు
నిర్జరాచలసారనిధి నీశరీగంబు కంపించునే కమ్మగాడుపులకు
వివిధ వేదాంతార్థవిబుధపూర్ణములు నీశ్రుతులు చిల్లలపల్లు చొచ్చుటెట్లు
లన్నియును జక్కనయ్యెడు నతిరహస్య, వృత్తిఁ గురుపతిపురి కేగి చిత్తనీధి
నీవు గోరెడి లక్షణానీలవేణిఁ, దెట్లు రాజుల కెదలోనఁ దెగున వలదె.

క. సామము దానము భేదము, నామిఁదట దండనియతి యనునయములలో
భీమప్రతాప లక్ష్మీ, వ్యామోహితులకును నాల్గవదియే యొప్పున్. ౧౪

క. అరిఁ దఱితో నొక సింధు, స్ఫురణముమై నొత్తవలయు భూపతి చంచ
త్తరవారిధారఁ దద్బల, తరుమూలము లెల్లఁ బెకల దర్పము దివియన్.

క. కోపంబు లేనిపతియును, శాపాక్షరశక్తిలేని సంయమినరుఁడుం
దాపంబు లేనివహ్నియు, రూపింపఁగ నొక్కరూప రూపధనాధ్య. ౧౫

క. పతిబాహుశక్తి పెరిఁగినఁ, జతురంగబలంబు లెల్ల జయమహితంబుల్
పతిబాహుశక్తి తఱిఁగినఁ, జతురంగబలంబులెల్ల జయరహితంబుల్. ౧౬

చ. జనపతిపోటు మున్నయి ప్రశస్తి వహించిన నెట్టిపందవాఁ
డును రణవీధిలో బలకఠోరతమై జయ మిచ్చు భగ్గుకున్

- జనపతి మైత్రన న్వేనుకసాగిన నుత్తమనీరకోటికి
 స్వనసు గలంగుఁ గానఁ బతి మానధనుండయ కాదగుం దగఁ. ౬౩
- గీ. పాముఫణమునందుబలిమి మాపకయున్న, నోత యేమి సేయుచున్నదియు
 రాజు చేయి మున్ను రానేరకుండిన, భటులబేలము కలవఁబనికిరాను. ౬౪
- గీ. విభుఁడునప్తాంగసంపద వెలయు నేని, భూమిభౌరంబు నిష్కంధముగవహించు
 సత్తమాయ మగురథమెక్కిచనితదినన, రాజ్యకృష్యము నీడేర్చుగమియిగుర్చు. ౬౫
- గీ. విశదభూతినమగ్రంబు పిపులకామ, దాత్తదర్శనముచున్న ధరాధినాథు
 నీతి పంచాంగనిర్ణయభ్యాతి దనరుఁ, బంచవదనుని వదనప్రపంచ మనఁగ. ౬౬
- క. శక్తిత్రయపోషణి యగు, యుక్తి గలుగురాజు వెలయు నుడుగని కలిమిఁ
 శక్తిత్రయపాలననం, సక్తిముదిత హరహరాబ్జసంభవనిభుఁ. ౬౭
- క. అరివిత్తాహరణస్పృహ, ధగణీపతి కునుపఁదగు సదా హృదయమునఁ
 పరవిద్యావరణాదృతి, పరిణతి విఫలమఁ బోలెఁ దాగుషశాలీ. ౬౮
- క. అరివర్గము నమరీకుచ, గిరిద్యుమ్నము లెక్కఁ బరువుష్మితి నాథున కి
 ధర్మ దుర్గచతుష్టయసం, భరణము గానలె జయూనుభావాయతికిఁ. ౬౯
- క. వనితాధరసుధ పలుసోఁ, కునఁ జాలుకుట్టించి ప్రియుఁడు స్త్రీలకరణి భూ
 జనము మదిఁ ద్రాస మించుక, గనిమిపు మనోయ్యఁదినియఁగాఁదగుఁబతికిఁ
- క. కనవలయుఁ బగులహృదయము, దనమదియెగుఁ లెఱుఁగనీకదాఁపఁగఁదగుదం
 డనమునఁ శ్రోధము లాలన, మునఁ బ్రమదముఁజూపుకొప్పమాపాలునకుఁ.
- క. పతి పేదనడియుఁ దలఁకక, ధృతిఁ దనసరివారివలనఁ దేజము గను స
 మ్మతిబహుళపక్షకార్యాద్య, క్లితచంగ్రంఘ తరణిఁ జొచ్చి వేజము గనఁజే.
- క. క్షీతిఁ బాలు విటిగెనే నొక, గతి జన్మై యెఱుఁగఁగఁ గాతుకంబు ప్రజలకుం
 బతి యని విటిగెనయే నా, క్లితశ్రీక్షీర మననిఁ జిందఁగఁ బోయుఁ. ౭౩
- క. ఏల విచారము జయమున, భూలోకసుఖంబు లెల్లఁ బొందఁగ నచ్చుఁ
 వాలికశరవిధి నీల్గినఁ, గేలు గమియు రంభ నృపతికి గుశలచుతీ. ౭౪
- క. కినిసిన దావానల మాఁ, జన విచ్ఛేదయేనిఁ బూర్ణచంద్రాకృతి యా
 జననాథుని సాక్షాద్విష్ణునిఁ గా మదిఁ దెలియవలయు సూరినిధానా. ౭౫
- క. ఆహరి యూహాభేద, శ్రీహావణిచుటను సకలసిద్ధులు గనెడుఁ
 ఊహావిశేషములెఱుఁగును, హాహాపజయశాలి గాంచు సభిమతలత్ఫుల్.
- క. తనపౌరుగురాజు నావలి, జననాథునిపొందు సేయఁజను నరపతికిం
 దను సామంతుఁడుపొదివినఁ, గనలియతండతినిమీఁదఁగవయుటకొఱకుఁ.

వ. ఇద్దియె కాదు, వెడియు శుక్రబృహస్పతి ముఖ్యులు వక్తాణించిన నయము
లుంధగోష్ఠితార్థసాధనంబు లనేకంబు లై లోకంబునం బెంపు వడయు, నీతె
ఱం గెఱింగించెద వినుము. ౨౮

గీ. నీరి పెదతండ్రి తండ్రి లక్ష్మీవిభుండు, సత్యకిసుతుండు పినతండ్రిశంభుమాఱు
బొందె నీవు రణాంగణభూమినిన్ను, దాకి గెలుచు నె దివిజబృందంబులైన.

క. తిరునాళ్ల కేగి సామజ, పురమునఁ గనుఁగొంటి నేను బుష్పాయుధమం
త్రరహస్యవిద్యఁబోలిన, కురుపతిసుత లక్షణాచకోరనిభాక్షి. ౨౯

వ. ఆకొమ్మ మమ్ము సేవింప వచ్చి యచ్చట శ్రీవైష్ణవానుగ్రహపోషితసాభా
గ్యవిశేషయై యేకాంతంబున లతాంతవిశిఖశిఖిశిఖాపీడిత యగుచు నాతో
డంబువృన్దబోని యాబింబాధర సాంబుండు మత్స్యాణావలంబం బని నొ
డివె నీవును వడిగల తురంగంబులం బూనినయరదం బెక్కి యుక్తుమెఱసి క
క్షసు లగు నొక్కకొందఱు వీరవగులం గొని కూరిమికి సార మైనవారిచే
తం బరివారితుండ వై భేరీమృదంగపణవాదికంబు లగు సద్భటచిహ్నంబు
లడంచి వంచనాస్రకారంబున లతాకాంతారవీధికి మాధవమధుసమౌరా
ధనకు వచ్చు నచ్చపలహారిణబోచనం దెచ్చు. ఏతదర్థంబులు శుభోదర్శం
బుల మౌడు నని యయ్యష్టమూర్తిద్వితీయావతారునకు శ్రీమదష్టాక్షరం
బు నుపదేశించి మున్ను విశ్వామిత్రుండు దశరథపుత్రునకుం భోలఁ బ్రశ
స్తశస్త్రాస్త్ర గమనకారంబు లన్నియు నెఱింగించి కించిద్దరహసితాననం
డై యాచార్యపంచాననుండు దీవించి యంచిత నాస్రతాపశాలి వికాస
భాసమాన హృదయుండై యాప్రాప్త కదలి కతిపయసై నికసమన్వితంబు
గం గరిపురంబున కరిగి యక్కక్కనపు జవ్వని చాకఁ గోరి యేకాంతంబున
నొక్కయిక్క నుక్కళంబు గాచి యుండె నంత నిక్కడ. ౩౦

—) సాంబుండు హస్తినాపురమునకుఁజనిన బలభద్రాదులయలజడి (—

క. ఇంద్రప్రస్థపురంబున, కింద్రానుజుఁ డటకమున్న యేగెను నాఁ డ
య్యింద్రోపము లగుపాండున, రేంద్రతనూభవులఁ జూడ హితకరుఁడగుచున్.

క. బలభద్రుఁ డొక్కడయ దో, ర్బలభద్రుం డగుదు సగరరక్ష యొసర్చున్
హలముసలలితనిజభుజ, బలమునఁ జంద్రాతపప్రభానిభయశుఁ డై. ౩౧

గీ. అంబుజాక్షతనూజుండు సాంబుఁ డెందుఁజనియెనో యనిపౌరుహాశ్చర్యరసని
మగ్నమూలసులైరి ప్రేమమునజ్ఞుంబ, వతియువత్సరహితగవాకృతివహించె.

- క. బాలశశి లేనిపడమర, వోలెన్ ద్వారవతి చాలఁ బొలుపటి యుండె
న్నాళీకనాథనందన, కేళీరసరహిత యై యకించనతమెయిన్. ౮౫
- క. కొందఱు (హరితోఁ)జనియె ము, కుందసుతుండందు తొక్క కొందఱులచే
తందూలెఁగొమరుఁడందురు, కొందఱతఁడజేయుఁడట్లుగునెయి న్నరకన్. ౮౬
- ప. వెండియు నందఱు నన్నివిధంబుల నితనిం గానమికి మనికితపమచుండి రప్పు
డుప్పొంగు విచారక్రోధంబు లనుయూఢనాథంబులు నిజమానసంబుం గలం
కుఁడలంపరాని యుద్రేకంబున బలభంగంబు తుహిన్నానికి మొలచిన మణిశి
ఖరంబు చందంబున వివిధరత్నఘటితంబగుకీరీటంబు మీటి మోవ రేవతీము
ఖదత్తగంధోత్తమాగంధ ధురంధరం బగు వదనబింబంబు పరిమళ పరిపూరిత
సీతాంబుజంబునోజ రాజిల్లం బుద్ధరాగ పల్లవస్థగితంబు లగుచు ధగధగ మె
ఱచు కుండలంబుల తఱచు మెఱుంగులు ముకురగర్భ ప్రతిఫలిత తరుణత
రణి కిరణంబుల కరణి గండమండలంబులం ప్రతిఫలింప నలఘుతేజోమయ
వలయవలయితంబు లగు నాజానుదీప్తంబు లగు భుజాదండంబు లలంకృతశే
షద్వితయంబుం బోషింప నిలింపాధిప ధన్వంతాపరివారిత హరిశిఖరసాను
స్థలంబుం బరిభవించి కనకవనమాలికాలింగి తోత్తుంగ వక్షుపీఠంబు కళో
రాకారంబై తోరంబుగ నిజవాచుదరణాంబుజంబున నున్నండ తేజోమండలం
బగు గండపెండేరంబు ఖండపరమనకు నురగమండీరంబునుం బోలె రం
జిల్ల నుల్లక్షిత మధుకరమాలికా కమనీయకల్పవృక్షసపక్షంబై కపమప్పటి
గప్పినమే నుప్పొంగ నాస్థానమండపప్పునకు నేతెంచి పంచాననపీఠం బలం
కరించి యుచితాసనాసీను లగు నుద్ధవాదిబుద్ధినిధులతో శంఖధ్వనిభాస్వ
రం బగు వికస్వరస్వరంబున నిట్లనియె. ౮౭
- క. హరి యింద్రప్రస్థమున, కరిగె శ్వనమీఁద భార మంతయు నిడి యే
వెరవొకొ కుమారునిం గను, మురు నది దా నీళ్లలోని మువ్వె యుండెన్. ౮౮
- చ. చనియె దినంబు లైదు దను సంభవుఁగానక భల్లుకేంద్రనం
దని మదిఁ జింత వంతఁబడి తాంతలతాంతసమానముగ్ని య
య్యోనకట సాంబుఁ జూచుటకు నేది తెఱంగొ విరోధి యెవ్వఁడే
దన పెనుమాయ దార్పఁడు గదా యలశంబరుఁ డంగజంబలెన్. ౮౯
- క. వ్యసనము లెఱుంగఁడు విద్యా, భ్యసనములయ కాని యట్టి పట్టిఁ గనమి గ
న్నసతికి నోర్వఁగవచ్చునె, కసిమసఁగుంగాక శోకకల్పనలమున్. ౯౦

- క. హరి వచ్చి సాంబుఁ డెచటికి, నరిగె నొకో యనిన నేమి యనువారము దు
ష్పరీభవముగాదె యీశ్వర, వరలబ్ధుని మోసపోక వరమతులారా. ౯౦
- మ. స్తరజిహ్వాధరుండు విక్రమకళామత్రేభవిద్యేషి స
ద్గురుభక్తిప్రవరుండు ధైర్యవిజితహోణీధరేంద్రుండు భా
స్తర తేజుం డతిదీర్ఘ బాహుండు జగత్ శ్లాఘ్యుండు సాంబుం డతం
డొరుచేఁ జిక్కు నె యేమియో (యెఱుంగ) మీ రూహింపుఁడా ధీనిధుల్.
- క. అనిరుద్ధుని తెఱఁగైనం, జని యానిర్భంధకారిఁ జ క్తడఁచి కుమా
రుని దెత్తు భుజాంచలసం, జనితబలము నారదప్రశంసకు నెక్తు. ౯౩
- స్రగ్ధర. కలఁగింతు న్నావిరాసు ల్లహనదహన రేఖ నిజ్యంభింతుఁ గొండల్
నలఁతుం బెందూళిగాఁ బన్నగనిలయముల న్నట్టి మల్లాడుదు న్నూ
తల మెల్లం గ్రొత్తు వ్రేతున్ దశదిశలు హరిత్పాలకావాసపంక్తిం
దలక్రిందై యుండఁ దార్తుం దనయుని మగుడన్ ద్వారకావీధిఁ జేర్తు.
- క. జమునిల్లు సొచ్చెనేనియు, భమితముసలసరభసాగ్రపాతంబుల నా
కమలాప్తసంభవునిమై, చమరుక పడనడఁచి సాంబుఁ జయ్యనఁ దెత్తు.
- క. పీరాహితగళవాగుర, సీర మిది గదాయుధప్రసిద్ధోరగజ
హ్వరంగనటి మహాహవ, ధారుణి నాకెదురె దైత్యదానవు లైనన్. ౯౬
- చ. అనుడు సభాసదు ల్వలికి రంతటివాఁడవు నిక్క మీన యే
యనువున నైన సాంబుతెఱఁ గారయ నేర్పఱు లైనవారిఁ బం
పనతగు వేగిరింపకు మమానుషవిక్రమ నీదుకోధవ
హ్ని నిగుడునేనియు న్నిట(లనేత్రుని కేఁయు) నోర్వశక్యమే. ౯౭
- వ. అని యీచందంబున నుద్ధవాది పిదపద్భృందంబును రోహిణీనందనుండు నూ
హాపోహగా విహృతహృదయులుగా నున్నయెడ. ౯౮
- గీ. గగనభారతి వలై లక్షణగుఱించి, యాహరించుటకై సాంబుఁ డరిగినాఁడు
హస్తీపురమున కతనికి నచటఁ బ్బు పోరగుఁ గలుగుజయము. ౯౯
- క. బలభద్ర నీవు పొమ్మని, పలుకుటయును నెల్లజనులఁ బలునాశ్చర్యా
విలచిత్తు లైరి హలి రిని ప్రమదరభస తమకియై. ౧౦౦
- గీ. కొడుకునునికి కలరి కోటానఁగోటులై, యదుబలంబు గొలువ నపుడుగదలి
కరిపురం నాథుఁడై, నడువఁ దొడరెఁ దూర్యనాద మడర.
- వ. అంత నద్దంతిపురంబునందు. ౧౦౧

శా. ఆదుర్యోధనపుత్రి కూరిమివయస్య స్త్రీల్వ నుద్యానవా
టీదేశంబున కేగుచెంచి మణిశాటిపుష్పకస్తూరికా

శాదాదుల్లాని యాదిలక్ష్మిని భజరపం బర్వకాలంబు గాఁ
గా దీక్షావిధి నస్వయే రథాయాధ్యయే. ౧౦౩

గీ. ఇట్లు విజయలక్ష్మి నిందివరాక్షియు, ద్యానలక్ష్మి గుడికి నరిగి యచటఁ
బూజసేయఁ దొడఁగెఁ బుష్ప(దులంగొని,) నిఖిలలోక కామిసేమితల్లి.

సీ. కమ్మగొజ్జఁగనీటఁ గావింఁచె జలక మంభోరాకీకూరిమిపుత్రికకును
దడియొత్తి (మేటినుగ్గడి)తంపునలువల ననబాక్షపక్ష సేవాసనకసఁ
గలహంసచిత్రితకౌశేయ మర్పించెఁ బుష్పయుధుని గన్న పుణ్యానిధికి
సాంకవమ్మ బద్ధాలయకును

సకలజననికి రత్నభూషణ నొసంగ, నిధికిఁబాక్షకుఁ గియ్యారనికరశేకిల
ఘటితనీరాజనమ భూషకిల్పనాస్త్రి, పూర్వముగఁ బుష్ప నాకి శాస్త్రార్థపదన.

క. జయమంగళాదిగీతు లు,దయదమ్మతస్యందముగె పయస్యల పిష్టు
ప్రియమ్రాలం బొడించెను, సయనద్యుతజితచకోరసంపతిధారక. ౧౦౪

గీ. మృదులకరపల్లవాంజలిం బొదివి పట్టి, భామ పూవులుప్రసించె బద్ధగృహకు
నమ్మనిపట్టినను నేయునాశుగంబు, లిపిచుమీచూడుమనిచూపు తునకిమనఁగ.

క. పరమాన్ననివేద్యంబులు, పరమశసంభారభరితబహువిధి యులే
శరనిధితనయకుఁ గౌరవ,వరతనయ యొసంగి చరణపంధన పెరయె. ౧౦౫

చ. కనుఁగవ మోడ్చి నెఱునము గఁగిట నాధుని జేర్చి యాజగ

జనని విలాసమస్థు యశఃకిలికాఘనసారసారచం

దనరసలిప్తదిక్కు సదాశివమురై ముకుందనందనుం

బెనిమిటిఁ జేయుమీ తనకు బృంహితసాధుకిదంబు సాంబుసన్. ౧౦౬

వ. అని నిశావసానంబునఁ బావనాంతరంగి యె యాకురంగిసయన నయనం
బులు విచ్చి తనకుం బచ్చినిలుతులెల్లి శుభసూచకింబుగెం బెట్టిన ప్రసాదం
బు సాదరంబునం గైకొని యాకటభంతికకాంతానిశాంతంబు వెలువడి
వచ్చున్దవసరంబున. ౧౦౭

— సాంబుఁడు లక్షణకన్యను హరించుట —

క. ఆదనెఱిగి మున్న యచ్చట, వధువని నివసించుహరికుమారుఁడు గడిసెన్
మదకరికలభము పట్టించి, గదియుకరణిఁ గేలుఁదమ్మిఁ గబళించుటకున్.

గీ. కలలుఁ గన్యరూపు గనుఁగానసాంబుండు, ముకురనిభకపోల ముకురకుక్షి
నధిపుఁ జూచెఁగానననుమానమింతయుఁ, గలుగదయ్యెవారుగదియునపుడు.

చ. హరి మును రుక్మిణీజలరుహానన నోర్తునె తెచ్చెఁ గాని యా
హరితనయుండు లక్షణఁ బ్రియాశియుతంబుగ వేగఁ దెచ్చి బి
ట్టరదముమీఁదఁ బెట్టె నది యట్టిద పుత్రుఁడు తండ్రికన్న ని
ర్భరబలశౌర్యధైర్యగుణభాగ్యరమన్ ఘనుఁ డైనఁ జెన్నగున్. ౧౧౩

గీ. అపుడు సాంబుండు నిజబలం బలఘుశౌర్య
సారసముద గ్రమై మహాస్త్రముల వెడలు
దీధితులు భాస్రరాంశులఁ దివిచి మ్రింగు
చుండఁ దను గొల్చి రా రభసోగ్రుఁ డగుచు. ౧౧౪

క. తరలెన్ ద్వారక కేగెడు, తెరువున లక్షణయుఁ దాను దేరెక్కి నభోం
తరమున రోహిణితోడం, బెరసి సతారముగ విధుఁడు బెళికెడుసరణిన్.

గీ. అంత లక్షణవెంట మున్నాదిలక్ష్మీఁ, గొలువవచ్చినవారెల్లఁ గలఁగి పఱచి
యద్దిరా యెంతపని పుట్టె ననిపురంబు, సొచ్చిసాంబునితెఱఁగెల్లనుచ్చరింప.

చ. ఉరగఘనాగ్రలగ్నమణి నుద్ధతి సిద్ధుఁడు గొన్నలీల శ్రీ
శ్వరసుతుఁ డాత్మనందని నసాధ్వసుఁడై కొనిపోయె నంటకుం
గెరలి మహాగ్రుఁడై యురగకెతుఁడు భిష్టసహోదరాంగరా
ఢ్యురుసుతబాహ్నికాదులుఁ దగుంబరివారము వెంట నంటఁగన్. ౧౧౫

క. చిచ్చార్ప వెడలుకైవడి, వచ్చెఁ బురము నిర్మించి వసుధావలయం
బెచ్చటఁ జొత్తునొకోయని, తిచ్చవడె న్నమనవేగ రేఖారభటిన్. ౧౧౬

గీ. ఒకఁడు సంభ్రమమున నొఱలోనిపట్టెంబు, వెఱికిపాఱవైచియుఱకయొఱయె
పట్టె మనుచుఁగేలఁబలుమాఱుజళిపించెఁ, గెలని ప్రజలుగాంచి(కెరలి)నవ్వ.

గీ. అనికె దమకించు నుద్రేక మడరి యొకఁడు, వెనుకకాళ్లకుఁ గట్టినవీతినెక్కి
తఱటుచేయంగనదిబద్ధచరణమగుట, నెగయుటయకానిమ్రొలికినిగుడనయ్యె.

క. ఏనుఁగుపల్లము వాజికి, నేనుఁగునకు హయముపల్ల మిడి పల్లింపం
బూని యవిపొంకపడమికి, నానావిధవిహృతి నొకఁడు నలఁకువఁ పొందెన్.

శా. వీరావేశముతోడ మోవి గొఱుకు న్వేడించుఁ గంబంబు ఘో
రాఠావంబుగ బొబ్బవెట్టుఁ బదవిన్యాసక్షతతోణి యై

- హారంబు లైగి రాల మల్ల చటచున్ హర్ష్యానభీద్వారకల్
బోరుందల్పులు మూసి యున్నఁ జనఁ దెప్పుజూపు నొక్కఁడొగిన్.
- గీ. శూరుఁడొకఁడిల్లువెడలవాచూరుదాఁకి, పగిలెఫిలఁ బునిజన్తెరి భాణనిహతిఁ
బగులు నీరీతి నని తెల్పు పగిది నపుడు, దారుణరణజలకణసార మురుల.
- గీ. విభుఁడు వెడలి రాఁగ వెలఁది యాతనికట్ట, చీరచెఱఁగుఁ గేలసెలకుఁదిగిచెఁ
జంతుఁ డస్తమింపఁ జనఁ గైరవిణి మొగ్గ, నతనియంశుకంబునలముకరణి.
- వ. ఇవ్విధంబున నయ్యాధనాథులు వివిధవిత్తక్రయసనాథులై యాయుధ
ప్రభావిభవంబున నభోమణినిభానిభవంబు నచర్యోధంపఁ గంపితకరవాలురై
వాక్కిల్లు వెడలనేరక యిఱకటంబులకు నోడి కోటకోడలు డిగనుఁగికి యురక
యరుగువారును బాదంబుల బొమిడికఁబులును శిరంబుల బోల్చును బొదివి
వికృతవిహారు లై కరవాలధారల నెను రైసవారల విదళించుచు నిది త్రోవ
గా దిది త్రోవ యగు ననుచివేకంబు జాటి వీరావేశకలితహృదయు లై పతి
నెదురువారును నంగంబుల శృంగారం బర్థం బంగీకరించి చేసిన విసమాపుల
నెసంగువారును నై వీరు లుగ్రశూరు లై యేనికవీడు వెడలి పుడమిఁతేనిం
గదిసి రట్లఖిల సైన్యసమేతుం డై ధృతరాష్ట్రసుతుం డర్థయోజనమాత్రంబు
చని పత్తిరథపుత్ర నిజపుత్రి కాహరణముదితహృదయుం బొదివెం బొదు
పుటయు.

౧౨౧

—సాంబుని దుర్యోధనాదు లెదిరించుట—

- గీ. సాంబుఁ డపుడు నిజబలంబుల లక్షణ, కన్యకామణికిని గావలిడి మ
హాగ్రరోష రేఖ నొకరుండ రథమృక్తి, యెదురు నడిచె శత్రుభిదురలీల. ౧౨౬
- క. పూనికొని దూదితిట్టల, పై నడరు కృశానుపగిది భల్లుకపుత్ర
సూనుఁడు గవినెం గౌరవ, సేనలపై వింటిమ్రోతఁ జెవుడుపడ దిశల్. ౧౨౭
- సీ. ధైర్యవర్వతకూటతాదాత్య మై శిరస్త్రాణంబు మణికిలితంబు దనరెఁ
బ్రబల తేజశ్చిత్ర భానునిం బొదివిన ధూమధోరణి యయ్యెఁ గొడినజోడు
కఠినసత్త్వగజంబు కరమునఁ బెకలించి పట్ట సాలం బయ్యె గట్టివిల్లు
వివిధసంగరకళాశివోరగము లుండు పుట్టలై యమ్ములపొదులు వొదలె
నసమనేత్రుండు త్రిపురసంహరణమునకుఁ, గడఁగుకై వడియదువంశకమలహేళి
యతిరథ శ్రేష్ఠుఁడరివీరహాననవిహర,ణాభిముఖ్యంబునహియించునవసరమున.

- మ. త్కురగంబు ల్గురులు న్రథంబులుఁ బదాతు ల్లుంచిన న్భారజః
పరమాణుచ్ఛట లేసరేఁగ రవిబింబు బుజ్జితద్యోత మై
తెరలో దివ్యియ యయ్యె బిట్టు గదిసెన్ దివ్యాస్త్రజాలంబు లు
ద్ధురవేగంబుగఁ గల్పసంక్షయసునస్తానూశనిప్రక్రియన్. ౧౨౯
- క. కురుబలవిలయాంబుధికిని, హరిసుతుఁడు మహావరాహ మగుటనొ దంష్ట్రాం
కుర మయ్యె విల్లు నిగిడెడు, శరములు మై విద్రుప రాలు జలకణము లొకో.
- క. కరిబృంహితరథర్షుఁకృత, హరిహేసాదికరవంబు లన్నియు నడఁగెన్
హరిసుతునివింటిమ్రోతలఁ, గరువలి యురగాధిపతిముఖంబులఁ బోలెన్.
- వ. ఇతైః టంగున నుత్తరించి యప్పంచశరసహోదరుండు దుర్యోధనవరూధిని
నిరోధించిన నిర్వరోధించి కల్పాంతకుపితకృతాంతాకాక్షం జై తేరు దతిమి
విల్లులును లుమియ నమేయంబు లగుశరనికాయంబులు దొరిఁగించినం
గుంభకూటస్తులు వగిలి కొమ్ములు దునిసి కరంబులు తెగి చరణంబులు
వీటిగి ఝుఝానిలవిశకలితవలాహకవృక్షహంబులుం బోలెం బుడమి నొర
లుచు నొరఁగుకరిఘటలును నిటలంబు లవిసి నెన్నడుములు వ్రస్సి వాలం
బులు సీళి మోరలు ముడింగి బెడంగు దప్పి కుప్పఁగూలిన సోలు తురం
గంబులును, ఇరుసులు విశీర్ణంబు లై చక్రంబులు వ్రక్త లై కూబరంబులు
రూపతి సూతులు చదిసి హరులు గెడసి పొడ వడంగు వరదంబులును,
గపాలంబులు విపాటితంబు లై కడఁతలు పెటిలి కరంబులు జర్జరితంబు లై
కాళ్లు మ్రోల్లై కరవాలకుంతముసలముద్గరగదాదిచ్ఛేదంబులతోడం గమరిన
భటసముదయంబునుం గలిగి నెత్తురుల నెత్తురంబు *మెదడుల పొదువును,
నెన్నుల దున్నును గండల మెండును నొండొంట నిండఁ గంకాశగృధ్రగరు
త్సమీరప్రేరితంబు లై చామరచ్ఛత్రావయవంబులు పాయవడం గటకఁగై
వేయకేయూరాదులం బెల్లు డుల్లు మణిపల్లవంబులు భల్లంబుల పెల్లువ
యనుచిత్తజల్లునకుం బ్రథమరూపకంబు లగునింగ్రగోపకంబు లై దీపింపఁ
దత్ప్రతాపబడబాసల జ్వాలలకుం గల్లోలమాలి యయ్యునుం గురుబలంబు
చలంబునం బోక పెనంగునవసరంబున. ౧౩౦
- క. శంఖధనుర్గుణనిజరథ, పుంఖిత ఘోషంబు దిశలఁ బొదువఁ బలలభు
క్షంఖాణహితసుతుండరి, శంఖనుహాశంఖములను సమయించు ననిన్.

గీ. లాచి యొకని గళము లక్ష్యంబు గావించి, గాఢమూర్తి నేయఁ గత్తివాతి
వెడఁదఱుపు న్నంచు వేపురతల లిట్టి, వింటివాని నెందు వినుట గలదె.

గీ. బలియుఁ డతఁ డేయు నెఱవాతిములుకు లడరి
మించి నడుములు రెండుగాఁ ద్రుంచి చనిన
ధార గానంగరా దస్పృహర గాఱ
నురక ప్రాణానిలమె పోవు యోధులకును. ౧౩౧

క. అరిఁబోసి సునిశితము లగు, శరము లతం డేయ శిరముఁ జరణముఁ దొడయుం
గరము నురము దునియఁ గళే, బరములు వడుఁ బవనభగ్నపాదపనమృతఁ.

క. తత్తటమున నతఁ డేయఁగఁ, దత్తాద్వగ్విశిఖశిఖరదళితము లగుచు
స్తతకరికుంభకోటులు, ముత్తియములవాన గాటముగఁ గురియించుఁ.

క. హరినందనశరముఖజ, స్థరితాంగము లగుచుఁ గూలు జవనాశ్వము లు
ధ్వరమృగభుజ్నఖరదళిత, శరీరగవయాచుక్పతిని సమరధరిత్రుఁ. ౧౩౨

చ. పృథుభుజఁ డన్తుహారధుఁడు పెన్తురంబుల నుక్తు సూపిన
స్రథికసహస్రము ల్వడియె రథ్యము లన్నియు మిథ్యయయ్యె సా
రథులు పరాసు తైరి నవరక్తనవాభ్యుద్భిక్తిగోగ్ధేఖలం
బృథినియుఁ దొప్పదోఁగె సురబృందము లార్చె నభిస్థలంబునఁ. ౧౩౩

వ. వెండియు నక్తోదండవిద్యాకుండలికుండలుండు కుండలితధనుర్ధరుం డై చం
డకీరణమండలంబు గనినకొండొకలుం బోని కాండప్రకాండంబు లొం
డొండ నిగిడించుటయు నట్టిగిహూపు తేపురేఁగి తెలిదమ్మివిరుల వెలివైచు
కలహంసంబుల వైఖరి చిత్రధవళచ్ఛత్రంబు యుత్తరించుదుఁ, గాశకుసుమ
వినరంబులం గసిమసంగు సుగకరువలివినవినల పగువునఁ జామరంబులఁ బో
మీటుచు, ధవళోరగంబులం గబళించు గరుడంబులవడువునఁ దోరంబు
లగుహారంబులఁ ద్రొంచుచుఁ, బువ్వఁగొవ్వులు దెగవైచు కుఠారపాణుల
కరణి వివిధభూషణాలంకృతం బగుయోధప్రజంబు భుజంబులు దునుముచుఁ
గరికపోలవిపాటనమహావిహారంబులును హయహరిణవిదారణమృగాదనం
బులును శతాంగప్రతివీరదహనజ్వాలలును బాదాతనైకతవేదివృష్టిపాతంబు
లును నై కకుప్పు లప్పళించి గగనంబు వగిల్చి గాడ్పులం గీడ్పణిచి ధర
ణి గెరల్చి యారపాతలపాతి నూతన గత్తధాగాపాగంబులచేతం బాతాళఫ
ణాధరభామినీకుచకుధరకూటంబులం బంకజరాగరత్నమాలికల పోలిక తై

ఘనీభవంజేయుచు మంచిచీకటులు పుట్టించుటయుం గొందిశీకంబు లై
కౌరవానీకంబులు కరవాలంబులు వితిగియుఁ గత్తులు ముత్తునియ లయ్యు
ను గద లదనద లయ్యును గడలు గెడసియు విండ్లు బెండ్లయ్యును వంకి
యలపొంకంబు లడంగియును దరవారులు మురు వేదియునుఁ గాలభైరవక
రాలాటోపంబున రూపఱు ప్రాణిజాలంబులీల నిస్త్రాణంబు లై తలలు వీడి
యుఁ దప్పుతప్పు లాడియుఁ దడంబడియుఁ దత్తఱించియుఁ దెరలి యు మర
లియు నఱచియు వ్రేల్లు గఱచియుఁ బఱచిరి యందు నొక్కకొందఱు పోక
నిలిచి పెలుచందనంబున ననేక ప్రహరణప్రవాహంబులం బ్రవాహగర్భిత
మహాకారునింగాఁ జేయుటయు నాకుచూరకేశరి యాశాపూరకంబుగా
ఘోరాంబుదధ్వని చూపి చాపజ్యానాదంబు త్రిదివపురంధ్రీశుద్ధాంతసాధ
గవాక్షంబులఁ బ్రతిశబ్దంబులు పుట్టింప నుట్టం దఱిమి మొగు లుఱిమిన
హొచ్చున నార్చి యర్చిష్టజ్ఞానాసఖంబు లగునానావిశిఖంబుల నవ్వీరవ
రులం జేయుటయు నగ్గాయంబులు తల్లాయంబు లచుకాసారనికాయంబులకు
నభినవకష్టరకోరకోదయం బయ్యె నయ్యెడ.

౧౮౦

- చ. తెరలినసేనల న్వెఱపుదీటిచి యొయ్యన నూలుకొల్పుచు
గురువరనందను ల్సమరకోవిదు లయ్యునరాజు మున్నుగా
శరమయవృష్టి ముంచి రఱజాము యదూత్తముమీఁద నాతఁడుం
దిర మయి నిల్చె మంచునకుఁ దీల్పకునే రవిబింబ మెయ్యెడన్. ౧౮౧
- క. తనతచువు నూతు నరదంబును హయములఁ గాచి శార్ఙ్గిపుత్రుఁడు వొల్చెం
బెనుమొగులుతోడి గుణగర్జనజర్జరితంబు గాఁగ జగ మఖిలంబున్. ౧౮౨
- మ. కరిగాత్రంబులు చించి యుచ్చించనుచుం గంభాణరింఖి ల్ధరం
దొరుగం జేయుచుఁ బుష్పకాభరథపంక్తు ల్లున్ది తూటాడుచుం
బురుషశ్రేష్ఠుల సింహవిక్రముల రూపు ల్లాపుచుం గొస్తుభా
భరణస్రోద్భవుతూపు లద్భుత మొనర్చుజాలె దివ్యాలికిన్. ౧౮౩
- క. పటిపటియ ల్లయ్యెఁ బడగలు, వితిగిపడియె గొడుగు లఖిలవీరులసొమ్ముల్
నులుమయ్యె నాయుధంబులు, నటిగె నవనిదొప్పదోగె నరుణాంబువులన్.
- వ. ఇన్విధంబున వివిధ వాదిత్ర ఘోష ఘోరగర్జితంబును ౮ రాశకర వాలపటల
తటిదలంకృతంబును శరాసారోదారంబును నై నకౌరవసేనావారివ్యూహం
బును నిజాశుగనేగంబునం బఱపుటయు నందుఁ గొందఱు యోధు లై
దుస్సాధు లై పంబి జాంబవతేయుం బొదివి.

౧౮౪

క. సారథిపై హయములపైఁ, దేరిపయి యాదవాబ్జతీవ్రాంశునిపై.

నూరక కురిసిరి బాణా, సారము జలరాశిఁ గురియు జలదములక్రియన్.

క. సాంబుండు గినిసి తద్విశి, ఖంబులు ఖండించి వారిగాత్రంబులు రం

ధంబులుగఁ జేసె వజ్రము, ఖంబులునుం బోని కనకఖచితాస్త్రములన్.

క. కొందఱవిండ్లును విటిగెం, గొందఱకంటకము లటిగెఁ గొందఱయలుఁగుల్

వ్రుందె మఱియొక్కకొందఱ, కుం దనువులు సిరిగె నతనికోలలచేతన్. ౧౪౨

వ. అప్పు డాదుశ్శాసనదుర్గర్షణదుష్ప్రహులు ద క్తం ద క్తిన మూఁక లన్నియు

పెన్నిచ్చుటయును. ౧౪౩

క. ధీరుం డవీరుఁడు కం, నీరవనాదం బొనర్ప డెదంబులు మూ

ర్చారసమగ్నము లయ్యెం, గౌరవులకు విదితసత్త్వగౌరవుల కనిన్. ౧౪౪

సీ. దుశ్శాసనుని రెండుతూపుల నొప్పించి దుష్ప్రహు నొకకోలఁ దూలపఱిచి

దుర్గర్షణుని మూఁడు మర్కటేంద్రశిలీముఖము తేసి మేన రక్షములు దొరుఁగఁ

జేయుటయును వారు సింహనాదవిశ్లేషదశదిశాభాగు లై దట్టకెంపు

శక్తుల జనియింపఁగా నోరి పడుచ నీకితేల యని విండు లెక్కువెట్టి

యైదు నాలుగు నాఱుచు నంబకములు, సాంబుపై నేసిసూతురథంబుహయచ

యంబుఁగప్పినలువదియస్త్రములద, శాసుగములనుపోడశోగ్రాస్త్రములను.

క. ఆవీఁక కలిగి జాంబవ, తీవల్లభనందనుండు తెగనిండ ధను

జ్యోవల్లిఁ దొడిగి శితబా,ణావళిఁ దొరఁగించె దుష్ప్రహోదులమీఁదన్.

వ. తొరఁగించుటయు నవ్వీపాఠంబులు. ౧౪౫

చ. తనువులు చించి కేతువులు దంచి హయంబుల నొంచి కేలిబ

ర్ధనువులు గీసి జోళ్లు శకలంబులు చేసి సమసమాతులం

దునుకలుగాఁగఁ గోసి యతిమస్సహ వేదన నొందఁజేయ వా

రనిపని మాని ముక్తరథు లై చని రక్తజుఁ డున్నచోటికిన్. ౧౪౬

వ. ఇట్లు కురుకుచూరమానమర్దనమర్దంతం డగుజనార్కః కుమారుండు త్రిపు

రసంహారవిహారణహారి యగుహలహలగ్రీవుండునుం బోలె వెలుంగుచుండె

నంత. ౧౪౭

—(కర్ణునకు సాంబునకు యుద్ధము)—

క. యువరాజు విటిగి వచ్చిన, రవితనయుఁడు యదుకుమారరత్నముఁ బొదివెం

దివిరి నభోరత్నముపైఁ, గవియుతమం బనఁ జమూనికర మెసఁగంగన్.

- క. తురగస్యందనభటకరి, పరివృతుఁ డైనట్టి కర్ణు వాఁడిమి లవముల్
సరకుగొనఁ డతఁడు మెఱుఁగుడుఁ, బురువులుశశి నేమి సేయుఁబున్న మరేలన్.
- ఉ. కర్ణునిసేన త న్బొదువఁగా మృణిపుంఖసమీరవిస్ఫుర
త్రర్ణి శరాన్ని నాతఁ డెసగ్రమ్మఁగఁ జేయుడు లీలఁ దత్సమూ
హార్ణవ మింకె బాడబశిఖాహతవారిధిలీలఁ బుద్ధిని
పర్ణవసత్పయఃకణవిభాతి జగంబులు దూలె నన్నియున్. ౧౫౮
- క. ఆరాధేయుఁడు క్రోధర, సారంజితనేత్రుఁ డగుచు యాదవకులకం
తీరవము తేరికిం దన, తే రభిముఖముగ నొనర్చి ధృష్టతఁబలుకున్. ౧౫౯
- శా. ఈహీనంపుబలంబులం దునిమి నీ కే లుబ్ధ భల్లూకరా
ద్దౌహిత్రా విను భల్లుకంబు చెదలుందండంబులన్ మ్రింగి యు
త్సాహంబుం బచరించుఁగాక మదహృద్యత్తుంభికుఁభస్థమాం
సాహారోగ్ర విహారకేసరికిశోరాటోపముం జూపునే. ౧౬౦
- చ. అన నతఁ డాతనిం బలుకు హా తెలిసె నివను సూతపుత్ర నీ
కెనయునె జోడు మేన వలయే తగుఁ డై డ్డటువెట్టి విల్లుచే
నునిచితి వేల యెవ్వ రింక నోడలు రొప్పెద రన్వయార్హ వ
ర్తనల నదీనులై నడుపరా నినుఁబోలు సుధీవరు ల్భువిన్. ౧౬౧
- గీ. అనుచు నాక్షేపములు పల్ల నర్తసుతుఁడు
నర్తశశిలోచనసుతుండు నహహ చేయుఁ
జేయి వ్రేసినఁ జప్పుడు చెలఁగుఁగాక
యందుఁ గల్లునె తారతమ్యంబు తెఱఁగు. ౧౬౨
- శా. ఈపోల్కిం బరుసంబు లాడుచు రమాధీశానపుత్రుండు రా
ధాపుత్రుండును విండ్రమ్రోతలు సుధాంధఃపద్యఁ బర్వంగ బా
ణాపాతంబుల భీతచిత్తులుగఁ జేయంజాలి రీక్షించు కాం
క్షౌపూర్తిక దివి దన్నియున్న దివివద్గంధర్వయక్షేశులన్. ౧౬౩
- సీ. తననలుఁగాల్లును దలఁ బొట్టలోఁ బొన్నెఁ గదలక శాంబరీకచ్ఛపంబు
భోగంబులు ముడించి బొక్తలు చొరఁబాటెఁ బవనపారణలోకపరివృథుండు
దానధారాసముద్రము లింకఁగాఁ గాడి నెఱియలువాటె దిక్కురికటములు
నీలంపుగవిసెన నించినమించుటద్దపుఁబిల్ల వోలెఁ బద్ధప్రియుండు

- తార లుడివోయె గగనకాంతారవాటి, గిరులవనిఁగేలికందు కాకృతివహించె
నంగరాజు ననంగ ప్రియానుజుండఁ, గెరలి పోరాడు నుద్భట క్రీడఁ దలఁకి.
- చ. పడగయు విల్లుఁ ద్రుంచె హరిపట్టి యినాత్మజుఁ గిట్టి కర్ణుఁడుం
బడగయు విల్లుఁ ద్రుంచె మధుభంజనసూనుని ముట్టి వేట బ
ల్పడగలు విండ్లుఁ దేరులును బాణిపుటంబుల నుండఁ జేసి ర
క్తఁడిదిబలాధికు ల్బటనికాయము సొంపున నేర్పు పెంపునన్. ౧౬౫
- క. చిందంబులు పూరింతురు, డెందంబులు వగులఁ గడువడిగ నార్తురు మా
కుందియు నిందీవరరిపు, నందనుఁడును విశిఖిపిహితనానాదిగు లై. ౧౬౬
- క. నలుఁదూపు లేసి కర్ణుఁడు, చలియింపఁగఁ జేసె సాంబుసారథి నతఁడు
న్నలుఁదూపు లేసి యీసునఁ, జలియింపఁగఁ జేసె సూర్యసంభవసూతున్.
- క. ఉర మేయుడు నుర మేయుచు, శిర మేయుడు శిరమునేసి చెలఁగుచుఁగలహిం
చిరి సాంబకర్ణు లిరువురు, గిరులు గిరులుఁ గేసరులును గేసరులు ననన్.
- క. ఆలోఁ గాలానలకీ, లాలీలాశాలి యయి వెలయు తూపున న
బ్బాలకు ఫాలము సూతకు, లాలంకారము వగిల్చి యార్చిన నతఁడున్.
- క. కర్ణునికర్ణాభరణముఁ, గర్ణాంతాకృష్ట ఘోర కార్ముకుఁ డై యా
యర్ణ వశయనాత్మజుఁడు వి, శీర్ణంబుగఁ జేసె నిశితశిఖరాస్త్రములన్. ౧౭౦
- గీ. రథములును రథ్యములుఁ జక్ర రక్షకులును
సారథులు గాసిఁబడ సాంబసవితృసుతులు
పోరి రాలోనఁ గర్ణుఁ డంభోజనాభ
పుత్రుపై నల్లి బామముడి పొడమ నుదుట. ౧౭౧
- ఉ. ఈసువహించి యగ్నిశర మేయుడు నవ్విశిఖంబు పేర్చి యా
ర్యాసఖఫాలభాగజనితానలకీలలువోని వహ్ను లు
ద్యాసితలీల నీనుటయుఁ బడదళాక్షతనూభవుండు న
త్రాసమనస్తుఁ డై జలధిరాజశిలీముఖ మేసె నేసినన్. ౧౭౨
- క. ఆయాగ్నేయాస్త్రముఁ ద, త్సాయకము హరించి భువనశాంతి యొసఁగ రా
ధేయుఁ డజేయబలోద్ధతి, వాయవ్యాస్త్రము యదుప్రవరుపై నేసెన్.
- గీ. ఏయటయును దాన నెల్లశైలములకు, సివము పుట్టు దిశలు చెవుడుపడియె
నర్ణవములు గలఁగె నవనియు దిర్దిరఁ, దిరిగెసాంబుఁడొకఁడతెరలఁడయ్యె.
- క. ఆయుమ్ము భుజగశరహతి, మాయించిన నలిగి భానుమత్సూతి తమ
స్సాయకమునజగములుగను, మూయుటయునుసాంబుఁడలుక మోముననిగుడన్.

- గీ. భాస్కరాస్త్ర మేసి ప్రభలు వర్వంగ జేసి, చీకునాలుటమ్మ వీక చెటిచె
హరిపదాబ్జభక్తి నజ్జాన మెడలించి, బోధ మొసంగు సాధుబుద్ధి వోలె. ౧౭౬
- క. ఏయస్త్ర మేసె గర్భం, డాయస్త్రముఁ దద్విరోధి యగునస్త్రమునన్
వే యడచె సాంబుఁ డచ్చెరు, వై యుండెం దత్ప్రభావ మఖిలంబునకున్.
- శా. అంత న్యాదవపుంగవుండు యమదంస్త్రాభీలనానాశుగా
క్రాంతి న్భాస్కరసూతిఁ గప్పటయు వి ల్పండించి మై చించి యిం
తింతల్లా మణికేతువుం దునిమి తే రిట్టట్టుగాఁ జేసి వి
భ్రాంతి స్తుంచెఁ దదస్త్రవహ్నికణము ల్లాధాతనూసంభవున్. ౧౭౮
- క. మతిఁ గలఁగి తేరుడిగి యిన, సుతుఁడుటికెమ్మ గేంపుకడిమిసుడిసియునొకనం
గతి బ్రదికి పటచుకఁక్రియఁ, గులలమద్రువ గగనచరులుకోయనియార్వన్.
- సీ. ఎవ్వఁడు జనియించె నెల్లలోకములకుఁ గన్నెన పద్మినీకాంతువలన
నెవ్వఁడు నేరిచె నిషువిద్య లన్నియు హేహయభేకకాలాహిచేత
నెవ్వఁడు పాయనిహృదయశల్యం బయ్యె రాజసూయాచారరాజితునకు
నెవ్వఁడు విశ్రాణనేందిరాదేవత వసియింపఁ బద్మనివాస మయ్యె
నంతవాఁడును నని నొకయింతవాని, చేత నభిమాన ముడివోయిచెదరిపటచెఁ
బిన్న పె ద్దనరాదు గెల్పింప నోడఁ, జేయుటకుఁ గర్త యీశ్వరచేష్టికంబు.
- క. కులనగముఁ దఱిమి నిలిచిన, కులిశాయుధమూర్తి వోలె గోవిందసుతుం
డలఘుబలదళితశాత్రవ, కులుఁ గర్ణుని దఱిమి ప్రమదగుంభితుఁ డయ్యెన్.
- శా. నిశ్వాసం బట నిక్తి యంగకముల న్నెత్తురు గ్రమ్మంగ న
ప్రాశ్వప్రోద్భవుఁ డేగుదెంచుటకు నత్యాశ్చర్యనిర్మగ్నుఁ డై
యశ్వత్థామ బలాభిరామముగఁ దూర్యశ్రేణి మ్రోయంగ న
వ్విశ్వాధీశ్వరసూనుఁ దాఁకె భువనోద్వేగావహాహంకృతిన్. ౧౮౨

— ౧ కర్ణుఁడు పాటిపోయిన, నశ్వత్థామ సాంబునెదుర్పుట —

- క. గురుపుత్రుబలము త్రిభువన, గురుపుత్రుని బొదువుటయును గోదండకలా
పరమేష్ఠి యతఁడు నానా, శరముల నుఱుమాడె నహితసైన్యము నెల్లన్.
- సీ. ఉరములు భేదించె నొకకొన్ని వే టొకకొన్ని శిరంబులఁ గూలఁ ద్రోచె
భుజదండములు కొన్ని పొడిపొడిగావించెఁ బదము లొక్కొకకొన్ని చిదిమివైచె
నొకకొన్ని బరియెఘ్నులుతకనుగ్గుగనొక్కొక్కొన్ని చప్పటలపైఁ గుదురుకొనియె
నూరుకాండంబుల నొకకొన్ని చక్రాడెఁ గఠోంతరంబులఁ గాఁడెఁ గొన్ని

- ప్ర శయజలధరగళితనిష్ఠాతపాత, పాతములు జాతవేదప్రపంచవంశ .
 కస్తభలుగల్గయదుకులాకల్పమున, బాణములు ప్రాణి పురికొల్పుబలముఁబొదివి.
 క. సారథుల రథులఁ దేరుల, వారువముల వారణముల వసుమతిఁ గూర్చెన్ .
 ధారాశుద్ధము లగున, న్నారాయణతనయునిశితనారాచంబుల్ . ౧౦౫
 ఉ. ఎత్తినభీతిమై బలము లేపటి తూలిన ప్రాణి యాగ్రహం
 యత్తమనన్తుఁడై యరద మష్టుసామాధకుమీఁదఁ జొన్ని తే
 లత్తుకచాయ కన్నుఁగడలం గడవొత్తఁగ నూర్చువేడి మి
 ట్టొత్తడిసేయఁ బల్లు నొకయుగ్రశరంబు గరంబుఁ గూర్చుచున్ . ౧౦౬
 క. కల్పాంతకీలికీలా, కల్పము నిదె చూడు నానుకాండ మురగరా
 డ్దల్పసుత చంద్రలేఖా, కల్పఁడు నిటు చూచెనేని గనుమూయుఁ జూమి.
 గీ. చేయరాని చేతఁ జేసి వెండియు నిట్లు, చెప్ప కరుగుదెంచి చెలఁగ దహహ
 యీమహాస్రమునకు నెఱ గాఁగ నినుఁ జేసి, కొర వేండ్లమనసుకలఁకఁ టిన్ .
 ఉ. నావిని యాతఁ డిట్లనియె నవ్వచుఁ దావక బిహుశక్తికన్
 భావమునందు నే వెఱవ బ్రహ్మాణతాగరిమంబు చూచి కా
 దే వెఱవయ్యెడు న్నిను మదాశుగలక్ష్యము సేయ నన్న భూ
 దేవకులోత్తముం డలిగి దీపబలోదయమానమానుఁడై . ౧౦౭
 ఉత్సాహ. కురిసె భానుభానుతులిత ఘోరవిశిఖవృష్టి ని
 ర్భరకఠోరగుణవిరావపాటితాఖిలాశుఁడై
 కురియుటయును శరవిహారకోవిదుం డతండు వే
 తెరలఁజేసె శరసమీరధిగధిగన్తహాగతిన్ . ౧౦౮
 చ. తెరలిచి ప్రాణిపైఁ బఱపె దేవకిమన్తఁడు గ్రీష్మకాలభా
 స్తరకరకాండచండతరకాండము లుగ్రధనుర్గుణధ్వనుల్
 హరిదపధిద్విపేంద్ర కరటాంతరభృంగకులంబుఁ జోప బె
 ట్టరదము చిత్రవిభ్రమణహారిగతి న్నలుదిక్కుఁ దిప్పుచున్ . ౧౦౯
 క. శాతతరసాంబవిశిఖ, వ్రాతంబునఁ బక్తి స్రుక్తి వలలోపులుఁగై
 య్నూతం గ్రమ్మిన మీనై, గౌతము ౧౧౦
 ఖ. ఇవిధంబున నిప్పుఁ జెద లంటుట యుం బిడుగులు పిడికిట నడఁగుట యు
 నైన నత్యాశ్చర్యధుర్యం బయ్యె నంత నాయా చ్ఛనికరంబులు
 తుత్తునియలు కావించి యుదంచితరోష హాసభాసమానుం డై శంఖంబు

పూర్తింబి సింహనాద.... భులు లాఘవలక్ష్మశుద్ధు లేర్పడఁ జేయుటయు
నాదర్పకానుజం డవియును నవలీలం దునిమె నంతకు మున్ను వె....
మానంబు వాటించి యమ్మేటిమగనికి బాసట యై యమ్ముం గొలసేయుటయు
నలిగి యాలో నబ్బాలకుండు. ౧౯౩

- చ. మున న్గురుపుత్రుచేతిబ
ల్విలు దునుమాడి వేటొక శిలీముఖముం బరఁగించి బిట్టరః
ఫలకము నాట నో
జలజము నిర్గ జాటుచురందరసంబు కైవడిన్. ౧౯౪
- క. కొండొకవిలుగొని యవ్వీరుం డతని
కాండములు నొవ్వనేయఁ బ్రచండామర్షమున వృష్టిచంక్రఁడు నగుచున్.
- క. గురుపుత్రసారథి మూర్ఖుల, హరులతను
రురులఁగ శరీరకిశుక, తరువున ననలెగయ నేసెఁ దాదృక్చరముల్.
- క. ఆయశ్వత్థామ శిర,స్తోయరుహము మెచ్చు మై విఘాతముగఁ దటి
చ్చాయాదాయాదము లగు, సాయకముల మూర్ఖ దేల్చె జాంబవతేయున్.
- వ. ఇట్లు సాంబుండు సొరుగు నాలో నమ్మేటి కంకటాంతరధారి యై సారథిబ్ర
చోదించునంతన సిద్ధాంతదర్పణప్రియశిష్యుండు మూర్ఖదేటితేరిమీఁదఁదిన్న
నై నిలిచి పొలిచి వికటభ్రకుటిసుతితనిటలుం డై ఘటసంభవసంభవుంగనుం
గొని బెట్టు గిట్టి. ౧౯౫
- సీ. కాలదండాకారకాండాష్టకమున ఖండించె సింగపుఁదోఁక పెక్కిగుంబుఁ
దేరివాహమ్ములదేహంబు లాతాఱుశరముల నొంచె నెత్తురులు గురియ
సారథి నధికమూర్ఖాతమంబున ముంచె మించి నాల్గమ్ముల మేనఁ జొనిపి
యరదంబు నలువదియంబకంబులఁగప్పె నెక్కు డెక్కుడ యని చెక్కులెగయ
విల్లుఖండించెజ్యాఘోషవిహృతిచెలఁగఁ, గుశకుమారసమానవల్లుప్రచారుఁ
డై నయవీరుఁగోనియాడెనమరఘాని, ద్రోణనందునుఁడప్పడత్యుగ్రుఁడగుచు.
- గీ. శమనదండసమం బైనశక్తిఁ బరఁగ
వైవ నవీరుఁ డదియును వమ్ముచేసె
గదఁ బ్రయోగింప సాంబుఁ డగ్గదయుఁ దునిమె
బాణసంధానరేఖాప్రవీణుఁ డగుచు. ౨౦౦

వ. ఇ ట్టిశ్వరసంభవుం డగునశ్వత్థామ నిస్సీమం బగుననపరాక్రమంబు వక్రీమ
 పహించుటకు సహింపక గాంధర్వి యగుమాయం బ్రయోగించిన . జగం
 బంతయు సందకారమయం బయ్యె దానివలన నుల్లోకంబు లగు భల్లూకం
 బులును నుద్వీధరనిభంబు లగునిభంబులును నుగ్రకంతారవంబు లగుకంఠీ
 రవంబులును నుత్పాతితజగద్వేదనంబు లగుమృగాదనంబులును నుత్పాత
 కేతుభీమంబు లగుసర్పస్తోమంబులును మున్నుగాఁగఁ గ్రూరసత్త్వంబు లుత్ప
 త్తిల్లి యాబల్లిదునిఁ బొదువుటయు నతం డఖండస్రభావనిష్ఠాత యగువైష్ణవ
 మాయం బ్రయోగించిన నందువలనం దాదృశంబు లగుహింస్రంబు లుద్భ
 విల్లె నయ్యిరుదెఱుగులకు ననన్యజన్యం బయ్యె నయ్యెడ. ౨౦౦

సీ. గంధాంధగజఘటాఘముల యొత్తడికోర్వ కఖిలదిక్కులు నట్టి చనఁగఁ
 దురగపరంపర నొరిజరాయిడి నుల్లి మేదిని రేణు వై మిన్నుఁ బ్రాచ
 రథపతాకాచామరంబు లంబరనదీజలములఁ దలలపైఁ జల్లుకొనఁగ
 భటహతిఁ గాళిమ ప్రబలి మై ముంప హేలిం బొగలొంది స్ఫులింగములను
 దూరమున నల్పగతిఁ దోచి తోన కదియఁ
 దమయథాస్థితిఁ గనుపట్టి దాఁటి మరలి
 చూడ శైలననాదులు సూక్ష్మములుగ
 నరుగు హలితేరుఁ బొదివి సైన్యములు నడిచె. ౨౦౧

—(బలరాముఁడు సాంబునికడకువచ్చుట)—

సీ. కవిసి దిక్కుకురాళి గవిసెనలకుఁ దార్చె దివి దన్ని పెందూళి తిరువుగట్ట
 జలధిఘోషము మ్రొంగి శైలగుహలఁ దూర్యకోలాహలము పల్లటీలుగొనఁగ
 నిభమదవాహిను శేఱు లన్నియు దాఁటి పుడమియవ్వలికడఁ బుటముచూప
 భటరోషశిఖి శిఖప్రభల మ్రొంగి బలారికులిశధారలమీఁదఁ గోపుతెత్తఁ
 జనియె సంభోజసంభవసర్గదివన, సంభవత్పాణిసన్న్యర్త సన్నిభంబు
 భద్రశౌర్యోగ్రుండగుబలభద్రుబలము, పురుషజయరేఖహస్తినాపురమునకును.
 వ. తదవసరంబున నట్లు యదుమాక్షికప్రయత్నవైష్ణవ మాయ నిజమాయను
 మాయించుటయు నుం జేయునది తేక యాకలశసుతసూతి విలయపవనప్రే
 రిత కులశైలశిఖరంబు కరణిం దెరలి పటచుటయుం జటుల పరాక్రమక్రీడా
 వలంబుం డగుసాంబుండు కంబుధ్వని జ్యౌఘోషశోషిత సప్తానిలస్తంధబం
 ధురుం డై నిజరథ్యసారథిరథంబుల సశిథిల సన్నాహమహితంబులు గావించి

వెన్నడించి యొక్క సమస్థలంబున నిలిచి చెఱుగు విచరి వీరులు బోరికి రమ్మని
పిలుచుచు బాల స్త్రీమూలబలసంహారం బొనరించిన నాటి తాటకారియుం
బోలె వెలింగె నట దుర్యోధనవరూఢియు నప్పురుషవృషభు నతిమాచు
షపౌరుషంబునకు వేసవిమడుపువడుపున మానసంబు లింకం బాకించుచు
నుండెఁ దనకొడుకుపరాధవంబునకుం గనలి ద్రోణుండు కుపితస్వాంతుండు
నుం బోలె నాగ్రహించి యగుణతురంగమ వల్లువల్లన చటులంబును హాట
కవేదికాలంకృత ధ్వజపతాకారాజితంబుచు నైన మహారథంబు నెక్కి దిక్కు
లు స్త్రక్కులుగా గుణధ్వనినాదంబుగ నార్పుచుం బేర్చి దర్పంబునం జను
దెంచి గాంగేయబాహ్లిక భూరిశ్రవః ప్రముఖులు గలపికొని చతురంగన
హస్తసంకులంబుగ రాజు బరివేష్టించి యనికిం గవియించె నాలోన.

- సీ. పగటఁ జీఁకటిచేసెఁ బ్రాణిలోకములకు విశ్వవిశ్వంభరావిపులధూళి
మనుజసింహము గన్నదనుజసభాస్తంభమరవంబులను దూర్యములుచెలంగెఁ
గ్రమ్మి తేజఃస్పృష్టి గావించె నఖిలంబు కరవాలవల్లికాగాఢరుచులు
జడివాన గురియించెఁ జటులమ త్రేభరాక్షండస్థలీదానకర్దమములు
రథపతాకలు చుక్కలు రాల్పఁ దొడఁగె, సెలసె వీరరసాల్లివీచికలుహరులు
చౌద్రరసశాలి యై బలభద్రుఁ డనుజ, తనయుదగ్గటవచ్చుతత్సమయమునను.
- మ. అదె భూరేణువు తూర్యఘోష మదె దీవ్యన్నవ్యశస్త్రాగ్ని య
ల్లదె మాతంగశతాంగసప్త లవిగో నాఁ బర్వెఁ బాదాతమ
ల్లదె యానచ్చు మహారథంబు పయిఁ జంద్రాకారముం బోలె నే
యెదియో యొక్క మహామహం బడరెఁ గాదే సీరి వీఁ డారయన్. ౨౦౬
- క. తాళధ్వజమదె యగు నగుఁ, దాళాంకుం డనుచుఁ జాలఁదలఁకి కురుమహీ
పాలునిదళములు భయరస, కోలాహలతరళితముగ గుజగుజనోయన్. ౨౦౭
- క. ఆకలకల మాయమసే, నాకిలకిలములు నెఱింగి నరపతి చింత
వ్యాకులుఁ డగుటకు భీష్మం, డాకౌరవవర్యు నిట్టు లను ధీమండ్లె. ౨౦౮
- ఉ. కౌరవనాథ యేఁ గలుగఁగాఁ గలశీతనయుండు గల్లఁగాఁ
బౌరుషసహ్యమూర్తు లగు బాహ్లికముఖ్యులు గల్గి యుండఁగా
నూరక కుండె బేటి కిది యోధులచందమె సీరసాధనున్
వారణచేసి సాంబు నని వ్రాలిచి లక్షణఁ దెమ్ము క్రన్తుటన్. ౨౦౯

- క. అరదములఁ గరుల హరులం, దిరముగఁ జేయింపు వేగ ధీరభుజబలౌ.
 ధూరము లగుకొన్ని మూఁకలు, నరుగు మనుము సీరిఁబొమవనదియెట్లనినౌ.
- సీ. దుశ్శాసనుంగూర్చి తొమ్మిదివేలు నేనుంగులు లక్షతురంగములుఁ
 బడివేలు రథములుఁ బాదాతకోటియుఁ బెడతలవీఁకగాఁ బెట్టి యనువు
 హుతియ యైననైన్యము సుశర్తనుగూర్చి పనువుము దక్షిణభాగమునకు
 సుత్తరంబునకు బహూత్తమ వస్త్రిసహసంబు లిరువదియాఱువేలు
 తేరులు పదాఱువేలుబల్వారువములు, గరులుపంద్రైండు వేలునుగౌతమునకు
 నిచ్చి పొమ్మచు మెదురుగాఁ జిచ్చువనముఁ, జొచ్చుగతిసీపు నేనునుతోత మెలమి.
- వ. ఆచార్యుం డవార్యధైర్యఁబుగ సాంబుమీఁద నరుగవలయు నది యట్టిద
 యేని యట్టు నిట్టుఁ గదలనేరక సీరి సబలంబుగ వలకుం జేరినపులుఁ గగు
 నీ వతనికి శిష్యుండ వేని స్త్రాణంబుల కలుగక పట్టి విడువు మను నయ్యవస
 రంబున నయ్యసమశౌర్యునకు వసువులు సన్నిధి యై సఖితాంబూలరససిక్త
 రదరత్నావళి ధనురాకాంక్షం దత్తరంబు నొందుచు సకలసేనలు వినంగ
 నిట్లనిరి. ౨౧౨
- సీ సర్వసర్వసహచక్ర మేబలశాలిశిరసుపైఁ దిరమాటఁ జెదర దనియు
 నేకాధిపత్య మై యేదివ్యమూర్తికి నారసాతలరాజ్య మనురు ననియు
 సకలోన్నతుం డైన శార్ఙ్గికిఁ బాను పేపుఁబ్బునిదేహ మై పొదలె ననియు
 హరువింటికిని మాడ్చి యై యిచ్చెనేగుబోదారుండు సంగరోత్సాహమనియు
 విందురయ కాదె మీర లవ్విషధరాధి, రాజ నాశేషుండయ జగద్రక్షణార్థి
 యదుకులంబున బలభద్రుం డై జనించె, నాతనినిగల్వనోపఁడన్నలునయైన.
- వ. మీర లతనిమీఁద నెంతటివారలు ముందటఁ గార్యధరంబు చాల నున్నది,
 యవ్వీరుం డెదురకయమున్న మరలుం డని యంతర్థానంబు నొంది రంత
 నిచ్చట. ౨౧౩
- క. మునుకొని వసువులమాటయు, వినక పెనఁగఁదివురు రాజవృక్షభులుమదిలోఁ
 బెనుదిగు తొక్కిటి పుట్టినఁ, జని రెల్లరు భీష్మఁదొట్టి సామజపురికి౯. ౨౧౪
- గీ. లక్షణాశ్రయ పొందు దొలంగి వగవ
 మూర్ఖువొందిన పురలక్ష్మి మూసెఁ గన్ను
 లనఁగఁ దలుపులు మూయించె నహిపతాకుఁ
 డిభపురమునకు బలరామరథస మెఱిగి. ౨౧౬

—) బలరాముఁడు సాంబుని గలిసికొనుట —

- చ. కురుస్థపకన్యఁ జౌర్యగుణగుంభితవృత్తి హరింపఁగాఁ దనుం
బొరసిన దుర్యశంబు రణభూమి గతాగతయోధయాశసం
హరణముచేతఁ బోదఱిమి యమృతశక్తి దలిర్చు సాంబునం
బరమణితేజుఁ గాంచె బలభద్రుఁడు నైన్యసమన్వితంబుగన్. ౨౧౭
- క. హలి యేతెంచినఁ బ్రమదం, బాలయదు హరిపుత్రునాత్మ యుద్ధాగతభూ
తలనాథకంఠదళనో, తల్లికాభర మెక్కు డౌటఁ దత్సమయమునన్. ౨౧౮
- ఉ. కేలం బట్టినవింటితోఁ దనువునం గీర్తొన్న బజ్జోడుతో
వాలుందూపులతూణియు గ్గకముతో వ్యాకీర్ణరత్నప్రభా
జాలాలంకృతభర్తనిర్దితశిర స్త్రాణంబుతో వచ్చి య
బ్బాలుం డానతుఁ డయ్యె సిరికి రిపుప్రాణానిలాహరికిన్. ౨౧౯
- క. ఈకెవడి మ్రొక్కిన సుతు, రాకాచంద్రోపమాను రా ర మ్మని బా
హుకులిశపంజరమున ద, యాకులహృదయముగఁదార్చిహలధరుఁడనియెన్. ౨౨౦
- ఉ. చెల్లరె యితసేయుదురె సింహకిశోరసమప్రచార నీ
తల్లియుఁ బౌరులు న్నఖులు దాదులు నాదిగ నెల్లవారు ఘూ
ర్ణిలిరి తీవ్రవేదనల నీతెలిముద్దుమొగంపు చిన్నిజా
బిల్లిని గాన లేక వెఱపింతురె యాక్రియఁ గన్నవారలన్. ౨౨౧
- ఉ. గౌరవహార నేనెఱుఁగఁ గాని సుయోధనకన్య నీమన
స్సారసహంసి యై మనుప్రచార మెఱింగితినేని నాఁడె మ
చ్చీరముఖంబుచే నడవఁ జేయనె ద్వారక కుగ్రవైరిసం
హారవిహారకారణరణాచరణస్ఫురణోగ్రమూర్తి నై. ౨౨౨
- క. అని సాంబుమకాళి మూర్తొని, తను ననుఁ బరికింపకెట్లు ధౌర్జ్యంబు సుయో
ధనుఁ డాచరించెఁ దనసుత, కును దగవా నీవు విమలగుణరత్ననిధీ.
- క. నిను మోహించిన తననం,దన నీవిటు దెచ్చుటెల్లఁ దగుఁ దగువనితా
జనములు తారయ కామిం, చినఁ జేతోభంగ మెట్లు సేయఁగవచ్చున్.
- చ. లలితగుణాంగలక్షణకు లక్షణకుం దగు దీవు నీకు న
మైలఁతుక యెంతయేని దగు మీరలు మున్నొనరించునోములం
గలసుకృతంబు నేడు ఫలకాలము వచ్చిన సంఘటిల్లె నో
యలఘునిచార బ్రహ్మలిఖితార్థము వేఱొకత్రోవఁ ద్రొక్కునే. ౨౨౩

క. కాదేని మనము తప్పొక, ఉదేనియుఁ జేయు నెడ నహిభవజునికి సా
మాదరణంబున మెల్లన, గా దిది యనరాచె మనసు గలసినచోటన్.

ఉ. శౌరికిఁ గూర్చునట్టి సునిచారులఁ బొండుకుమారులం దనుం
జేరఁగనీక వారలకుఁ జేటయ కోరు తను స్థదారహో

దారచమత్రియాచతురతాధికుఁ జేయుటఁ జేయి మాకుఁ జే
కూరెఁ గుమార కౌరవులు పూరులు వారలఁ గాన నేటికిన్. ౨౨౭

వ. సమూలఘాతంబుగఁ గురుకులంబు గ్రొచ్చి నైచెద నిందు సగణంబులుగ
లలాటలోచనుండు వచ్చినం ద్రోచెద నీవునుం దే తత్తు మని యతనినియో
గించి సాంబదర్శనావసరంబున నాదరాతిశయంబునంజేసి యనతీర్ణుం డగు
టఁ దానును నారూఢస్వందనుండై రోహిణీసుందనుఁడు. ౨౨౮

క. సరభసగతిఁ జని సేనలఁ, గరిపురికి ద్వితీయసాలగతిగా పిడియిం
చి రథంబు డిగ్గి నాఁగలి, కరమునఁ గొని నిలిచి వీరక గమకించుటయున్.

—(బలరాముఁడు నాఁగలితో హస్తినాపురము గ్రొచ్చుట)—

సీ. తోటతొట రాలె దిక్కుటములు పేటల్లి యందులకరులకు నణఁగె మదము
పటపటఁ బగిలె సంబరతలం బంతయు నందుల రవిచంద్రు లత్తి గనిరి
తటతట వడఁకె సంతతధారగా ధాత్రి యందుల గిరు లిట్లునట్లు నయ్యె
జొటజొట వడిసె శేషునిమేన వేచెను రంకుల కుప్పనం బనిసె నురక
సాగరోపరిసంజాతచటులరోష, ముద్రితాకారుఁ డగు రామభద్రుఁ బోలి
దంతిపురిగ్రొచ్చుటకుఁ బ్రయత్నంబొనర్చు, నాప్రలంబాసురారాతియౌగ్రహమున.

గీ. యమున కొకయింత యోరఁగా నడుగు లూఁది

సాలమూలంబు నాఁగటం జాల గ్రొచ్చి

యీష తుదఁ గేలఁ దివిసిన నీషదాద్రిఁ

గ్రేల్లమసలుచు పెస నొడ్డగిల్లెఁ బురము. ౨౩౦

గీ. హలధరు హలాగ్రహతిచేత నంటువదలు

ధరణిసందునఁ దోచె నయ్యురగకులము

కదల్కద్రవ్వినతాపసకందమూల

పీఠిఁ బొడకట్టు నందలి వేళ్ళపగిది. ౨౩౧

గీ. గర్భమున నున్న ప్రజలు వెళ్ళన మగుటయు

నురక తలపాంచి పెడలంగ నుమిసి పిదప

యమునలో (పలఁబడునొక్క) యనఁ బురంబు

మిగులఁ(గాఁ)గడనగుచుఁ బెట్టగిలఁబడియె.

౨౩౩

క. అలకన్ధునిరథచక్రం, బిల విక్రియఁ గ్రుంగుఁ గలన నిది నిజ మనుచుం

దెలుపుక్రియయమున మొగ మ్మి, కలకలజన ఘోషమడరఁగం బురియొరగె.

వ. ఇట్లకాండసఁవర్తహరవిహార చండం బగు నయ్యేకకుండలు నుద్దండభుజాదండ

బలపాండిత్యంబునకు నోటువడి యవ్వీట నుండ నేరక సకలజనులు సాధ్వ

సవికారవిశకలితహృదయు లగుటయు.

౨౩౪

ఉ. ఆయెడఁ గానుక ల్లోనుచు నాథజబ్బాహ్నికకుంభజ్వలగాం

గేయసుయోధనాకులు సక్త్యష్టహాలాంచలలగ్నమూలుఁ డై

వే యమునానదీసలిల పేళిక నప్పురిఁ ద్రోయుచున్న నా

గాయుతసత్త్వఁ గాంచిరి మహాహవవిశ్రుతదోర్బలు న్బలగ.

౨౩౫

మ. కని యంతరితన చాఁడకట్టిగ ననుష్ఠారంబు లర్పించి లో

చనగోళంబుల సీరుగ్గిమ్మ వదనాబ్జంబు ల్లసుంగంద నో

యనఘప్రాధవ ని న్నెఱుంగని విమోహంధాత్తులం గావు మా

పని యింకయ్యది దేవ పిచ్చుకలపై బ్రహ్మస్త్రము న్నింతురే.

౨౩౬

చ. కినుక మరల్పు మాపయి నొకించుక చల్లనిచూపు చూపు చే

సినయపరాధము ల్కటచి చిత్రమున న్నము నీజనంబుగాఁ

గనుఁగొను రేవతీరమణ కంధియ మేరకు మీఱ నేని యే

యనువునఁ ద్రిప్పఁగాఁ దరమె యవ్వల బ్రహ్మకు బ్రహ్మతండ్రికి.

౨౩౭

క. అని పడియుండినవారలఁ, గని కరుణాహరణహృదయకమలుం డగుచుం

దనహలము దిగిచి కరిపురి, నునిచె యథాస్థానమున బలోన్నతుఁడగుచు.

చ. అనుపమకీర్తి యాదవకులాంబుధిచంద్రుఁడు వారి గౌరవం

బునఁ (గరుణించి) తద్రచితపూజలు గైకొని వారితోడ ని

ట్లను నను మీఱ మీకు మరియాదయె నాకును మిమ్ము మీఱఁగాఁ

జనునొకొ నీరు రెం డగునె శతకృపాణము(చేత ప్రే)సిన.

౨౩౮

ఉ. నావిని ద్రోణభీష్మ లభినంద్యబలుల్ హలిఁ బల్లి రార్తర

తౌవిభవంబు దుష్టజనశాసనముం బచరింప భూమి భా

షావిభుప్రార్థన స్వరలు చక్రిక నన్నవు నీవు (మేము) నీ

సేవకవృత్తివార మని చిత్రమున న్నముఁజూడు మెప్పుడు.

౨౩౯

- మ. కరళాఖాంబురుహత్వమూలము మణిగై వేయకాంతిచ్చటాం
 కురరేఖాకిసలంబు కీర్తిసుమనోగుచ్ఛంబు సాభాగ్యబం
 ధురతానవ్యఫలంబునై పరఁగు నీదుర్యోధనామర్యశా
 ఖ రహిం జూపుఁ గదా భవద్గురుకృపాక్షీణాల(వాలంబు)గన్ ॥ ౨౪౨
- క. మును సగదము చేసితి వీ,యనకర మి ప్థితనిడెంద మగదము చేయం
 జను నందునకు నుపాయం, బనఘా యితనింటఁ బెండ్లి యాడింపు సుతున్.
- చ. (అడిగిననిచ్చు)వాడ తనయ నివనయాన్వితలక్షణాఖ్య మీ
 కొడుకునకు నునయోధనుఁడు కూరిమివెల్లువ ధైర్యసేతువు
 గడననుజేయు దా నె మును కాని
 యడగుట వెన్న గల్గె నిది యకా సని కా దని యారయం డెదన్. ॥ ౨౪౪
- క. అన్నియు నూ నేరములయ, మన్నన నవి మఱచి నీవు మఱాయెంటికి(నిన్)
 మున్నువలె న్వేంచేయు ప్రపన్నుల రక్షింప నీకు భారము గలదే. ॥ ౨౪౫
- వ. అనినం బ్రసన్నహృదయుండై యాసదయుండు సుయోధనావసధంబునకు
 సారబసహితుం డై సముచితజనపరివృతుం డై చనియె సలక్షణ యగులక్ష
 ణయు సోవిదల్లప్రయత్నంబున నిజనివాసంబు నలఁకరించెఁ గలంక లుభ
 యపక్షంబుల జనంబులకుం దొలంగె నయ్యవసరంబున. ॥ ౨౪౬

—(లక్షణకు సాంబునకుఁ గల్యాణము)—

- గీ. కొలనిలోపలితొవలుఁ జెంగలువవిరులు
 పెలఁదివెన్నెలఁ దిలకించువిలసనమున
 లక్షణసాంబుల వివాహాలక్షణమునఁ
 గౌరవులు యాదవులు వింతకాంతిఁ గనిరి. ॥ ౨౪౭
- మ. కలతూర్యధ్వనిపత్రి ఘోషము దళ త్తంజేక్షణ ల్పద్ధినుల్
 చలితాగుర్వభిరామధూపములు చంచచ్చంచరీకంబు లు
 జ్వలభూషామణిదీపి చెంగలువపూజల్లాఁ బురం బొప్పుగుం
 గొలఁకుం బోలి వివాహకౌతుకశరద్ధుంభంబు జృంభించినన్. ॥ ౨౪౮
- గీ. అపుడు శుభమఃపూర్త మైదాటుగడియల, కరుగు దెంచునంచు నాగమజ్ఞ
 లఘునవారునొడవ నాకన్యకామణి, నిందుముఖులు జలకమింట నునిచి.
- గీ. కమలకర్ణికఁ గొలుపున్న కంజసదనఁ, బోల బంగరుగడ్డియఁ బొలఁతి నునిచి
 రక్షితకల్యాణగానాభిరామలీల, మన్నుగా మంగళస్నానమునకుఁ గడగి.

- క. ఆనెల్లతకుంతలంబులఁ, జానయొకతె నించెఁ గమ్మసంపెఁగనూనెన్
సూనశ్శరుగుణమునకు రతి, యా నెఱిఁ బూఁదేనె దెచ్చి యలఁదినపగిదిన్.
- క. శిరసంటిరి జలకము లా, ర్చిరి తడి యొత్తిరి శశాంకశీతల మగుపూ
సురటులగాడ్పుల నలకలు; గరగరగాఁ జేసి రజ్జగంధికి నతివల్. ౨౫౨
- గీ. జలుగుబగారు, వ్రాతయఁచలఁదలిర్చు, నంచులును జెఱఁగులుఁగలయట్టితెల్ల
బట్ట గట్టిరి నతికటిఁ బద్మముఖులు, ఘనవలయితసైకతశ్రీ నటింప. ౨౫౩
- క. కన్నియకు నతివ లలఁదిన, నున్ననిగందంబుచేఁ దనూలత యలరు
న్వన్వలల యోరలొంటిన, క్రొన్ననవిలుకానివాలుగొన బానగూడన్.
- గీ. పడఁతి విగియూరుకొప్పులో భామ లపుడు
కలయఁ దుఱిమిన కన్నుచెంగలువవివిరులు
*దనరెఁ దద్దర్పమున్ న్రాల్పు తరణి నీల
పేటి గందర్పగుణములు పెట్టి రనఁగ. ౨౫౪
- గీ. సుదతిసీమంతమానఁ జేరుచ్చున్ యొకతె
నిలుపుటయుఁ జూపుటకుఁ జాలఁ జెలువ మొనఁగెఁ
దిమిరపుంజంబుఁ దలఁగొక్కి తీఁడిరించు
చంద్రకిరణకుమారకచ్ఛాయ యనఁగ. ౨౫౬
- క. ఇరుసుఁదొడిపయిని దొడిగిన, మరురథచక్రములు వోతె చూనిని వీనుల్
పరఁగు మణిమయపుఁగడ్డల, మురుప్రనఁ జూపరులడెందములు ముద మొదవన్.
- గీ. వలుదముత్యాలపే రిందువదనగుబ్బ
చన్నఁగవ నొప్పె నక్షత్రచారుకాంతిఁ
దరళమాణిక్యరుచిశిఖం దగుకుమిగిలి
సాంబుఁడొత్తిడు గోకొత్తుడంబు వొడమ. ౨౫౮
- క. లీలావతికెంగేలునఁ, గీలించిరి యతులరత్నకీలితభూషా
జాలములు మరునిబొట్టియ, †కోలలకు నివరులు చుట్టుకొలిపినపగిదిన్.
- క. కామనియింటికిఁ బెట్టిన, పేమస్రాకార మనఁగ నిందుముఖకటీ
సీమ నవరత్త కాంచన, దామక చుభిరామ (పుష్ప) నామకమయ్యెన్. ౨౬౦

* దానం దత్కర్మముంవాల్పుదరణలీల, పెట్టుంగదర్పగుణములు పెట్టిరనంగా—మూ.

† బొడ్డియకొల—మూ.

క. శింజితకూజనములతో, గంజేక్షణయడుగుదమ్మికవహంసకముల్,
 రంజిల్లె మొగపుఁగెంపుల, మంజిమ నిజచంద్రకాంతిమంజరిగాఁగఁ. ౨౬౦
 వ. ఇన్విధంబున సర్వాభరణభూషితాంగి యగు నయ్యంగన యంజనాంచిత
 విలోచనకంజంబు లలర ముకురావలోకనం బాచరించె నంత జాంబవతీనం
 దనునకుఁ బరిణయోచితశృంగారం బొసఁగి రళ్లుడు. ౨౬౧

సీ. మ్రోసె నానాతూర్యములు శోభనాంభోధిసంభవచ్ఛటలనిస్వనము గాఁగఁ
 బాడిరి గంధర్వభామినీగాంధర్వగర్వనిర్వాపణకంత లతివ
 లిభతురంగరథంబు లెక్కి యాదవకౌరవాధీశు లేగుట యధికమయ్యె
 నేమదీప్తలనుండి యేతెంచునస్తువర్గములచందంబునఁ గ్రంత నడచె
 నంకురార్పణ పాలికాసంకులంబు, పూజనాకుంభరాజనిరాజితంబు
 నైనరత్నంబుచవికెకు నరిగెసాంబుఁ, డఖిలబంధుసమన్వితృఁ డగుచు నెలమి.

మ. కురువృద్ధు ల్గురువు ల్బుధప్రవరులుం గోటానఁగోటు ల్బ్రహ్మ
 సురవర్యు ల్బ్రహ్మగాయకు ల్సచివులు న్నూచు ల్సఖు ల్సోదరు
 ల్పరివేష్టింప సుయోధనుం డమరె నబ్జతావనీమధ్యహం
 నరుచిం దద్భవనంబు నిండుఁగొలువై నన్నోద మొందింపఁగఁ. ౨౬౨

గీ. హరిదంతదంతిపరివృత, హరిహాయకరివోలె గురువు లాగ్యులు సఖులు
 దొరలున్ భజింప నీలాం, బరుఁ డోలఁగ మిచ్చెఁ దత్సభాభవనమునఁ.

వ. అప్పుడు వీణామృదంగశంఖభేరీ ప్రముఖవాది, వాదంబులు మేరురంబు ల
 య్యెఁ బద్ధదళాక్షులు లక్ష్మీకళ్యాణధవళ, ప్రబంధంబు లనుసాధించిరి, భూసురా
 క్రేసరు లాశీర్వాదంబులు గావించిరి, వండిమాగధనై తాళికకలకలంబు చె
 లంగె నంత. ౨౬౩

సీ. స్రక్చందనంబులసారాంశ మొక్కచోఁ గరువువోసినరీతిఁ బరఁగువాని
 వినయవివేకదోర్విజయంబు లొకచోట ముచ్చటకై యున్నమురువువాని
 వైభవప్రాభవౌజ్వల్యంబు లొకచోటఁ గూడఁబెట్టినభాతిఁ గొఱలువానిఁ
 గాంతిప్రతాపశృంగారంబు లొకచోటఁ బూడెగట్టినయుక్తిఁ బాలుచువాని
 సాంబు యాదవవంశావలంబుఁ గాంచి, తానొనర్చినచేత చిత్తమునఁదలఁచి
 సిగ్గువడుచు సుయోధనక్షితివరుండు, కూరిమితనూజ నతనికి ధారవోసె.

క. హరకరసుధఁ గ్రోలెడుశా, క్వరముకరణిఁ గ్రోలె యాదవవృషభరాజం
 బు రభేషదత్తమధుప, ర్చరసము నిష్కాంధసౌఖ్యకల్యాణదముఁ. ౨౬౪

క. జ్యోతిర్లతలు వహించిన, శీతాచలగహనరమలచెలుపు వహించెన్

౨౬౯

నాతిగమి సాంబవర్చన, జాతస్వేదాంబుధవళజాలధరమునై.

క. అందఱుఁ గురుపతివారల, యిందీవరశేత్రల్ల నేత్రత్రైకై

కొందఱు సాంబునివారలుఁ, గొందఱు లక్షణకుఁ గూర్చుకొమ్మలు నగుచున్.

వ. పురంద్రీకృత్యంబును నత్యంతప్రమదంబున నిర్వహించి రయ్యెడ.

గీ. పతియు సతియును గౌతుకబంధనములు, కేలుఁదమ్ములఁ బూనిరి కిసలయాబ్జ

కొంతి నిజకరమృతఁ గౌతుకునుచు, నతులకృప బంధకంకణు లైరొయనఁగ.

క. చేలాంచలబంధనములు, బాలకు యసుపాలునకును భాసిల్లె మిథః

౨౭౩

కీలితదృఢానురాగ, శీలసితము గానుపించు చెలువం బమరన్.

గీ. అనురపతియును శచియును నాభిముఖ్య, ములనునుండంగ గాలికెమ్మొలకఁ దెరలి
నడుమ మొగుల క్షమై వచ్చు బెడఁగు మెఱసి, పతికిసతివకుఁ దెరయన్లు పడియెనడుమ.

గీ. పుష్పబాణుడు రతియును బొట్టెకోల

సాదనలు చేయుతటి న్నసిసాధనములు

బెరయుగతిఁ దెరఁ దొలఁగింపఁ బెరసె నొకట

౨౭౫

మగువ చూపును సాంబకుమారుచూపు.

క. సోతుతెర పెంటితెరలు, దూభితపయఃకణములొలుకుపోల్చి హరితనూ

జాతుఁడు దుర్మోధనతను, జాతయుఁ దలఁబ్రాలునోయు సంభ, మ మడరెన్.

గీ. పసిఁడితాళిఁ గట్టెఁ బతియింతిగళమున, వడఁకుగదురుహస్తవనరుహమున

జాంబవతికిమున్ను శార్దూలానియుఁ బోలె, దండ్రిబోలుటొప్పుఁదనయునకును

గీ. పులకితప్రకృష్టముఁ జకోరలోచన, కెంపుకేలుదొడికెఁ (గృష్ణసుతుఁడు)

శితకరుండు కంటకితనాళ మగునెట్టి, తొగఁ గరంబు సాచి తొడుకుకరణి.

క. హోమం బొనర్చునప్పుడు, భామకపోలంబు ధూమపటలము వొదివె

గాముఁడు ధరించుహరిగల, పై మించునఁ గనఁగవచ్చు పసిమిదలిర్పన్.

గీ. హోమ మొనరించువేళ నయ్యుత్పలాక్షి

మొగము వలచెను మది సిగ్గు మొలచికాదు

* (మేళ) బింబాభిరామనిజేశచరణ

౨౮౦

నఖరచంద్రావలోకనానందమునకు.

గీ. నెలఁతతోడ వసంతుండు నిష్ఠుటాంత, రాళకిసలయకలితరసాలశాఖఁ

జుట్టివచ్చువిధంబున సుదతిఁగూడి, ప్రప్రదక్షిణ మొనరించె బావకునకు.

- గీ. పతికరాసక్తపాదాబ్జపల్లవంబు, జలజరాగమయం బైననన్నెకంట
మొట్టఁగాఁ బూని నేర కి ట్టట్టు జడిసి, నంపిరక్తిమ గలయంగ నానటింప.
- క. ధ్రువదర్శనంబుతటిఁ బ్రతి, ధవళాక్షియు ధవళనయనదామముఁగాఁ జే
య వితానంబై పొదివిన, నవకాశం బొరయచుండె నతిమకాధ్యమునన్.
- క. మరుపై రతిపై నవకే, సరము లలులమ్రోతతోఁ గుజము లొల్లుక్రియన్
ధరణీసురు లార్ద్రాక్షత, లిరుపురకు సమంత్రకముగ నిచ్చుట యొప్పెన్.
- చ. అనఘ భవత్ప్రతాపరవి నశ్చఁడు డాయఁ దలంచి యున్న నా
యనఁ బరివారయుక్తముగ నన్నిటిఁ దెచ్చినవార మంచు ది
గ్వినితలు చూపుచందమునఁ గాంతలు కాంచనపాత్రయందు నిం
చినమణిదీపపంక్తి యనుసింహున కిచ్చిరి సంతసంబునన్. ౨౮౧
- వ. అమృతహోత్సవం బఖిలజననయనానందచంద్రోదయరాకాశరవ్వియు నమిత
పదార్థసార్థవినియోగవిశ్రాణనపాదపవాటియు ననివార్హసల్లాపమలయాని
లాగోపపల్లవితసరసహృదయోపవనంబును నర్థార్థిచాతకజలధరసమయం
బును నయ్యె నప్పుడు భోజనావసరం బగుటయు. ౨౮౨
- ఉ. తోరణరాజితం బగురుధూపసుగంధిగవాక్ష మాత్రకా
శ్రీరపటిరసీరకణసేచన ముజ్జ్వలహేమపాత్రవి
స్తారము రంగవల్లిలలితంబు వితానలతాప్రతానవి
స్ఫారము నయ్యె భోజనముశాల విశాలదృశ ల్పొనర్చుటన్. ౨౮౩

—(పెండ్లిలోని మేలములు, భోజనములు)—

- క. చిటునగవులతోఁ గన్నుం, గిటుపులతో సాళగంబుగేరడములతోఁ
దటచయ్యె జాణతనములు, నెఱతన మిరువంక బంధునివహంబులకున్.
- సీ. గుహ్యకేశశ్రీలఁ గోరగింపుము నీవు పరమభద్రము ప్రజాపతి యొసంగ
సర్వేంద్రియస్తీతి చామ కియ్యది యిచ్చె గురుతరగుణరత్నకోశమీవు
లలితశప్పశ్యామలం బిచ్చెలువకొప్పు కామపాలకవృద్ధి గలుగునీకుఁ
గుడుపుసుఖంబు నీకు నే కాని లేదెందు లలితంబు పంచాంగుళంబు నీకు
నవ్వబిందుత్రికోణార్చనాప్రశస్తి, శాశ్వతం బగుఁగా కంచు జాణతనము
లాడిరిరువంక సరసులామ్రేడితముగ, భుక్తిగృహకాయమానాగ్రభూములందు.
- ఉ. పచ్చనినారికేశదళపంక్తి నొనర్చినమాయపాము వే
తెచ్చి మృగాక్షి యోర్తు..... ౨౮౦

చ.

....నృతపీఠము వెట్టినఁ గూరుచుండి వె

క్షసముగ మ్రొగ్గఁ గూర్గతిగాఁ గని నవ్విరి వాని నందఱున్.

చ. పదనలినంబుల న్వలచి పావలు మెట్టచుఁ బోయిపోయి లేఁ

గొదమపిసాళియాదవుఁ డొకొం డొకకొండుకగుబ్బలాఁడి ప

య్యెదచెఱఁ గింత తాఁకుటయు హేమమృగంబును బోలె ధైర్యమం

దదుకులు గాఁగ మ్రొగ్గె మలయానిలకంపితచందనాకృతిన్.

౨౯౨

సీ. పెడమర్లి చూచుచోఁ బెడమర్లి యేయు నయ్యసమబాణానవిద్యకుఁదలంకి

యభిముఖ కీడల నాభిముఖ్యమున నేయువేగమునకు నెదచలించి

యిరుప్రక్కయొరయుడు నిరువురినంటసిలఁగ నేయుచాతురులకును నదరి

చూచిపోయినపోటుచూపులవెంట నారాచంబులేయు దుర్ధరత నెరిసి

వారయాత్రికవిలులకుఁగొరవేంపు, నూడిగవుఁగొమ్మలకుఁబొందులొకటఁజేయఁ

దమకపడుకంతునకుఁగార్యదాహభరము, చాలవెక్తసమయ్యెనాసమయమునను

గీ. *ఆసుయోధనపుత్రుఁడింపారలత్తి, గాఖ్యసుకుమారుఁడవ్వారయాత్రికులకు

నాంతగప్రాప్తి యెఱిఁగితానామతించి, యావటించెను వివిధపాత్రాసనములు.

సీ. నడుములు నులియక ననుఁబ్రొయిచూపక జంటలు పొదువక చాటలేక

ముక్తులు మురియ కామోదంబులు మెఱయ వదలక చిముడక చెదరిపోక

యడుగంటిపోక యూష్మాసక్తి వదలక నూఁకతో నుడుకక ప్రేరకఁదనము

నొందక వైశ్లేధ్య మొందక యపచన గాక శిష్టముగాక కాటువోక

దివ్యమై భవ్యమై సుధాదీప్రమాచు, స్వాదుతరమైన చొక్కపుటోదనమ్ము

ప్రియము నొదవించె వారలనయనములకు, వారయాత్రికపాత్ర ప్రవర్తియగుచు.

సీ. నిపురుచుఁగలయంగ నయిచిల్లితియ్యఁగూరలతోడఁగొంతతొల్తాలి భుజించి

రమణీయతరమధురవ్యంజనములతో నాసక్తి నొకకొంత యారగించి

సన్నేహమున నమ్మసారశాకములతో సంతసంబున నొకకొంత సిరిమి

రసపరిపాకసంరంభంబుతోఁ గొంత యలవోకబలె నొయ్య నాహరించి

శిఖరిణులుగ్రోలియఁబల్లజిహ్వాఁజిలికి, గమయుకలవంటకములతోఁగొండ్లదీటఁ

గ తినబష్ట యణిదధిఖండమిళిత, హితమితాన్నంబు గబళించి రెల్లవారు.

* ఆసుయోధనపుత్రుండు పాఠలత్తుఁడనుకమాదుండ వారయాత్రికలకంత, నాంతర

ప్రాప్తియొగి యావటించె-

మ. పెసరుంబప్పున నేతఁ దేనియల గ బేపైన చాఁపట్లు సా
రసనేత్రీకరగత్తము ల్గొనిరి సాంద్రప్రీతి భోజాన్వయో
ల్లసనాపాదకు లైనయాదవులు భేలన్యన్యభావోధన
వ్యసనక్రీడకు *నుబ్బు గాఢముగ భావతోణిఁ జింతించుచున్. ౨౯౭

గీ. కాంత యొకరూపలావణ్యకంతునకును
మిషము ప్రకటించి మృంచియామిషము నొసఁగ
రిక్త మగు చట్టియే కుమ్మరించెఁ గాని
పూర్ణ పాత్రంబు నెఱుంగదు పొదలుతమిని. ౨౯౮

క. ఆనముచిరిపునకును లే, దాన యిది యటంచు నోర్తు హలపాణికి బె
ట్టానించెఁ బలలసారము, మానితమధుపానమత్తనూననుఁ డగుటన్.

క. హలతాళాంకున కొకసతి, కలితాళుల తేనెతువర కన్నటు వొడువన్
మిలమిలదక్షుం డతఁ డగు, దళదళితప్రతరబ్బతాదాత్మ్యముగన్. ౩౦౦

చ. లులివడ వెల్వెలంజలుగులో హవణించిన వెండిమండెఁగల్
హలధరు నెయ్యుఁ డైనయొకయాదవవృద్ధున కెత్తి పెట్టుడున్
ములుచ యతండు వానివిధముం బరికింపక వీఁగుఁబండులం
బలిమిఁ గిలించి తివ్వ మునిప ల్లొకటూడిన నవ్వి రందఱున్. ౩౦౧

చ. కలమ్మగువాణి యోర్తు సహకారఫలంబులు తెచ్చి పట్టుడుం
జెలువుఁడు యాదవుం డొకఁడు చెకొని గోరున నొక్కుచుండెఁ ద
త్ఫలములలోనఁ బండ్లొకటి భావకు లారసి పిఁడు దీనిచ
స్సలఁతియ జంద్ర రేఖ లిడఁగా దమకించె నటంచు నెన్నఁగన్. ౩౦౨

క. ఒకఁడు కనోషము లగుమో, దకములు గొనగోటి సోకుతాఁకుల సెలసెం
బ్రకటితయాశావన భారో,ష్ట కలితజల జేక్షణాకుచంబులు వోలెన్. ౩౦౩

వ. ఈలక్షణంబున నుభయపక్షంబులందలి (పిందులును) బక్షిలేక్షణలు గో
రేక్షురసద్రాక్షోపానకమధురాధరయు, నసాధారణారుణాస్వాదన గోధూమ
మోదకపయోధరయు, వింశదుపదంశకవిషేకపాకవిలాసేమానసయు నగు
భుక్తికియాతోయజవదనం బొదివి నిజరసనాంచలశయ్యాసాంగత్యంబునకుం
దార్చినఁ బేర్చినసంతసంబున నుల్లసించుచు నుండి రిట వివాహమహోత్స
వంబు వివిధవిలాసినీలాస్యకలాసంబులవలనఁ బ్రకటపటహర్షుల్లరీక్షుర్జరీ

స్ఫూర్జితంబులవలనను సరససల్లాపాటోపంబులవలనను బరమానందదీపకం
బై ప్రవర్తిల్లె నంత దివసచతుష్టయానంతరంబున. 308

చ. కురుపతి యిచ్చె నల్లునకుఁ గూతునేకు న్నరణంబు సైంధవ
ద్విరదశతాంగ హేమమణిధేనురథంబుల నవ్యయావనో
ద్ధరతరుణీసహస్రములఁ దోయరుహాకరవృక్షవాటికా
సరసరసాలసాలవనసంవృతముల్ బహుపట్టణంబులన్. 309

— బలరాముఁడు సభార్యుఁడగు సాంబునితో ద్వారకకు వచ్చుట —

గీ. పరమకళ్యాణనిధులదంపతులఁగొఱ్ఱుఁ, గోడలినిదోడకొనియదుకుంజరంబు
మరలెద్వారకకవనిసమ్మర్ద హేతు, వాహినీఘోషపూర్ణదిగ్విలయుఁడగుచు

చ. ఎదురుగ నేగువారలును హేమనగోపమహార్జ్యరేఖలం
దుదసన నెక్కువారలును దోరపుఁబ్రోవులు గట్టి రచ్చలం
గదలక నిల్చువారు నయి కన్నులు వచ్చినయంధు లట్లుగాఁ
బొదలిరి పౌరు లాహాలి సపుత్రకుఁ డై విజయంబుసేయఁగన్. 302

గీ. ఇరుఁగెలంకుల సాత్యకి యిడినతోడు, చూపుపౌఁజులనడుమవచ్చుచుబలుండు
మలసె నీలాభ్రపంజరమధ్యవీధిఁ, జక్తఁ జనుదెంచుపూర్ణిమాచంద్రుఁబోలి.

క. హలహలికతోఁ బదాతులు, కలగొన సేవార్థ మెదురుగాఁ జిమ్ము పటాం
చలముల తళుకులు వొడివెన్, హలిఁ బురలక్ష్మీదృగుత్పలావళి వోలెన్.

వ. ఇవ్విధంబున మధుమథనాగ్రజుండు యాదవావసథంబుఁ బ్రవేశించి రథా
వతరణం బొనర్చి యథోచితంబుగాఁ బరివారంబు వీడ్చొని కోడలిం గొడు
కునుం దెచ్చి జాంబవతి కిచ్చుటయు. 300

సీ. అనుపమప్రీతి సత్యభిరామచైత్రుండు రోహిణీపరివృతరురుధరుండు
దేవసేనాన్వితత్రినయనపుత్రుండు వాసనావశగంధవాహభర్త
విష్ణుభక్తిమిశ్రద్వివేక ప్రరోహంబు వేలానుకూలకల్లోలమాలి
వల్లీమతల్లికావ్యాప్తమరద్రువు రూఢరత్నద్యుతిరోహణంబు
నన సభార్యుఁ డైన యాత్మనందనుఁ గాంచి, పరమహర్షపూర్ణభావ యగుచు
జాంబవతి చెలంగె సంత్యక్తపరితాప, యై పురంధ్రజనము లాదరింప. 301

క. నవచంద్రికాపరిస్పృత, ధవళాంశుసనాథకులిశధరదిశకరణిం
బువ్రుఁబోడి యొప్పెఁ గురుభూ, మివరసుతాకలితసాంబమిళితసవిధ యై.

- ఉ. అంచితభక్తి భల్లుకవరాత్తజ కోడలుఁ గూర్చిపట్టి వ
ర్ధించుటఁ గోరి తాకికవిధిక్రమవైదికమార్గసూక్తిఁ జే
యించె గృహప్రవేశమున కయ్యెడి యుక్తము దాని నెల్ల ని
ర్వంచితవైభవావయవభాసురభాసురరాట్టులుంటి యై. 303
- గీ. భాసురశ్రేష్ఠు లొసఁగిన సేనఁబ్రాలు, కరము శుభకర మగుటను శిరమువంచెఁ
దల్లిపదపద్మములతావి తన్నివిఁ గ్రోలె, సాంబుఁ డస్పందదాశీరవంబు కలిమి.
- సీ. శ్రీభర్త ప్రార్థింప శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డై జనియించె నీతఁ డై జాంబవతికి
వేదధనుర్వేదవిద్యారహస్యంబు లితనియాకృతియంద యిరవుకొనియె
నభివృద్ధిఁ బొందె లోకానందకరలీల నీతఁడు శుక్లపక్షిండునట్లు
లితనికతమ్మున నీయదునంశంబు రత్నకీలితనువర్ణంబు వోలె
నెవ్వనితరంబు దక్షఁగా కితని కేనె, కొరవాసీకపాఠోధిగాఢశిర్య
మంథరముల మధించి సమగ్రవిజయ, లక్ష్మీ ప్రకృంబయనిజనుల్పంబునంధ్రు.
వ. ఏవంభూత ప్రభూతజనవ్రాతప్రత్రపాశ్రీభవచ్చతురుం డగుసాంబుం డంబుజో
దరాతిరిక్తప్రభావిభాసమానుం డయ్యెనంత నొత్త శుభదివసంబునఁ బ్రాఢాం
గన లాగూఢపదశయను తనయునకు నవోఢాసంగమాంగీకారంబు గలిగిం
పవిశాలరమణీయం బగునొక కేశిభవనంబు గల్పించి రది యెట్లనిన.

—గృహప్రవేశవిశేషములు—

- రగడ. చొదిగొనఁ జుట్టినపువ్వుందోటలు, మదకలకీరసమాజమునాటలు
నినుపగు గొజ్జఁగనీటికాలువలు, పెనఁగొన వనరులు పెనుచునీలువలు
వలయు జాళివాబంగరుకోటలు, కలపుంట్లోకిలగణములపాటలు
సాలభంజికలసయ్యాటంబులు, లాలిత కేకికులాఘాటంబులు
హరినీలభ్రమరాలంకృతములు, సరసఁ బసిఁడియంచల కేంకృతములు
కెరలు మరులుచిలైడు శారికలును, బరిమళభరసంపద చేరికలును
రతిమన్దచిత్రమయపుటిడుపులు, వితరత్నభృతవేడుల నిడుపులు
మించినకస్తురి నిగరపుఁ దలుపులు, మించిన వీణియమేళపుఁ గొలుపులు
జిలుగుకావి మంజుషలతెరలును, మొలచుహిమజలముముసురులపెరలును
మగువలు నుసిరుచు మరుపైఁబడములు, గగురుపొడుచుశృంగారపువిధములు
పొగయనిసిరి కడంపుదీపములు, చిగురుకొనిన మణిశిల్పరూపములు
కుహనామహిళలకోలాటంబులు, రహిగేహీకుధరములకూటములు

ప్రాశ్నలుఁ బదునుపుప్పొడిదుమారములు, నిదురలమలయానిలకు మారములు
సకిఫల్లమంచముజమలివల్లములు, మొకరమువైభవముల ... యారపులను(?)
బంగరుఁదళియలుఁ బ్రసవమాలికలు, సంగతి పాలికలు
చవిగల విడెముల జాలవల్లకలు, కువలయగంధులగొనబుట్లకలు
కలకేళీగృహి కన్నులకింపులు, కొలిపె సాంబునకుఁ గొనకొనసాంపులు.

ఉ. ఆమణి కేళిసాధమున యాదవసింహకిశోర ముజ్జ్వల

శ్రీమెఱయంగఁ గ్రొవ్విరులసెజ్జపయి న్నివసించె లోకల

క్ష్మీముదితాంతరంగముగ సింగపుగద్దయమీఁదట న్రతి

స్వామియుఁ బోలె నూడిగపుఁజామలు సేవ లొనర్చుచుండఁగన్. 3౧౮

క. పాటలయు మూల్యవతియును, బాటవముగ బుజ్జగించి పార్థివతనయన్

హాటకమయకేళీగృహ, వాటమునకు నడిపి రుత్సవము దళుకొత్తన్. 3౧౯

సీ. తొలుక్రొత్తవినుకలిం దొలకరించినతమి బహ్మన్తు లొత్తిన భావబంధ

మాదర్శమండలాభ్యంతరంబున వృష్టి (రహి) గాంచ హెచ్చిన రణరణకము

వర్ధితాయల్లకజ్వలనార్త మై చంద్రకందర్పులను దూఱఁగలవిరాళి

యుద్యానలక్ష్మీమహోత్సవం బొనరించి వరము లర్థించునర్వజ్జగరిమ

కులమువంశంబునడికొర్చి చెలువునకును, ననకుఁదానయిలోనగుదంటతనము

నాది యగుతోంటిచెయ్యల నవఘళించి, లక్షణాకన్యమదిఁబర్వె లజ్జబిగువు.

శా. తాదృక్తంపనముద్గమావృతముఁ దత్తాదృజ్జవస్వేదముం

దాదృక్సాధ్యసవిహ్వలాశయముఁ దత్తాదృగ్జడత్వస్థల

త్పాదన్యాసము నైనదేహలతతోఁ బద్మాక్షి యేతెంచె న

య్యాదోమధ్యశయానసంభవునిశయ్యాస్రాంగణక్షోణికిన్. 3౨౦

గీ. కదిసి పుంఖానుపుంఖంబు గాఁగ నేయు, మరునితూపులగరిమంబు సరకుగొనక

వెనుకక్రొక్కించె లజ్జాప్రవేలభరము, హస్తిపురనాథనందిని నడ్లగించి. 3౨౧

సీ. బుజ్జగం బొదవించి పోఁజూచుసకియల విక్ల బేక్షణముల వేగఁ ద్రిప్పు

సెజ్జపజ్జకుఁ దార్పఁజేచాయఁబతిమోముసుఖగువారఁగనోరఁచూడ్దెఁజూచుఁ

గపురంపుదివియల కాంతిప్రవాహంబుమాటున జూఁగుచు మమత వెదకుఁ

బులకలుఁ జెమరునై నిలువెల్లఁ గరఁగించు నిజపాదనఖమున నేలవ్రాయు

మస్తథోద్ధీపకములైన మందిరాగ్ర, చిత్రములు చూచి తానును జిత్రమయగు

నేటి కెదురీదుకైవడి నెట్టకేల, కథిపునన్నిధి నిలిచె శీతాంశువదన, 3౨3

చ. గొడకొని పద్మనీలతికఁ గొమ్ములయొద్దికిఁ దార్చి యొప్పున
మ్మదకరివోలె సాంబుఁడు రమారమణీరమణీయమూర్తి న
మ్మదవతి బాహుపంజరసమాశ్రయశాలినిఁ జేసె మన్మథ
ప్రదరపరంపరాపరమబాంధవదత్తసహాయసారుఁ డై.

398

సీ. చెనుట చిత్తడి వాఱఁ జిమ్ముకెతవమున గగురుపారఁగఁ జూచుకములు నివురుఁ
దాంబూలరససిక్తదంతరత్నావళీదర్శనాకాంక్షఁ దత్తఱమునొందు
శిర సోరసేసినం జెక్కులు చుంబించు శిరసెత్తఁ గెమ్మోనిచిగురుఁ దొడుకు
నూరుసంవాహనం బొనరించు దృఢనీవిబంధనం బూడ్చుచుపాయ మరయు
దర్శకుని మోహనాస్త్రసంధానముద్ర
తనదుకౌశల్యమునకుఁ గైదండ యొసఁగఁ
నంకపాళిసమాసీన నధిపతనయఁ
బొదివి సాంబుఁడు నవరతాభ్యుదయవేశ.

399

ఉ. చిత్తజునైన నైదుపదిసేయఁగఁ జేయుచు డాయుశ్రిశఁ బే
తెత్తఁగఁజేసి సాంబుఁడు (నహీన)తరావటుకుంతలంబుగా
నొత్తిలి క్రోలె నవ్వికసితోత్పలపద్మదళాయతాక్షిలే
లత్తుకమోవిఁ దత్పరిగళత్సుధ గప్పినడప్పి దీర్పఁగఁ.

399

క. భామినిస్త్రీదుర్గముఁ గొను, సామర్థ్యము గలిగెఁ బతికి సతికటిచక్రం
బేమెయి నిఁకఁ జేకులు నయ, సామగ్రీచరులకును నసాధ్యము గలదే.

గీ. దర్పకానుజుఁ డొకరీతి నేర్పుమెఱసి
నీవి సడలించుటయు జాతిపోవనీక
కాంత మొలనూలిమొగు పంశుకంబు నాఁగె
సద్గుణుల కొప్పు మిశ్రవ్యసనము నుడువ.

399

సీ. శ్రవణరసాయనాస్వాద్యంబులై పర్వ పలుకులకొనరులు చిలికి చిలికి
కెలవులు కొంతసోఁకియుసోఁకములుగాఁగఁగుచకుంభములుగొనగోళ్లనొత్తి
శిథిలలజ్జయుఁగాఁగఁజిలుఁబోఁకముడిజార్చియూరుమూలమునొయ్యనుపచరించి
బిగియూరుకొఁగిట బెడిదంపుధమ్మిల్లపుచ్చసారభము లాపోవఁ గ్రోలి
జంకెనలకొర్చి బింకంబుసాధుపటిచి, కిసరుఁగనుచూసి ధైర్యంబు క్రేళ్లుమలఁచి
బాల నుపభోగలీలకు నూలుకొలిపె, శంబరా రాతికృపకల్పి సాంబుఁ డపుడు.

స్తగ్ధర్మ సామివ్యామిలితాక్షిం జలదధరదళ న్నాన్ద్రఘ్నర్తాంబుధారా
సామస్త్రీమల్లపోలన్ స్తనయుగళదళచ్చంద్రకాశ్శీరచర్చన్
తౌమాక్రాంతత్రపన్ లక్షణ క్షణదరతాతౌమశితౌపరీతౌ
సాముఖ్యాయత్తచిత్రాబ్జను గిడుఁ గరఁచం జాలె సాంబుండు లీలన్. 330

ఉ. ప్రీత నదల్చి సాధ్వసము వెన్నునఁ జే యిడి మానముద్రటి
ల్దాళము లూడ్చి వేడుకలు దార్చొనఁ బొంకము లంకురింపఁ గా
తాళము లుబ్బఁగాఁ దుహినధామశిలామయసాలభంజికం
బోలఁ గరంచెఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుఁబోఁడిఁ గళానిధి సాంబుఁ డింబుగన్.

సీ. మణితులాకోటికోమలనిర్వణములకుఁ గూర్చుచుట్టములయి కొనలుసాఁగి
కంకణావిర్భవజ్ఞంకారములకు నత్యాసన్ననస్తులై యంగవించి
వజ్రకాంచీలతావలయారభటులకుఁ బాణింధమస్తులై వల్లవించి
సకినలమంచంబు జమలిచప్పళ్ళకు నుపదేశక్షరలై యుద్దివడసి
కులుకు పెలుఁగుల కలకలంబులకుఁ బ్రణవ, కల్పనాగౌరవంబులై గజిబిజించి
పడఁతిప్రాణేశుసమరతిఁబచులుగొనుచు, నున్న వెడవిల్తువిలుమ్రోతలుప్పీతిల్లె.

చ. ప్రకటితహావభావసముపాంతముల న్నది జేరువాటి దృ
జ్ఞులనిమిలనంబులును ముంచినయూర్పులు వాడుగాత్రవ
ల్లికలుచు నై ధృతిం దెలిసి లేమయు నవ్విభుఁడుం బునారతి .
ప్రకటితవిద్య నేర్చుటకుఁ బాఠముసేయుదు రాదిసూక్తులన్. 333

చ. వినుకలి యాదిగా మదిఁ జివిర్చుమనోరథకల్పవల్లరుల్
ననిచి ఫలంబు నొందుటకు నాతియు నాధుఁడుఁ బూజసేసి రా
ననవిలుకాని గద్దియఁ గన్తన్తణితల్పముఁ గంఠహారగు
చ్చనిగళేదచ్చమాక్షికమిషంబునఁ జూపుల నార తిచ్చుచున్. 334

గీ. తనురతినిమూఱఁగినిసియోదర్పకుండు, దంపతిశరీరపుండ్రేక్షుదండయుగము
గాఢరతియృత్రణంబున గానుగాడి, పిప్పిగావించి యల్లటు ద్రిప్పివైచె.

చ. తుదిపద మించు కూటములఁ దోయరుహాక్షియుఁ బ్రాణనాధుఁడు
న్నదమద మై నిజాధరరసంబులు గ్రోలుచు నిద్రనోయి ర
భ్యుదితము లైన యూరుపులపోడిమి చూపఁగఁ దావిగ్రోలుతు
మ్మైదలు శరీరరక్షు లగు మీనపతాకునికూర్చుబంట్లుగన్. 335

గీ. అపుడుశరదిందుచంద్రక లంధతమన, కోరకంబులు బెరయంగఁ గూడినై రజని
శిరసు తిలతండులాన్వయ శ్రీవహించి, వ్రాలె ముదిమిని దీనమై వషజవైరి.

గీ. గగనకాంతారచరతమఃకాసరమును

దినముఖవ్యాఘ్ర మాఁగియుఁ దనివి ననక

యైందవమృగంబుఁ జూచి రోషారుణాస్య

మెత్తెనో యన నెఱసంజ యెసఁగెఁ బ్రాచి.

335

క. ఆతటి వైతాళికు లు, ద్యోతితచాటూక్తినిపుణు లురగధ్వజజా
మాతృమణిసాధనవిధ, త్థౌతలముననుండిగాఢ సంరంభమునక.

336

—(వైతాళికులు సాంబునిలేపుట)—

సీ. జయజయ యదువంశజలధిచంద్రోదయ జయజయ కంసారిసదృశ ధైర్య
జయజయ జాంబవత్సత్సుతా ప్రియపుత్ర జయజయగిరికుచాత్మోంతిసార
జయజయ చక్రాంకసంతోషవర్ధన జయజయ యాజవంజవసుభేచ్ఛ
జయజయ కురురాజనైస్యవిమర్దన జయజయ స్థరప్రతిచ్ఛాయకాయ
జయవిరోధివిరోధీశ చయదృగంబు, భవభిదేశిమ జయమరుత్పతిసమాన
రత్నభూషణరుచిభరార్ద్రప్రతీక, సాంబ జైవాత్మకప్రభాలంబవదన.

క. మేలుకొను దేవ ప్రాతః, కాలం బరుదెంచెఁ గాల్యకరణీయంబుల్
శీలించు యశావరాజ్యము, పాలించు మనూపదిష్టపద్ధతిఁ గృతి వై.

చ. సవితృతురంగయంత్ర ణభుజంగమపుంగవభోగరత్నజ
చ్ఛవి యనఁ దూర్పున న్నెఱసె సాంధ్యవిభావిభ

దాస్తనవినుతసకుంకుమపంకసంకర

వ్యవహితకైటభాంతకభుజాంతరవిభ్రమభృత్ప్రకార మై.

337

క. సాలముల వృంతబంధము, లోలి న్నడలంగ) రాలుచున్నవి పువ్వల్
శీలవదవనిసురాంజలి, కీలితసూర్యాగ్నిబిందుకేసరసమతక.

338

క. సారసకారాగృహసం, చారంబు దొలంగి సమదర్శుంకారములక
బోరుకలఁగెఁ దేటులు సం, సారవినిర్ముక్త యోగిజనసదృశము తై.

339

శా. ఏతన్నిష్ఠుటశాఖశాఖలపయి స్వితౌసుఖపాదిత

న్మూతాతాంతవచక్రచక్రములఁ బొల్పు స్థంచు లేదుంపురుల్

ప్రాతర్లక్ష్మల నూత్నమాక్తికకలాపసూతమాసూసక

వ్రాతంబుంబలె యాదవాన్వయసుధావారాశిచంద్రోదయా.

340

- మ. నలినీబాంధవపూర్ణగర్భయగు సంధ్యాదేవి నిట్టూర్పులై
కలయం బర్వెను శీతవాయువులు నక్షత్రంబు లేతద్విభా
వలచందాన విచేయతం బొరసె జ్యోత్స్నానాథబింబంబు వె
ల్వెలనయ్యె న్నవచాంద్ర పాండురరుచి న్వేవే తదాస్యాకృతిఁ. 38౬
- సీ. గగనశమీవినిర్గతకీలీకీలంబు లబ్జినీనేత్రదివ్యాంజనములు
కైరవనిద్రాసుఖప్రాప్తిహేతువు లహరాదిభర్గజటాంచలములు
చంద్రనిష్ఠిడనోత్సవరాహుదంష్ట్రులు త్రిదివసాధాంత ప్రదీపశిఖలు
జ్యోత్స్నాంబునిధికుంభసుతకరక్రీడలు తారకాప్రసవోగ్రమారుతములు
ప్రాకృతనభముననభినవప్రభఁబ్రభేశ, కిరణడింభంబులొకకొన్ని సరసఘుస్మణ
విస్మయరచ్ఛాయదాయాదశిలసనములు, దళితమందేహదేహార్తకణగణన.
- చ. శరపరుషాహతిఁ గుసుమశయ్యలపైఁ దలిరాకుఁబోఁడులం
బురుషులఁ జ్ఞాక్షఁజేసి మఱి పొంపిరివోవుజయోదయంబుతో
మరలె నిజాలయంబునకు మారుఁడు కుక్కుటకంతకాహళ
స్వరము లిగుర్పఁ దుమ్మెదలజంట జయాంకము లుగ్గడింపఁగన్. 38౭
- సీ. అలకాధిపతిపుత్రు నక్తుపై నెడలించి హరిహాయుకొలువున కరిగె రంభ
త్రిదశేంద్రపురబహిర్దేశనిద్రితమైన యైరావణము నిద్రనలుపుసొనిపెఁ
బ్రథమా ద్రితటసముద్భవశిలాజతుమఘాచ్ఛిష్టంబు రవిరత్నశిఖఁ గరంగె
పైకతలింగపూజకు నంగవించుచున్నారు సప్తర్షులు నాకతటినిఁ
గమలకారసతీరప్రఘాణకుంజ, పుంజగర్భకుటీకారఁ బానుఁగువడిన
జక్తవలతాపమంతయుఁజ్ఞానయ్యె, నయనములువిప్పు సితపద్మనయనతనయ.
- వ. మఱియు నమరతరుణీసరోమరాళం బగుసుధాకరబింబంబు జరతభావంబు
వహించి నిజకళాగరుచ్ఛటలు డుల్లి పుల్లసిల్లి మనమన నగు నిసువుంజేఁకటి
నసలుకొన బిసరుహసఖోన్రంబుల మిశ్రితంబై బ్రహ్మాండగోళంబు కం
దుకకాళిమం బగుచుఁ గాచఘటికంబ్రతిఘటించెఁ బరిత్యక్తకైరవపురాణ
మందిర యగు నిందిర యరవిందబాంధవప్రథమమయూఖిరేఖాప్రవాళతో
రణాలంకృతంబు లగు తెల్లఁదమ్మిపువ్వుంగ్రోతయుష్ఫరిగలకు బనయనకలుగా
పించుచున్నయది, రాజాపరమందురాంతరావరంబు లగునాజానేయహాయ
చక్రవర్తులు మణిబంధుశిలాకలశజలంబుల ముఖోష్ఠానిలంబులం గంపించు
చు సమలశిముఖితహిమధామాంకచిహ్నంబులు పుట్టించుచున్నయవి, యఘ

మర్షణస్నానపునీతాపఘను లగుమునులు పిడిచివైచినయొల్లియలుమడవుల
నిద్రదేరియుండేరనిబలాకానికరంబు జోకగై కొనియెఁ గలకంతంబులు కులా
యకూలంబులు న్నొక్తి నిలిచి తెక్తలువిద్రిచిపుక్తిశ్లనున్న రేయింటికిసలయ
కబళంబులు నావులింతలతోడ వాంతంబులు చేయుచున్నయవి, తెందేపల
గుమందేహసందోహంబులు తన్నుంబొదివినం గుదిలపడక యుడువిరోధిధరా
మరకరాంజలిబంధత్మాణీయంత్రితంబులు నతిశైత్యనిత్యంబులున గుశరంబు
తేసితద్రక్షోవక్షోరుధిరధారాసారంబులను దనయంగంబునం బల్లవితంబు గా
వించె వాతాయనవివరాయాతంబు లగుశీతలానిలపోతంబు లసమశరసమర
సంక్రీడన వివశహృదయు లగుదంపతుల కింపు పుట్టించుచున్నయవి. 390

చ. కరవశచక్రం దై కలయఁ గప్పిన రేపటియెండ నిగ్గు వి
స్ఫురణము పచ్చపట్టుగ నభోమణి కాశ్యపిచిహ్నశాలి యా
నరదముమీఁద నిల్చి విజయం బొనరించుచు నున్నవాఁడు త్వ
ద్గురుఁ డగుకృష్ణచందమునఁ గొల్వము మేల్చని దేవ యావిభుఁ. 391
గీ. అనిప్రబోధించువై తాళికాళిగాధ, లురుసుధాధారలయివీనులొరయుటయును
వేగ మేల్తాంచెలక్షణావిభుఁడునేత్ర, కోణములనిద్ర కెందల్గుకుసుమపొదువ.

మహాస్రగ్ధర. బానుజ్ఞ సంఛేద జలజముఖులచే సంపదద్యాగ్యలక్ష్మీ
చతురప్రతాళితాబ్జచ్ఛవికిసలలనచ్చత్రసీలచ్చదాళీ
వితతంబు ల్భావణంబు ల్విడియములు మణుల్ విశ్రుతానేకశాటు
ల్చతురంపుస్తేలు దయఁ సాంద్రచిత్తం బెలర్పఁ. 393

గీ. సాంబుఁ డప్పుడుకాలోచితంబులైన, తగుననుష్ఠానవిధులెల్లఁ దానొనర్చి
జాంబవజ్జాతపాదపద్మంబులకును, నెఱఁగి యాసాధ్విదీవన నెసఁగె నంత.
మ అలినిష్ఠీతరసప్రసూనము చకోరాకృష్టసారేందుమం
*డలి కీరాహతదీర్ఘసత్ఫలము శుండాంత్రగంధాబ్జముం
బలె సంభోగవిభాగనాగరకుఁ (జొప్రాణేశునా) యాయించ
ర్మలలోఁగొన్నఁ జలించులక్షణ స్తరవ్యంగ్యోచ్చలద్దర్ప యె. 394

గీ. పాటలయు మాల్యవళియునప్పటఁబాట, లాంశునుడ... సయ్యాటమెసఁగ
నలికలితప ద్దక్తింశుకదళిపరీత, కిఁదుకఁబులు దెచ్చి లక్షణకు నొసఁగి.

గీ. ఇంతియీతద్వియోప్పునోయాప్రసూన, కందుకద్వయియోప్పునోనందియంబు
వాయనానతియిన్మన్నదోయజాక్షి, వారినదలించెగనుచూపువాలుఁగొనల.

క. అత్తతీ బాటల యిట్లను, మత్తద్విపర్తాజగమన మాకిపు డిట నీ

చిత్తంబుఁ దెలుప వేటికిఁ, తత్తజననుజ

గదా.

3గీ

ఉ. నీవును నీమనోధపుఁడు నేఁ డిపు డేగిన రాత్రివేళలం

బోవువిహారముల్ దెలుపు బొంకిన మన్నధునాన యే నన

న్నీ వన భేదముం గలదె నెచ్చెలియు న్వలిగాఁగఁ గుప్పపెం(?)

బోవుగఁ జేయవచ్చునె నిరోధ మొనర్చకు మైత్రి కియ్యెడన్.

3గీ

గీ. అనిన బోటి మాటలాడదు మోవిపల్లొత్తు బయలుపడుట కోహటించి

తనుపుఁదావిగ్రోలు దంభంబుమైఁ గమ్మఁ,దమ్మి నెమ్మొగంబు దా ర్చెఁగాని.

వ. తాన్పుటయు మాల్యవతి కురుకులశిరోమాణిక్యంబున కి ట్లనియె.

సీ. వినిష్ఠించితివిగాదె వినుకలిం బొడమిన వలపుముంగలిమొల్ల లలిశిరోజ

యానతిచ్చితిగాదె

గనుబుట్టుతమకంబు కలువకంటి

కనుపించితివి గాదె కందర్పచంద్రానిలముల దూఱుచు మనోలాఘవేంబు

తెఱచిరా జని

యరదమెక్తెడు సాహసాతిశయము

నాదిమధ్యాంతములు భవదంతగంగ, ముత్తరంగంబు లెఱిగినముద్దుఁజెలుల

కెల్లదు

యిగురుఁబోడి, నేటిరాత్రిటిసీరహానిర్ణయములు.

సీ. మొకరితున్నదఁజేడు మొగివిచ్చు నత్తమ్మి భుగభుగామోదమ్ముఁ బొదివిక్రోత

సమదకీరము చేరి సారస్యనిధి యైన మోవిపంటిరసమ్ము మూతిఁజేర్చె

మాధవుం డొనరించె మంజరీయుగమునఁ గిసల

గ్రకీలనంబు

గంధాంధనాగంబు కరపుష్కరముసాచిబంగారుననఁటికంబములుదొడికెఁ

బూర్ణచంద్రుండువిధుకాంతపుత్రిఁగరఁచె, నింతియీమాత్ర మేమగునింతకన్నఁ

గలవి శేషంబు(లున్న)నీకడ నెడఁచు, మనుడు నీలాబ్జమునవైచె నతివ చెలిని.

వ. ఇవిధంబున నవ్వధూరత్నంబు చిరత్నసిద్ధానురాగబద్ధహృదయ లగు లీలా

నయస్యలు చేయునర్హరహస్యరసానుభవంబునం బరమానందంబు ననుభవిం

చుచుం బెంపు మిగిలి మగని కూరిమిమున్నీటికిం దేటవెన్నెల లడు చిన్ని

నవ్వులును బ్రియనయనాంబుజంబులకుం బ్రాతరాతపారుణ్యంబు ... టెను

నధిపతి బాహుపంజరమునకుం గీరాయమానం బగు శరీరలక్ష్మియు నను

క్షణప్రవర్ధమానం బై మెఱయ నతివినయవిశదహృదయ మై పొదలు
చుండె నయ్యవసరంబున. 3౬౮

— శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకు వచ్చుట —

సగ్ధర. భేరిభాంకారముల్ గప్పె దిశల్ భ్రమరీబృందయుఁ కారధారా
పూరాసక్త ప్రసూనంబులు బడిఁగురిసెం బూర్ణిమాచంద్రబింబ
స్ఫారంబై యొక్కతేజఃపటలము దివిపైఁ బర్వె దుర్వారలీలన్
నీరేజాక్షుండు సేనాన్వితముగ రథియై నెక్కు నేతెంచు వేళన్. 3౬౯

వ. ఇన్విధంబున నమ్మధుమధనుండు ద్వారకాపౌరనయనచకోరచంద్రమండ
లుం డగుచు నిజాంతఃపురంబు ప్రవేశించి, దేవకీవసుదేవబలభద్రప్రముఖు
లగు గురుజనంబులకు నభివందనం బాచరించి, తదాదగమేదుర ప్రమోద
ప్రసాదభరితహృదయుం డై యభినవకల్యాణకౌతూహలకమనీయమూర్తు
లగులక్షణాసాంబుల కానందంబు గలిగించుచు నుచితవిహారంబులం బ్రవర్తించుచుండె నని. 3౭౦

క. ఈసాంబోపాఖ్యానము, వ్రాసినఁ జదివినను వినిన వసుదేవసుతుం
డాసాధుజనుల కొనఁగును, వాసవనిభభోగ భాగ్యవైభవలక్ష్మిల్. 3౭౧

శా. ...
నక్రగ్రస్తకరీంగరక్షణ*టంచత్పింఛతాపింఛశో
భాక్రాంతాంగ విహంగపుంగవతురంగా రంగధామేశ గా
... 3౭౨

క. కరశంఖధ్వనివిదళిత, సురరిపుగర్భాంతరాళ సూత్రవతీనా
ధరచితనైన్య సత్వా, † 3౭౩

పంచచా. జటీ... ద్రుమాచ్ఛతల్పచారుచంద్రభేలనా.

సటీపటీరహీరవర్ణ శాలిశూలిమీలనా

చరిషుగోకదంబచాలనా

కటీతటీపటీవిలగ్న కాంచికాసుమేలనా. 3౭౪

గద్యము ఇది శ్రీమత్తిరుమలశ్రీనివాసాచార్య కరుణాపారంపర్య పాత్రాప్రేయగో
త్రాపస్తంబసూత్రపవిత్ర సకలకళాభోజ రామరాజరంగష్వరాజప్రణీతంబైన
సాంబోపాఖ్యానంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

సాంబోపాఖ్యానము సంపూర్ణము.

*రక్షణవి కచటంచత్పింఛ-మా. † ధరసతిత్పితకదిభువనా- అని యిక్కడ నిగర్థముగా నున్నది.